CU
RADU-ROSETTI.
PALOȘUL.
POVESTE
VITEJEASCĂ
DIN
VREMEA
DESCĂLECĂTORILOR
:CATULUI
MOLDOVEI
VOLUMUL III

RADU ROSETTI

CU PALOȘUL

POVESTE VITEJASCĂ

DIN

VREMEA DESCĂLECATULUI MOLDOVEI

— A DOUA EDIȚIE —

VOLUMUL II

BUCUREȘTI

EDITURA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ", S. A.

RADU ROSETTI
1853-1926

Floarea Lăpușnei.

Pe malul înalt al unei scursuri a Lăpușnei se afla așazat, pe acea vreme, satul Vișineștii, descălecat, cu un veac înainte, de cneazul Vișin, un viteaz vestit al cărui nume era încă viu în mintea Lăpușnenilor.

Cele trei sute și mai bine de case care alcătuiau satul erau, aproape toate, încunjurate de livezi și de vii întinse, întinzându-se, unele, până la poalele codrilor mărginași. Printre gardurile așazărilor șerpuiau o mulțime de drumuri iar, prin mijlocul satului, trecea șleavul ducând dela Lăpușna la Chigheciu.

Intr'o sară senină a începutului lui Iulie, adică vr'o șase săptămâni după întrunirea dela cneazul Baloș, vr'o două ceasuri după stânsul lumânărilor în sat, un călăreț venea în goana calului dinspre Chigheciu.

Călărețul era tânăr, înalt, de făptură puternică deși sprintenă. Pletele lungi care-i cădeau pe umere erau de un castaniu închis, în

ochii albaştri închişi, aproape negri, mari şi sclipitori, scânteia îndrăzneala; nasul era drept musteţile balane şi răsucite lasau descoperit chipul frumos al gurii.

Pe cap, purta o pălărie de păslă neagră, cu fundul ridicat şi drept, a cărei margini late şi răsucite erau împodobite cu fir.

Imbrăcămintea îi era alcătuită dintr'un mintean cu mâneci albastru închis, cusut peste tot cu flori roşii şi gablene şi având două rânduri de mânecci unul strâmt închieiet deasupra mânilor, celalalt larg şi spânzurând în jos dela umere. O cingătoare de piele roşie, împodobită cu cuie şi cu flori de argint, strângea nadragii largi de aba albastră, cusuţi cu flori ca şi minteanul şi vârîţi, sub genunchi, în ciubote de iuft roşu cu turetcile suflecate.

Calul era un armasar murg: capul îi era mic, coama lungă şi deasă, pieptul şi sapa late şi puternice, iar picioarele subţiri şi vânjoase cu copite mici.

Scaunul şălii, de fildeş sapat, acoperit cu o perină de iuft roşu, era aşazat pe o arşea de postav roşu, împodobită, de jur împrejur, cu ceapraz lat de fir de aur, iar popii, căpeţala şi frâul de piele roşie erau acoperiţi cu cuie şi flori de fir.

Nu se vedea asupra lui altă armă decât, la şoldul stâng, un paloş atârnat de o curea

prinsă sub chimir şi trecând, sub mintean, pe umărul drept.

Călăreţul când se văzu aproape de cele de întâi case, cârni la stânga, pe carare, schimbând goana calului în umblet.

Incunjurând astfeliu aproape tot satul, ajunse în curând la piciorul unei mici ridicături de pământ, sădită cu vie şi cu pomi şi împrejmuită cu un gard de nuiele care făcea o cotitură pe loc.

Aproape de cotitură călăreţul descălecă, legă calul de o răchită la marginea cărării, cu un pas răpede dar uşor şi fără a face zgomot, încunjură colţul gardului având grijă să se ţie în umbra lui şi, de oarece acest gard nu era înalt, să se plece ca să nu i se poată zări capul peste streşina alcătuită din vreascuri de vie. Când ajunse lângă doi nuci crescuţi unul lângă altul, ca de gemeni şi lipiţi de gard, auzi tuşind uşor şi, oprindu-se, văzu între cei doi copaci, trecând peste gardul care aici era stricat, capul şi umerile unei fete. Tânărul se opri privind-o în tăcere. Intr'adevăr, era bună de privit Florica Vişin, stăpână pe a treia parte a satului Vişineştii, strănepoată de frate şi moştenitoare, atât a lui Dragan Vişin cât şi a Părintelui Ioasaf Vişin, stareţul schitului dela Măgură, deasupra Ocnelor, stăpâni şi ei amândoi peste câte o treime din a treia parte din Vişineşti.

Dar nu era bună de privit numai fiindcă era bogată ceeace, cum toată lumea ştie, nu strică nici odată unei fete ci, mai ales, fiindcă era de o frumuseţă vestită pe amândouă malurile Prutului şi primise chiar porecla de: Floarea Lăpuşnei. Zău, Gheorghiţă a Şalgăi, căci călăreţul nostru nu era altul decât tânărul şi viteazul Căpitan de Codru, avea cu ce să-şi desmierde ochii privind-o.

Inchipuiţi-vă un cap mic, aşazat pe un gât alb, rotund, gingaş, dar plin; o frunte albă ca zapada, lungi sprincene castanii şi gene aproape negre, sub care luceau doi luceferi căprii, bătând în vânăt, sclipitori, veseli, şagalnici şi veşnic în mişcare. Buzele gurii gingaşe, pline şi rumene, deschise într'un surâs, lasau să se vadă nişte mici mărgăritare. In mijlocul bărbiei drăgălaşe se vedea o gropiţă, alte două pe obraji, iar urechile erau două minuni mici, răsucite şi rumene. Din toate trăsăturile, nasul singur poate că nu era fără greş căci, după ce pornea şi mergea câtva în chip neprihănit, spre capăt, se cam ridica în sus şi totuşi, acest nas departe de a strica câtuşi de puţin frumuseţa feţii, mai mărea poate farmecul ei. De pe acest cap se scobora, despletit, pe umeri şi pe spete, un potop de păr balan auriu care, la lumina lunii, samana a fi o mantie de aur topit.

— Oare, mi-ai cerut să vin să te întâlnesc la gard numai pentru ca să holbeşti ochii la

mine, zise ea, izbuhnind într'un râs limpede şi argintiu când văzu că Gheorghiţă rămâne nemişcat privind-o.

— Eşti aşa de frumoasă.... începu el.

— O ştiu de mult, îl întrerupse ea începând să râdă din nou. Atât tu cât şi alţii mi-aţi spus de mii de ori această noutate pe care eu o cunoşteam de când eram copilă.

— Atâta bucurie ai să-mi spui după ce nu te am mai văzut de trei lungi săptămâni? zise Gheorghiţă, venind la gard şi sprijinindu-şi coatele pe vreascuri, în faţa ei.

— Dar vroiai poate să rămân şi eu cu ochii cascaţi la tine? zise fata urmând să râdă. Zău că mie nu mi-au părut cele trei săptămâni din urmă mai lungi decât altele.

— Cred, răspunse Gheorghiţă oftând. Între noi este o deosebire: eu te iubesc la nebunie şi ţie nu-ţi pasă de mine de feliu, dar de feliu.

— De nu mi-ar păsa aşa de feliu, de feliu, ce aşi căuta eu aici în puterea nopţii? Dacă ar afla mătuşa una ca asta ar fi rău de mine.

— Cât îţi pasă de mine, îţi pasă şi de alţii: de Constantin Bibire din Lăpuşna, de Ioniţă Soare din Cornesti, de Şarban Flamură dela Turia, de Gavril Gherman dela Ghermăneşti şi chiar de cneazul cel de peste Prut, de Tărziul, care-i trecut de patruzeci de ani, pântecos şi cu ochii încrucişaţi! zise Gheorghiţă cu amărăciune.

— Nu vorbi rău de Tarziul, zise fata, el nu mai este tânăr, tinerel, nici subţire, nici frumuşel, dar este barbat de samă, viteaz în războiu, cuminte la sfaturi. Bârlădenii au ştiut ce fac când l-au pus pe voevod peste oştirile lor!

— Dar eu, zise Gheorghiţă cu un amestec de ciudă şi de mândrie, n'am aşteptat să-mi fie părul cărunt pentru a-mi face un nume în războaie. Abie împlinisem douăzeci şi patru de ani în toamna trecută când Codrenii, alţi oameni decât soponarii din Bârlad, mai cunoscători în de-ale războiului, m'au ales chiar pe câmpul de luptă, Căpitan de Codru în locul viteazului Grigoraşcu, căzut sub paloşele tătăreşti!

— Dar vorbitu-te-am de rău? zise fata. Spusam vr'odată că nu eşti viteaz?

— Nu, zise Gheorghiţă, dar este un an de când ştii că te iubesc peste tot, că gândesc numai la tine, că trăesc numai pentru a-ţi câştiga dragostea. In nenumărate rânduri spusu-ţi-am iubirea mea şi rugatu-te-am să-mi fii soţie. Am trimes pe mama să te ceară dela moşu-tău şi mătuşă-ta, iar răspunsul o fost ca să mai aştept, că vei vedea, că nu te poţi încă hotărî!

— Florico, adause el, luând mâna fetei în mânile lui, fie-ţi milă de mine, dă-mi un răspuns hotărît. Sau împlineşte-mi dorul cel mai scump sau spune-mi să părăsesc orice nădejde,

să mi ieu lumea în cap, să mă duc din nou în țări străine, să caut în războaie moartea sau uitarea chinurilor. Nu mă mai chinui, Florico, că-i pacat!

Fata tăcea.

— Să nu-ți fie teamă să-mi încredințezi soarta ta, urmă tânărul. Vei fi fericită cu mine; vei fi stăpână, eu îți voiu fi rob și rob voios! Florico, spune că mă primești de soț! Codrul întreg ți se va închina; vei fi crăiasa lui, și Gheorghiță, ducând mâna gingașă a fetei la gură, o acoperi cu sărutări fierbinți.

Florica urmând să tacă, el zise din nou:

— Răspunde-mi, Florico!

Iar buzele lui lacome începură să se suie de la mână în sus, spre încheietura cotului.

— Căpitane Gheorghiță, zise atunci fata, desprinzându-și mâna din mânile lui, înainte de a-ți răspunde doresc să-ți fac o întrebare.

— Intreabă, voiu răspunde.

— Zici că dacă mă vei lua de soție voiu fi crăiasa Codrului, dar atunci cum rămâne cu maică-ta, cu jupâneasa Șalga?

— Cum să rămâie, zise Căpitanul, ea va rămâne mama mea și soacra ta.

— Vezi, zise Florica, jupâneasa Șalga de douăzeci și mai bine de ani este deprinsă să stăpânească, nu numai satele de pe ocinile ei și a răposatului Căpitan Voicu, dar să vadă că Codrul întreg se pleacă la poroncile ei. Nu-i

vorbă, ea este o femeie fără samăn prin mintea și vitejia ei. Dar uite, eu sânt o ființă știurliubatecă: mintea îmi este slabă, vitejii nici nu-mi trece prin gând să fac, însă dacă mă voiu hotărî la pasul care mi-l ceri, nu vreu să mă închin nimărui, nu vreu ca să fie nimene mai mare decât mine în casa mea, nu vreu să-mi poroncească nimene. Impăcase-va jupâneasa Șalga cu gândul să șadă altă stăpână în casa în care o poroncit o viață întreagă?

— Teama de asprimea mamei este pricina pentru care te fereai să-mi răspunzi până acum? întrebă Gheorghiță punând din nou stăpânire pe o mână a Floricăi.

— Dacă nu-i singura pricină, este cu bună samă una din cele mai vajnice.

— Poți atunci să o înlăturezi cu totul, zise Gheorghiță voios și începând din nou să-și primble buzele pe mâna iubitei. Mama o stăpânit și stăpânește casa tătâne-meu câtă vreme am fost neînsurat, ea este însă hotărîtă, îndată ce-mi voiu fi găsit soție, să se mute de o parte, în vr'unul din satele sale. Nu mai ai nimică de zis, trebuie să mă iei.

— O mai încet, răspunse Florica încercând, dar nu tocmai cu dinadinsul să-și desprindă iar mâna. Cu jupâneasa Șalga în casă însă n'ași fi primit nici odată să-ți fiu soție, căci eu nu **vreu stăpână peste mine.**

— Prin urmare, zici da?

— O încă nu, zise Florica, n'am nici o grabă dar, adause ea, poate să zic odată da.

— Când?

— Peste puţin, poate spre toamnă, să mă mai gândesc puţin.

— Şi eu să mai trăesc în nedumerirea asta încă câteva luni! strigă Gheorghiţă cu desnădăjduire. Să mai trăiesc atâta vreme cu teama de a te pierde nedespărţită de mine! Să-mi fie răce la inimă de câte ori voiu auzi că Bibire sau Flamură sau Gherman sau Tărziul sau cine mai ştie care altul, o fost pe aici. Nu! Nu! Florico, nu mai pot rabda! Simt că-mi va lipsi rabdarea! Pe cel dintâiu care voiu auzi că s'o apropiet de tine îl voiu răpune! Mai cu samă Bibire, dacă se va mai arata pe aici, va face cunoştinţă cu paloşul meu!

— Bibire este pururea bucuros de asămenea cunoştinţă! rosti atunci un glas puternic în apropiere şi, din partea opusă acelei din care venise Gheorghiţă, ieşi din umbra gardului un oştean tânăr şi voinic, cu pletele şi musteţile negre, îmbracat cu haine de acelaşi chip ca acelea ale Codreanului, numai de coloare roşie şi care, când zări pe Gheorghiţă, scoase din teacă lungul paloş ce-i atârna în partea stângă.

Gheorghiţă, fără a pierde timp, trase pe al său şi se aruncă cu furie asupra potrivnicului:

paloşele, încrucişându-se, începură a zăngăni şi a fulgera.

Florica, care încremenise la vederea lui Bibire, îşi frângea mânile.

— Maică prea curată! Au să se ucidă din pricină nebuniei mele! strigă ea.

Şi văzând că lovitură urmează după lovitură, se sui răpede pe gard, sări jos şi se aruncă între dânşii strigând:

— M'aţi ucis!

Potrivnicii înspăimântaţi scapară paloşele din mână şi căzură în genunchi lângă dânsa, unul în dreapta şi celalalt în stânga ei.

Florica, în nemişcare, sta întinsă pe iarbă, braţul stâng întins lângă trup, cel drept strâns la sân, iar pe pieptul cămeşii erau pete de sânge O crezură străpunsă de paloşele lor.

— Am ucis-o! strigă Gheorghiţă.

— Din pricina ta, mişălule, i se trage moartea strigă Bibire.

— Ba tu eşti de pricină, nemernicule, răspunse Gheorghiţă nebun de mânie, ridicându-se iar în picioare cu paloşul în mână, pildă care fu răpede urmată de celalalt.

Lupta era să înceapă din nou, mai înverşunată, când Florica, ramasă nemişcată între ei, ridică capul şi zise cu un glas rugător:

— Fie-vă milă de mine şi daţi-mi ceva apă.

Paloşele ridicate se lasară din nou în jos

și amândoi dușmanii se răpeziră la fântâna care se găsea la câțiva pași departe de ei. Bibire, care ajunse cel dintâiu, puse mâna pe ciutură, o împinse răpede în fundul fântânii și o scoase plină cu apă. Dar Gheorghiță o apucară de îndată ce ieși deasupra ghizdeilor, umplu iute cu apă fundul pălăriei și alergă la Florica.

Cu o voioasă surprindere o văzură în picioare. Din brațul drept, pe care îl ținea îndreptat în jos, cădeau câteva picături de sânge. Din întreaga ei înfățoșare se vedea că rănile primite nu puteau să fie decât ușoare.

Fără a zice un cuvânt, fata luă în mâna stângă apă din pălăria ce i-o întindea Gheorghiță și-și spălă brațul drept patat de sânge. La a doua stropire brațul își recâștigase albeața întreagă, numai pe fața din întru se vedea o tăietură ca o ață roșie și lungă de o schioapă.

Tot în tăcere, luă o basma din brâu, o așază pe rană, o învârti de două ori împrejurul brațului, o strânse, se uită la amândoi potrivnicii care erau cu ochii ațintiți asupra ei, văzu pe Gheorghiță cu pălăria plină de apă în mână și zise lui Bibire:

— Inoadă!

Pe când Bibire înoda basmaua cu îngri-

jirea unei mame înfășându-și copilul, Gheorghiță varsa cu ciudă apa ramasă în păhărie.

Când basmaua fu înodată, Florica, dându se puțin înapoi, zise către tineri cu un glas hotărît, uitându-se când la unul când la altul:

— Căpitane Gheorghiță și Căpitane Constantine, aveți amândoi nume de viteji mari și astăzi puterile voastre întrunite erau cât pe ce să ucidă pe o biată fată a cărei singură vină este că vă place la amândoi. Amândoi vă jurați că mă iubiți la nebunie, amândoi m'ați cerut de soție și iubirea voastră nu o fost în stare să vă oprească paloșele când m'am aruncat între voi ca să nu vă mai sfășieți. Până acuma v'am ascultat deopotrivă, atât pe unul cât și pe celalalt, însă nu m'am putut hotărî pentru nici unul. Nu-mi place Căpitanul Gheorghiță mai mult decât Căpitanul Constantin, nu-mi place Căpitanul Constantin mai mult decât Căpitanul Gheorghiță. Cum stau lucrurile astăzi mi s'ar părea că fac o nedreptate alegându-mi pe unul dintre voi de soț. Zice-veți că sânt nesimțitoare. Poate, dar așa sânt, nu mă pot preface: în cumpăna inimii mele nu atârnă unul din voi mai mult decât celalalt. Dar, ca să vorbesc drept, trebuie să mărturisesc că fiecare din voi îmi place mai bine decât alții, care și ei zic că li sunt dragă și mă cer de nevastă. Sânt plecată să-mi aleg soțul între voi doi, lăsând

pe celalalt deoparte. Dar pe care să-l aleg. Amândoi sunteți tineri, amândoi viteji, amândoi cu vază, amândoi de neam, amândoi bogați, amândoi cu fețe plăcute! M'am hotărît să aleg pe cel mai vrednic. Soț îmi va fi acel din voi care, înainte de doi ani, va fi trimes să mă petască vornicel purtând, drept naframă, la suliță, steag dușmănesc cucerit de mână lui în bătălie. Dar să nu osteniți în zadar vornicel cu steag de căpitan creștin sau păgân, căci eu mă voiu închina numai înaintea unui steag de voevod creștin sau de mârzac tătărăsc. Iar până atunci, nici unul din voi să nu cuteze să se apropie de mine sau să dee ochi cu mine, căci din clipa în care îl voiu zări, va fi pierdut orice nădejde să mă poată câștiga, chiar de ar face în urmă minuni de vitejie. Și încă un lucru să-l știți: de voiu afla că ați ridicat brațul unul asupra altuia, sau chiar că v'ați gâlcevit, jur pe această cruce, și scoase din sân o cruce de aur atârnată de gâtul ei, jur precum cât voiu trăi nu voi mai schimba o vorbă cu vr'unul din voi. Și acuma veți pleca fără a mai rosti o vorbă, tu Căpitane Constantine, spre Lăpușna, tu Căpitane Gheorghiță, spre Chigheciu. Nu, nu, nu vreu să aud nimică, cel care va rosti macar un cuvânt jur că va fi ca și mort pentru mine. Mergeți, fiecare spre casa lui: eu nu mă mișc de aici până ce nu veți fi plecat, as-

cultați..., se aud glasuri prin vie, slugile mă caută, să nu vă găsască aici în puterea nopții.

Intr'adevăr, se auziau glasuri în departare.

Tinerii, cu totul fărmăcați de această stranie ființă, cu toată patima care fierbea într'înșii, se plecară înaintea ei și se îndreptară înspre locurile unde lasase caii.

Florica ramase nemișcată pe loc până ce îi auzi depărtându-se călări, fiecare spre locul său.

— Nebuni sunt ei, zise ea atunci plecând spre gard, dar mi se pare că mai nebună sunt eu. Doamne sfinte! Ce nenorocire era să se întâmple!

Gheorghiță care își ținuse calul la umblet câtă vreme se afla pe carare, îi dădu drumul la fugă nebună îndată ce se văzu ajuns la drumul mare. Această goană se potrivia cu simțirile care clocotiau într'insul.

Gheorghiță iubia pe Florica Vișin de mai bine de un an și, precum am văzut, o ceruse de soție, dar fata amânase luarea unei hotărâri. Știa din capul locului că ea era pețită și de alți tineri cu vază și cu avere, în curând își dădu samă că pe fiecare zi se ivea câte un nou peținor. Acest fapt, departe de a răci iubirea lui, o stârnea și mai tare, dar cu iubirea

creşteau şi înţăpăturile. Ele devenise însă de nesuferit de vr'o două luni, de când se întorsese dela Ţarigrad, din slujba împărătească, cu o ceată de Lăpuşneni, Constantin Bibire. Fiul unuia din fruntaşii Bâcului, numele noului venit, tânăr şi frumos, era însoţit de renume mare de viteaz. Cum văzuse pe Florica se îndrăgostise într'însa şi lui Gheorghiţă i se păru că ea era departe de a-l privi cu răceală. Bănuielile lui crescând din zi în zi, şe hotărîse să ceară Floricăi întâlnirea despre care am dat samă mai sus, cu hotărîre de a limpezi starea lucrurilor.

Cele întâmplate ar fi trebuit să-l bucure, căci ele vădeau că, dacă Florica nu era îndrăgostită într'însul, nu era îndrăgostită nici în Bibire nici în altul şi li pusese amândorura, pentru a o câştiga, aceiaşi îndatorire.

Dar în inima lui, ca în acea a oricărui îndrăgostit, tot mai trăia până atunci nădejdea că poate este iubit şi că, în curând, Florica va fi a sa. Acuma, după cele petrecute în acea noapte, asămene nădejde trebuia să piară. Il mai jicnea dureros faptul că Bibire era pus de Florica pe aceiaşi treaptă cu dânsul, lucru ce pe un îndrăgostit îl ustură totdeauna cu deosebire.

XXIV.

Un sol care cade din copac.

Un glas puternic care-i strigă să stee trezi pe Gheorghiță din gânduri. Tânărul căpitan domoli mersul calului, strânse dârlogii și, cu mâna dreaptă pe mânerul paloșului, întrebă:

— Cine îmi aține calea?

— Oameni buni, răspunse același glas.

— Niște călători rătăciți, adause altul.

Atunci la câțiva pași înaintea lui, la piciorul unui mic pripor văzu, la lumina lunii, stând pe loc în drumul care șerpuia între tufe, o ceată de oameni și de cai, Gheorghiță se opri și el.

— Cine sunteți, de unde veniți și unde mergeți? întrebă el.

— Eu sânt Toma Alimoș despre care trebuie să fi auzit dacă ești de pe aceste locuri, zise călătorul al cărui glas se auzise întâiu. Vin dela Orheiu cu niște prieteni ai mei. Am luat-o deadreptul, în curmezișul văilor. De la un loc am pierdut cararea, am rătăcit ceasuri prin codru și nu știu dacă acest drum, în care ajunsesem tocmai când te-am auzit venind, duce la satul Gradiștea, pe Galbăna, la Gheorghiță al Salgăi, care-i Căpitan de Codru.

Gheorghiță, sărind jos de pe cal, se îndreptă

către Toma Alimoș care descălecase și el în mijlocul drumului, își scoase pălăria și, închinându-se, îi zise:

— Jupân Toma Alimoș, mare este bucuria mea fiindu-mi dat să văd, în sfârșit, pe acel despre ale cărui vitejii am tot auzit cu mierare de când eram mic copil. Drumul pe care vă aflați duce întins la Gradiștea și eu sânt Gheorghiță a Șalgăi, Căpitan de Codru și sluga ta.

— Norocul ne-o slujit dar bine rătăcindu-ne prin codrii! Mă bucur că fac cunoștința unui tânăr oștean a cărui începuturi îndreptățesc părerea că în curând ne va lăsa pe noi, bătrânii, cu mult în urmă, răspunse Toma Alimoș care se apropie de Gheorghiță și-i strânse mâna.

— Dar pe mine, mă mai cunoști? zise un glas lângă Gheorghiță.

Când acesta se întoarse, el dădu un strigăt.

— Mihu!

Și amândoi prietenii se îmbrățoșară lung. S'apropiese acuma și Părintele Isaia cu Stroici. Gheorghiță nu văzuse niciodată pe călugăr dar, prin credincioși de ai lui, intrase în legături cu el și era câștigat, trup și suflet, pentru mișcarea pregătită de dânsul.

Indată ce îl zări în tovărășia lui Toma Alimoș și a lui Mihu, pricepu cine este și merse să-i sărute mâna, numindu-l: Apostol al neamului.

Când Părintele îi spuse cine este Stroici, Gheorghiță își aduse îndată aminte de dânsul. Fusese și el cu oștile leșești la împresurarea Vilăului, unde văzuse pe cneazul maramureșan și cunoștea vitejasca lui purtare în navala de noapte, încercată asupra taberei creștine de către Keistut și Olgerd.

— Oare mult mai este de aici până la Gradiște? întrebă Părintele Isaia.

— In fuga mare ai ajunge în două ceasuri, zise Gheorghiță. Cu mersul obișnuit de drum ni vor trebui patru dacă nu cinci.

Călătorii se uitară unul la altul.

— Caii noștri sunt osteniți cu desăvârșire, zise Toma. Suntem pe drum încă de ieri noapte: de abie popăsit-am de amiază trei ceasuri. Cred că ar trebui să li dăm puțină odihnă, macar până în ziuă.
macar până în ziuă.

Cu toții se învoiră cu propunerea lui Toma și după ce Gheorghiță li arătă că în capătul priporului se află o poiană cu iarbă bună, se hotărîră să popăsească într'însa.

Caii fură deșăuați și priponiți în poiană, călătorii se puseră jos, la piciorul unui carpăn gros și tufos, iar slugile strânseră uscături și aprinseră răpede un foc mare.

Părintele Isaia începu să povestească lui Gheorghiță cele puse la cale în călătoria lor.

Pretutindeni pe unde umblase până atunci:

la Iaşi, la Hotin, la Orheiu, fusese primiţi şi îmbrăţoşaţi cu cea mai mare dragoste. Pretutîndeni găsise pe fruntaşii Românilor gata să dee tot ajutorul lor mişcării pusă la cale de Isaia şi menită să închege ţărişoarele lor răsleţe într'o domnie puternică, în stare să-i ferească de năvălirile Tatarilor şi de încercările celorlalţi duşmani din afară. Atât fruntaşii Ieşenilor cât şi acei ai Hotinilor şi ai Orheienilor se legase prin jurământ faţă de ei, să li vie în ajutor cu oşti, îndată ce Părintele va fi dat sămnul răscoalei împotriva lui Sas. Se hotărîse atât numele căpitanilor care erau să cârmuiască aceste oşti cât şi locurile prin care aveau să intre în Moldova.

— Acuma, adauše Părintele Isaia, veneam la Chigheciu ca să vedem ce ajutor avem de aşteptat dela vitejii Codreni.

— Fii încredinţat, Părinte, că toate puterile Codrului sunt, chiar de pe acum, la poroncile Cuviosiei Tale, zise Gheorghiţă. Poroncešte şi peste trei zile vor trece Prutul şase mii de călăreţi şi două mii de arcaşi pe jos. Ei îţi cer numai un lucru: să pui veşnic în frunte, în locul unde primejdia va fi mai mare.

— Nu m'am îndoit niciodată de Codru, zise călugărul: vom avea de pus la cale numai amărunţimile. Cu prilejul şăderii noastre în Codru, avem de gând să ne răpezim şi la vecinii

şi prietenii voştri: Lăpuşnenii. Deşi mai puţini la număr decât voi, ei sunt viteji de samă şi ajutorul lor nu este de lepădat. Am printre ei un prieten vechiu care lucrează pentru mine; în cărţile lui îmi dă cea mai bună nădejde. Trebuie să cunoşti pe Marin Bibire. O fost căpitan vestit în vremea lui: astăzi este om în vrâstă. In locul lui s'o ales Căpitan fiul său, Constantin, iar bătrânul şi-o păstrat printre Lăpuşneni vaza întreagă.

Fruntea lui Gheorghiţă se încreţi la auzul numelui de Bibire şi, cu glasul silit, zise:

— Da, îl cunosc.

— De ei am tot atât de puţină grijă ca şi de voi şi îmi este grabă să merg la Bârlad, urmă Părintele.

— Acolo vom avea negreşit de furcă cu păcătoşii de târgoveţi, întrerupse Toma Alimoş. Dar ne-om pune pe atâta ca să izbutim şi, cu voia lui Dumnezeu, fiindu-ni curat cugetul şi scopul sfânt, vom izbuti. Trebuie să ştii dacă este adevarată vestea care ne-o ajuns în Orheiu, acum trei zile şi ne-o îngrijit atâta.

— Vestea despre sosirea solilor dela Alexandru Basarab?

— Ai gâcit-o, zise Părintele. Oare adevarat să fie? O sosit în Bârlad?

— Ştiu că acuma două săptămâni era fierbere mare în Bârlad unde se aflase de venirea

unei solii dela Basarab. Se făceau pregătiri pentru găzduirea solilor în casa din târg a cneazului Târziul, noul voevod ales de Bârlădeni și căpetenia potrivnicilor noștri. Se zicea chiar că Basarab trimesese acea solie în urma unor cărți primite dela Târziul și dela ai săi. Dar, în zilele din urmă, am aflat că solia lui Basarab o lasat Bârladul de o parte și o apucat dealungul Dunării, spre Cetatea Albă unde au treabă cu Genovezii, și numai la întoarcere se va abate pe la Bârlad.

— Mai bine ar fi fost pentru noi dacă n'ar fi trimes Basarab nici o solie la Bârlad dar, dacă o trimes-o, ni este de folos să mai zăbovească, ca să avem vreme să lucrăm înainte de sosirea ei, zise Părintele. Dar, ești încredințat că este cum ți s'o spus și că solul o plecat spre Cetatea Albă?

— Nu pot avea cea mai mică îndoială.

Gheorgihță nu sfârșise bine aceste cuvinte, când tresăriră cu toții la auzul unui glas care zicea:

— Greșiți sunteți, boiari, solul lui Basarab acilea este. Cu voia Alui dă Sus va merge la orașiul Bârlad împreună cu domniile voastre și, prin ajutorul său, ieși-veți biruitori.

Și, înainte ca călătorii noștri să-și fi putut aduna mințile, în crengile carpânului, sub care se aflau se auzi un foșnet și, înaintea lor, căzu,

în picioare, o ființă minunată, lungă cât o prăjină, cu cap de om împodobit cu plete negre, deasupra unui trup acoperit cu păr lung, de un roș de sânge, la care nu se vedeau nici mâni nici picioare.

Date fiind închipuirile acelei vremi, alți oameni decât acei ce se aflau adunați aici, la vederea unei asămenea arătări, ar fi rupt-o de fugă încredințați că se găsesc în fața celui necurat. Și călătorii noștri săriră în picioare, dar nu pentru a fugi ci pentru a pune mâna pe acea ființă. Într'o clipă mânile de oțel ale lui Mihu și ale lui Gheorghiță se abătuse pe dânsa, ținând-o strânsă ca într'un clește și puind-o în neputință să facă vr'o mișcare.

— Ii de carne și de oase, zise Mihu, simt umărul lui subt mâna mea.

— Aoleo! Dar cum să nu fiu dă carne și dă oase nenișiorule! zise ființa necunoscută care nu dăduse nici cel mai mic sămn de opunere. sânt doară creștin ca și voi, sânt boiar ca și voi. Faceți bine și nu mă strângeți așia dă tare că-mi fărimați osișioarele. Lăsați-mă slobod căci nu am nici urmă dă armă pe mine. N'aveți să vă temeți, sânt singur pe când sunteți mulți.

Gheorghiță desprinse mâna stângă care strângea un braț al necunoscutului și începu să-l pipăie. Atunci se văzu că ceeace ei luase la în-

ceput drept păr roș, era o saricâ roșie cu care era învălit trupul gol al străinului.

Mihu și Gheorghiță îi dădură drumul, dar ramaseră unul în dreapta și celalalt în stânga lui, temându-se ca nu cumva să fugă.

— Cine ești tu? mai întrebă Toma Alimoș.

— Cine sânt? Sânt Jupân Părvu Nedeianu, solul trimis la Cetatea Albă și la Bârlad dă Alexandru Basarab, domnul Țării Rumânești.

Toți cei de față pufniră de râs.

— Frumos își mai îmbracă Basarab solii, zise Gheorghiță.

— Nu-mi dați crezare fiind că mă vedeți gol, zise pretinsul sol. Ce să fac dacă m'au prădatără Tatarii pă drum și mi-au omorâtără slugile? Dar, adaose el, am cu ce împrăștia orice bănuială, ați putea avea. Văd cu voi pă un Cuvios Părinte, el trebuie să știe carte.

Și, zicând aceste cuvinte, scoase de sub sarică un săculeț de matasă ce-i atârna de gât printr'un găitan, desprinse găitanul, s'apropie de Părintele Isaia, îi sărută mâna cu evlavie și-i dădu săculețul.

— Iată cărțile ce le trimite milostivul meu stăpân, Marele Voevod Alexandru Basarab Domnul Țării Rumânești, căpitanilor dăla Cetatea Albă și fruntașilor Bârladului, poftindu-i să se încrează în toate câte le voiu grăi din partea Măriei Sale, eu Pârvu Nedeianu.

Suntără şi poroncile lui către namestnicii judeţelor dân calea mea.

Părintele Isaia deschise săculţeţul şi, scoţând dintr'însul mai multe pergamente, s'apropie de foc pentru a le ceti.

Pe când călugărul cetea, tovarăşii lui se uitau la pretinsul sol, al cărui faţă era acuma bine luminată de flacăra focului hrănit cu îngrijire de Onea şi de celelalte slugi.

Munteanul era un om de vr'o treizeci de ani, de o statură întrecând bine pe acea mijlocie şi, după cât lasa să vadă sarica întredeschisă, de făptura sprintenă.

Pielea, atât pe faţă cât şi pe trup, era foarte smolită. Obrazul era cam lungăreţ, nasul subţire şi coroetec, gura mare dar de chip frumos; ochii foarte mari, negri, sclipitori de o vioiciune neobişnuită. Pletele erau negre, lungi şi dese; barba tot neagră, cam ascuţită şi puţin creaţă. După ce isprăvi cetirea cărţilor, Părintele Isaia se uită lung la Muntean, apoi le ceti a doua oară, dela început până la sfârşit.

— Şi tu eşti Pârvu Nedeianu, solul domnului Ţării Româneşti? întrebă el în sfârşit.

— Da, răspunse Munteanul, eu sânt Pârvu Nedeianu solul lui Alexandru Basarab.

— Dacă eşti într'adevăr, şi părintele Isaia apasă pe acest din urmă cuvânt, solul lui Alexandru Basarab, trebuie să cunoşti împrejurările

care au făcut pe voevod să te trimată în solie la Bârlad. Fă bine de ni le împărtăşeşte şi ni povesteşte în urma căror întâmplări ai ajuns gol, în cracii acestui copac.

— Da, Părinte, vă voiu povesti totul, numai înainte de a vi le spune, rogu-vă, daţi-mi ceva mâncare, căci dă trei zile n'am pus macar nici o fărâmitură cât dă mică în gură. Apoi vă voiu da nu numai lămuririle care mi le cereţi dar şi altele ce nu mi le cereţi, însă care vor fi dă folos pentru a arunca dăparte orice bănuială dântre noi. Dar daţi-mi să îmbuc ceva, căci mă cuprinde leşinul.

Părintele făcu un semn lui Onea care, aducând îndată un desag plin, scoase dintr'însul o pâne, bujăniţă de cerb, brânză de oi, fălii de slănină şi întinse aceste merinde, împreună cu o ploscă, pe iarbă, la picioarele Munteanului.

Acesta se aruncă asupra lor cu o lăcomie nespusă, care dovedia cu prisosinţă că nu minţise spunând că de trei zile postea.

Călătorii se pusese şi ei jos, alcătuind o jumatate de cerc împrejurul străinului şi priveau în tăcere, minunându-se de răpegiunea cu care merindele dispăreau în gura lui.

Toma Alimoş, care se afla lângă Părintele Isaia, îi şopti la ureche:

— Nu samănă a boier!

Iar părintele îi şopti la rândul său:

— Nu samănă a sol, dar cărţile îi sunt în cea mai deplină orînduială. În ele se cere căpitanilor dela Cetatea albă şi fruntaşilor Bârladului să dee deplină încredere la toate câte le va grăi credinciosul boier a lui Basarab, Pârvu Nedeianu. Nu poate încăpea îndoială că cărţile sunt adevarate.

— Să nu le fi furat.

— Poate, voiu vedea. Dacă într'adevăr este solul şi credinciosul lui Basarab, trebuie să cunoască multe împrejurări necunoscute obştiei, dar care eu le ştiu. După cum va răspunde întrebărilor mele, voiu vedea cu cine am a face.

Munteanul care acuma isprăvise merindele, dăduse navală la ploscă, o dusese la gură şi se părea că a ramas lipită de buzele lui. Noroc că nu era plină, căci altfeliu nu s'ar fi despărţit treaz de dânsa. Incredinţându-se că n'a mai ramas în ea, nici o picătură, o puse în sfârşit jos, se ridică în picioare, făcu sămnul crucii, apoi se aşăză iar pe iarbă şi zise călugărului:

— Crez, Părinte, că dorinţa Cuviosiei Tale este să auzi din gura mea, nu numai chipul cum m'au lovitără şi m'au prădatără hoţii dă Tătari dar, mai cu seamă, scopul soliei încredinţată mie dă Basarab. Dacă am ghicit bine gândul Cuviosiei Tale, apoi tă rog să bine-

voești a-mi spune dacă pociu vorbi dăschis, atât înaintea boiarilor care ne înconjură cât și înaintea ăstor oameni, și arătă cu mâna spre slugi. Printre lucrurile ce am să ți le destăinuiesc sunt taine ale căror răspândire poate să pună în primedjie, nu numai viața noastră și acea a altora mai sus puși dăcât noi, dar pot primejdui chiar ființa unor noroade.

— Poți vorbi deschis înaintea acestor boieri, zise călugărul, nu am taine pentru ei.

XXV.

Pățăniile unui sol.

După ce tuși de mai multe ori, Munteanul începu:

— Cuvioase Părinte și cinstiți boiari! Să nu credeți că mi-a scăpat dân vedere bănuiala vădită cu care m'ați primitără. Nu pociu tăgădui că o asemenea bănuială este firească și ar fi împărtășită dă orice om cuminte, văzând că sare dân pom un om gol, învelit numai într'o sarică roșie și strigă că este solul lui Alexandru, Domnul Țării Rumânești. Cu toate cărțile ce le va fi având la el, un om în asemenea împrejurări nu poate dăcât să fie bănuit, mai ales când, ca mine, nu este încă ajuns la vrâsta la care se aleg obicinuit solii. Să nu credeți deci că o asemenea bănuială ar putea

să mă supere sau chiar să mă mire. Vă mai spun că am cu ce s'o împrăştii.

Mă numesc Părvu Nedelanu, sunt fiu lui Preda Nedelanu care, şi el, se trage dân neamul Basarabilor şi a Sandei, o vară primară cu Domnul. Taica, Dumnezeu să-l ierte, a crescut cu Vodă: până la moartea lui a trăit la Curte, având loc dă frunte atât la oşti cât şi la sfaturi. Pă mine m'a botezat chiar însuşi Basarab; dă mic copil m'a luat la Curte, crescându-mă cu feciorii lui, cu Vlaicu şi cu Radu.

Nu-mi răsărise încă bine barba şi eram căpitan păste o sută de călăreţi olteni, viteji aleşi, unul şi unul, cu care făcuiu pârjol printre Bulgari când ne-am războitără cu ei, acum câţiva ani. Mi-a ramas semn cinsteş dân războiul ăla, priviţi!

Dând sarica la o parte, el se întoarse pentru ca focul să bată în plin asupra lui şi arătă, sub ţâţa dreaptă, adânc sapat pe pielea smolită, sămnul unei cumplite lovituri de suliţă.

— D'atunci, urmă el, n'a fost războiu în care să nu fi luat parte, şi nu mai sânt în stare să număr duşmanii ce au căzut sub paloşul sau suliţa mea. Dar am ştiut să ajut pă Basarab nu numai prin puterea ăstui braţ, dar şi prin agerimea ăstor creieri, şi, zicând aceste cuvinte, se bătu pe frunte. M'a trimis în solie la Ţarul Bulgarilor, la Craiul Sârbilor, la Voe-

vodul Ardealului, în împrejurări grele, în vremuri dă cumpănă, când un cuvânt prea mult putea să aducă peire, când trebuia să ghicești însemnarea unui zimbet, a unei încruntări dă sprânceană, și chiar adesea, a unei tăceri prelungite. Niciodată nu m'am întors fără a fi izbutit și a nu fi depășit nădejdea pusă dă Vodă în mine. Iată pentru ce sânt nelipsit dăla sfaturile lui și pentru ce Vodă nu are taină pentru mine.

Dar să încetez a vă mai vorbi dă mine, căci ați putea crede că sânt om lăudăros, și să vă spuiu în ce împrejurări și în ce scopuri m'a trimis Basarab la Bârlad.

Cuvioase Părinte și cinstiți boiari! Mai bine dăcât mie vă este știut că toată Rumânimea care locuiește în țeara care se află între munții ăi mari, Nistru și Mare se află în a mai cumplită fierbere.

Călătorii noștri se uitară unul la altul.

— Impilările și fărădelegile lui Sas, Voevodul Moldovei, plecarea lui oarbă la toate poruncile Ungurilor au stârnitără în Moldova nemulțumirile ăle mai cumplite, poporul stă gata să se răscoale. Celelalte țări: Bârladul, Hotinul, Iașul, Orheiul, Lăpușna, Codru, trăiesc cu groaza pustiirilor tătărăști, puterile lor răslețe putând cu greu să se apere dă păgâni. Pă dă altă parte, Craiul Laios, cu floarea puterii un-

gureşti, a plecat tocmai la Napoli pentru ca să răsbune moartea frăţine-său şi să cucerească crăiia aia.

Alexandru Basarab care are ştiinţă dă toate câte se petrec în ţările vecine cu a păste care domneşte, a urmărit dăla început, cu osibită băgare dă seamă, mişcarea Rumânimii d'acilea. Ştiut trebuie să vă fie că el, dă mult, umblă pă lângă Bârlădeni pentru ca ei să se închine lui, îndatorindu-se din parte-i a-i apăra dă Tătari şi dă orice alt duşman. N'a izbutitără pentru că Bârlădenii erau neuniţi şi nu se înţelegeau între dânşii. A intrat în vorbă şi cu Codrenii, dar n'a izubtit fiind că vitejii dă Codreni s'au crezutără în stare să se apere singuri dă Tătari, fără a-şi mai da stăpân.

Tot îmi zicea Basarab: Pârvule, fătul meu, cum stau lucrurile pă Siret şi pă Prut, i-ar ajunge unui bărbat îndrăzneţ să aibă numai puţin noroc, pentru a face dân atâtea ţărişoare mici şi slabe o ţeară mare şi cu putere. Ce păcat că nu se iveşte un asemenea bărbat sau că nu pociu eu să prind picior în Bârlad sau în Codru.

In iarna trecută ne veniră însă veşti dăspre alcătuirea, în munţii Moldovei, a unui fel dă frăţie pentru alungarea lui Sas şi dăsrobirea ţării dă sub ascultarea Ungurilor. In curând mai sosiră altele, zicând că frăţia aia se în-

tinde peste hotarele Moldovei, prin Bârlad, prin Codru, prin Lăpușna, până la Orheiu, până la Iași, până la Hotin. S'a mai aflatară dăspre ivirea unui voinic poreclit Păunașiul Codrilor, care purta și poartă războiu cu Sas și cu ai lui și ia vamă dăla negustorii care intră și iesă dân țeara Moldovei și dăspre care am bănuitără, Basarab și cu mine, că trebuie să fie în legătură cu frăția care voiește să dăsrobească Moldova. Dar iată că, acum o lună, ne vine veste că căpetenia, sufletul întregii mișcări, este un călugăr care lucrează pentru un cneaz vestit dân Maramureș: Bogdan dă la Cuhnia!

La auzul acestor cuvinte Toma Alimoș, Mihu, Ștefan și Gheorghiță cu greu se putură împiedeca să sară de pe locurile lor. Iar Părintele Isaia zise Munteanului, cu glas liniștit:

— De unde ați aflat această veste; de unde știți că este adevarată?

— Dă unde am aflat-o, răspunse Munteanul cu oareși-care mândrie, dă la iscoadele noastre. Nu este domn să aibă iscoade ca ălea care slujesc lui Basarab. Se vâră oriunde, află până și ce gândește omul. Adăvărat că și darnic stăpân e Alexandru Vodă: știe să prețuiască și să răsplătească slujbele făcute, ți-e drag să-l slujești!

Știm că vestea este adăvărată, urmă el, căci ăl care a adus-o a auzit cu urechile lui pă

fruntaşii Moldovei, la un cneaz Baloş, dân satul Poiana, jurând ascultare unui boiar dă păste munţi anume trimis dă Bogdan în Moldova. Dar mai bine dăcât mine, ştii Cuvioşia Ta că grăiesc adăvărul, căci le văzură toate ochii Cuvioşiei Tale şi le puse la cale toate mintea Cuvioşiei Tale.

— Crezi? întrebă călugărul uimit.

— Părinte, câte le spuseiu până acuma, le ştiam d'acasă, cu ajutorul lor am înţeles, după vorbele ce le auzii cât am stat ascuns în ăst carpin, că călugărul dăspre care ne se spusese că este în capul mişcării dă dăsrobire a Moldovei nu este altul dăcât Cuvioşia Ta! Oare, după câte vă ziseiu până acum, vă mai îndoiţi că sânt Pârvu Nedeianu, solul lui Alexandru Basarab?

— Nu, răspunse Părintele Isaia uimit, aproape îngrozit, văzând că tainele lucrării sale erau cunoscute până în amărunţimile lor într'o ţară străină. Nu mă mai îndoiesc.

Iar Toma Alimoş adause:

— Intre noi o fost un trădător!

— Trădător nu, răspunse Pârvu liniştit, dar o iscoadă dăşteaptă, plătită dă noi. Dar să vă arăt cum ajunseiu acilea. Basarab aflând amănunţimile ce vi le spuseiu, după ce rămase singur cu mine, îmi zise:

— Pârvule fătul meu, veştile ce le auzirăm

mă silesc să iau fără întârziere o hotărire în privinţa mişcării ce este pă cale d'a izbuhni în Moldova şi a cărei izbândă îmi pare mai presus dă îndoială, dat fiind potopul dă ură ce a stârnit nemernicul dă Sas. El va fi alungat şi cu bună seamă că nu-i voiu da eu nici un sprijin. Dar Ungurii nu vor putea să-l lase şi Voevodul Ardealului va veni cu bună seamă în ajutorul lui. Dă oarece însă oştile ungureşti ăle mari se află cu craiul la Napoli, iar altele pă graniţele Sârbiei, nu va fi în stare Voevodul Ardealului să răpună pă Rumânii dă la Siret şi Prut, mai ales dă vor fi toţi strânşi împrejurul ăluiaşi steag .Aşi putea să mă folosesc dă această tulburare şi să pun mâna pă Bârlad. Dar punând mâna pă Bârlad, aşi micşiora mult sorţii dă izbândă a Rumânilor şi aşi uşiura pă ai Ungurilor, care s'ar arăta în urmă mai trufaşi dăcât sunt azi. Apoi, înainte dă toate, sânt Rumân, şi doresc izbânda Rumânimei. Dacă Bogdan va izbuti să întemeieze o nouă domnie rumânească între munţi şi Nistru, o astfel dă domnie numai dă folos ne poate fi şi dă sprijin mare la întâmplare dă războiu cu Ungurii sau cu alte neamuri. Trebuie deci să dau lui Bogdan mână de ajutor. Dacă nu-l pociu ajuta pă faţă, cu arma, căci nu se ştie cum se întorc lucrurile, pociu să-i folosesc mult pă sub mână. Iar eu îmi voiu căuta vr'un câştig păste mun-

ţii noştri, în Ardeal, şi-l voiu dobândi cu uşiurinţă, căci Ungurii având dă furcă pă Siret, pă vremi îndelungate, nu vor îndrăzni să se strice pă faţă şi cu mine.

Insă fruntaşii negustorilor dân Bârlad, cu noul lor voevod, cneazul Tărziul, fiindu-mi câştigaţi şi hotărîţi a se închina mie, mi-e teamă că nu vor primi să dea ajutor Moldovenilor şi lui Bogdan, şi că se vor întâmpla vrajbe cu cnejii şi cu poporul dă la ţară, care se ţin dă Toma Alimoş şi suntără câştigaţi mişcării. Trebuie deci să trimit la Bârlad un om dă încredere care să-i povăţuiască pă Bârladeni spre bine, dar fără a mă da dă gol, ca să nu poată găsi pă urmă Ungurii prilej dă răsbunare, dacă vor fi biruitori. Gândesc deci să tă trimiţ pă tine, căci altul mai dăştept şi mai dă încredere ştii că n'am.

Pleacă deci, fătule, la Bârlad, chiar dă mâine dacă poţi. Vei avea la tine cărţi dân parte-mi către Tărziul şi ai săi, prin care le voiu zice să dea crezământ dăplin la toate câte vor auzi dă la tine. Le vei zice că Basarab înainte dă toate este Rumân; şi doreşte mai presus dăi toate mărirea şi izbânda Rumânimii; că cei ce vor să întemeieze o nouă domnie rumânească lucrează la un lucru care numai plăcut poate fi unui domnitor rumân. Le vei zice că faţă cu mişcarea pornită în Moldova, Basarab le cere

să dea uitării făgăduinţele făcute lui, să uite vrăjbile şi neînţelegerile ce au cu Toma Alimoş şi ai săi şi, cu toţii împreună, să dea sprijinul ăl mai puternic întemeierii nouei domnii.

Multe a vorbit Basarab cu mine, căci o noapte întreagă ne-am tot sfătuitără, acuşica vă spuiu numai miezul sfătuirii noastre. A treia zi de dimineaţă, plecat-am cu cărţi dăla Vodă atât pentru Bârlădeni cât şi pentru căpitanii dă la Cetatea Albă unde, după isprăvirea trebilor ce le aveam la Bârlad, urma să merg pentru a curma nişte neînţelegeri cu Genovezii în privinţa vămuirii mărfurilor lor. Când ajunsesem la Siret, iată, nene, că mă ajunge un credincios al lui Basarab cu poruncă să mă duc întins la Cetatea Albă, undé să nu zăbovesc mai mult dă trei zile, iar d'acolo să merg dă sârg la Bârlad, unde să mă opresc numai o noapte. Înţeleseiu că Vodă nu voieşte ca lumea să crează că solia lui este menită mai cu seamă pentru Bârlădeni, ci că menirea ei dă căpetenie este să pună capăt neînţelegerilor cu Genovezii, iar că prin Bârlad trec numai cu prilejul întoarcerei mele.

Am pornitără deci drept înainte spre Cetatea Albă, însoţit dă vr'o şase slugi ale mele şi dă treizeci dă roşiori dân straja curţii domneşti. Acum trei zile popăsisem dă seară în nişte stufării, în capătul dăspre răsărit al Ialpuhului.

Începuse a înopta şi, strânşi împrejurul focurilor, aşteptam să se gătească mâncarea, când d'odată, auzim nişte strigăte selbatece şi, dân stufărie, năvălesc asupra noastră o mulţime dă Tătari. Cei mai mulţi dân noi nici nu puturăm apuca să ne apărăm. Eu, deabia pusesem mâna pă paloş când o lovitură cumplită pă cap mă întinse fără cunoştinţă la pământ. Când îmi venii iarăşi în fire, soarele era sus, iar eu eram gol ca în ziua în care m'a născut mămica, şi împrejurul meu zăceau trupurile măcelărite ale tovarăşilor mei, dăspoiate şi ele dă toată îmbrăcămintea lor.

Simţiam o greutate mare la cap, dar rana îmi era uşoară, căci calpacul ce-l purtam amorţise lovitura Tătarului. Mă duseiu la apă, îmi răcorii trupul într'însa, luaiu nişte iarbă şi udând-o bine, o puseiu pă cap, schimbând-o dân când în când şi în curând mă simţii mai bine. Făcându-mi-se foame, mă întorseiu la locul luptei şi căutaiu dacă nu găsesc ceva merinde dă mâncare, dar nu putuiu da măcar dă o fărămiţă dă mălaiu.

D'odată, aproape dă locul pă care zăcusem în nesimţire, văz ceva alb, mă plec şi găsesc cărţile lui Vodă către Bârlădeni şi Genovezi.

Le ţineam într'o geantă dă piele încredinţată slugii mele ălei mai credincioase. Tătarii luase geanta, dar aruncase velinţa cu cărţile ca ne-

trebnice. Mi-o legaiu îndată dă grumaz cu un capăt dă curea ce-o găsii. D'odată auzii un cal nechezând la spatele mele şi mă înspăimântaiu, crezând că iar dau Tătarii păste mine. Când mă întorc însă, văz unul dân caii mei, un armăsar sur. Se vede că rămăsese toată noaptea ascuns în stuf, nu fusese găsit dă Tătari şi acuma ieşise. Cu mare greu prinsu-l-am şi cu mai mare nevoie încă am izbutitără, ţinându-l cu mâna stângă dă coamă, a împleti un feliu dă frânghie dă stuf, dân care îi făcuiu un căpăstru şi aşia, gol pă părul lui, am plecat spre miază-noapte unde ştiam că voiu da dă ţara vitejilor dă Codreni.

Toată ziulica dă alaltăieri mers-am prin câmpie, găsind în vr'o două locuri leşiuri dă oameni şi dă cai; am înţeles că au trecutără Tătarii şi p'acolo. Se vede că mă lăsaiu prea înspre răsărit, căci noaptea târziu tot în câmpie mă aflam şi nu dădusem încă dă mărginile Codrului. Mort dă oboseală şi dă foame, m'am oprit lângă un lac şi numai după ce împletiiu un nou odgon dă papură şi iarbă pentru a împiedeca calul, m'am culcatără pă iarbă. Am dormitără, însă rău şi, dă teamă să nu pierz calul, m'am trezit necontenit. In ziuă am pornit dân nou şi cu mare bucurie, după o călătorie dă vr'o două ciasuri, ajunseiu la poalele unui codru.

Inaintasem acușica voios. Pă la amiază, intrând într'o poiană, auzii un lătrat dă câine și văzuiu înaintea mea o colibă. Dăscalec, mă îndrept spre colibă și, când ajung aproape dă dânsa, văz că-mi iesă înainte un unchiaș care, cum mă vede gol, dă un țipăt dă spaimă și o rupe dă fugă.

Eu mă iau după el și mă încerc cu vorbe bune să-l liniștesc. Văzând că nu se oprește, încep să alerg și eu ca să-l prinz, să aflu dăla el calea spre locuințe omenești.

El, văzând că sânt mai sprinten și că nu poate scăpa dă mine, găsește calul meu în cale, sare pă el, îi pune picerele în burtă și se face nevăzut în codru. Vă închipuiți ciuda și necazul meu văzându-mă iar singur singurel, și, preste toate, pă jos, cu picerele goale. Mă purtam cu nădejdea că voiu găsi în colibă cevași mâncare dar, când caut, nimic dăcât sarica ce o vedeți pă mine și opincile ăste vechi și rupte care le am în picere. Imprejurul colibei, în partea opusă ălei prin care venisem, era o prisacă dă vr'o câteva sute de stupi, dar fiind gol nici nu era dă gândit să mă pui să scoț miere: fiindcă m'am apropiat prea tare mă și aleseiu cu câteva împunsături care m'au durutără toată ziulica. Insă ce să mai lungesc vorba: văzând că nu găsesc nimic ca să-mi astâmpăr foamea, m'am încălțat cu opincile ăle vechi și rupte, am

luat sarica, nevoia făcându-mă tâlhar şi împingându-mă să fur dăla un biet prisăcar, eu Pârvu Nedeianu, sol şi nepot al lui Alexandru Basarab, menit să dăviu la iarnă Ban al Craiovei, eu stăpânul a şaptesprezece sate păste Olt, nouă dă la Craiova în sus şi opt dă la Craiova în jos, fără a număra ăle dân Vlaşca, ăle dân Teleorman, locurile dă păşiune pă Ialomiţa, şi codrii dân Vâlcea şi Goriju. Căci ce era să fac, gol cum eram; soarele îmi arsese trupuşorul ziua, iar frigul mă înghetase noaptea, apoi dăsculţ, cum era să umblu prin codru, eu dăprins dă mic copil să calc pă covoarele moi ale curţii unchi-meu?

Am pornit deci, pă jos, prin codrul pustiu, tot la deal, urcând zeci dă dealuri, scoborând în zeci dă văi, toată ziulică până târziu noaptea când, istovit dă oboseală şi dă foame, am ajuns în ăst pisc dă deal. Dă teamă să nu dea păste mine fiare dă care văzusem mai multe prin codru, sau oameni răi, mai primejdioşi ca fiarele, mă urcaiu în ăst carpin în a cărui crengi tufoase mi-am făcut un culcuşiu şi am adormit.

Nu ştiu cât dormisem când sgomotul ce-l făceaţi m'a dăşteptatără; am ascultat vorbele ce le ziserăţi, ca să pricep ce feliu dă oameni sunteţi, buni sau răi. In curând am priceput că norocul m'a slujit minunat şi, dând laude Domnului, am sărît dân pom ca să vă liniştesc gri-

jile ce vă cuprinsesc în privința soliei lui Alexandru Basarab.

— Și acuma, urmă el după o clipă de tăcere, aștept răspuns: dacă mă recunoașteți dă sol al lui Basarab sau nu?

Uimitoarea cunoștință dovedită de Muntean, atât în privința împrejurărilor din țările învecinate cu acele locuite de Români cât și în acea a amăruntelor mișcării de desrobire în capul căreia să aflau Părintele Isaia și cu Bogdan, amăruntе ce le credeau necunoscute aiurea decât într'un cerc foarte restrâns, răsipise bănuielile stârnite de chipul uimitor în care li apăruse solul lui Basarab. Părintelui Isaia i se părea cu neputință ca altul decât un barbat trăind în atingere zilnică cu domnul muntenesc să fie în stare a lămuri scopurile lui Basarab într'un chip atât de luminos. El se rădică deci în picioare și întinzând mâna Munteanului zise:

— Jupân Pârvu Nedeianu, iartă bănuielile stârnite în inimile noastre prin chipul neobișnuit în care ai apărut înaintea noastră, bănuieli pe care orice om cuminte nu le-ar putea numi decât binecuvântate. In urma lămuririlor tale nu mai avem nici pic de îndoială că ești solul marelui și înțăleptului Voevod al Țării Românești. Tare ne bucurăm văzându-te printre noi, date fiind mai ales liniștitoarele știri ce ni le aduci, că de-

parte de a se pune deacurmezișul năzuinților noastre, Alexandru Vodă râvnește numai la binele neamului românesc și ni dă puternicul lui sprijin pe lângă norodul bârlădean. Bun sosit, printre noi, Jupân Pârvu Nedeianu, și călugărul îi strânse mâna cu putere, iar Munteanul plecându-se, sărută cu evlavie mâna Părintelui.

Călugărul îi spuse pe urmă numele fiecăruia din tovarășii săi și toți, începând cu Toma Alimoș, veniră pe rând să strângă mâna străinului.

Dar Toma Alimoș, când se văzu iar lângă călugăr, îi șopti la ureche:

— Deștept, bun de gură, știe lucruri care m'au uimit, dar nu samănă a boier.

Părintele Isaia ridică umerile drept răspuns.

— Boiarilor, zise Pârvu, nevoia mă silește să vă fac o rugăminte. Nu cumva ați putea să mă împrumutați cu niscai-va dân hainele dă prisos ce trebuie să le aveți la voi.

— Cum nu, se grăbi să răspundă Stroici, suntem de acelaș stat și cam de aceiași făptură: am în desagi un rând întreg de haine de prisos și de tot noue; cu bucurie îl pun la poroncile solului lui Alexandru Basarab.

Făcu lui Pârvu sămn să-l urmeze și-l duse la niște tufe, în dosul cărora Onea adăpostise șălele și lucrurile lor. In curând Pârvu ieși de acolo îmbracat într'o haină de vânătoare care cuprindea cioreci verzi și un dolman tot verde,

împodobit cu găitan negru, cu ciubote de iuft negru venind până la genunchi și purtând pe cap o căciuliță ușoară, de catifea verde, cu o pană de nagâț înfiptă într'însa. Părintele Isaia, Mihu și Gheorghiță nu se putură împiedeca să recunoască că-i șade bine Munteanului. Numai Toma Alimoș, dând din umere, zise din nou, dar cu jumatate de glas:

— Nu samănă a boier.

Părintele Isaia, apropiindu-se, zise atunci:

— Ași fi de părere că, dacă Jupân Pârvu are de gând să stee cu noi, ar fi bine să nu dee în vileag împrejurarea că este solul lui Basarab...

— Dorești să trec drept un om dă rând? întrebă Pârvu.

— Ba nu, de loc, răspunse Isaia, voiu spune tuturor că ești un boier de frunte al Țării Românești, neam cu Basarab, care o fost pradat de Tatari și pe urmă o scapat ca prin minune din mânile lor. După cele ce ni le-ai spus, cred că ai de gând să mergi la Bârlad împreună cu noi pentru folosul pricinii noastre. Ar fi nemerit să sosim împreună în Bârlad și ca sosirea noastră să fie neașteptată, pentru ca și lovitura ce o vom da-o potrivnicilor să fie neașteptată și, prin urmare, mai puternică.

— Ai dreptate, Părinte, zise Pârvu, cuminte ai vorbit: dă acuma înainte și până ce vom

sosi în Bârlad, eu nu sânt Pârvu Nedeianu ci Pârvu Izvoranu, după un sat cu o mie dă case ce-l am în Teleorman, boiar dân curtea lui Basarab şi neam cu el.

Se luminase acuma chiar bine de ziuă şi Gheorghiţă propuse călătorilor să se pue pe drum. Neopunându-se nimene, slugile primiră poronca să pue şălile pe cai.

— Cred, zise Gheorghiţă apropiindu-se de Pârvu, că îmi vei face cinstea să stai câteva zile în casa mea, cel puţin până când vom putea pune la cale călătoria ta spre Bârlad. Gradiştea, satul în care locuiesc, este în apropiere.

— Cu bucurie şi recunoştinţă, răspunse Pârvu, căci dă m'aţi lăsa singur acilea, aşi fi în mare primejdie să mor dă foame, necunoscând pă nimeni şi neavând leţcaie la mine. Dar nu ştiu cum vă voiu putea urma, căci sânt pă jos.

— N'ai grijă, răspunse Toma Alimoş, am cu mine doi cai slobozi, înşăuaţi gata. Vei lua pe unul din ei.

In curând ei plecară şi se îndreptară în jos, spre Gradiste, în umbletul cailor. Pornise abie de jumatate de ceas când se auzi în urma lor sgomot de fugă de cal nebună. Se opriră pe loc şi, de departe, se văzu un călăreţ care venea într'un vârtej de colb. Când fu aproape de ei, Gheorghiţă strigă:

— Toma Făgău! Să nu se fi întâmplat ceva mamei!

Toma Făgău, căci călăreţul nu era altul decât vechea noastră cunoştinţă dela otacul de sub Perchiu, opri pe loc calul scaldat în spumă, sări jos şi alergând la Gheorghiţă îi zise:

— Căpitane, de ieri de amiază te caut. Te-am urmărit pe la Chigheciu, pe la Vişineşti, pe la Lăpuşna; toată noaptea am fost calare.

— Dar ce este? Mama?

— Sănătoasă şi voinică cu voia lui Dumnezeu. O plecat ieri, de amiază, cu toţi flăcăii noştri şi cu oamenii din Gânceşti, Gura Galbănă şi toate satele megieşe, peste tot ca la vr'o mie de suliţi, în urmărirea unui drâmbe de Tatari venind despre Prut şi care o ridicat turmele ce păşteau în Valea Adâncă, măcelărind aproape, toţi păzitorii; numai vr'o câţiva au putut să scăpe răniţi. Pe mine m'o trimes la Chigheciu cu poroncă să te caut şi să dau de ştire Căpitanului Băncilă să-i vie şi el în ajutor. Pe Petrea Mănăilă l'o trimes la Lăpuşna, după Lăpuşneni; m'am întâlnit cu el astă noapte; acuma trebuie să fi plecat din Lăpuşna, în ajutorul Jupânesei, Căpitanul Constantin Bibire cu cinci sute de suliţi.

— Tatarii erau mulţi?

— După cât am putut înţălege trebuie să fi fost mai multe mii. Dar, cum ţi-am zis, acei

din păzitorii noştri care au scapat acasă, sunt mai toţi răniţi şi zăpăciţi rău, nu-i prea poţi înţălege.

— Boieri, zise Gheorghiţă către tovarăşii lui, vestea care am primit-o mă sileşte să mă grăbesc să ajung acasă. Voi n'aveţi nevoie să vă grăbiţi; voiu da poronci pentru ca să fiţi bine ospătaţi, şi cu aceste cuvinte dădu pinteni calului.

Dar tovarăşii lui strigară într'un glas:

— Nu ne despărţim de tine, unde vei merge, vom merge şi, dând la rândul lor pinteni cailor, se ţinură de el.

XXVI.

La Gradiştea.

Soarele era aproape de prânzul cel mic când ceata călătorilor noştri ajunse în faţa satului Gradişte, aşazat pe râpa stângă a pârâului Galbăna. Deasupra satului, în mijlocul unei ogrăzi intinse, împrejmuită cu un zid de piatră nalt de doi stânjăni şi mai bine, având trei laturi încunjurate cu şanţuri adânci, iar a patra aşazată deasupra unei râpi, se vedea casa lui Gheorghiţă. Era o zidire patrată, având la fiecare latură câte un cerdac cu stâlpi de piatră.

Incă dela oareşicare depărtare de sat, Gheor-

ghiță și acei ce-l urmau ajunsese sau întrecuse cete de călăreți înarmați cu arcuri, suliți și paloșe. Mulți din ei purtau pe cap coifuri de chipuri deosebite: unii erau îmbracați cu cămeși de zale, alții aveau pieptul și brațele aparate prin platoșe de oțel. Printre dânșii erau și arcași pedeștri dar în număr mai mic.

Erau oameni din Gura Galbenii, din Gănceşti și de pe hotarul Bâcului, care rămăsese în urmă dintr'un prilej sau altul și care se grăbeau acuma să ajungă cât mai curând în Gradiște. Indată ce recunoșteau pe Gheorghiță, dădeau pinteni cailor pentru a-l urma cât mai de aproape. Astfeliu când, după ce străbătu satul, tânărul Căpitan de Codru ajunse la podul ridicător dela poarta curții sale, își opri calul și se uită în urmă, se văzu urmat de o ceată numărând mai multe sute de oșteni.

Podul fu lasat în jos, greaua ușă de stejar, căptușită întreagă cu platoșe de fier legate cu drugi groși, se deschise și călătorii intrară într'o ogradă mare cât un câmp și care era plină de oameni înarmați și de cai.

Unii adapau caii, alții li spânzurau în cap traistele cu grăunțe; unii din ei curațau și ascuțau armele, alții îmbucau câte ceva din glugile cu merinde, iar cea mai mare parte alcătuia cercuri și se sfătuia. Acești Codreni aveau înfățoșarea unui neam de oameni voinici, nalți,

spătoşi, vânjoşi, bine hrăniţi şi bine îmbracaţi, iar feţele lor pârlite de soare, privirea lor mândră şi hotărîtă aratau îndestul că erau deprinşi să înfrunte primejdia.

Cum zăriră pe căpitanul lor, scoaseră nişte chiote de bucurie care făcură să răsune văile şi codrii de pe împrejur.

Cea dintâiu grijă a lui Gheorghiţă, îndată ce se dădu jos de pe cal, fu de a cere unei slugi cu barba albă, dar încă verde, care-i ieşise înainte la scară, dacă au primit veşti dela Jupâneasa.

— Până acuma nu ştim nimică dela Jupâneasa; i-am trimes în cursul sării şi a nopţii vr'o patru, cinci sute de ostaşi sosiţi aici după plecarea ei şi am aflat dela Chigheciu că Căpitanul Băncilă trebuia să plece astăzi, înainte. de revarsatul zorilor, cu vr'o două mii de oşteni. Despre Tatari am aflat veşti dela alt păzitor al nostru, care o căzut aici tocmai pe la miezul nopţii şi ni-o spus că sunt peste zece mii, sub steagurile lui Kara-Katuş, mârzacul cel vestit.

— Dar n'aţi putut să opriţi pe mama dela un pas atât de primejdios? Aşi fi crezut, Axinte, că pot să am mai multă încredere în tine.

— Căpitane, atât eu cât şi ceilalţi câţi îţi mâncăm pânea, am făcut tot ce ni-o stat prin putinţă spre a înduplecа pe Jupâneasă să nu

plece împotriva păgânilor. Am îngenunchiet cu toţii înaintea ei şi am rugat-o cu lacrimi să ne lese pe noi să întoarcem paguba. I-am aratat că Codru are destui viteji pentru a da păgânilor o pedeapsă straşnică, i-am spus că pasul care-l face are să te mâhnească şi că ai să ne ţii de rău că n'am oprit-o. Jupâneasa de feliu nu ne-o ascultat: ba cu mare greu am făcut-o să aştepte sosirea oştenilor din satele învecinate. Voia să plece înainte numai cu slugile, pentru a prinde cât mai curând limbă cu Tatarii, zicând că nu se va lasa în luptă cu ei până ce nu vor sosi ajutoarele.

— Şi mama are numai o mie de suliţi cu dânsa? zise Gheorghiţă al cărui faţă arata acuma o îngrijire vădită.

— Până acuma, cu câţi i-am trimes de aici şi câţi au mai ajuns negreşit porniţi din alte părţi, trebuie să fie încunjurată de două mii de oşteni dacă nu mai bine.

Sosise acuma şi descălecase toţi călătorii; Gheorghiţă, văzându-i, zise către Toma Alimoş.

— Mă iertaţi boieri, că întâia mea grijă o fost pentru mama şi nu pentru voi. Iaca vechea mea slugă, Axinte, are să vă poarte de grijă ca să nu lipsască nimica celor ce se vor simţi prea trudiţi pentru a mă însoţi în ajutorul mamei...

Iar ei într'un glas întrerupseră:

— Mergem cu tine!

— Cum, zise Gheorghiță Părintelui Isaia, și Cuviosia Ta vrei să mergi la războiu?

— Nu mă despart de tovarășii mei, răspunse călugărul. Evanghelia ne învață că acolo unde este turma trebuie să fie și păstorul.

— Vă mulțămesc din inimă, zise Gheorghiță; rugăciunile unui cuvios ca Părintele și paloșele unor viteji vestiți ca boierii care-l însoțesc nu pot decât să ni fie de folos neprețuit.

— Vor vedea mișeii dă păgâni cât dă greu cântărește braț dă Oltean. Imi voi răzbuna eu acușica paguba și batjocura ce ăi cutezători au cutezatără s'o facă...

— Solului lui Basarab, era să strige Pârvu, dar se opri la vreme și adăugi:

— Unui boiar d'ai lui Basarab.

— Până ce voiu face pregătirile de plecare și voiu alege cai pentru voi, vă rog să urmați pe Axinte în casă, pentru a vă răcori și a îmbuca câte ceva înainte de plecare.

Pe când călătorii urmau vechea slugă în casă, Gheorghiță, fără a pierde vreme, adună împrejurul său căpeteniile oștenilor care umpleau ograda, spre a-și da samă amărunțită de numărul de oameni ce avea sub mână. Dela cei doi cneji și zece hotnogi față, află că erau adunați aproape opt sute de călăreți și vr'o sută și mai bine de arcași pedeștri. Apoi puse de se aduse înaintea lui pe păzitorul de vite,

despre sosirea căruia în cursul nopții îi vorbise Axinte și începu să-l cerceteze.

Din spusele lui reieșea că Tătarii, după ce trecuse Nistrul, o luase răpede de alungul Dunării, unde pradase satele, trecuse Prutul, pradase pe Covurluiu și, dintr'o pricină sau dintr'alta, se întorsese răpede spre Nistru, dând peste cirezile de vite ale Codrenilor, care păsteau fără grijă pe întinsele pășuni din pustietatea ce se întindea între Codru și Dunăre. Acest păzitor nu era cu vitele ci venea la ele când Tatarii le răpise. Avusese norocul să se poată ascunde, cu cal cu tot, într'o stufărie de unde privise, trecând înaintea ochilor lui, întreaga Tătărime, cu pradă cu tot.

După dânsul, numărul păgânilor trecea cu mult peste zece mii de călăreți și se vedea că omul nerănit, nefugărit, nespăriet și foarte deștept de feliul lui, vorbea numai curatul adevăr.

Gheorghiță, din ce în ce mai îngrijit pentru maică-sa care-i era mai scumpă decât orice, poronci ca toată lumea să fie gata de pornire peste o jumatate de ceas, se duse la grajdiuri ca să aleagă caii trebuitori pentru oaspeți și apoi se întoarse la ei.

Îi găsi la masă cu cnejii și oștenii cei mai de samă; erau primeniți, înzăoați și încinși cu paloșele. Cu greu îl făcură să se pue jos și să iee și el câte ceva. Vinul vechiu de Nicorești ce-l

pusese Axinte pe masă, în niște ploști uriește, fusese foarte gustat de Pârvu. In scurtul timp care trecuse dela punerea lor la masă, el se imprietenise de tot cu cneazul Maxim dela Maximești, lângă Gănceşti. Tânărul cneaz, de abie întors acasă din oștile leșești, se simțea foarte măgulit de această prietenie și mai ales de lipsa de fudulie ce o arata acest neam al unui voevod cu nume mare între Codreni, cum era Alexandru Basarab. Incă până a nu sosi Gheorghiță, Pârvu jurase cneazului că, de vor scapa amândoi din mâna păgânilor, se leagă frate de cruce cu Maxim. Iar după ce Gheorghiță se așăză la masă, veselia și vioiciunea lui se făcură cu totul uimitoare. Toma Alimoș șoptise de vr'o două ori până atunci la urechea Părintelui Isaia:

— Nu samănă a boier!

Iar Părintele se mulțămise să zâmbească. Cum se așăză Gheorghiță la masă, Pârvu se sculă în picioare:

— Să bem, zise el, ridicându-și cupa, întâiu în sănătatea viteazului și puternicului nostru oaspe, Căpitanul Gheorghiță, care se poate făli că este nu numai fiu dă viteaz ci și dă viteză. Să bem apoi, în sanatatea vitejei și strălucitei sale mume, Cneghina Șalga, fala femeilor rumâne. Faima vitejiilor împlinite dă ea pătrunse până pântre noi. Ea astăzi are să în-

trunească sub steagul ei, pă Rumânii dă la Prut, dă la Siret, dă la Moldova, dă la Maramureş, dă la Olt. Cu ea în frunte, acoperi-vom câmpia dă leşiuri dă păgâni. Eu, Pârvu Izvoranu rudă cu marele şi puternicul Voevod Alexandru Basarab, Domn al Ţării Rumâneşti, mă jur pă cinstea mea dă boiar, să nu bag palaşiul în teacă până ce braţul meu nu va fi obosit ciopârtind în carne dă Tătar. Trăiască cneghina Şalga!

Cu toţii reluară strigătul şi deşartară cupele lor, Toma Alimoş, ca şi ceilalţi, dar bătrânul voevod nu pierdu prilejul să şoptească din nou la urechia Părintelui Isaia:

— Nu samănă a boier!

— Poate că aşa sunt boierii în ţara lui, răspunse călugărul, dar cel puţin omul pare plin de inimă.

Tocmai atunci intră în odaie bătrânul Axinte şi spuse lui Gheorghiţă că caii sunt la scară.

Cu toţii se sculară şi, după ce Părintele Isaia zise o scurtă rugăciune de mulţămire, ieşiră şi urmară pe Gheorghiţă la scară.

Aici găsiră, înşăuaţi şi ţinuţi în mână de argaţi, şase armasari din vestitele grajdiuri dela Gradiştea, meniţi pentru dânşii, precum şi caii cnejilor şi a hotnogilor care şăzuse la masă cu ei. Oştenii din ogradă încălecase acuma cu toţii şi, tocmiţi în şire, oşteneşte, aşteptau sămnul

pornirii. Gheorghiță arătă fiecăruia din oaspeți calul care trebuia să-l încalece, dând cel mai blând și cel mai cuminte Părintelui Isaia.

După ce încălecă călugărul, se aduse calul lui Toma Alimoș, ca cel mai bătrân și mai de samă, iar pe urmă veni rândul lui Pârvu, ca rudă a Voevodului Țării Românești. Când Munteanul puse piciorul în scară, se auzi un țipet de spaimă, urmat de strigăte de:

— Dracul Dracul Iaca Dracul

Iar când cei de față, uimiți, se uitară spre locul din care porneau țipetele, văzură lângă colțul casei, un moșneag cu ochii holbați de spaimă, care tremura și țipa.

— Ii Coșma Prisacarul, zise Axinte, pe sămne că a fi înebunit.

Când Gheorghiță poronci să-l aducă, el se înspăimântă și mai rău; argații fură siliți să-l aducă în brațe. Iar când stăpânul său îl întrebă ce are și de ce s'a tulburat așa, bătrânul, fără a putea răspunde, arata cu degetul pe Pârvu. Dar atunci Pârvu recunoscându-l, strigă:

— Pre legea mea, ăsta e afurisitul dă unchiaș care mi-a furat ieri calul și dăspre care vă spuseiu astă noapte! Ce ai făcut cu armăsarul meu moșiule? zise el către moșneag.

In locul bătrânului, care nu era în stare să scoată un cuvânt, Axinte răspunse:

— Ieri, pe la toacă, am văzut pe moș Cosma venind în fuga mare pe un armasar sur rotat. Era foarte spăriet și când l'am întrebat de ce o lasat prisaca, mi-o răspuns că o dat peste el un drac, negru și gol, care o voit să-l strângă de gât și că o scapat cu vai nevoie, sărind pe calul dracului și venind în fuga mare la curte. Calul este la câmp: îi frumos și pare de soiu.

— Și cum să nu fie dă soiu, neică, dacă e chiar dăla Basarab, zise Pârvu.

— N'aibi grijă Jupâne, spuse atunci Gheorghiță, văzând că se întârzie cu vorba și fiind nerăbdător să plece, calul tău va fi îngrijit ca și în grajdiurile lui Basarab Voevod. De-o camdată, fă bine și încalecă pe acest murg; cred că te va mulțămi, căci îl am de bun.

Pârvu sări sprinten pe armasarul de soiu pe care-l ținea cu greu un argat și pilda lui fu urmată de Ștefan și de Mihu, apoi Gheorghiță încălecă și el. Trecură dinaintea oștenilor înșiraţi care, tocmindu-se câte doi, îi urmară pe poartă.

Până de vale de sat, merseră în pasul cailor dar, îndată ce se găsiră pe loc drept, puseră caii la umbletul pentru care erau vestiți.

In cap mergea Gheorghiță cu Părintele Isaia, cu Toma Alimoș și cu Oprea Corobană, cel mai bătrân dintre cneji. Apoi veneau Mihu cu Ștefan și, îndată după dânșii, Pârvu cu cel mai

tânăr dintre cneji și cu un hotnog mai în vrâstă, iar în urma acestora întregul șir al oștenilor. Venind vorba despre Șalga, Pârvu zise către tovarășii care mergeau pe lângă el:

— Ce minunată fămeie trebuie să fie Jupâneasa Șalga! Vestea dăspre vitejiile ei au pătrunsără până la curtea lui Basarab, iar lăutarii le cânta nu numai păste Olt, dar chiar păste Dunăre, după cum singur mă putuiu încredința cu prilejiul ălei după urmă solii a mele, la țarul sârbesc.

— Ii femeie minunată de tot, zise cneazul Maxim, nu-i numai viteză fără samăn, dar am auzit dela tată-meu că nu poți găsi cap de barbat, iscusit, ager și cuminte ca al ei la sfaturi, iar dela mama că gospodină ca dânsa nu este între munți și Nistru. Ș'apoi ce frumuseță de femeie!

— Oare de câți ani să fie? întrebă Pârvu.

— Zău nu știu, răspunse Maxim, nu cred să fie mare tare de ani, poate știi tu, hotnoage Vlad?

— Are patruzeci și doi până la patruzeci și trei de ani, răspunse hotnogul care călărea de cealaltă parte a lui Pârvu. Țin minte că atunci când o furat-o Căpitanul Voicu umbla vorba că împlinea șapte-spre-zece ani. De atunci sunt două-zeci și cinci de ani, prin urmare Jupâneasa Șalga este acuma de patruzeci și doi de ani.

— Cum, întrebă Pârvu, ea a fost furată dăla părinți? Tă rog, hotnoage, fă-mi parte și mie dă această povestire.

Hotnogul, bucuros de vorbă și măgulit că are și el ceva de povestit rudei unui voevod străin, se grăbi să-i împlinească dorința.

XXVII.

Ş a l g a.

— Jupâneasa Şalga, zise el după ce tuşi, este fiica cneazului Degeràtu dela Degerați, pe Nistru, lângă Soroca. Cneazul Degeratu era viteaz bun, om cuminte, mulți ani Căpitan ot Soroca și cuprins foarte, dar zgârcit, îndărătnic și neîndurat.

El avea trei fii, toți viteji de soiu și o fată, cneghina Şalga. Ce să vă spun, boierilor, multe femei frumoase sunt în țările noastre, în multe țări străine ostit-am și multe femei văzut-am, dar niciodată n'o fost dat ochilor mei să privească frumuseță ca acea a jupânesei Şalga!

Fraţii ei slujau în oştile leşeşti şi cel mai mare, Andrei, era cât pe ce să piară, noaptea, într'o cursă: fusese scapat de moarte numai

prin ajutorul unui prieten al său, viteaz leah de neam mare.

Andrei Degeratu își împlinise sorocul de slujbă și era de doi ani acasă, la tată-său, când Leahul care-l scapase de moarte, venindu-i dor de el, o sosit la Degerați ca să-l vadă.

Andrei și cu tată-său l'au primit cu mare cinste căci, precum v'am spus, pe lângă prietenia ce o aratase lui Andrei Degeratu, el era om de neam mare, înrudit prin mamă cu craiul Leșilor și peste samă de bogat. Dacă nu mă înșăl numele lui era Osolinski.

Indată ce Osolinski văzu pe Șalga se îndrăgosti nebun de dânsa, nu trecuse nici săptămâna dela sosirea lui la Degerați și iaca că o ceru de soție lui Degeratu și încă cu rugăminte mare. Cneazul se bucură tare de astfeliu de ginere neașteptat, mai ales că Leahul îi spusese că Șalga fiind comoară neprețuită, nu-i mai cere nici un ban zestre.

Cu vr'o două săptămâni înainte de sosirea lui Osolinski, fusese adus la Degerați, rănit într'o luptă peste Nistru cu Tatarii, cneazul Voicu dela Gradiștea, tatăl Căpitanului Gheorghiță. El atunci nu era încă Căpitan de Codru, dar era cunoscut ca viteaz bun și capatase rana urmărind pe niște Tatari care se încercase să prade poalele Codrului despre Bâcu. Fusese bine primit în casa lui Degeratu din pricina

prieteniei și a frăției de cruce care legase odinioară pe Degeratu cu Căpitanul Preda, tatăl lui Voicu.

Voicu, care avea numai douăzeci și patru de ani, era om vestit de frumos: chipul lui tulbura somnul tuturor fetelor și a multor neveste dintre Nistru și Prut și chiar de mai departe. Dar dulcele lor zâmbete și privirile lor galeșe și desmierdătoare îl lasau cu totul nesimțitor. El avea două ibovnice care, pe rând, îl stăpâneau cu desăvârșire: războiul și vânatul.

Insă cum văzu pe cneghina Șalga, lucrurile se schimbară; ochii ei negri îl cucerise cu desăvârșire dela întâia privire. Fie îngrijire bună, fie puterea iubirii, deși rănile erau departe de a fi ușoare, cneazul Voicu era în picioare după zece zile și-și lua ziua bună după două săptămâni, adică chiar în ziua în care sosise Osolinski. Dar el părăsea Degeraților numai după ce izbutise să capete dela cneghina Șalga, în sara din ajunul plecării sale, în livada de deasupra Nistrului, făgăduința că-i va fi soție. Făgăduința fusese dată fără greutate, căci puținele zile care le petrecuse împreună ajunsese ca s'o facă și pe dânsa să-l iubească la nebunie.

Prin urmare vă puteți închipui cu ce simțiri o aflat cneghina Șalga vestea neașteptată că Osolinski o cere de soție.

Cneazul care-i împărtăși singur această veste, căci soția lui murise de mult, se aștepta ca Șalga s'o primească cu mare bucurie. Care nu-i o fost însă mierarea când o văzut pe fiică-sa îngălbenindu-se, cuprinsă de tremur și izbuhnind în hohote de plâns. Crezu dintâiu că bucuria o aduce în asămenea stare, dar această închipuire o fost răpede împrăștietă căci fata, izbutind să-și mai stăpânească scârba, îi hotărî că niciodată nu va fi soția lui Osolinski. Iar la toate întrebările cneazului asupra pricinii unei hotărîri atât de neașteptate, ea rămânea mută.

În zadar îi arătă bătrânul că Osolinski este un pețitor cum ea nici nu-l putea visa, că are o stare strălucită, că este unul din cei mai cu vază boieri ai Țării Leșești, că se înrudește cu craiul și că luând-o de soție are să facă dintr'însa, fată crescută la țară, una din podoabele falnicii curți leșești. La toate câte i le spunea cneazul, Șalga se mulțămea să răspundă:

— Nu potî

Bătrânul Degeratu, zgârcit și neînduplecat, nu era om să scăpe din mână un ginere ca Osolinski pentru toana sucită a unei fete, cum zicea el, mai ales când acel ginere nu-i cerea nici macar un ban zestre. El hotărî Șalgăi că voința lui s'o dee lui Osolinski este nestrămutată, că logodna se va face în aceiași sară,

iar nunta peste o lună, având Osolinski nevoie să se întoarcă acasă pentru a pune la cale cele trebuitoare și a-și aduna rudele și prietenii ce voia să-i aibă de față la nunta lui. Cneazul ieși din odaia fetei poroncindu-i să se gătească pentru logodnă.

Sosi ceasul mesei, toți oaspeții erau adunați, când o slujnică veni să vestească pe Degeratu că cneghinei venindu-i rău, s'o pus în pat și nu poate veni la masă. Cneazul, suparat, se răpezi până la dânsa ca s'o silească să vie, dar o găsi culcată și în prada unei astfeliu de fierbinteli încât nu avu ce să mai spue. Se întoarse la oaspeți și liniști pe Osolinski zicându-i că Șalga, zdruncinată de fericirea neașteptată de care avea parte, o fost cuprinsă de friguri și silită să se culce, dar că a doua zi îi va fi negreșit bine. Se puseră deci la masă fără de dânsa.

Dar, pe când Degeratu și Osolinski mâncau și beau fără poftă, un călăreț sprinten, calare pe un fugar de soiu, pleca din Degerați spre Gradiște. Era un flăcău din sat, îndrăgostit până peste cap cu Ioana, cea mai frumoasă din slujnicile Șalgăi. El merse toată noaptea pe poteci necunoscute obștiei și, a doua zi, pe la toacă, calul lui acoperit de spumă cădea mort la scara curții lui Voicu, iar călărețul cerea să fie adus de sârg înaintea cneazului.

Nu se știe ce vorbiră împreună, dar nu trecuse ceasul dela sosirea flăcăului și iată-l că pleca de iznoavă, calare pe cel mai iute din caii Voicului, cu punga plină de zloți și traista ticsită de merinde alese. A doua zi, de amiază, flăcăul fu văzut vorbind cu Ioana la gardul curții lui Degeratu. Nu se știe ce au vorbit, dar nu trecu nici jumatate de ceas și cneghina Șalga, care nu părăsise patul de două zile, trimese răspuns cneazului că se simte mai bine și are de gând să se scoale.

Făcu chiar mai mult, căci primi să vadă pe Osolinski și când acesta îi arătă iubirea lui și îi ceru să-i fie soție, Șalga răspunse că de vreme ce tatăl ei o dat-o lui Osolinski, ea, ca fiică ascultătoare, nu poate decât să se închine înaintea voinții lui. Dar când Osolinski o întrebă dacă această supunere a ei către voința părintească îi este cu voie, ea îi spuse zâmbind:

— Mulțămește-te deocamdată cu atâta.

Leahul avu nebunia să se încreadă și a doua zi plecă înspre țara lui. In răstimpul de șase săptămâni care o despărțea de ziua nunții, Șalga se arătă liniștită și cneazul Degeratu își freca mânile când gândea la viitorul strălucit ce se pregătea pentru fiică-sa, dar mai ales când își aducea aminte de sacii de zloți pregătiți pentru zestrea Șalgăi, care puteau acuma să-și urmeze somnul în lăzile ferecate din tainiță.

Oamenii din Degerați însă nu înțălegeau pentruce Sandu al Măriuței, flăcăul cel mai mândru din sat, era acuma veșnic pe drumuri și totdeauna s'întorcea pe alt cal decât pe acel care-l încăleca la plecare. Se văzură chiar bătrâni și mai ales bătrâne clătinând din cap și dând a înțălege că Sandu poate că s'o apucat de negustorie necinstită și că s'ar putea prea bine ca caii să nu fi fost dobândiți în chip cinstit. Cine știe dacă Sandu n'ar fi dat peste vr'o suparare cu vatamanul din pricina acestor cai, dacă întoarcerea lui Osolinski cu o ceată mare de prieteni și de slugi, de cai și de cară, nu ar fi dat alte prilejuri de vorbă bătrânilor și mai ales bătrânelor din Degerați.

Drept, să spun, n'am văzut de atunci asămenea adunătură de bogății. Când intrai în curtea lui Degeratu mătăsurile, aurul, argintul, și pietrele scumpe care acopereau oamenii și caii tovarășilor lui Osolinski îți luau ochii. Slugile din casă povesteau că darurile aduse de Leah logodnicei sale umpleau două odăi și că atât de strălucitoare erau pietrele care le acoperau încât noaptea luminau singure acele odăi. Șalga primise pe viitorul ei soț, pe rudele și prietenii lui fără a arata vr'o bucurie deosebită, dar cu liniște și cuviință. Oamenii bagară de samă însă că ea căuta, pe cât îi era cu putință,

să înlăture prilejurile de a se găsi singură cu mirele.

Degeratu poftise la nuntă nu numai pe toată boierimea dela Nistru şi dela Prut, dar încă mulţi cneji şi viteji de peste Prut. Era poftit şi Voicu, despre a cărui legături de dragoste Degeratu nu avea nici cea mai mică bănuială. Voicu însă nu sosi decât în dimineaţa nunţii, după ce popăsise toată noaptea la un sat apropiet. Cu dânsul mai erau câţiva cneji, tot tineri ca şi el, vr'o douăzeci de oşteni care se ţineau de casa lui, printre care mă aflam şi eu şi o ceată destul de însamnată de slugi, tot alese una şi una: oameni vânjoşi, colţoşi, gata să se vâre în foc numai pentru a avea pe urmă plăcerea să se lupte spre a ieşi dintr'însul.

Când încălecasem de dimineaţă, Voicu ne strânsese pe toţi: boieri, oşteni şi slugi împrejurul lui, ne cinstise cu vin vechiu dela bunicul său, ne spusese că este hotărît să fure pe cneghina Şalga înainte de intrarea nunţii în biserică şi ni ceruse ajutorul nostru. I-l făgăduirăm într'un glas. Cei mulţi din noi nu avusese de mult prilej să scoată paloşul din teacă şi ni se părea că ni amorţesc braţele. Apoi ne sfătuirăm pe scurt asupra chipului şi a mijloacelor acestei răpiri;; Voicu arătă fiecăruia partea ce trebuia s'o îndeplinească.

Când intrarăm în curtea lui Degeratu, o găsirăm ticsită de oameni și de cai. Cneazul, cu Șalga și cu Osolinski, erau în cerdac, încunjurați de oaspeții cei mai de samă, iar ceilalți umpleau odăile casei și se țineau și pe afară, împrejurul cerdacului.

Șalga era gătită ca mireasă, cu peteala în cap.

Degeratu veni cu brațele întinse către noi.

— Buni sosiți, boieri! zise el cnejilor, strângându-li mâna, buni sosiți, vitejilor! adause el întorcându-se către noi.

Apoi, băgând de samă că suntem cu toții încinși cu paloșele și că slugile noastre sunt cu arcurile și tolbele în spinare, izbuhni în râs.

— Se vede că voi, Codrenii, dormiți cu armele voastre. S'o mai auzit să vie oamenii la nuntă pregătiți par'că de Tatari? La mai lepadați acele paloșe, căci atârnă greu și are să vă fie cald tare cu ele.

— Indată după cununie, moș cneze, răspunse atunci Voicu, nu știi că așa este obiceiul la noi, în Codru, să întovărășim mireasa până la biserică cu paloșele goale.

Cneazul dădu din umere.

— Cum voiți, zise el râzând, multe obiceiuri ciudate mai aveți voi.

Șalga, când Voicu se arătă înaintea ei, îl privi drept în ochi, dar cu cea mai desăvârșită

liniște și cu un glas nemișcat răspunse ea urărilor lui de fericire.

— Sau se înșală Voicu crezând în iubirea fetei, sau ea este într'adevăr vrednică să fie, nu Căpitănească de Codru, dar împărătească, îmi șopti la ureche cneazul Mitru Veneriță, vărul lui Voicu. Dar uite-te, adause el, Voicu n'o dat mâna cu Leahul.

Intr'adevăr, când Degeratu, arătând pe Voicu lui Osolinski, îi zise:

— Cneazul Voicu dela Gradiștea, un viteaz fruntaș din Codrii Chigheciului, despre care ai mai auzit aici.

Osolinski întinse mâna lui Voicu, dar el, făcându-se că n'o vede, se mulțămi să se închine înaintea potrivnicului său. Osolinski se uită cam mierat, dar tocmai atunci glasul lui Degeratu se auzi zicând:

— Iaca preutul catolic este gata, înveșmântat, să mergem!

Osolinski stăruise să fie cununat și de un preut de legea lui și ca această cununie să se săvârșească înaintea acelei din biserica noastră drept credincioasă.

La o mică departare de cerdac, în livadă, se vedea un altar și un preut catolic stând înveșmântat alături.

Ne uitarăm uimiți unul la altul; noi știam de-o singură cununie, la biserica pravoslavnică

de lângă curte și eram înțăleși să furăm pe Șalga în vremea mergerii la biserică. Dar Voicu, înțelegând îndată nedumerirea noastră, șopti la urechea lui Mitru:

— Fiți gata acuma, înainte ca mireasa să ajungă la altar.

Toți Codrenii ne scoborîrăm din cerdac.

— Să mergem, zise Degeratu.

Atunci Osolinski, luându-și locul lângă Șalga, păși printre rândurile oaspeților, urmat de Degeratu.

Când ajunserăm la scară, Voicu strigă:

— Codreni, paloșele afară pentru cinstea miresei.

Într'o clipă scânteiau și fulgerau la soare treizeci de paloșe ascuțite, apoi ne desfăcurăm pe două rânduri, luând pe mire și pe mireasă în mijlocul nostru și-i urmarăm spre altar.

Dar, la jumatatea drumului, deodată vedem că Voicu se răpede, amețește cu o lovitură a mânerului paloșului pe Osolinski, îl trântește la pământ cu un ghiont puternic, cuprinde mireasa în brațe și dă printre noi fuga spre locul unde așteptau slugile noastre și caii ramași cu șălile pe dânșii. Noi îl urmarăm, iar mulțimea nuntașilor înlemnise de mierare și stătea nemișcată. Băieții lui Degeratu și câțiva din prietenii lui Osolinski, desmeticindu-se mai degrabă, se răpeziră spre noi, dar noi o luasem

acuma bine înainte şi puţin ne pasa de ei, căci erau aproape toţi fără arme. Grija noastră era să nu fim opriţi de mulţimea slugilor şi de ţărănimea care umplea ograda. Băieţii lui Degeratu şi unii din Leşi începură să strige, unii româneşte şi alţii leşeşte, să sară lumea şi să ni oprească calea, dar numai mişcarea amerinţătoare a paloşelor noastre ajunse pentru a-i ademeni să se retragă; scosese paloşele şi slugile noastre.

Dela locul în care Voicu pusese mâna pe mireasă până la cai nu erau nici o sută de paşi, astfeliu că încălecasem înainte ca să se fi luat vr'o măsură temeinică pentru oprirea noastră.

Atunci numai, ceata nuntaşilor venindu-şi în fire, auzind strigătele bătrânului Degeratu care îi ruga să răsbune batjocura ce o făcusem casei lui, se hotărî să se răpadă asupra noastră. Totodată, mulţi din oamenii cneazului puseră mâna pe topoare, furci şi ciomege şi se aruncară înainte pentruca să ni oprească calea şi să închidă poarta. Dar paloşele noastre izbutiră fără prea multă greutate să-i împrăştie şi ne văzurăm în curând afară din ograda cneazului care acuma răsuna de zbierete, de vaiete şi de sudălmi: par'că ajunsese un metoh al iadului.

Cum ne văzurăm afară, începurăm a lucra cu pintenii şi caii noştri zburau de ţi se părea

că s'au prefăcut în rândunele. Inaintea noastră era Voicu, cu Şalga în braţe şi, cu toată această îndoită povară, armasarul lui cel şarg, din prăsilă împărătească, de abie atingea pământul cu copitele.

Ştiam bine că vom fi urmăriţi, atât de obştia oaspeţilor, datori să răsbune batjocura făcută gazdei lor cât şi de ceata rudelor şi a slugilor lui Degeratu şi a lui Osolinski; mai ştiam că numărul lor avea să fie îndoit şi întreit mai mare decât al nostru. Dar pricepând că vor pierde vreme până ce vor pune şălile pe cai şi se vor înarma, ne încercarăm să ne folosim de ragaz şi să punem între ei şi noi cât mai mult câmp se putea.

Alergam acuma ca de vr'un ceas; ne departasem binişor de Nistru, scoborîsem într'o vale strâmtă şi ne urcasem pe un tapşan întins, pe care se vedea, la vr'o două bătăi de arc de noi, o dumbravă deasă prin care trecea un drum. Atunci auzirăm strigăte în urma noastră şi văzurăm, scoborând în vale, ceata gonaşilor noştri; la o bataie de arc înaintea lor, venea ca un vârtej, calare pe un fugar negru, un om ale cărui haine străluceau de departe în fir de aur şi pietre scumpe. Era Osolinski. Voicu întorcându-se, îl zări şi opri calul pe loc.

— La pas! poronci el.

Domolirăm cu greu avântul cailor şi ne gră-

mădirăm împrejurul lui. Osolinski trecuse acuma peste valea cea strâmtă şi nu se mai vedea, căci urca suişul pe care venisem: în schimb însă se vedea întreaga ceată a urmăritorilor ajungând în vale. Erau vr'o două sute şi mai bine.

— Unu la patru, zise Mitru Veveriţă, are să fie o luptă frumoasă, dar am avut noi parte şi de mai frumoase.

Tocmai atunci se aude o trâmbiţă la spatele noastre şi, când ne întoarcem mieraţi, vedem ieşind din dumbravă, în treapădul cailor, o mândră ceată de călăreţi înarmaţi. La cea dintâiu ochire nu numai pricep că sunt Codreni, dar recunosc steagul lui Voicu. Erau cinci sute de călăreţi aleşi din satele lui, plecaţi, după cum am aflat mai târziu, în urma noastră şi duşi de Ionaşcu Făgău, hotnogul lui cel vestit.

El avea poroncă dela Voicu ca, în ceasul cununiei, să se afle în apropiere de noi, dar fără ca Degeratu să poată bănui ceva despre fiinţa lor înainte de sfârşitul cununiei şi, îndată ce va sosi, să sune de trei ori din trâmbiţă. Făgău îşi chibzuise mersul de minune; venise în urma noastră, tot prin codri şi prin poteci puţin umblate. Dacă împrejurarea cu cununia catolică n'ar fi silit pe Voicu să-şi schimbe întreaga punere la cale, apoi hotnogul Ionaşcu ar fi sosit în Degeraţi tocmai pe la sfârşitul

cununiei a cărui ceas se cunoştea de toţi şi numai la sunetul trâmbiţelor ar fi încercat Voicu să râpească pe Şalga.

Ai noştri, recunoscând pe hotnog, izbuhniră în chiote voioase, la care oamenii lui Ionaşcu răspunseră cu prisos, grăbind mersul lor spre noi.

Dar Ionaşcu, îmbătrânit în lupte purtate în toate ţările care ne încunjură, dă o poroncă scurtă şi ceata oştenilor lui cârneşte la dreapta, domoleşte pasul cailor, apoi se opreşte cu faţa la drumul pe care venisem, la cincizeci de paşi de acel drum şi la vr'o două sute de capătul priporului ducând la tapşan.

Iaca că tocmai atunci ajunse şi Osolinski în vârful priporului. El ne zăreşte şi, dând un strigăt salbatec, voieşte să se răpadă drept la noi, dar dă cu ochii de ceata lui Ionaşcu, ramasă acuma neclintită şi, cu toate că recunoaşte duşmani în ea, nu se întoarce nici nu stă, numai scoate paloşul şi domoleşte calul, urmându-şi mersul spre noi.

Voicu văzând aceste, zice două cuvinte Şalgăi, descalecă, o aşază bine pe cal, îi dă frâele în mână apoi, liniştit, se opreşte în mijlocul drumului, înaintea cetei noastre.

Osolinski, ajungând în faţa lui, îl recunoaşte, sare de pe cal şi să răpede la el, strigând în limba lui:

— Mișălule, înapoește-mi mireasa care mi-ai furat-o!

Voicu care, ca aproape toți Codrenii de samă, slujise în oștile leșești și vorbea bine leșește, îi răspunse:

— Nu eu ți-am furat mireasa ta, ci tu te-ai încercat să o furi pe a mea. Șalga era logodită cu mine înainte ca tu s'o fi văzut. Intoarce-te în țara ta dacă vrei să rămâi în viață.

— Minți, strigă Osolinski, Șalga este mireasa mea.

— Spune singură a cui mireasă ești, răspunse atunci liniștit Voicu. Răspunde, Șalgo, adause el ridicând glasul, a cui mireasă ești și a cui soție voești să fii.

Atunci Șalga, ramasă calare înaintea noasstră, răspunse cu un glas tare și hotărît:

— Sânt mireasa cneazului Voicu, pe care îl iubesc din toată puterea sufletului și pe care voesc să-l ieu de soț, împărtășind cu el atât dulceața cât și amărăciunea vieții.

— Auzi! zise Voicu lui Osolinski. Inchină-te înaintea voinții sale și pleacă.

— Niciodată! strigă Leahul ne mai putându-și stăpâni mânia și dând lui Voicu o puternică lovitură de paloș.

Voicu sări sprinten în lături, scoțând totodată paloșul și punându-se în aparare, dar nu destul de răpede pentru a rămânea nevatamat:

obrazul stâng îi fu atins de vârful săbiei lui Osolinski.

— Iaca o lovitură pentru care mâna care o dat-o nu va mai vedea Ţara Leşască, urmă Voicu cu acelaş glas liniştit, făcându-se că voeşte la rândul său să însămne obrazul potrivnicului, dar când acesta îşi acoperi faţa cu paloşul, cneazul întoarse fierul şi dând cu el cum ar fi dat cu un biciu, răteză mâna cu o bucată de braţ a Leahului.

Leahul, galbăn ca ceara, ramase câtva în picioare apoi, învins de durere şi de slăbăciune, căci sângele curgea din braţul ciuntit mai tare decât apa dintr'un şipot de munte, se prăbuşi şi căzu leşinat la pământ, lângă mâna care strângea încă paloşul.

Acuma ajunsese pe tapşan ceata urmăritorilor noştri şi văzându-ne în faţa ei, se îndrepdreptase cu turbare spre noi. Dar atunci, Ionaşcu, ridicând paloşul şi slobozind o poroncă, trâmbiţele lui sunară şi ceata întreagă se clătină şi se puse în mişcare la treapăd.

La vederea acestor potrivnici, copleşindu-i de trei ori cu numărul, şi amerinţându-i în coastă, băieţii lui Degeratu şi Leşii înţăpeniră frâele, se opriră pe loc şi începură a se sfătui. Ionaşcu opri şi el pe ai săi. Atunci Voicu spuse să se lege strâns braţul drept al lui Osolinski, deasupra ciuntirii, poronci la patru slugi să-l

iee în braţe şi ne rugă, pe Mitru şi pe mine, să-l ducem tovarăşilor săi şi să li arătăm că dacă vor războiu, el este gata şi pregătit căci, pe lângă oştenii lui Ionaşcu, mai are încă pe atâţia care trebuiesc să sosască în curând cu alt hotnog, dar el îi sfătuieşte să se întoarcă în linişte la locurile lor. Ne-o mai însărcinat să zicem băieţilor lui Degeratu să nu aibă nici o grijă pentru fericirea Şalgăi, căci căsătoria o va face la cea dintâiu biserică ce o va găsi pe drum şi că Şalga va fi fericită cu el fiindu-i mai dragă decât lumina ochilor.

Ce să vă mai zic? Cu mare jale şi cu mare mâhnire primit-au Leşii şi băieţii lui Degeratu, trupul ciuntit al lui Osolinski. Nici vorbă, ei toţi erau oameni viteji, dar ce erau să ni facă când eram de trei ori mai mulţi decât ei şi aşteptam încă pe atâţia tovarăşi în ajutor. După o scurtă sfătuire au plecat jalnic spre Degeraţi, iar noi ni-am reluat voios drumul spre Gradiştе.

In curând ne-am întâlnit cu a doua ceată de oşteni din satele lui Voicu, sub povăţuirea hotnogului Pătraşcu, apoi oprindu-ne la cea dintâiu biserică, s'o făcut cununia cneazului Voicu cu cneghina Şalga, nuni fiind hotnogul Ionaşcu şi preuteasa popei care sluja. Iar la ieşirea din biserică, am luat pe mire şi pe mireasă şi i-am dus pe umere până la casa preutească. Cum s'au aşazat Voicu şi cu Şalga în Gradiştea au

şi venit la dânşii Ioana ce fusese slugă credincioasă a Şalgăi şi Sandu,, ibovnicul ei. I-au cununat cneazul şi cneghina şi i-au miluit cu casă bună, cu turme de vite şi în mare cinste şi iubire i-au ţinut.

S'o aflat atunci cum Sandu o venit pentru întâiaş dată la Gradiştea, de o adus cneazului veste că Degeratu voeşte numai decât să căsătorească pe fiică-sa cu Osolinski. Voicu trimesese răspuns Şalgăi: să se facă că se pleacă la voinţa tătâne-său şi să-i trimată de două ori pe săptămână veşti despre cele ce se întâmplă la Degeraţi; că va avea el grijă s'o scape de orice soţ altul decât el; să fie fără grijă şi să se încreadă în el cum se încrede şi el într'însa. Şi s'au încrezut unul într'altul şi au izbutit de s'au luat.

Şi cât au trăit împreună, deplină încredere o urmat să aibă unul în altul şi au fost fericiţi, căci nu trecuse şase luni dela nunta lor când, căzând unul din căpitanii de Codru în luptă cu Tatarii, s'o ales Voicu în locul lui. Nu trecuse anul dela căsătorie şi li-o hărăzit Dumnezeu un băiet frumos şi voinic care nu-i altul decât Căpitanul Gheorghiţă.

Dar dacă fericirea lor o fost nemărginită, ea n'o ţinut mult, căci, în al patrulea an după căsătorie, Căpitanul Voicu o căzut greu rănit în luptă cu păgânii şi cu mare nevoie l'am adus

în viață la casa lui, la Gradiștea. In zadar l'au căutat zi și noapte Șalga cu vracii cei mai vestiți din Codru și din Bârlad. In zadar s'au rugat pentru însănătoșirea lui, zi și noapte, nu numai toți preuții pe la toate bisericele și toți călugării de pe la toate mânăstirile și schiturile, dar și poporul întreg, cu mic și cu mare, căci era om iubit și cinstit de obștia întreagă. Voința lui Dumnezeu o fost să moară plin de zile, în al douăzeci și optulea an al vieții.

Când o văzut că nu mai este pentru el nici o nădejde de scapare, înainte de a-și pierde cunoștința, o mulțămit Șalgăi pentru fericirea ce i-o hărăzise în scurtul răstimp al căsătoriei lor și o rugat-o ca, astfeliu precum ea nu cruțase nimica pentru fericirea și binele lui, de acum înainte să-și pue toată silința și toată grija pentru fericirea și binele copilului lor.

— Fii liniștit, i-o răspuns ea, voiu fi pentru el nu numai o mamă neadormită și iubitoare, dar voiu căuta să fiu și o bucată de tată ager, harnic, viteaz la trebuință.

— Am încredere, o răspuns el cu un zâmbet și acestea i-au fost cele de pe urmă cuvinte.

Și Șalga s'o ținut de cuvânt cu sfințenie. Dela moartea lui Voicu ea o trăit numai pentru Gheorghiță. Mamă mai neadormită, mai cu grijă de binele copilului, mai harnică, mai pricepută n'o fost nici n'are să fie. Știam cu toții că ea

este înțăleaptă și harnică, că are un suflet curat; cât trăia Voicu se făcuse vestită pentru bunatatea și milostenia ei. O mai dovedit în curând că, pe lângă însușirile femeei alese, în sufletul ei este loc și pentru acele care împodobesc pe barbatul de frunte. Folosindu-se de faptul că o oaste mare de Codreni plecase în leafă, în slujba împărătească, o ceată de Tatari pustii poalele Codrului și ridică, între altele, aproape toate cirezile lui Gheorghiță.

Șalga, știind că nu are de la cine cere ajutor, o încălecat singură, o strâns oamenii din satele lui Voicu și pe acei ramași de prin cele din vecinatate, s'o pus în urmărirea păgânilor i-o ajuns și li-o dat războiu mare. Mă aflam și eu cu dânsa și par'c-o văd și astăzi, calare pe un cal murg, încinsă cu paloșul cu care Voicu rătezase mâna lui Osolinski, cu pălărie neagră peste ștergarul alb, de o frumuseță umitoare, dând navală în fruntea noastră. Biruința ei o fost desăvârșită, toată paguba întoarsă; două mii de leșuri tătărești acopereau câmpul de luptă și printre ele, acel al mărzacului, Demir Khan, cu capul rătezat de paloșul Șalgăi. Noi, oșteni desăvârșiți, rămăsesem uimiți de chipul cum această femeie, care până atunci învârtise numai acul și fusul, știa să mânuiască sabia.

De atunci și până ce o ajuns Gheorghiță în

vrâstă de a ieși singur la harță, n'o fost an în care să nu mai fi avut Șalga prilej să-și arăte vitejia și iscusința în meșteșugul războiului. Puțini din noi sunt a căror brațe au răpus atâția păgâni. Tatarii se îngălbeneau numai la auzul numelui ei.

Era neadormită în toate. Vr'o doi vecini, lacomi dar puternici, încercară să știrbească hotarele unor sate a fiului său, crezând că-și vor putea împlini cu ușurință scopurile față cu o femee și cu un copil, dar s'au înșalat amarnic. Șalga nu s'o odihnit până ce, nu numai i-o silit să dee înapoi tot ce râpise pe nedrept, dar i-o mai făcut și de rușine în fața tuturor cnejilor din Codru adunați în Chigheciu, silindu-i chiar să se ducă din țară pentru câtăva vreme.

Când o murit tatăl Șalgăi, bătrânul Degeratu, fiii lui s'au ispitit s'apuce toată averea, zicând că surorii lor nu i se cuvine nimica deoarece fugise din casa părintească. Dar Șalga s'o dus numai decât la Soroca și, ce-o făcut ce-o dres, 'și-o luat partea întreagă. Și doară nu-i lacomă de avere: femeie mai darnică nu este, dar spunea că ceiace i se cuvine dela tatăl său trebuie să meargă lui Gheorghiță și nu voiește ca moștenirea acestuia să fie știrbită macar cu un ban.

Hotnogul Vlad mai știa multe amăruntimi despre Șalga și le povesti tovarășilor pe lângă

care se mai alăturase, încă dela începutul povestirii, Mihu şi cu Ştefan.

XXVIII.

Spre Nistru.

Pe la toacă, Gheorghiţă dădu poroncă de oprire lângă un iaz, spre a odihni şi a adapa caii. Oştenii de abie avusese vreme să descalece şi să desprindă chingile şălelor când, în mâna dreaptă, se văzu un nour de colb şi în curând se zăriră strălucind coifuri şi arme ce veneau despre Chigheciu. Ei din partea lor văzuse cetele lui Gheorghiţă şi le recunoscuse, căci se auziră sunete de trâmbiţe şi chiote voioase.

— Oare cine să fie? întrebă Gheorghiţă pe Oprea Corobană. Aşi crede că-i Căpitanul Băncilă, dar după cele ce-mi zicea Axinte, Băncilă trebuie să fie înaintea noastră.

— Poate că s'a fi întârziet, zise Oprea, ei vin dela Chigehciu şi nu pot fi decât Codrenii noştri, sub povăţuirea lui Băncilă.

— Sunt şi Lăpuşneni printre ei, strigă atunci tânărul cneaz Maxim, care era vestit pentru vederea lui, văd mintene şi nadragi roşii. Este o oaste întreagă. Dar iaca doi călăreţi care se răpăd spre noi în fugă.

Şi într'adevăr se vedeau doi oşteni goniud spre ceata lui Gheorghiţă.

— Savin Băncilă, fiul Căpitanului şi Ichim

Clopoțel din Lăpușna, strigă Maxim când călăreții fură mai aproape.

Călăreții ajunseră în curând în mijlocul lor și, sărind de pe cai, salutară pe Gheorghiță cu câte un:

— Să trăiești, Căpitane!

— Să trăiți și voi! Dar cu cine sunteți, întrebă Gheorghiță.

— Cu tata care aduce două mii două sute de călăreți și cu Căpitanul Constantin Bibire din Lăpușna, care are cu el șase sute de Lăpușneni aleși.

— Vă credeam înaintea noastră; mi se spusese că aveți să plecați de cu ziuă.

— Da, trebuia să plecăm de cu ziuă, dar oamenii fiind vestiți ieri târziu, au tot curs necontenit în cete mici. Azi dimineață, când tata s'o sculat, nu se adunase nici o mie de suliți. De abie pe la prânzul cel mic am putut pleca. Și încă tot au mai ramas mulți să vie în urmă.

Când sosi Căpitanul Băncilă, un barbat chipeș și voinic, încă în toată puterea, Gheorghiță se grăbi să-i iasă înainte.

— Să trăiești, moș Căpitane.

— Să trăiești, nepoate, răspunse Băncilă, descălecând și strângându-i mâna. Ce veste dela Jupâneasa?

— Până acuma nici una. Drept să spun foarte sânt îngrijit.

— Strângeţi grija în chimir, răspunse Băncilă râzând, tu n'ai purtat cu mine zece astfeliu de războaie împreună cu Jupâneasa. Pre cât îi de vitează, tot pre atâta este de pricepută şi de cuminte. De ai cunoaşte-o bine nu ai avea nici o grijă.

Acuma se apropia de el Constantin Bibire, cam cu sfială, din pricina sfezei lor din ajun. Dar Gheorghiţă păşi răpede către el şi-i întinse mâna zicând:

— Bun sosit, frate Căpitane. Mulţămesc pentru grabnicul ajutor şi în izbânda de care vom avea parte, doresc ca tu şi cu vitejii care te însoţesc să aveţi partea cea mai mare.

— Urarea ta este urare de viteaz adevărat, răspunse Bibire apucând mâna întinsă şi strângând-o cu căldură, în lupta care avem s'o purtăm, locul de frunte poate fi numai al tău.

Gheorghiţă era să răspundă când se auziră izbuhnind strigăte de bucurie.

Cnejii şi hotnogii codreni recunoscuse pe Toma Alimoş, sub ale cărui poronci luase parte la număroase războaie şi aratau astfeliu bucuria ce o simţeau văzându-se încă odată strânşi împrejurul încercatului voevod.

— Moş Căpitane, zise Gheorghiţă lui Băncilă după oareşicare curgere de vreme, caii mei sunt odihniţi şi au fost adapaţi; după cât aud,

voi mai dinioarea făcurăți popas, nu crezi că ar fi nemerit să ni dai poroncă de pornire?

— Și oare de ce, nepoate, să dau poroncă tocmai eu, întrebă Băncilă.

— Dar mi se pare că suntem numai trei Căpitani, tu, Bibire și eu, și tu ești de două ori mai bătrân decât noi.

— Oiu fi, nepoate, răspunse Băncilă, deși îmi pare rău și m'așĭ mulțămi bucuros să fiu eu cel mai tânăr. Dar cred, când avem cinstea să numărăm printre ai noștri pe un voinic și un voevod încercat ca Toma Alimoș, nu putem face altfeliu decât să-l rugăm să primească el povățuirea peste noi.

— Ai dreptate, moșule, zise Gheorgihță bucuros, dar tu să-i faci cererea.

Băncilă, după ce luă și părerea lui Bibire, care primi cu bucurie, se apropie de Toma Alimoș și, cu pălăria scoasă, îl rugă în numele tuturor oștenilor strânși împrejurul lor să primească să li fie voevod și să-i ducă la izbândă sub povățuirea lui.

Toma Alimoș, măgulit de încrederea ce i se arata, primi cu bucurie și, după o scurtă consfătuire, dădu poronca de plecare.

In tot timpul opririi lor pe malul acelui iaz sosise necontenit, despre Chigehciu cât și dinspre Gradiștea, oșteni care, întârziind din deosebite împrejurări, nu putuse pleca odată cu

dânşii. Astfeliu că, la plecare, oastea adunată sub poroncile lui Toma Alimoş numara peste patru mii de călăreţi şi vr'o patru sute de arcaşi pedeştri care ştiuse să se ţie la o scurtă depărtare în urma celor dintâi.

Caii călăreţilor erau aproape toţi de soiu, bine hrăniţi şi bine îngrijiţi. Oştenii purtau, unii coif de oţel, dar cei mulţi pălării de pâslă neagră, mintene cu mâneci şi nadragi largi de aba albastră, cusută cu flori roşii, albe şi galbene la Codreni, iar de aba roşie, cusută cu flori albastre albe şi galbene la Lăpuşneni. Puţini din ei purtau cămeşi de zale sau platoşe de oţel pe piept. Erau încalţaţi cu ciubote având turetcile suflecate, acele ale oştenilor de rând fiind de piele obişnuită, neagră, pe când acele purtate de căpetenii erau de iuft roşu sau galbăn. Asemene, toţi purtau chimire largi, împodobite, unele cu cuie şi flori de alamă, altele cu flori şi cuie de argint sau chiar de aur. Cuie de acelaşi feliu împodobeau curelele de la care atârnau paloşele, căpeţelele, dârlogii şi popii şălelor.

Pe lângă paloşe, aveau ca arme suliţi lungi, în trei muchii, cu coada de lemn văpsit, atârnată de umăr printr'o curea bătută de mijlocul cozii, al cărui capăt de dinapoi intra într'o verigă de piele înţăpenită de scară, arcuri în tocuri de piele, purtate sau prinse, împreună cu tolba de săgeţi, de capătul de dinapoi al scau-

nului şălei, buzdugane, baltage şi ghioage năstrujite prinse de oblânc.

Printre Codreni se vedeau atât oameni trecuţi de şasăzeci de ani cât şi băieţi de abie ieşiţi din copilărie, pe când Lăpuşnenii erau numai oameni aleşi, între douăzeci şi treizeci de ani. Când oastea se clăti spre plecare, se văzură ieşind dintr'însa, în urma poroncilor date de Toma Alimoş, două străji de câte cincizeci de oameni, dusă fiecare de un hotnog destoinic. Aceste străji o apucară, în treapădul cel mare, pe câmpia nemărginită, una în dreapta şi cealaltă în stânga grosului care urma la umbletul obişnuit. Patru ciasuri pline îşi urmară mersul spre Nistru, oprindu-se prea puţin în două locuri pentru a mai lasa caii să răsufle. Soarele era aproape de asfinţit când se văzu venind un călăreţ.

— Străjile au dat de duşman sau este vr'un oştean trimes cu veşti dela mama, zise Gheorghiţă care, împreună cu Mihu, mergea în urma lui Alimoş. Şi, ne mai putându-şi stăpâni nerăbdarea şi grija, dădu pinteni calului şi se răpezi spre acel care venea.

Recunoscu de departe pe un flăcău din Gradiştea, şi-i strigă:

— Ce veste dela mama, Ioniţă?

— Mila Domnului, Jupâneasa este teafără, zise flăcăul oprindu-şi calul; Tatarii au împre-

surat-o pe un tapșan încunjurat de bălți, la vr'o zece bătăi de arc de Nistru. Se poate ajunge la acel tapșan numai pe o carare unde doi cai de abie au loc și care necontenit șerpuiește între păreții de stuf, de aceia mi-o fost ușor să ies singur de acolo. Am ajuns aproape de ei fără ca să mă vadă, iar când m'au zărit, am scapat printre dânșii fără multă greutate. Au tras cu arcul după mine dar fără a mă nemeri, nici pe mine nici pe cal. De dat navală asupra tapșanului nici gând nu este pentru ei. Numai cu de-ale mâncării o duce Jupâneasa cam greu. Apă este destulă dar cam proastă, iar iarbă pentru cai am avut până acuma, căci tapșanul este întins.

— Dar săgețile păgânilor nu ajung ele oare pe ai noștri? întrebă Gheorghiță întorcându-și calul și îndreptându-se spre Toma Alimoș.

— Doamne ferește, bălțile au o lungime de cel puțin patru bătăi de arc, răspunse Ioniță. De ar fi merinde ar putea rămânea Jupâneasa în liniște acolo și până la anul.

— Ai întâlnit străjile noastre?

— Da, ele se află acum la vr'o douăzeci de bătăi de arc. Au popășit lângă un rediu și mi s'o părut că fac pregătiri de otac.

Ajungând lângă Toma Alimoș, se opriră cu toții și Ioniță puse pe voevod în cunoștința celor povestite lui Gheorghiță.

— Cam câți Tatari ramas-au dincoace de Nistru? întrebă Toma.

— N'o trecut nici un Tatar dincolo de Nistru, răspunse flăcăul, toți sunt de astă parte a apei și au cu dânșii toate cârdurile de vite râpite de ei. De pe tapșanul nostru le vedem bine; moș Stanciu Herghelegiu făcea azi dimineață socoteală că trebuie să fie peste douăzeci de mii de capete de vite mari numai.

— Dar de ce n'au trecut dincolo?

— Când au ajuns la Nistru au văzut că apa o venit mare de tot, pe sămne în urma unor ploi cumplite, căzute departe în sus, pe la obârșia ei. Dincolo se vede altă tabără mare de păgâni.

— Cam câți să fie? mai întrebă Alimoș.

— Cel puțin douăsprezece mii de partea asta răspunse flăcăul și tot atâția dincolo de Nistru. Acei din partea asta sunt împărțiți în două cete: una mai mică, ca o treime din numărul lor, păzește vitele, iar rămășița păzește pe Jupâneasa.

— Departe sunt vitele de locul în care se află Jupâneasa?

— Vitele pasc chiar pe malul Nistrului, pe o întindere care cu greu ai putea-o încunjura într'un ceas, calare pe un umblător bun. Tapșanul pe care se afla Jupâneasa poate să fie la douăzeci de bătăi de arc de capătul dela deal a locului unde pasc vitele. Tatarii care

păzesc vitele fac cerc împreujrul lor, acei care păzesc pe Jupăneasă stau tăbărâți grămadă.

— Cum o ajuns Jupăneasa pe acel tapșan?

— Am dat de Tatari înainte ca ei să ajungă la Nistru, astăzi în zori de ziuă. Ei, atunci, încă nu știau că apa venise mare și că nu vor putea trece; singura lor grijă era să vadă cârdurile de vite pe celalalt mal. Deci, pe de-o parte au grăbit mersul lor și acel al cirezilor, iar pe de alta au trimes împotriva noastră vr'o patru mii de ai lor ca să ne ție pe loc. Ne-am hârțuit cu ei ca vr'o două ceasuri: când îi alungam noi pe ei, când ei pe noi. Dar Jupâneasa pricepuse scopul lor și voia cu orice preț să-i ție pe loc cu vitele, să nu li îngădue trecerea până la sosirea ajutoarelor. Cu mare meșteșug, despărțindu-ne în trei cete, am izbutit să zăpăcim pe Tatarii care ne stăteau împotrivă și, lunecând ca șopârla printre păgâni, să ajungem aproape de grosul lor, lângă Nistru. Cum ne-am apropiet de apă, am văzut de departe că o venit mare de tot și că până în două sau trei zile n'ar fi cu putință s'o treacă Tatarii. Jupâneasa cunoștea bine locul și, aducându-și aminte de tapșanul încunujrat de bălți, iar ne-o despărțit în trei cete și cu ele s'o hotărît să-l apuce și să-l ție până la sosirea ta. S'o prefăcut că vra să năvălească asupra păgânilor, când într'un loc când într'altul. Când i-o văzut bine încurcați și

înşalaţi, o strâns răpede cetele împreună şi s'o răpezit de-am apucat capătul drumului care duce printre bălţi, la acel tapşan. Aici parte din noi am descălecat şi, cu arcurile, am ţinut pe Tatari la o departare bună, până ce s'au strecurat ai noştri printre bălţi: apoi cu încetul i-am urmat şi noi.

— Pierdut-aţi oameni mulţi? întrebă Gheorghiţă.

— Numai trei morţi şi vr'o douăzeci de răniţi, din care, niciunul n'o căzut în mânile păgânilor.

— Cât mai este de aici la Nistru?

— Două până la trei ceasuri de umblet bun.

Toma Alimoş făcu un sămn şi oştenii care-l încunjurau, toţi nerăbdători să afle veşti, se departară, rămânând lângă dânsul numai căpeteniile şi călătorii noştri.

— Dumnezeu este cu noi, zise Voevodul. Venirea mare a Nistrului are să fie pricina pieirii Tatarilor şi a izbânzii noastre; mă gândesc să popăsim şi să hrănim caii în locul în care au descălecat străjile noastre. Pe la miezul nopţii vom încăleca şi vom merge cu toţii împreună, până aproape de apă, la care trebuie să ajungem înainte de revarsatul zorilor şi unde ne vom despărţi în două cete. Cea mai slabă va lovi pe Tatarii care păzesc vitele. Lovirea trebuie să fie cât mai neaşteptată şi cât mai puternică; se

va face cu zgomot mare, chiote prelungite şi sunete de trâmbiţi. Este de crezut că Tatarii care păzesc pe Jupâneasa vor trimete numai decât ajutor tovarăşilor lor şi atunci trebuie să ne aflăm destul de aproape spre a năvăli asupra lor şi a-i pune pe fugă. Odată împreunaţi cu ceata Jupânesei, vom fi peste şasă mii de oşteni şi socot că şasă mii de Codreni şi de Lăpuşneni plătesc nu numai cât douăsprezece dar şi cât douăzeci şi patru de mii de Tătari.

— Ne cunoşti, căci ne-ai mai văzut la treabă, zise Băncilă, şi cu mila lui Dumnezeu ne vei mai vedea astăzi şi-ţi vom dovedi că nu ne-am muiet de atunci.

— Să mergem, zise Toma, căci caii sunt flămânzi şi aşteaptă popasul cu nerabdare.

Peste o jumatate de ceas întreaga oaste descăleca pe marginea unui rediu mare de sălcii şi plopi, lângă care era un iaz cu apă limpede, alcătuit din scurgerea unor puternice izvoare. Şălele fură luate de pe cai, iar aceştia fură adapaţi şi apoi priponiţi şi hrăniţi. Traistele se deslegară şi oştenii întinşi pe iarbă făcură cinste merindelor puse în ele de gospodine.

Toma Alimoş dădu poroncă să nu se aprindă nici un foc şi, îndată după ce oamenii mâncară, trimese trei puternice străji cu poroncă ca fiecare din ele să se oprească la câte douăzeci de bătăi de arc şi să rămâie acolo toată noaptea

cu caii înşăuaţi. Aveau poroncă să fie în atingere una cu alta şi să aibă, înaintea fiecăreia, la cinci bătăi de arc, un număr îndestulător de străjări care să se schimbe din ceas în ceas.

Nu trecuse o jumatate de ceas după plecarea străjilor şi în otac domnea liniştea cea mai desăvârşită; oştenii, deprinşi din copilărie a se folosi de cea mai mică clipă de odihnă de care puteau să aibă parte, dormeau duşi. Singur hotnogul de rând şi Gheorghiţă erau treji. Pleoapele tânărului căpitan rămâneau neatinse de somn, gândul îi era la mamă şi acel gând stârnea în pieptul lui remuşcarea.

Ea fusese pentru dânsul mai mult decât este în deobşte chiar mama cea mai iubită. Dacă cu drag îşi aducea aminte de îngrijirile şi de desmierdările ei cele dulci, de graba şi de agerimea cu care ea îi gâcea şi-i împlinea dorinţele, de chipul cum îi păstrase şi-i sporise starea, îşi aducea aminte că ea îl pusese pe cal, îi dăduse paloş şi suliţă în mână, că alături de dânsa înfruntase păgânul pentru întâia oară, că lângă ea îşi capatase întâia rană, că paloşul ei întinsese la pământ pe Tatarul care-l rănise. Ea făgăduise lui Voicu că va fi mamă şi tată copilului lor şi se ţinuse de cuvânt.

Mama lui era femeia cea mai frumoasă ce o văzuse pe lume, nu-şi putea închipui îngerii din ceriu decât cu tresăturile ei. Mama lui era

sfântă: niciodată minciuna nu necinstise buzele ei, niciodată nevoiașul nu ceruse dela dânsa ajutor în zadar, niciodată ea nu scapase prilejul să facă un bine, să aline o durere. Mama lui era ființa cea mai înțăleaptă, ea avea înțălepciunea cea mai înaltă ce o cunoscuse. Toate sfaturile ce-i dăduse erau sfinte, niciodată nu o văzuse înșălându-se în judecățile ei; barbații cei mai însamnați din țară căutau sfatul Jupânesei Șalgăi și se grăbeau să-l urmeze. Mama lui sădise în inima lui numai simțiri alese și frumoase, după chipul simțirilor ei.

Când venise în Codru vestea despre scopurile Părintelui Isaia, cine decât mama lui îl împinsese să făgăduiască călugărului întreg ajutorul lui, cine rostise cuvintele: Dumnezeu în ceriuri, cinstea și binele neamului pe pământ?

Și cum se purtase el cu o astfel de mamă? Ca un copil răsfățat.

Știa că mama lui nu vede cu ochi buni curtea care o făcea Floricăi Vișin, despre care zicea că nu va iubi decât pe dânsa. Gheorghiță cam bănuia că mama lui are dreptate și judecă pe Florica drept, dar totuși, farmacat de ochii ei cei vineți, fugea de mamă și de cercetările ei și își căznea mintea pentru a găsi prilejuri să vadă pe Florica.

Și iaca acuma, fiindcă, ca un nebun, se dusese să-i vorbească noaptea la gard și se fă-

cuse de râs atât el cât şi Bibire, mama lui înfruntase moartea pentru a recuceri o parte din avuţia lui.

Şi nu-şi putea ascunde că răspunderea primejdiei în care se afla Şalga cădea asupra lui, căci de s'ar fi găsit acasă la sosirea vestei despre răpirea cirezilor, ar fi mers el în urmărirea Tatarilor şi Şalga ar fi ramas la Gradişte.

Şi grija pentru viaţa ei cumplit îi creştea în piept. In zadar îşi zicea că Tatarii n'au ce-i face, că nu pot pătrunde la locul în care se află, că în ziuă vor fi cu toţii lângă dânsa şi că toată lupta era un joc pentru atâţia Codreni duşi de un căpitan ca Toma Alimoş. Grija creştea şi povara ce o simţea pe piept tot mai greu îl apasa.

Ura acuma pe Florica, n'o mai găsea frumoasă ar fi dat jumatate din avere ca să n'o fi cunoscut niciodată, era hotărît s'o lese lui Bibire.

XXIX.

Cea de pe urmă izbândă a Şalgăi.

Când hotnogul însărcinat cu privegherea străjilor începu să trezască pe oşteni, zicându-li că este vreme de plecare, căci Toma Alimoş dăduse poroncă ca nu cumva să se sune trâmbiţele, nu-i fu greu lui Gheorghiţă să fie prin-

tre cei dintâiu în picioare: el nu închisese încă ochii.

Pripoanele fură desfăcute, caii duşi la apă şi şălele puse pe ei. Toma Alimoş strânse împrejurul său căpeteniile, li dădu poroncile trebuitoare şi puse la cale alcătuirea celor două cete.

Hotărî să meargă cu cea mai număroasă, care trebuia să lovească grosul Tatarilor. Cu dânsul ramaseră Băncilă, Părintele Isaia, Gheorghiţă şi Mihu. Cealaltă fu pusă sub poroncile lui Bibire; cneazul Maxim şi Pârvu se alipiră şi ei de dânsul. Această de pe urmă ceată numara o mie cinci sute de călăreţi, cealaltă două mii şapte sute, căci vr'o două sute mai sosise în timpul odihnei precum şi arcaşii pedeştri toţi, în număr de peste cinci sute.

Pe drum, străjile se alipiră fiecare de ceata din care aveau a face parte şi, vreme de două ceasuri, oastea merse toată împreună. Inaintarea era acoperită printr'o perdea de o sută de oameni, răsfirată pe o mare întindere de loc, în fruntea cărora mergea hotnogul Vlad cu Ioniţă, flăcăul trimes de Şalga. Noaptea era fără lună şi cerul acoperit cu nouri, întunerecul desăvârşit. La un loc se opriră şi aşteptară sosirea grosului.

— Ce este? întrebă Alimoş.

— Flăcăul spune că nu mai putem fi de-

parte de Nistru și se teme că, dacă vom mai înainta, vom da peste vr'o strajă tătărască.

Alimoș, chibzuind că este vreme ca cele două cete să se despartă, dădu poroncile trebuitoare și Bibire cu ai săi, se îndreptară spre dreapta.

Alimoș își opri ceata pe loc și ceru să iasă din rânduri zece oameni de nădejde care să descalece și, târându-se prin iarbă, pe brânci, să vadă dacă nu se pot apropie de Tatari. In loc de zece ieșiră o sută, dar Băncilă și Gheorghiță aleseră pe cei zece mai de nădejde.

Precum am văzut din povestirea făcută de Ioniță, Tatarii care împresurase pe Șalga erau mult mai aproape de locul în care se despărțise cetele și rămăsese Alimoș decât acei care străjuiau împrejurul vitelor.

Nu trecu mult și cercetașii se întorceau cu răspuns că tabăra tătărască se află ca la o mie de stânjeni de locul unde se află Voevodul, că într'însa domnește cea mai desăvârșită liniște si că, atât la ducere cât și la întoarcere, au întâlnit două străji la jumatate de cale între creștini și otacul păgânilor, dar că iarba fiind mare s'au putut ascunde și au ramas nevăzuți.

Alimoș își făcu toate pregătirile pentru navală. Ingrijit pentru Părintele Isaia și nevoind să-l bage în luptă, îl sili să făgăduiască că va rămânea pe loc, sub paza a douăzeci de oameni

aleşi de Gheorghiţă. Cum îşi isprăvea pregătirile, sosiră oştenii din urmă cu arcaşii şi se auziră trâmbiţele lui Bibire sunând navala. Aceste sunete fură urmate de chiote voioase ale creştinilor şi de strigăte salbatece din partea păgânilor.

Alimoş poronci pornirea la treapăd şi, ajuns la vr'o cinci sute de stânjăni de locul de unde pornise, îşi opri iar ceata.

Trâmbiţele, chiotele şi urletele se auzeau acuma la vale pe o mare întindere, dar se auzeau zgomote şi la deal de ei şi, în curând, un puternic tropot de călăreţi trecu la vr'o două bătăi de arc de dânşii şi făcu să se cutremure pământul. Erau mai aproape de duşmani decât credeau. Alimoş aşteptă până ce tropotul se pierdu la vale apoi, scoţând paloşul şi dând pinteni calului, strigă:

— Navală.

Intr'o clipă ajunse, cu Codrenii care se ţineau scurt după dânsul, în mijlocul otacului Tatarilor fără ca aceştia, înşalaţi prin lovirea lui Bibire, dela vale, să fi bănuit macar fiinţa duşmanilor în asămenea apropiere. Cei mulţi din ei plecase în jos în ajutorul tovarăşilor, iar din cei ramaşi puţini apucase să încalece. Fu mai mult o căsăpie decât o luptă. In câteva clipe nu mai era Tatar viu unde fusese otacul lor, numai puţini putură să scăpe pentru a duce

mârzacului, plecat și el la vale, vestea înfrângerii.

Tocmai atunci se crapa de ziuă și Șalga cu oștenii ei care, la auzul trâmbițelor lui Bibire, încălecase și se țineau gata de plecare, putură, de pe înălțimea pe care se aflau, să vadă pe tovarășii lor ridicând pălăriile în vârful sulițelor. Impresurații de până atunci se puseră în mișcare având în cap pe Șalga și în curând ieșeau pe câmpie.

In capul lor venea, pe un armasar negru, o femeie de statură impunătoare. Fața era palidă dar trăsăturile îi erau de o frumuseță mare, cu ochi negri, mari, luminoși, pătrunzători, plini de viață, de vitejie dar și de bunatate: niște ochi care zugrăveau bine întreaga ființă. Părul care ieșea, pe la tâmple, din ștergar, era negru închis, fără nici un fir de argint.

Peste ștergarul de pânză de in era așazată o pălărie de pâslă neagră, cu mărginile largi, împodobită numai cu un găitan negru împrejurul fundului. Purta un mintean de aba neagră, cu mânecile spintecate la cot, lăsând să se vadă acele ale cămeșii de pânză de in, îmbumbiet la piept cu bumbi negri și împodobit tot cu găitan negru. Fota era de lână neagră cu dungi albastre deschise și prinse de mijloc printr'un chimir de piele neagră, împodobit cu cuie de argint. La picioare purta ciubote de iuft ne-

gru. Un paloș lung dar ușor, cu mâner de abanos și teacă de piele, îi atârna dela brâu, în partea stângă, la oblâncul șălii era spânzurat un buzdugan.

Gheorghiță care era în capătul cărării, sări jos de pe cal și, alergând la Șalga, căzu în genunchi înaintea ei, sărutându-i scara.

— Mamă dragă, iartă-mă!

Dar ea, îi cuprinse capul în brațe și, dându-i pălăria jos, începu să-l sărute, ca pe un odor, cu evlavie, pe păr, pe frunte, pe obraz.

El urmând a o ruga să-l ierte, ea zise:

— Și pentru ce să te iert, dragul meu! Fiind că ai venit să mă scoți din primejdie?

— Fiindcă, prin lipsa mea de acasă, când trebuia să fiu acolo, te-am lasat să intri în primejdie.

— Poate că aveai alte trebi, mai grabnice, zise Șalga cu un zâmbet. Dar iaca și cumătru Ion Băncilă! adause ea îndreptându-se pe șea. Buna dimineață, cumetre! și întinse mâna Căpitanului.

— Buna dimineață cumătro! zise Băncilă cu pălăria scoasă, plecându-se și sărutându-i mâna.

Ți-am adus pe o cunoștință veche, și arătă pe Toma Alimoș!

— Ii Toma Alimoș! strigă Șalga cu bucurie. Mult doream să te mai văd, dar nu îndrăzneam

să nădăjduesc că ne vom mai întâlni vr'o dată pe câmpul de luptă.

Toma Alimoș îi sărută mâna.

— Mă bucur că te găsesc cum te-am lasat acum zece ani, zise el, tot pe malul Nistrului și tot după o izbândă asupra păgânilor, frumoasă, viteză, înțăleaptă.

Inainte ca Șalga să fi putut răspunde, se auziră oștenii strigând:

— Fug, fug.

— Cine fuge? întrebă Alimoș.

— Căpitanul Bibire!

— Fuga lui este prefăcută, trebuia să fugă! răspunse voevodul.

Intr'adevăr, departe în jos, se vedea o lungă perdea subțire și dreaptă de călăreți fugind iar, în urma lor, urmărindu-i, altă perdea mai groasă, încovoiată la amândouă capetele care întreceau lungimea perdelei dintâiu.

— Mă tem că i-o lasat să s'apropie prea tare, zise Băncilă. Au să-l prindă Tatarii în coarne.

— Așa mă tem și eu, zise Alimoș.

— Să sune trâmbițele și să năvălim asupra lor, zise atunci Șalga, Auzindu-ne și văzându-ne Tatarii vor da dosul ca să nu fie apucați din două părți.

— Ai grăit cu înțălepciune, ca totdeauna, zise Alimoș, apoi strigă:

— Călări cu toţii.

Intr'o clipă oştenii erau călări şi şirurile alcătuite, par'că era să fie o căutare de oaste.

— Dar tu Jupâneasă, destul pusu-ţi-ai viaţa în primejdie. Acuma m'au ales pe mine Voevod peste această oaste şi, ca Voevod, îţi poroncesc să stai pe loc aici.

— Dar eu nu vreu să ştiu de Voevod, căci îmi fac astăzi cea de pe urmă vitejie, răspunse Şalga râzând. După mine copii! şi dând pinteni calului porni în goană spre Tatari.

Navala lui Bibire asupra Tatarilor care păzeau vitele, făcută cu pricepere şi cu hotărîre, izbutise pe deplin. Deşi creştinii dăduse peste o strajă tătărască, păgânii fură cu totul luaţi pe neaşteptate şi măcelăriţi pe toată întinderea liniei ţinută de ei. Rămăşiţile lor împrăştiete o luară la fugă încotro puteau.

Bibire nu lasase pe ai săi să se împrăştie ci îi ţinuse strânşi împreună şi-i oprise pe loc, ca să răsufle caii. La lumina zorilor văzu înaintând spre el tătărimea care, dela otacul din faţa tapşanului aparat de Şalga, venea în ajutorul tovarăşilor lor. Navala aceasta era lucru prevăzut şi aşteptat. Bibire, trecând răpede printre cele două şiruri pe care erau aşazaţi oştenii lui, le poronci ca, în clipa pornirii, să-şi cruţe caii şi să ţie cu îngrijire pas cu dânsul.

Când Tatarii ajunseră numai la o sută de stânjăni de creştini şi începură a face să răsune văzduhul cu urletele lor, Bibire ridică paloşul şi dădu poronca de plecare. Atunci toată linia creştinilor făcu la dreapta împrejur şi o luă în spre câmpie, întorcând spatele Nistrului.

Tatarii, schimbându-şi şi ei îndreptarea mersului, se luară după dânşii. După obiceiu, voiră să se folosască de numărul lor mai mare, spre a învăli pe creştini, întinzându-şi linia în dreapta şi în stânga, în chip de coarne, menite a apuca pe creştini între ele.

Dar deşi tânăr, Bibire purtase războiu cu Tatarii încă din copilărie şi li cunoştea toate meşteşugurile, de aceia poroncise să se cruţe caii. Oştenii lui aveau încredere în el şi erau deprinşi să împlinească într'o clipă orice mişcare li se poroncea.

El pândi bine clipa şi, când coarnele tătăreşti fură aproape alcătuite, înainte ca acest cleşte să se închidă, la o poroncă a lui şi fără a domoli pasul cailor, creştinii se găsiră alcătuiţi pe patru şiruri strânse, în loc de două răsfirate, apoi ocolind deodată spre stânga, numărul şirurilor spori la opt şi ceata lor, astfeliu ghemuită, se năpusti cu o furie nebună asupra aripei drepte a Tatarilor. Ucigând, răsturnând şi călcând tot în calea lor, trecură peste pă-

gâni ca o vijelie, îndreptându-se spre oastea lui Toma Alimoș care se vedea apropiindu-se.

Tatarii, zăpăciți atât de navala neașteptată a oștenilor lui Bibire, despre a căror desăvârșită nimicire nu se îndoise cât și de sunetul trâmbițelor lui Alimoș, se opriră pe loc spre a se tocmi din nou și a se sfătui. Șalga, după o sută de stânjăni, domolise fuga calului și fusese ajunsă de Gheorghiță, de Alimoș și de Băncilă. Inaintând cu toții la treapăd, se împreunară în urmă cu Bibire.

Toma Alimoș aduse acestuia mari laude pentru chipul strălucit în care își mânuise ceata, prorocindu-i viitor de viteaz mare. Pierderile creștinilor fusese până atunci neînsamnate; se aflau acuma adunați împreună peste șasă mii de călăreți. Din potrivă, pagubele Tatarilor fusese foarte mari: ei pierduse în morți, răniți și mai cu samă în oameni împrăștieți pe câmp, aproape de o treime din numărul lor.

Totuși acest număr întrecea încă simțitor pe acel al creștinilor și mârzacul lor, vestitul Kara-Katuș, mai păstrând încă nădejde de izbândă, se hotărî să nu lese din mână bogata pradă ce o făcuse. Nădăjduia că cel puțin va putea ține pe creștini pe loc până ce va scădea Nistrul și va îngădui pe Tatarii tăbărîți dincolo de apă să treacă și să zdrobească pe dușmani.

De oarece cirezile rămăsese fără păzitori, el

trimese la ele două mii de Tatari şi, cu rămăşiţa puterilor lui, vr'o şasă până la şapte mii de oameni, se hotărî să rămâie în aşteptare, dar gata pentru orice întâmplare. Creştinii se sfătuise din partea lor şi toate căpeteniile fără deosebire se rostise pentru a năvăli asupra Tatarilor.

Se făcură deci pregătirile de luptă. Creştinii se împărţiră în trei cete: acea a lui Bibire, acea a lui Gheorghiţă, alcătuită din oamenii care venise cu Şalga, către care se mai alipise o mie de Codreni şi a treia ceată, sub povăţuirea Căpitanului Băncilă.

Se hotărî ca întâia navală să fie făcută de Gheorghiţă asupra mijlocului Tatarilor. După cum aveau să răspundă Tatarii la această navală urma să se îndrepte ajutorul adus de o a doua ceată, a lui Bibire, iar a treia, a lui Băncilă, pe lângă care era să rămâie Toma Alimoş, trebuia să dee lovitura hotărîtoare. Gheorghiţă rugă pe Şalga să rămâie deoparte sau cel puţin cu ceata lui Băncilă, dar în zadar: ea spusese că este hotărîtă să-şi împlinească în acea zi cea de pe urmă vitejie şi ramase neclintită cu toate rugămintele lui Alimoş, ale Părintelui Isaia, care sosise acuma şi el şi ale celorlalţi cneji şi hotnogi. Gheorghiţă luă pe Mihu de o parte.

— Frate dragă, zise el, nu ştiu de ce nu mai pot de grijă pentru mama. Am o presimţire

rea şi tare mă tem de o nenorocire. Sânt hotărît să fac tot ce atârnă de mine spre a o scapa de primejdie. Te rog, ţine-te la dreapta-i şi veghează asupra ei, ştiu cât plăteşte braţul şi ochiul tău, am nădejde în tine ca în nimene altul. La stânga mamei, voiu fi eu.

Mihu îi făgădui că-i va împlini dorinţa.

Ceata lui Gheorghiţă, odată tocmită pe patru rânduri, porni la treapăd urmată de celelalte două. Paloşele erau în tecile lor. Tatarii se văzură atunci întinzânzdu-se în nişte şiruri lungi şi subţiri şi mişcându-se în această tocmală spre mijloc.

— Tot acelaşi meşteşug! zise Şalga, nu înţăleg ei oare că îl cunoaştem şi avem leac pentru el?

Ajunşi la două sute de stânjăni de duşmani, cele două cete din urmă se opriră, iar Gheorghiţă, scoţând paloşul, porunci:

— Navală, cu suliţa!

Cele două mii şapte sute de suliţi se plecară înţăpenite înainte de nişte mâni vânjoase şi Codrenii se răpeziră în goană asupra duşmanului, scoţând chiote asurzitoare.

Dar mijlocul Tatarilor, ameninţat de acest zid de suliţi, nu aştaptă lovitura şi, în loc de a li ţinea piept, se deschise înaintea creştinilor care trecură printr'înşii ca un vârtej. Dar cu o răpegiune uimitoare, Codrenii se întoarseră

din fugă și se năpustiră din nou, cu sulițile intinse, asupra aripei stângi a Tatarilor. Păgânii nu se așteptau deloc la această navală și aripa lor, nefiind deloc tocmită pentru a-i face față, porni în râsipă. Când aripa dreaptă făcu o mișcare pentru a-i alerga în ajutor, Bibire se aruncă asupra ei făcându-se o cioc-nire grozavă. Mijlocul Tatarilor, care dăduse dos înaintea întâii năvăli a lui Gheorghiță, se întoarse acuma și, cu mârzacul în frunte, se năpusti asupra cetei tânărului Căpitan de Codru.

Alimoș și cu Băncilă, văzând primejdia în care se afla Gheorghiță, se răpeziră cu a treia ceată în ajutorul lui. Invălmășala era grozavă. Codrenii neavând loc pentru mânuirea lungilor lor suliți, se apucase de paloșe și de buzdugane. Tatarii, simțind că dacă sunt biruiți piere orice nădejde de scapare pentru ei, se luptau ca niște fiare.

In asemenea împrejurări, numărul luptătorilor fiind acelaș într'o parte ca în cealaltă, izbânda nu putea să fie decât a acelor mai hotărîți, mai puternici și mai bine înarmați, iar aceștia fără îndoială, erau creștinii.

Numărul Tatarilor se împuțina văzând cu ochii și cei ramași în viață luptau numai pentru a-și face drum spre câmpul slobod.

Toma Alimoș făcea minuni: capetele și brațele de păgâni zburau sub cumplitele loviturî

ale paloşului său. Băncilă lovea rar, dar nu lovea niciodată în zadar sau de două ori pe acelaş Tatar.

In urma lui Băncilă, Ştefan Stroici tăia şi împungea cu lăcomia oşteanului care de mult fusese dorit de asămene sărbătoare. Bibire făcea palancă pe unde trecea. Pârvu zbiera şi suduia pe munteneşte cât îl iertau plămânii: legea şi străbunele păgânilor erau pomenite în cuvinte alese şi sunătoare, dar aproape la fiecare asămenea pomenire, paloşul lui se abătea cu furie asupra unui Tatar, iar Tatarul scapa dârlogii din mână şi luneca sub cal.

Intâmplarea luptei aducându-l lângă Toma Alimoş, un Tatar îndreptă cu vârful săbiei, spre pieptul Munteanului, o lovitură care, dacă l'ar fi nemerit, fără îndoială îi curma zilele. Dar Pârvu prinsese de veste şi izbuti să depărteze la vreme vârful fierului amerinţător, însă fără a mai putea răspunde prin vr'o lovitură din parte-i, neizbândă care aduse pe buzele lui o sudalmă mai îngrozitoare decât toate acele care le rostise până atunci.

— Ii viteaz dar nu samănă a boier! zise Voevodul printre dinţi, rătezând totodată capul păgânului dintr'o singură întorsătură a paloşului.

Dar pustiirile cele mai cumplite printre păgâni le făceau Şalga, Gheorghiţă şi Mihu, care alcătuiau un feliu de troiţă nedespărţită, cu

trei capete, trei cai și trei paloșe vajnice. Ei sfaramau rândurile tătărăști ca o vijelie; pe urma lor rămânea palancă.

Gheorghiță și cu Mihu alcătuiau acuma niște scuturi vii ale Șalgăi, unul în dreapta și celalalt în stânga; nimica nu o putea atinge fără a fi străbătut mai întâiu prin unul din ei.

De odată ei se găsesc în fața mârzacului, ușor de recunoscut în mulțimea Tatarilor prin hainele lui cele scumpe, prin coiful și panțerul de oțel suflat cu aur și mai ales prin steagul purtat în urma lui.

Cum îl vede Șalga, se răpede la dânsul și, în cârnitura la care silește pe calul ei cel negru, acesta calcă pe copita calului lui Mihu care potihnește și este împiedecat dela cădere numai de mâna ageră a călărețului.

Dar Șalga a scapat din închisoarea vie în care se afla și, într'o clipă, calul ei se ridică în două picioare în fața lui Kara-Katuș, paloșul ei se abate asupra gâtului mârzacului, dar răsună pe platoșa de oțel care-l apără. Un Tatar dă vitezei o lovitură de sabie la cap, dar înainte ca sabia s'o ajungă, Mihu, din urmă, dintr'o singură lovitură spintecă în două nu nucapul, dar și pieptul păgânului. Lovitura care mârzacul o dă Șalgăi ca răspuns la cea neizbutită a ei, nu o nemerește deși atinge și rănește destul de adânc brațul drept al lui Gheorghiță

împins înainte în ajutorul mamei. Şalga dă a doua lovitură care atinge pe păgân în faţa pe care o taie dela frunte până la gât, chiorându-l cu sânge.

Mârzacul ameţit, întoarce calul, îi înfundă pintenii în pântece şi, răsturnând tot ce-i stă în faţă, o rupe de fugă fără a-şi da samă unde fuge. Şalga dă şi ea pinteni calului şi urmează în uliţa deschisă de Kara-Katuş, fără a baga în samă câte o lovitură de paloş purtată de Tatarii lângă care trecea, lovitură care o atingea uşor pe braţe sau pe umere.

Gheorghiţă şi Mihu se ieu după dânsa, dar uliţa deschisă de mârzac este îngustă şi Tatarii li stau împotrivă; vitejii noştri doboară pe păgâni la pământ, dar rămân ceva în urmă.

Kara-Katuş a ajuns în sfârşit la câmp cu Şalga pe urma lui; fără a-şi da samă, fuge înspre tapşanul încunjurat de bălţi pe care împresurase pe Şalga. Armasarul cel negru al Şalgăi, din prăsila împăraţilor ţărigrădeni, este mai voinic şi mai iute decât calul mârzacului. Departarea dintre Şalga şi Kara-Katuş descreşte văzând cu ochii. Mihu şi Gheorghiţă, care au ieşit şi ei din învălmăşală, vin în goană, dar sunt la mai bine de o sută de stânjăni în urmă.

Tatarul ajunge lângă stufărie, s'întoarce pe şea, vede că Şalga este aproape să-l ajungă, dar că tovarăşii îi sunt departe, întoarce calul şi se

răpede la ea cu paloşul rădicat. Dar viteaza atâta a aşteptat. Dă calului o puternică lovitură de pinteni şi el, cu pieptul, se loveşte cu putere de pieptul calului lui Kara-Katuş, făcându-l să cadă pe picioarele de dinapoi. Şalga depărtează fierul Tatarului printr'o lovitură dealungul acelui fier, dela vârf spre mâner, apoi îndreptând vârful paloşului spre duşman, îl vâră întreg sub braţul ramas rădicat, strigând:

— Aşa moare hoţul, de mâna unei muieri!

Kara-Katuş bate vântul cu braţele apoi, răsturnându-se pe spate, cade de pe cal, mort.

Şalga privea în nemişcare duşmanul ucis de mâna ei şi simţea acuma ca un fior răce pe spinare. Mihu şi Gheorghiţă nu mai erau decât la vr'o zece stânjăni de dânsa.

In cursul acestei lupte între Şalga şi mârzac, o mână dăduse înlături păretele de stuf de lângă ei şi, în deschiderea astfeliu făcută, apăru capul ras al unui Tatar. Tatarul ţinea un arc în mână. Când văzu ce se petrece, potrivi răpede o săgeată şi luă pe Şalga la ochi. Dar mişcările ei şi acele ale lui Kara-Katuş erau atât de răpezi încât nu îndrăzni să tragă, temându-se să nu lovească pe mârzac. Insă când acesta căzu mort, Tatarul ieşi cu totul din stuf şi folosindu-se de nemişcarea Şalgăi precum şi de faptul că ea se uita la duşmanul mort, făcu doi paşi spre dânsa şi trase. Se auzi strigătul dat

de Mihu şi de Gheorghiţă care văzuse fapta Tatarului şi auzise zbârnâitul arcului. Tatarul ucigaş căzu cu capul spintecat de paloşul lui Mihu, dar vai! Săgeata intrase aproape întreagă în coasta Şalgăi, care ar fi căzut de pe cal dacă n'ar fi primit-o Gheorghiţă în braţe. O crezu moartă căci avea ochii închişi. O întinse pe iarbă rămânând nimicit, în genunchi dinaintea ei. Dar ea deschise ochii. Mihu atunci scoase răpede şaua de pe calul Şalgăi şi ridicându-i încetişor capul, împinse şaua dedesubt. Şalga îi mulţămi din ochi, apoi căutând cu privirea pe Gheorghiţă şi văzându-l pierdut de durere, întinse mâna spre el zicând:

— Dragul meu!

Iar el izbuhni în lacrimi şi Mihu, la vederea nemărginitei dureri a acestui oştean atât de înalt şi de voinic, care aşa de des se juca se cu moartea, se simţea gata să plângă şi el.

— Mamă, mamă dragă, de ce nu ne-ai ascultat, de ce n'ai ramas de o parte, zise Gheorghiţă cu un glas înecat în lacrimi şi întretăiet de hohote.

— Nu plânge aşa, zise ea, căci durerea ta mă doare şi pe mine. Ceeace s'o întâmplat trebuia să se întâmple odată, şi mâna ei găsind mâna fiului, o strânse încă cu deştulă putere.

După o tăcere, ea vorbi iar:

— Când tată-meu o vrut să mă dee după

un străin, neştiind că iubeam pe tatăl tău, pe scumpul meu Voicu, m'am înspăimântat tare ştiind pe tata om aspru şi neîndurat. Nebună de grijă, am trimes la Voicu să-i cer ajutor.

El mi-o trimes răspuns să am încredere într'însul căci el are să mă scăpe de Leah şi nu va lasa să fiu a altuia decât a lui; orice teamă o pierit din inima mea, căci mă încredeam într'însul. Şi am avut dreptate, căci el m'o scapat şi i-am fost soţie, iar atât de mare fost-au fericirea traiului meu cu el încât lumea îmi părea prea mică spre a o cuprinde. Bine că mă încrezusem într'însul.

Glasul Şalgăi care slăbea din ce în ce, tăcu acuma. Mihu se răpezi la apă şi, umplându-şi pălăria, o aduse rănitei, dându-i să bee dintr'însa şi stropindu-i faţa.

—Când Dumnezeu mi l-o răpit, reluă Şalga cu glasul ceva mai tare, am simţit că lumea se cufundă cu mine în întunerec. Dar el îmi spusese să îngrijesc de tine, să-ţi feresc copilăria de primejdii şi de pagube şi să te cresc în frica lui Dumnezeu şi în iubirea de neam.

I-am jurat că-i voi împlini toate dorinţile şi ştiu că el o închis ochii având desăvârşita încredere că-mi voi îndeplini jurământul.

Aici tăcu iar şi făcu sămn lui Mihu să-i mai dee apă. După ce bău urmă:

— Mi-am împlinit jurământul, nu cu sfin-

ţenie dar cu dragoste, căci după fericirea de care avusesem parte cu Voicu, nu puteam să am alta mai mare decât aceea de a te vedea crescând în putere, în minte, în frumuseţă, o podoabă a ochilor mei! Toate dorinţile pe câte o mamă o putut să le aibă, tu le-ai împlinit.

— Mamă, am fost nevrednic de bunatatea ta, izbuhni atunci Gheorghiţă, acoperind mâna rănitei cu sărutări fierbinţi.

— Nu vorbi astfeliu, dragul meu. Care o fost mama, care o avut parte de fiu blând cătră ea ca tine, înţălept ca tine, viteaz ca tine, frumos ca tine. Mamă mândră de copilul ei ca mine, n'o fost nici n'are să mai fie.

Şi-acuma, dragul meu, puţin să se mai sue soarele şi voi fi departe, departe de tine, tu mângâierea văduviei mele. Voi fi iar lângă Voicu meu iubit şi-i voiu putea arata cum am răsplătit încrederea care o pus-o în mine, îi voi putea mulţămi pentru darul ce mi l'o făcut în tine.

Cele de pe urmă cuvinte erau mai mult un şoaptet; Şalga tăcu şi închise ochii. Faţa ei se făcuse albă ca varul, trupul rămăsese nemişcat.

Gheorgihiţă crezând-o moartă, se apleca şi o sărută pe frunte. La această desmierdare, ea deschise ochii şi-i făcu cu dânşii sămn că n'a murit încă, apoi îi închise iar.

După o tăcere destul de lungă, îi deschise şi glasul ei se auzi, dar acuma slab de tot.

— Inainte de a muri trebuie să-ţi dau un sfat. Ştiu că iubeşti pe o fată. Ea este frumoasă şi de neam bun. Iţi doresc să fii fericit cu dânsa, dar făgăduieşti-mi că vei lua-o în căsătorie numai dacă vei simţi că ai încredere deplină, nemărginită într'însa, cum am avut eu în tată-tău, cum o avut el în mine. Jură-mi că cât vei avea cea mai mică, cea mai (neînsamnată îndoială despre iubirea sau despre statornicia ei, nu vei lua-o.

— Mamă, zise Gheorghiţă cu hotărîre. Acea fată este pricina morţii tale fiindcă, de rămăneam acasă în loc să mă duc s'o văd, plecam eu în locul tău şi nu te pierdeam. Mamă, de acum înainte pot avea numai ură pentru acea fată căci o privesc ca ucigaşa ta. Inima ta de mamă o judecat-o bine. Iţi jur, mamă, că ea niciodată nu-mi va fi soţie.

— Bine cuvântat să fii, şi Dumnezeu să-ţi audă jurământul, zise atunci Şalga cu glasul mai tare şi, trăgându-l uşor de mână, îl făcu să se plece şi'l sărută pe frunte şi pe obraz, îi netezi părul cu mâna: apoi zise încet, ca pentru dânsa:

— Nu mor în zadar.

Dar acum se auzi un tropot de cai şi glasuri număroase.

Toma Alimoş cu Părintele Isaia, cu Băncilă,

cu Bibire şi cu toate căpeteniile s'apropiau răpede de ei.

— Ce văd aici, strigă Toma Alimoş, sărind de pe cal. Jupâneasa rănită şi după o izbândă ca acea de astăzi, dar nădăjduiesc că rana este uşoară.

Mihu făcu sămn că nu mai este nici o nădejde.

Cu toţii o încunjurară, pătrunşi de durere, căci ea era privită ca o mamă de întreg Codrul şi de întreaga Lăpuşnă. Ochii ei care se uitau împrejur dădură de Părintele Isaia; făcu sămn să i se dee puţină apă, după ce bău ceru să fie lasată singură cu călugărul, ca să se spovăduiască.

Cu toţii se depărtară, mâhniţi până în fundul inimii.

Spovăduirea fu scurtă, în curând călugărul îi chemă şi Gheorghiţă îngenunchiă din nou lângă Şalga. Ea îi netezi faţa cu mâna, uitându-se la el cu nespusă iubire şi nespusă jale şi apoi, făcându-i sămn să-i râdice capul şi umerile, îşi adună puterile şi zise cu un glas întretăiet, dar încă destul de tare:

— Voevoade Toma, căpitanilor, cneji, hotnogi şi oşteni. De multe ori auzitu-v'am zicând că nu este dorinţă a mea care nu aţi împlinì-o cu bucurie. Sânt în ciasul morţii şi aş voi să

vă cer să vă legaţi prin jurământ să-mi împliniţi cea de pe urmă voinţă.

Toţi strigară într'un glas:

— Jurăm să-ţi împlinim dorinţa ori care ar fi.

— Te rog, Părinte, pune-mi crucea pe piept.

Părintele Isaia îi puse pe piept crucea de abanos ce o purta atârnată de gât.

— Intindeţi fiecare dreapta asupra crucii.

Toţi întinseră mâna.

— Juraţi, zise ea, că veţi da ajutorul vostru întreg şi fără preget oricărui Român care va lucra pentru întărirea şi mărirea neamului român.

— Jurl zise Gheorghiţă şi cuvântul fu repetat de toţi cei de faţă.

Peste puţine clipe Şalga îşi dădea cel de pe urmă suflet.

După ce Gheorghiţă îi închise ochii, se făcu o targă alcătuită din suliţi legate împreună şi încrucişate, apoi trupul mamei tânărului Căpitan de Codru fu depus pe această targă şi, acoperit cu mantale oşteneşti, fu pornit spre Gradiştea unde îl urmară toate căpeteniile oastei.

Izbânda creştinilor fusese desăvârşită. Din douăsprezece mii de Tătari numai o mie scapase cu viaţă şi aceia robiţi şi meniţi să fie vânduţi în Ţara Românească şi peste Dunăre.

Cirezile de vite fură aduse înapoi pe păşunele de pe care fusese răpite.

Steagul mârzacului fusese cucerit de Bibire. Nu trecuse un cias după moartea Şalgăi şi un om al căpitanului lăpuşnean gonea spre Vişineşti cu steagul legat de şea. Dar nu avea poroncă să-l ducă, precum s'ar putea crede, frumoasei Florica. Era însărcinat să-l dee în mâna preutului bisericii din Vişineşti, cu hramul Sfinţilor Imparaţi Constantin şi Ileana, spre a fi aşazat lângă icoana lor.

Iar a treia zi după bătălie, trupul Şalgăi fu astrucat în mormântul soţului ei şi la astrucare luă parte Codrul întreg precum şi mare parte din Lăpuşna.

Mare şi adâncă fu durerea lui Gheorghiţă. El pierduse în Şalgă, pe lângă o mamă duioasă, un sfetnic de frunte, cu minte ageră şi iscusită. Se simţea acuma ca un vas fără cârmă.

Părintele Isaia, în urma rugămintei lui Mihu, se hotărîse să-şi prelungească şăderea la Gradiste. Inţelegerea cu Codrenii fusese desăvârşită chiar a doua zi după înmormântarea Şalgăi, dar Mihu dorea să nu lese pe prietenul său sângur cu jalea cumplită în care se găsea. Ramaseră deci în Gradiştea până la începutul lui August, când plecară la Bârlad, întovărăşiţi de Gheorghiţă până la malul Prutului.

XXX

In care se vede sosirea călătorilor noștri la Bârlad si găzduirea lor la fostul șoltuz, Ploscan.

Călătoriii maseră în acea noapte la Urlați, unul din satele lui Toma Alimoș, la casa vatamanului, de unde mânecându-se, ajunseră a doua zi, pe la toacă, în Bârlad.

Bârladul pe acea vreme nu se afla chiar pe locul unde este așazat astăzi, ci ceva mai la vale, în șes, iar apa Bârladului tăia drept în două orașul care era încunjurat de șanțuri adânci.

Deasupra șanțurilor erau întăriri alcătuite din pari de stejar, groși ca cofa, bătuți în pământ de un stânjăn, legați unul de altul, înalți de trei stânjăni deasupra pământului, ascuțiți la vârf și căptușiți, până la o palmă de acel vârf, atât despre oraș cât și despre șanț, cu pământ îndesat între mai multe garduri de nuiele, alcătuind un feliu de zid, gros de șase palme bune. La unghiurile acestui zid încunjurător se vedeau turnuri clădite, asămene, din lemn de stejar și din pământ bătut între garduri de nuiele, și ridicate de trei stânjăni deasupra zidului. La fiecare din cele patru porți ale orașului erau câte două asămene turnuri.

Toma Alimoș fu întâmpinat, la poarta despre Răsărit, de către Ploscan, un negustor fruntaș, fost de mai multe ori șoltuz, prieten și tovarăș de arme al voevodului. El fusese vestit de sosirea lor și venise călare să-i ducă în gazdă la casa lui, spre care se îndreptară îndată după ce făcu cunoștință cu toți călătorii. Casa lui Ploscan aflându-se în partea despre apus a orașului, îl străbătură aproape întreg.

Ulițile erau strâmte, bine înțăles fără nici o urmă de podeală: plouase cu două zile înainte și caii intrau în glod până aproape de genunchi.

Casele erau în cea mai mare parte de lemn, toate cu un rând, acoperite cu olane, înguste și strinse una lângă alta; curțile se întindeau în dosul lor. Toate ferestile erau la față. Fața aproape pretutindeni era alcătuită dintr'o dugheană cu ușă și tarabă de stejar, căptușit cu fier. Numai tărăbile dughenilor celor mai sarace erau de lemn necăptușit, dar legat cu drugi de fier.

In cele din urmă dugheni se vedea câte un sângur feliu de marfă, numai acele care țineau marfă străină o țineau de mai multe feliuri.

Deși era zi de lucru, mișcarea pe uliță era mare; prin ușile dughenilor se vedea lume multă intrând și ieșind din ele, iar prin tărăbile deschise se zăreau număroși meseriași, care

împingând andreaua, care trăgând acul, care mânuind ciocanul sau barda. Ştefan Stroici spuse lui Ploscan că oraşul lui se asamănă cu un ştiubeiu de albine.

Ploscan zâmbi.

— Astăzi îi linişte, Jupâne, să vezi ce este în zi de târg. Pacat că n'ai venit luna trecută, în vremea iarmarocului: de sgomot mare ce era pe uliţă nici nu te mai puteai auzi când vorbeai cu un prieten.

Părintele Isaia din tinereţele lui nu mai fusese prin Bârlad, tăcea dar se vedea că inima îi este adânc mişcată prin amintirile stîrnite într'însa.

In sfârşit ajunseră la casa lui Ploscan, o clădire de piatră, cu două rânduri, lată de vr-o şapte stânjăni la uliţă, dar prelungindu-se mult în curtea care era mai lată decât casa şi împrejmuită cu zid. Ei nu intrară ca în celelalte case, prin dugheana care cuprindea tot rândul de jos, ci prin o poartă mare care se afla în partea din dreapta zidului, despre uliţă. Spre mierarea călătorilor Ploscan, care apucase înainte, nu cârni la stânga, spre casă, dar merse drept în grădina ce se vedea în fund şi care era despărţită de ogradă printr'un zaplaz.

— In rândul de sus al casei celei mari sunt odăi unde, în schimbul unei plăţi, se adăpos-

tesc călătorii, zise Toma Alimoș tovarășilor săi, dar pe noi, Ploscan ne găzduește în casa din grădină unde șade însuși.

O portiță așazată în zaplaz ducea în grădină și înaintea ei așteptau mai mulți argați. Ploscan descălecă, rugă pe oaspeți să descalece și ei și să încredințeze caii lor argaților, apoi deschizându-li portița, îi pofti să intre.

De a lungul zaplazului era ca o perdea de soci care ascundea casa, care era cu un singur rând și cu acoperământul de olane, așazată numai la vr'o trei stânjăni de această perdea și a cărei față era întoarsă spre grădină. Intrai printr'un cerdac râdicat de trei palme la capete, iar la mijloc, de-asupra gârliciului pivniții, de șasă. In capul scării îi aștepta o fată tânără, cu părul negru, cu ochi mari și negri ca murile și fața de o frumuseță plină de gingășie. De statură mijlocie, purta deasupra unei cămeși albe, căptușită cu atlas galbăn, un colan de fir de aur, închis cu paftale mari de argint, suflate cu flori de aur și, peste o fustă albă cusută cu fir la marginea de jos, o fotă de țesătură de matasă neagră, cu dungi înguste de fir. Pe cap avea o basma de matasă galbănă, cu găitan și ceapraz de fir la mărgini, iar în picioare cismulițe de piele galbănă.

Când Părintele Isaia ajunse la scară, fata scoborî repede treptele, căzu în genunchi, îi

sărută mâna și-i ură bună venire în casa tătânesău, Părintele o sărută pe frunte, o ridică și o binecuvântă. Fata se închină înaintea lui Toma Alimoș care o netezi pe obraz, zicându-i:

— Bine te-am găsit, fetițo.

Apoi, arătând cu mâna spre cei trei tineri, îi numi pe rând, pe Jupân Pârvu, ruda lui Basarab, Voevodul Țării Românești, pe cneazul Ștefan Stroici de peste munți și pe jupân Mihu, nepotul Părintelui Isaia.

Fata se închină adânc la rostirea numelui rudei lui Basarab și, în privirea ei, tot-odată spărietă și mierată, se ceti destul de lămurit plăcerea de a se găsi în fața unui om așa de însamnat. Inchinarea de care avură parte Stroici și Mihu fu mult mai puțin adâncă, deși zâmbetul fetei arata că fețele lor frumoase și deschise nu-i displăceau.

Părintele cu tovarășii săi urcară treptele, Ploscan și fiică-sa îi urmară. Casa fiind încăpătoare, patru odăi erau pregătite pentru cinci oaspeți; în trei fură găzduiți Părintele, Toma Alimoș și Pârvu, fiecare în deosebi, Stroici și cu Mihu împărțiră pe a patra.

Ploscan era un barbat de vr'o cincizeci și cinci de ani, cu fața rumână și deșteaptă, împodobită cu lungi musteți albe care atârnau în jos. De statură mijlocie, era spătos și începea a face pântece. Peste bonda albastră, cusută cu

găitan negru, purta un feliu de dulamă de aba, tot albastră, a cărei piepturi, când se încheiau, se încrucișau, sponcile mergând dela umărul stâng la șoldul drept. Mijlocul îi era cuprins într'un brâu lat de piele neagră, fără flori, dar având mai multe buzunare. Brâul stringea nadragii de aba albastră care, la genunchi, intrau în ciubote de iuft negru.

Ploscan era unul din negustorii cei mai bogați din Bârlad; în dughenile și în hambarele lui ținea tot feliul de marfă: băcălii, țesături, fier și lucruri de aramă venind din Țarigrad, dela Veneția și de la Genova. Vindea mai ales cu rădicata. Fiu de negustori bogați, călătorise mult în tinerețea lui, mergând să-și facă cumpărăturile la locul unde se făcea marfa și aducea în schimb pe acea din țările care se învecinau cu Dunărea. Văzuse toate șchelele Răsăritului, Italia întreagă și ajunsese chiar până la Marsilia și la Barcelona.

După ce înaintase în vrâstă și ajunsese de mai multe ori șoltuz al Bârladului, treapta cea mai înaltă la care putea năzui un negustor, începuse să trimată pe fiul său, Mitru, să facă cumpărăturile în țări străine. Cu patru ani înaintea întâmplărilor povestite aici, Ploscan fusese lovit de o crudă nenorocire. Mitru căzu la Candia sub cuțitul unui căpitan de vas sicilian cu care se certase la prilejul unei petreceri

cu muieri. Lovitura era mai ales crudă pentru soţia negustorului, Tofana, care iubea pe fiul ei peste tot. Ea nu-i supravieţui decât câteva luni şi lăsă pe Ploscan singur cu fiică-sa, Mitrana.

Călătorii ramaseră uimiţi de bogăţia îmbrăcămintei şi de îndămânările de tot soiul ce erau în casa lui Ploscan, Se vedea că multe din obiceiurile ţărilor prin care călătorise făcuse asupra lui o întipărire adâncă. Casa era mai încăpătoare şi mai bine împărţită decât casele boierilor celor mai bogaţi, avea îmbrăcăminte mai multă, mai îndămânatecă, era plină de covoare şi de lucruri de preţ. Aşternuturile erau mai moi şi mai bogate; în toate unghiurile se zăreau o mulţime de lucruri despre a căror întrebuinţare Mihu nu-şi putea da samă şi pe care chiar Ştefan Stroici le vedea cu mierare.

Bogăţia mesei, la care se adunară după ce se răcorise şi se primenise, chipul în care erau slujiţi de dânsa, mâncările alese, parte încă necunoscute lor, vinurile scumpe, atât străine cât şi din ţară, turnate cu îmbielşugare, îi uimi şi mai tare. Pârvu, mai ales, nu-şi putea stăpâni mierarea.

— Da bogaţi mai suntără negustorii d'acilea, neică, zise el lui Stroici lângă care şădea. Asta face cât zece boiari! Pre legea mea, nici curţile mele dăla Târgovişte nu suntără îmbrăcate mai

frumos dăcât ăle d'acilea şi nu ştiu dacă nu aşi schimba pă bucătarul meu pă bucătarul lui.

— In cât mă priveşte, răspunse Stroici scurt, trebuie să mărturisesc că atât casa cât şi masa mea sunt departe de a se apropia de asemenea bogăţie.

După masă se scoborîră cu toţii în grădina care se întindea până departe de casă şi în care oaspeţii lui Ploscan văzură pe lângă pomi roditori şi flori frumoase, tufişuri dese pe lângă care erau aşazate laviţi de lemn. Părintele Isaia cu Toma Alimoş şi cu Ploscan se aşazară pe una din ele, cei trei tineri pe alta, în altă parte a grădinei. Pe când ei petreceau istorisindu-şi deosebite întâmplări războinice, la care fusese faţă sau despre care auzise de la alţii, Ploscan lămurea călugărului şi vechiului său prieten starea în care se afla atunci Bârladul.

Sfatul care se afla în capul trebilor era alcătuit din soltuzii Bârladului şi a Tecuciului, din patru negustori de frunte, aleşi de târgoveţi şi din patru cneji. Numai unul din cneji, bătrânul Pogan şi soltuzul din Tecuci, ţineau cu Toma Alimoş şi cu Ploscan şi erau câştigaţi pentru scopurile urmărite de călugăr. Ceilalţi erau cu totul sub înrâurirea cneazului Târziul, un boier bogat, ales de Bârlădeni spre a po-

vățui oștile în războiu și despre care a mai fost vorba în această povestire.

Târziul, care trăise mai multă vreme la cartea lui Sas, cu care era chiar înrudit, părăsise Suceava în urma unei sfezi cu Balc și de când se întorsese în satele lui, se zicea că s'a dat în partea lui Basarab și lucrează pentru a aduce Bârladul sub stăpânirea acestui voevod.

Prin bani izbutise să intre la sfat, împreună cu doi cneji și patru negustori plecați lui, dar se făcuse urât atât cnejilor cât și multor negustori prin trufia lui nesuferită. Ploscan era încredințat că la noile alegeri, care trebuiau să aibă loc în ziua de Simedriu, Târziul și ai lui nu puteau decât să cadă cu rușine și că aveau să intre în sfat Toma Alimoș, cu dânsul și alți prieteni de ai lor. Dar Ploscan nu putea să ascundă mierarea ce-l cuprinsese când auzise că solul lui Basarab venea cu dânșii și mai ales când Toma Alimoș, cu care stătuse de vorbă înainte de masă, îl încredințase că Pârvu are poronca domnului său să ceară dela acei care țineau cu dânsul tot sprijinul lor pentru întemeierea nouei domnii.

— Și pe mine, zise Părintele, m'o mierat această veste și aș fi bănuit vr'o înșălăciune dacă cărțile care mi li-o aratat solul și, mai ales, lucrurile care mi le-o spus n'ar fi făcut să piară din mine orice îndoială. De altmin-

trelea vom vedea numai decât dacă el este sau nu de bună credinţă, după cum se va purta şi după cum va lucra aici. Intâlnirea cu dânsul ne-o făcut, pe Voevod, arătând spre Toma Alimoş, şi pe mine să părăsim calea la care eram hotăriţi. Precum ştii, ni propusesem să ni folosim de nemulţămirea pricinuită în ţărănime prin impilările unora din cneji şi prin lăcomia multora din negustori. Eram hotăriţi, să răsculăm poporul dela ţară în numele unui domnitor care făgăduia că, sub oblăduirea lui, vor pieri toate obiceiurile rău şi locuitorii satelor nu vor mai fi supuşi la alte dări şi îndatoriri decât acele statornicite de obiceiul strămoşesc. Voevodul Toma trebuia să se pue în fruntea mişcării; tu, cu Marcu, şoltuzul din Tecuci şi cu alţi negustori cu iubire de neam, era să ni daţi ajutorul vostru şi nu poate încăpea îndoială că Târziul, şi ai lui, cu negustorii duşmani nouă, nici nu s'ar fi putut împotrivi unei asămenea furtuni şi ar fi trebuit să se supue nouă sau să fugă în ţări străine. Izbânda era a noastră fără îndoială, dar oareşicare vărsare de sânge tot trebuia să se facă şi dihonie mare avea negreşit să se nască între biruitori şi biruiţi. Intâlnirea minunată cu Pârvu, veştile neaşteptate ce ni le-o adus dela Basarab, ne-au făcut să ne gândim că am putea ajunge la scopul dorit aici fără vărsare de sânge românesc şi

fără o dihonie mare între oameni care locuiesc în acelaș oraș, și sunt legați între ei prin înrudire. Imprejurarea că chiar Basarab dorește izbânda noastră nu poate să facă decât pe obștia negustorilor care ține cu el și pe mulți din cnejii care ni sunt potrivnici să se dee cu noi. Vor rămânea deoparte numai Târziul cu câțiva din cnejii robiții lui prin datorii bănești, șoltuzul Ifrim Coțofană, cu puțini negustori pe cari i-o orbit prin laudele lui și cei câțiva cneji și negustori care, uitându-și cu desăvârșire legea și neamul, și-au pus toată nădejdea în Unguri. Acești dușmani, fiind puțini la număr și desbinați între dânșii, nu vor îndrăzni să ni se împotrivească cu armele. Izbânda noastră va fi desăvârșită fără varsare de sânge și nemulțămiții vor rămânea prea puțini. Apoi mai este ceva. După izbândă, o poroncă a lui Bogdan va stârpi împilările la care sunt supuse satele și va 'opri pe viitor dările și îndatoririle adăugite peste cele cunoscute din vechime.

Astfeliu, pe de o parte se va face dreptate poporului, iar pe de alta nu vom datori izbânda noastră numai țărănimii, lucru primejdios, căci ea, simțindu-și astfeliu puterea, ar putea să fie ușor împinsă s'o întrebuințeze și pe viitor numai pentru folosul ei.

— Târziul şi cu ai săi bănuiesc ei oare că solul lui Basarab este cu noi?

— De unde să afle, răspunse Ploscan, chiar eu am aflat această veste numai în astă noapte, din gura credinciosului ce mi l'o trimes de la Urlaţi Jupân Toma.

— Ştiau ei că trebuie să vie aici un sol al lui Basarab?

— Târziul se tot laudă de o bucată de vreme că, în urma cărţilor trimese de dânsul la Târgovişte, Basarab s'o hotărît să trimată aici pe un boier al lui, că acel boier are să tragă în gazdă la casa din târg a Târziului şi are să ţie voroavă cu sfatul despre mai multe trebi vajnice. Intăiu era vorbă că solul trebuie să sosască îndată; Târziul făcuse chiar pregătiri pentru primirea lui dar, în urmă, s'o auzit că solul o mers întăiu la Cetatea Albă unde are de împacat nişte gâlcevi cu Genovezii şi va veni la noi numai după ce îşi va isprăvi trebile acolo.

— In curând da-vom lucrul pe faţă, zise călugărul; dar ar fi bine să ne sfătuim şi cu Munteanul.

— Nu-ţi pare el, Cuvioase Părinte, cam tânăr pentru o asămene însărcinare şi cam...

Ploscan căuta, fără a-l găsi, un cuvânt nemerit.

— Cam nu samănă a boier, zise Toma Alimoş zâmbind.

Călugărul dădu din umere.

— Hotărît lucru, zise el, Pârvu nu-i vine la socoteală. Aşa sunt Muntenii, mai vioi, mai sburdalnici, mai puţin cumpăniţi la vorbă, mai lăudăroşi decât noi.

— Mă iartă, Părinte, am cunoscut şi eu mulţi boieri munteni, căci nu puţine sunt războaiele ce le-am purtat avându-i drept tovarăşi. Intr'adevăr vioi, sburdalnici, bucuroşi de vorbă şi de laudă erau acei boieri, dar aceste toate erau în alt chip decât la Pârvu al nostru. Adedevarat este însă că o trecut multă vreme deatunci şi poate s'or fi schimbat şi ei. Insă nu tăgăduiesc că întâlnirea noastră cu acest Muntean fost-au spre marele bine a pricinii noastre şi că ajutorul ce ni-l dă de nepreţuit folos ni este. Dar iată-l că vine.

Intr'adevăr, Pârvu cu Stroici şi cu Mihu veneau spre dânşii.

Fără a mai răspunde lui Toma Alimoş, călugărul se ridică de pe laviţă şi urmat de voevod şi de Ploscan, merse înaintea tinerilor şi, când se întâlniră, propuse lui Pârvu şi lui Stroici să meargă cu toţii în casă spre a se sfătui asupra celor ce aveau de făcut.

Ei nefăcând nici o împotrivire, se îndreptară cu toţii înspre casă. Noaptea căzuse cu totul, o

noapte de vară, fără lună, senină şi caldă. Când se apropiară de casă, auziră sunetele unei lăute însoţite de un glas de femeie, dulce şi limpede, care zicea un cântec duios. Fără ca să se fi sfătuit, ei se opriră cu toţii şi ascultară în tăcere, dar cântecul fiind pe sfârşite sunetele încetară în curând.

— Ce cântec duios, zise Ştefan rupând tăcerea, rar auzit-am glas atât de dulce!

— Privighitoarele să se ascunză, strigă Pârvu, ăsta era glas dă ânger; ascultându-l mi s'a părutără că m'au luatără îngeraşii pă aripioare şi m'au dusără în raiu! Mă prinz că gâtlejul dân care iese e mai alb ca zăpada dă pă Negoiu, este prins dă trup fraged şi mlădios şi ţine faţă dă fecioară pă lângă care crinii şi trandafirii rămân dă ruşine.

— Glasul este al Mitranei, fiica gazdei noastre, zise Toma Alimoş, râzând de focul cu care vorbise Munteanul. Ea într'adevăr este plăcută, atât la privit cât şi la auzit, dar dacă glasul ei îţi place într'atâta, uşor lucru este să te facem să-l mai auzi. Mitrano, fetiţă, zise el ridicând glasul, ia zi-mi cântecul Cucului şi al Turturicăi, tare mi-i dor de el, căci de mult nu l'am auzit şi ştii cât îmi place. Dar luaţi loc, boieri.

Ei se aşazară pe o laviţă care se găsea alături. Lauta răsună din nou din mijlocul tăcerii, se rădică iar dulce şi limpede dar puternic şi

cald glasul fetei, zicând viersul duios al celui mai gingaș dintre cântecele poporului nostru. Voevodul era mișcat până în fundul inimii, căci auzise acest cântec altădată din gura Ancuței.

El făcea să apară înaintea ochilor lui icoanele acestui trecut departat, atât de dureros și totuși nespus de dulce. Când glasul amuți și după ce bătăile în palme, în semn de mulțămire, încetară, Toma Alimoș ceru fetei alt cântec și pe urmă iar altul. Ea, din dosul tufișului care o ascundea, se grăbea să-i împlinească dorința, fără ca glasul să-i fie ostenit sau să piardă câtuși de puțin din dulceața sau din limpezimea lui. Voevodul ar fi făcut-o să cânte până după miezul nopții, dar, când se sfârși al patrulea cântec, Ploscan îi aminti că mai aveau nevoie să ție sfat despre lucruri vajnice și că ceasul era înaintat.

Călugărul se sculă îndată și se îndreptă spre casă; tovarășii săi, deși cu vederată părere de rău, se văzură siliți să-l urmeze. Inainte de a se-departa, Toma Alimoș strigă Mitranei:

— Mulțămesc, fetițo, mi-ai desmierdat urechile și mi-ai mângâiet inima. Noapte bună și somn ușor!

Iar Pârvu, urmând pe ceilalți, strigă:

— Pă boiaria mea, atare frumusețe și atare glas ar face mândria și podoaba curții lui Basarab.

Ploscan duse oaspeții în odaia cea mare în care ședuse la masă. Indată ce sosiră acolo slugile aduseră, pe tablale de aramă, ulcioare cu vinuri grecești răcite în fântână și cupe de argint. Când cupele fură pline și slugile plecate, călugărul începu să lămurească lui Pârvu atât starea lucrurilor în Bârlad cât și ceia ce aștepta de la dânsul pentru folosul priciniii obștești.

După ce isprăvi, Munteanul care ascultase cu cea mai mare bagare de samă, se ridică de pe patul pe care ședea și răspunse:

— Cuvioase Părinte, strălucițí boiari și cinstite oaspete! Starea lucrurilor dân Bârlad îmi este cunoscută dă mult. Nu se întâmplă nimic în țările ăle mai dăpărtate fără ca vestea întâmplării să nu ajungă la urechile lui Basarab, dân țările învecinate are știri zilnice dăspre cele mai mici amănunte. Ce știe Basarab știu și eu, căci Basarab pentru mine taină nu are. Câte mi le-a zis Părintele, le știam aproape toate. Precum vă spuseiu când avuiu norocul să vă întâlnesc, Basarab dorește izbânda voastră. Intemeiarea unei puternice domnii rumânești pă locurile ăste i-ar fi plăcut; dăcât să vază Bârladul în mâinile Ungurilor, mai bine să-l apuce Jupân Bogdan. Sânt gata să lucrez precum doriți, împreună cu Cuviosia Ta și cu voi, sânt gata să mă întâlnesc cu fruntașii Bâr-

ladului, cneji şi negustori, sânt gata să li spuiu că Basarab se leapădă dă orice gând dă stăpânire asupra Bârladului, sânt gata să-i îndrept spre voi şi spre Bogdan, fără a da în vileag scopurile ce le urmăriţi, lăsându-vă şi vouă grija d'a le face la vreme destăinuirile ce veţi crede dă cuviinţă. Cu bucurie aşi începe chiar dă mâine. Dar, Cuvioase Părinte, străluciţi boiari, cinstite oaspete, cu toată ruşinea mă văd silit să vă amintesc că m'aţi întâlnitârâ gol şi învelit numai într'o sarică. Hainele mele, armele mele ăle scumpe, caii mei ăi dă soiu, desagii ăi cu bani, le-au luatără păgânii, slugile mele au fostără ucise. Hainele ce le port astăzi pă mine le datoresc bunătăţii cneazului Stroici, nu am cu ce să mă schimb. Nu pociu zice că punga îmi-este goală căci nici măcar pungă nu am. Sunteţârâ acilea un Cuvios Părinte, munte dă înţelepciune, nişte străluciţi boiari dăprinşi cu treburi mari, dă care atârnă soarta popoarelor, un negustor dă frunte, bogat, purtat prin ţeri streine, care a văzut şi ştie multe. Vă întreb, poate oare solul şi ruda marelui Voevod Basarab să se arate în asemene stare fruntaşilor unui popor strein? Ce fel dă trecere poate să aibă un sol care are un singur rând dă haine şi chiar ălă a altuia, împrumutat lui dă pomană? Credeţi că vorbele şi sfaturile unui sol cu cismele pleznite şi cu hainele cârpite să

aibă mare răsunet în minţile şi în inimile Bârlădenilor?

Pârvu începând să vorbească, Părintele Isaia se sculă de pe scaunul pe care şădea.

— Solul lui Basarab, zise el, se va arăta cnejilor şi negustorilor din ţara Bârladului în hainele ce se cade să fie purtate de un boier de sama lui, rudă a marelui şi puternicului Alexandru Basarab.

— Vedeţi, prin urmare, întrerupse Pârvu, că nu pociu să încep a lucra cum doriţi şi cum doresc eu însumi, înainte d'a avea ăle trebuitoare pentru a nu da pă Basarab, pă voi şi pă mine dă ruşine. Trebuie deci să-mi daţi un om călăreţ, pă care să-l trimiţ dă sârg la Târgovişte, să vestească pe Basarab, dă câte mi s'au întâmplatără, să ducă vorba acasă la mine ca să mi se trimiţă bani, haine, cai şi slugi căci, slava Domnului, dăstule am acolo şi chiar dă prisos.

La auzul acestei propuneri, Părintele Isaia, Toma Alimoş şi cu Ploscan, putură ascunde numai cu greu supararea şi grija de care fusese cuprinşi. Bănuiala cu care cei doi de pe urmă priveau pe Muntean deveni şi mai vie, ea începu să fie împărtăşită şi de călugăr.

Fără să se fi sfătuit, tus-trei făcură presupunerea că se putea prea bine ca ei să fi fost nişte jucării în mânile lui Pârvu, care ştiind, nu puteau pricepe de unde, parte din tainele lor, iz-

butise să afle mare parte din câte mai rămăsese, înşelându-i cu o închipuită bună voinţă a lui Basarab pentru scopurile lor. Un schimb de cărţi ori de veşti între domnul Ţării Româneşti şi solul său trebuia împiedecat cu orice preţ, cel puţin până când erau să aibă dovezi neîndoielnice despre buna credinţă a lui Pârvu.

Ingrijirea cu care Munteanul aştepta un răspuns la propunerea ce o făcuse se cetea uşor în ochii lui; bănuiala celorlalţi crescu. După o lungă tăcere, călugărul vorbi, uitându-se ţintă în ochii Munteanului:

— Şi ce nevoie este să trimeţi tocmai la Târgovişte ca să-ţi aducă nişte lucruri care, cu cea mai mare uşurinţă, le putem găsi aici cu mult mai puţină zabavă.

Călugărul văzu cu surprindere că faţa lui Pârvu se luminează.

— Nu cred, adause Părintele, că ne vei ţine de rău dacă te vom ruga să primeşti de la noi, bine înţăles ca împrumut, oricât ţi-ar trebui pentru a-ţi face hainele trebuitoare, a-ţi cumpara arme şi cai, pentru a-ţi tocmi slugi.

Faţa lui Pârvu se lumină cu totul.

— Cuvioase Părinte, strălucişi boiari, cinstite oaspete, zice el închinându-se, primesc cu mare mulţumire să mă folosesc dă ajutorul vostru numai pentru că sânt nerăbdător să iau şi eu parte la lucrările voastre. Dar oare găsi-se-vor acilea croitori, ceaprazari şi cizmari, dăstul

dă meşteri pentru a face haine şi încălţăminte vrednice dă solul lui Basarab? Suntără oare în dughenile negustorilor d'acilea catifele şi mătăsuri dân care să-mi pociu alege?

— Fii pe pace, Jupâne, zise Ploscan zâmbind, îţi vom aduce mâni mătăsuri şi catifele, ceaprazuri şi găitane cum n'ai văzut adesa nici la Târgovişte. Iar în cât priveşte croitorul, avem aici pe un Genovez care, în vremea când străbăteam eu mările, era cel dintâiu meşter în Genova. Având pacatul să facă, într'un ceas de beţie, moarte de om, o fost silit să fugă şi o nemerit tocmai la noi, Iar pentru bani, poroncşte, te voiu împrumuta cu câţi îţi vor trebui.

Pârvu mulţămi din nou şi se hotărî ca Ploscan să iee măsuri pentru ca, chiar a doua zi, să se aducă, acasă la dânsul, mărfurile din care să-şi aleagă Pârvu cele de trebuinţă şi pentru ca croitorul Leonardo să fie şi el de faţă.

Se mai hotărî, cu primirea tuturor, ca însuşirea de sol a lui Pârvu să nu fie încă dată în vileag, având el deocamdată a rămânea un boier muntean călător, pradat de Tatari în drumul său.

Dar de vreme ce hainele nu puteau să fie gata înainte de câteva zile, se hotărî ca călugărul, Toma Alimoş şi Stroici să meargă în această vreme la Pungeşti, satul unde voevodul

își avea așazarea, spre a aduna acolo cnejii prieteni lui și fruntașii satelor din întreaga țară a Bârladului, și a se sfătui cu dânșii. Plecarea lor fu hotărîtă pentru dimineața zilei următoare, iar Mihu ramase în Bârlad, unde aștepta vești de la oamenii lui.

Când, a doua zi, Pârvu se sculă si ieși din odaie, fu întâmpinat de Ploscan care îl rugă să-l urmeze în odaia cea mare unde, pe paturi, pe scaune, și pe mese erau întinse o mulțime de pânzeturi, de mătăsuri și de țatifele, de toate colorile, de ciapraze și de găitan, de iufturi negre, galbene și roșii.

Uimit, Pârvu întrebă pe Ploscan:

— Dar pentru cine țin negustorii dân Bârlad lucruri atât dă minunate?

— Pentru cine? răspunse Ploscan, Pentru toți boierii țărilor dintre munți, Dunăre și Nistru, pentru curțile lui Basarab și a lui Sas și, mai ales, pentru boierii cei mari din Țara Leșască. Să nu uiți că Bârladul este o șchele, din care se strecoară în țările mărginașe toate mărfurile Răsăritului și chiar mare parte din acele din Apus.

Alegerea și potrivirea materiilor pentru alcătuirea celor șasă rânduri de haine, fără de care Pârvu zicea că solul și ruda lui Basarab nu se poate arata obștiei Bârlădenilor, precum și luarea măsurilor de către Leonardo, croitorul

genovez, ținu dimineața întreagă și se mai prelungi până după amiază, când veni rândul ciubotarului. Zilele următoare trecură cu încercatul și cu îndreptarea cusururilor găsite.

Mihu care de la început nu simțise nici o aplecare către Muntean și care avea câțiva cunoscuți în oraș, își petrecea vremea mai mult pe la ei și se întâlnea cu Pârvu numai la prânz și la cină. Sările le petreceau în grădină, cu Ploscan care peste zi era în dughenile și hambarele lui de marfă sau în oraș, pe la alți negustori cu care avea afaceri.

Mihu fu uimit de silințile ce și le dădea Pârvu spre a se împrieteni cu gazda lor. Încercările lui la început fură primite cu mare răceală, vederat că bătrânului negustor nu-i era plăcut Munteanul. Dar Pârvu îi arătă atâta plecăciune, îi ceru sfaturile într;un chip atât de măgulitor, găsi cuvinte atât de frumoase pentru a-i lăuda gospodăria și mai ales ascultă povestirile lui Ploscan asupra călătoriilor sale cu atâta bună voință în cât, a treia zi, cucerirea negustorului era desăvârșită. Mihu auzea cu surprindere pe Ploscan lăudând agerimea de minte, învățătura și buna creștere a lui Pârvu.

— Se vede adăuga negustorul, că iesă din soiu bun, că-i rudă de domn.

A patra zi Pârvu izbutise să cunoască toate afacerile lui Ploscan și să-și dee samă mai lă-

murită de bogăția lui. Se vedea că această bogăție era foarte mare, căci Munteanul devenise și mai plecat față de gazda lor.

Parte din haine se isprăvise. Pârvu lepadase acea ce o avea dela Stroici, care începea să dee sămne neîndoelnice de oboseală, pentru a se îmbraca cu cele lucrate de Leonardo: numai catifea și matasă, cusute cu găitane și ceaprazuri scumpe.

Cu două zile înainte de întoarcerea Părintelui Isaia, Mihu își putu da samă, la masă, că frumoasa Mitrana privea pe Pârvu cu cea mai vederată plăcere și că ea era departe de a fi nepăsătoare pentru dânsul. Pârvul încerca acuma niște cai de călărie trimeși, în urma cererei lui Ploscan, din herghelia unui cneaz ieșan. Se întâmplă că încălecând pe unul dintr'înșii și stringând frâul prea tare, calul să se ridice în două picioare și să se răstoarne pe spate, iar el scapase de moarte numai aruncându-se jos la vreme. Fata, la care Mihu se uita din întâmplare tocmai în acea clipă și a cărei ochi păreau ferecați asupra Munteanului, se făcu deodată mai albă decât varul și fu silită să se sprijine cu mâna de părete ca să nu cadă îndărăt. Pârvu, căruia spaima Mitranei nu-i scapase, începu îndată să povestească alte întâmplări de același soiu, cu prilejul cărora scapase de moarte numai ca printre

urechile acului. Mitrana asculta tremurând şi îngălbenindu-se la fiecare povestire.

Din întâmplare Mihu ieşi după masă împreună cu Ploscan, spre a merge la un negustor prieten lor, de la care trebuia să afle despre intrarea în ţară a mai multor negustori venind din Ţara Ungurească. Se întoarce singur la gazdă, căci Ploscan avea de descurcat nişte socoteli destul de lungi cu acelaşi negustor. Inoptase de vr'o două ceasuri, cerul era întunecat şi năduşală mare. In departare se vedeau fulgere şi se auzeau tunete. Căldura în odaie fiind nesuferită, Mihu ieşi în grădină şi începu să-i colindeze cărările, pierdut în gânduri şi cu chipul Ilenei înaintea ochilor. Deodată, în tufişul pe lângă care trecea, auzi răsunând o sărutare. Oprindu-se mierat, auzi şoapte şi o nouă sărutare, mai răsunătoare decât cea dintâiu. Tocmai atunci un fulger mai puternic decât celelalte lumină cerul şi, printre crengi, Mihu putu să vadă în chip foarte lămurit, pe Pârvu, stând pe o laviţă şi stringând în braţe pe Mitrana care şădea lângă el.

Mihu ramase uimit. Era vederat pentru dânsul că Pârvu, folosindu-se de trecerea care ştiuse s'o cucerească pe lângă Ploscan şi de rătăcirea fetei, era pe cale să necinstească casa gazdei lor. Firea cinstită a lui Mihu fu cuprinsă de scârbă şi de mânie. Nu-i era iertat

să îngăduie săvârşirea unei fapte atât de mişăleşti. Era cât pe ce să intre în fufiş şi să zică lui Pârvu, în faţa feţei, ce gândeşte despre purtarea lui când, despre casă, se auzi glasul lui Ploscan care striga pe o slugă.

— Vai! Tată! zise Mitrana şi, scăpând din braţele lui Pârvu, se îndreptă cu fuga spre casă, ieşind din tufiş prin partea opusă celei în care se afla Mihu. Acesta ramase o clipă în nedumerire dacă trebuie sau nu să se arate lu Pârvu, apoi aducându-şi aminte că Părintele Isaia avea să sosască a doua zi, înainte de vremea mesei, se hotărî să nu facă nimica până ce nu-i va lua sfatul. Se depărtă deci şi el spre casă îndată ce auzi un tunet puternic şi prelungit care acoperi zgomotul paşilor lui.

Călătorii sosiră a doua zi, la ceasul hotărît, voioşi şi bine dispuşi căci se încredinţase că trebile lor mergeau de minune: toţi cnejii şi ţăranii cu care vorbise, bine pregătiţi de Toma Alimoş, erau cu totul câştigaţi scopurilor lor şi gata să urmeze în luptă steagul bătrânului voevod. Atât călugărul cât şi Stroici aduceau laudele cele mai mari poporului bârlădean pe care îl găseau mai vioiu, mai ager la minte, mai uşor de însufleţit decât locuitorii părţii dintre Siret şi munţi. La auzul acestor laude, Toma Alimoş clătina din cap râzând şi răspundea:

— Da, ei se însufleţesc mai (răpede, dar această însufleţire piere în schimb mai curând decât la Moldoveni. Am dus la războiu oşteni din Moldova şi oşteni din Bârlad; mai mult foc au ai noştri, mai naprasnici sunt ei la navala cea dintâiu, nici odată nu măsoară mărimea primejdiei ce au de gând s'o înfrunte, dar dacă acea dintâiu navală este răspinsă, nu arată, în faţa neizbândei, stăruinţa şi îndârjirea Moldovenilor. Numai Codrenii sunt, ca îndrăzneală, mai presus decât toţi!

Părintele Isaia şi cu Voevodul auziră cu mare bucurie că Pârvu era înzestrat acuma cu toate cele trebuitoare spre a se putea arata Bârlădenilor cu întreaga podoabă cuvenită solului lui Basarab.

Se hotărî ca el să înceapă să se pună în legătură cu fruntaşii Bârladului în ziua următoare, văzând mai întâiu pe Tărziul şi pe şoltuz. Apoi, sara, urma să poftească la o întrunire, la Ploscan, pe cnejii aflători în oraş, pe preuţii de samă, fruntea negustorimii şi meseriaşii cei mai cu vază. Se mai hotărî că, spre a lămuri faptul că oraşul fusese, vreme de atâtea zile, ţinut în desăvârşită neştiinţă despre sosirea lui, să se povestească curatul adevăr, adică pradarea lui Pârvu de către Tatari şi trebuinţa neaparată în care se găsise de a se închipui cu haine, arme şi cai.

După ce se retrase cu toții în odăile lor, Mihu ieși dintr'a lui, se duse la Părintele Isaia și-i povesti cu amărunțime atât cum Pârvu știuse să se pue bine cu Ploscan, cât și ce văzuse în ajun, în grădină. Părintele nu putea să-l creadă.

Părere deosebită despre însușirile sufletești ale lui Pârvu nu avusese călugărul din capul locului, dar o asămene faptă era dovada unei firi din cale afară stricată și lipsită de cinste.

— Nu știu ce încredere mai putem avea într'însul, zise călugărul. Dela un om care este în stare să încerce pângărirea fetei aceluia care i-o deschis casa spre a-l găzdui, a aceluia a cărui pâne și sare o mănâncă, te poți aștepta la orice vicleșug, la orice tradare! Nemernic fost-am dându-i încrederea ce i-am dat-o; de unde știu că nu am a face cu un trădător care, cunoscând acuma scopurile noastre în toate amărunțimile, are să lucreze la nimicirea lor? De unde știu eu că într'adevăr însărcinările ce i le-o dat Basarab sunt acele cari ni le-o spus? Tare imă tem că am ajuns de râsul acelui viclean!

Și Isaia, neputându-și stăpâni îngrijirea, bătu la ușa care ducea din odaia lui în odaia voevodului și-l întrebă dacă doarme. Drept răspuns, ușa se deschise și Toma Alimoș, pe jumatate desbrăcat, intră în odaia călugărului

care îi împărtăși numai decât vestea ce i-o dăduse Mihu.

Voevodul, la auzul purtării scârboase a Munteanului, fu cuprins de mânie și strigă că urechile mișălului trebuiesc tăiete chiar în ciasul acela. Voevodul era cu atât mai mânios cu cât o asămene ocară se făcea fetei unui prieten, pe care-l iubea și îl prețuia, unei copile ce o cunoștea de când era încă în fașe. Călugărul izbutind, deși cu oareșicare greutate, să-l liniștească, îi făcu parte de îngrijirile de care era cuprins. Toma Alimoș le împărtășea și el.

— Chiar, zise călugărul, dacă el în întrunirile la care voiu fi față sau în acele deschise la care va fi lume multă, nu ar îndrăzni să vorbească împotriva scopurilor noastre, chiar dacă prin vorbele lui s'ar arata prielnic lor, asta nu ar însamna nimica și nu ar putea să îndrepte rău ce ni-l poate face în convorbirile deosebite ce le va avea între patru ochi cu Târziul, cu șoltuzul și cu alții. Dacă el, în vorbele lui cu dânșii, li va zice că ține partea noastră numai cu chip de meșteșug, pentru ca noi să nu fim bănuitori și să-i descoperim toate scopurile noastre, apoi cu bună samă că ei vor ști cum să lucreze asupra oamenilor lor, spre a-i face să nu dee ascultare la câte va vorbi Munteanul în fața obștiei.

— Dar, zise voevodul, lucrând astfeliu, în-

tr'ascuns împotriva noastră, tot nu ni face răul ce ni l'ar putea face dacă ar arata pe față că domnul lui ni este potrivnic.

Stroici fu chiemat și el la sfatul care se prelungi până târziu după miezul nopții și din chibzuirea lor ieși hotărîrea de a nu arata lui Pârvu deocamdată bănuielile deșteptate asupra bunei lui credinți, ci numai de a fi cu îndoită bagare de samă asupra tuturor faptelor și vorbelor lui. In cât privește purtarea lui cu Mitrana însă, ramase ca adoua-zi, de dimineață, Părintele Isaia să-i vorbească și să-i zică hotărît că dacă nu va pune capăt încercărilor sale de a necinsti pe fata gazdei lor, vor destăinui lui Ploscan întreaga împrejurare. Intr'adevăr, îndată ce Pârvu ieși din odaia lui, întâlni pe Părintele care îl rugă să-l urmeze la dânsul, având ai vorbi; Munteanul îl urmă fără nici o bănuială. După ce călugărul închise ușa și-l pofti să șadă, așăzându-se și el pe un scaun în fața lui, îi zise:

— Mă văd silit, Jupâne, cu mare părere de rău, să-ți spun că am fost pus în cunoștința unei fapte rele ce ești pe cale s'o faci.

Pârvu îngălbeni.

— Eu, o faptă rea? Luminează-mă, Părinte, căci cugetul meu este tot atât de nevinovat cași când sugeam la sânul mamei.

— Da, o faptă ră cu desăvârşire, reluă Părintele, ne-ai înşelat pe toţi.

Pârvu sări în sus, faţa lui era mai albă decât varul şi trupul lui îi era cuprins de tremur.

— Credeam, urmă călugărul, că avem a face cu un boier, cu un oştean adevarat.

— Şi de ce oare n'aş fi boiar şi oştean adevărat? îngână Pârvu.

— Pentru că vrei să răsplăteşti cu răutate binele ce ţi s'o făcut şi ai de gând să necinsteşti pe copila acelui sub a cărui acoperământ te adăposteşti, a cărui pâne şi sare o mănânci.

Pârvu trase sufletul lung, iar faţa i se înveseli.

— Incă o-dată, Părinte, zise el, dar de astă dată cu linişte, te rog vorbeşte lămurit, nu te înţeleg.

— Mă înţelegi prea bine, răspunse Părintele; zic că frumuseţa fetei lui Ploscan o stârnit în tine pofte necurate şi că vrei să le mulţămeşti necinstind-o.

Pârvu care-şi revenise cu totul în fire, se uită lung la călugăr apoi zise cu glas apasat şi răspicat.

— Sânt fermecat de frumuseţea Mitranei şi vreau s'o iau dă soţie. Nu ştiam că o asemenea faptă se poate numi rea.

Fu rândul călugărului să rămâie uimit.

— Vrei să iei de soţie pe Mitrana, pe fata

unui negustor? zise el în sfârșit. Vrei să-ți bați joc de mine.

— Dăparte dă mine este o atare cugetare, răspunse Pârvu, vreau să iau dă soție pă Mitrana, fata lui Ploscan, dacă Ploscan va binevoi să mi-o dea.

— Dar ești boier, neam de domn, zise Părintele, și ea este numai fată de negustor. Ce vor zice Basarab și rudele tale când te vor vedea întorcându-te la Târgoviște cu fata unui negustor drept soție?

— Vor zice ce vor voi, zise Pârvu, fata îmi place și voiu s'o iau. Neamul dân care mă trag este dăstul dă strălucit pentru a cuprinde în strălucirea lui și pă nevasta mea și pă mine. Dacă Basarab s'ar supăra pă mine dân această pricină,, voiu părăsi curtea lui și mă voi retrage la satele mele, mila Domnului, dăstule am, și nu eu ci Basarab va fi păgubașul. La ăl dântăiu războiu se va grăbi să trimiță după mine. Știu bine că la noi toate fetele dă boiar se bat pentru mine. Boiarii ăi mai mari dă peste munți și dă păste Dunăre mi-au trimis vorbă că mi-ar da cu bucurie dă ales dântre fetele lor și mi-ar da drept zestre sate și lăzi cu bani. Dar până acum nu s'a găsit fată la vederea căreia să se fi mișcat inimioara mea. Numai fața și glasul Mitranei o făcură să vorbească și eu îi voiu asculta cuvântul.

In uimirea lui, călugărul nu ştia ce să răspundă. Auzind glasul lui Toma Alimoş care trecea pe dinaintea uşii, merse să-l chieme.

— Jupân Pârvu mi-o aratat, zise el voevodului, că este hotărît să iee de soţie pe Mitrana.

— Şi sânt hotărît s'o cer gazdei noastre chiar astăzi, adause Pârvu. Rău-voitori au povestitără Părintelui că voiu să necinstesc pă Mitrana, nu voiu mai da prilej la astfeliu dă bârfeli.

Toma Alimoş ramase şi el mut de mierare dar, împreună cu călugărul, erau bucuroşi de această întorsătură a lucrurilor, căci ea făcea să piară orice bănuială asupra bunei credinţi a lui Pârvu. Faptul că un om în starea lui putuse să se îndrăgostească atât de cumplit într'o fată pe care o cunoştea numai de câte-va zile şi care era pe o treaptă cu atâta mai jos decât acea pe care stătea el, li părea peste samă de copilăros şi de nepotrivit, dar tocmai aceasta făcea să piară ori-ce prepus de rea credinţă şi de vicleşug din partea Munteanului. Apoi această căsătorie, dacă era să se facă, alcătuia o puternică chezăşie că Pârvu lucra cu tot înadinsul şi cu bună credinţă pentru izbutirea scopurilor lor.

Pârvu rupse tăcerea care se făcuse în odaie.

— Crez Părinte, zise el, că recunoşti acuma

netemeinicia învinovățirilor ce mi le-ai adus.

— Recunosc cu bucurie că rău te-am nedreptățit, zise Isaia, și te rog să mă ierți. Poate că la pasul ce ești pe cale să 'l faci pășești în chip cam ușuratec, dar nu poate încăpea îndoială că el dovedește o inimă curată și cinstită.

— Pociu oare să nădăjduiesc că veți sprijinea cererea ce am dâ gând s'o fac chiar acuma taicăi Mitranei?

Călugărul și voevodul se sfătuiră din ochi apoi cel dintâiu spuse:

— Vorbește-i și tu și, dacă va fi nevoie, îi vom mai vorbi și noi.

Spre marea mierare a Părintelui și a lui Toma Alimoș care se așteptau la greutăți din partea lui Ploscan, acesta, după întâia surprindere, primi cu mulțămire cererea lui Pârvu.

Gândul că fiică-sa era să fie soția unui boier mare, neam cu Basarab cel vestit, că avea să strălucească la curtea din Târgoviște și că el era să aibă nepoți boieri mari și rude domnești, îl măgulea într'atâta în cât cam ieșise din simțiri. Duse îndată pe petitor la fiică-sa, care și ea, la auzul vestei, era cât pe ce să nebunească de bucurie și făgădui că îi va da o zestre împărătească.

Pârvu, arătând că atât datoria către domn cât și treburile sale cer grabnica lui întoarcere

la Târgoviște, izbuti ca Ploscan să primească ca căsătoria să se facă în a doua duminecă ce avea să vie.

Pârvu văzu pe Târziu și pe șoltuz în aceiași zi. Dacă știrea despre aflarea lui în Bârlad, răspândită în aceiași dimineață de oamenii lui Ploscan, mierase pe cneaz și pe acei care țineau cu el, veștile neașteptate despre hotărîrile lui Basarab, aduse de sol, fură pentru ei niște adevarate lovituri de trăsnet.

Pârvu li spusese amândorura că față cu năzuințile Ungurilor asupra Bârladului, Basarab era hotărît să retragă pe ale sale, neputând să se pue rău cu craiul Ungariei, dar că el, ca Român, sfătuiește pe Bârlădeni să nu se închine unui craiu străin ci să caute să intre, într'o unire strânsă cu Românii de peste Siret spre a putea să se opue cu mai multă putere oricărui dușman care ar dori să-i calce. Li mai spuse că Basarab sfătuia pe Târziul și pe șoltuz să se împace cu Toma Alimoș și cu ai săi și să-l aleagă, chiar în vreme de pace, ca povățuitor al oștilor pentru războaiele ce ar putea izbuhni pe viitor, căci alt voevod român care să se bucure de un renume atât de mare nu era.

La întrunirea cea mare, care se ținu la Ploscan, după prânz și unde venise atât de mulți în cât de abie intrau în casă și în grădină, Pârvu

ţinu mai multe cuvântări, iar Părintele Isaia şi cu Stroici nu se putură opri să recunoască că mare meşter de vorbă era Munteanul şi că ei nu văzuse încă om care să ştie să zică mulţimii ceia ce avea să-i zică în chip atât de plăcut ei.

Numai Toma Alimoş dădea din umere şi găsea că prea mult povesteşte despre rudenia cu Basarab, prea se laudă cu trecerea ce are la domn şi prea mult vorbeşte de moşiile lui. Dar şi voevodul era mulţămit, căci era vederat că se pornise o mişcare hotărîtă a negustorilor spre dânsul, iar mulţi cneji care nu vorbeau cu el de ani se grămădeau acuma împrejurul lui.

XXXI

Un trăsnet din senin.

Pregătirile nunţii şi sfaturile cu fruntaşii oraşului umplură zilele următoare. Numărul celor care mai ţineau cu Târziul şi cu şoltuzul rămăsese acuma cu totul neînsamnat. Lucrul era firesc, căci trecerea de care ei se bucurase până atunci era mai cu samă datorită faptului că treceau drept oamenii lui Basarab.

Ajutorul lui Pârvu în aceste împrejurări fu nepreţuit, mai ales pe lângă negustorii cei mici şi breslaşi. Vorbele curgeau din gura lui cu aceiaşi uşurinţă cu care curge apa din şipot. Nici

Părintele Isaia, nici tovarăşii lui nu ştiau să găsească ca Munteanul cuvinte potrivite pentru a pătrunde în inimile negustorilor şi ale meseriasilor bârlădeni şi a stârni in ele iubirea de neam şi dorul de a lucra pentru mărirea lui. El izbuti să rupă de la Târziul şi de la şoltuz atât de mulţi oameni despre a căror credinţă erau cu desăvârşire încredinţaţi, se arătă un duşman atât de vajnic, în cât din mai multe părţi îi veni sfatul să se păzască şi să nu iasă decât bine întovărăşit, căci potrivnicii sunt hotărîţi să se mântuie de el cu orice preţ.

Bănuielile ce le avusese călugărul şi, mai ales, Toma Alimoş, dispăruse cu desăvârşire: amândoi priveau acuma pe Muntean ca pe un tovarăş de luptă minunat, pus în calea lor de voinţa lui Dumnezeu. Dacă Pârvu întrebuinţa ziua întreagă pentru a aduce pe cât mai mulţi în partea Părintelui Isaia şi a voevodului, sările le petrecea cu Mitrana în grădină, făcându-i jurăminte de dragoste şi povestindu-i pre lung despre cele făptuite de dânsul în războaie până atunci, despre curtea lui Basarab şi despre curţile de peste Dunăre, la care fusese trimes în solie.

Fata asculta cu o adevărată lăcomie aceste povestiri care i se păreau că vin dintr'o lume farmăcată, şi când şi-le reamintea peste zi, i se părea că ceasul fericit în care va putea să

aibă şi ea parte de asămene viaţă de încântări, cu Pârvu alături, n'are să mai vie.

Şi totuşi vremea trecea răpede. Se aflau acuma în sara ajunului cununiei, când se făcu logodna.

O mulţime mare se înghezuia în casa şi în grădina lui Ploscan. Nu numai fruntea negustorimii, dar şi cea mai mare parte din cnejii bârlădeni erau de faţă cu soţiile şi cu fetele lor; peste treizeci de fete vestite prin naştere şi bogăţie depanase peteala miresei.

Se lăţi de o-dată vestea printre cei de faţă că însuşi Târziul şi cu Ifrim Coţofană, şoltuzul Bârladului, au trimes lui Ploscan vorbă că doresc să dee uitării vrăjbile lor macar pentru o noapte şi o zi, că dorind să iee şi ei parte la bucuria lui, sunt gata să vie la dânsul dacă i primeşte în casa lui. Vestea, deşi uimitoare, era adevarată, iar Ploscan, după o scurtă sfătuire cu Toma Alimoş şi cu Isaia, răspunse că dacă cneazul Târziul şi cu şoltuzul Coţofană îi vor face marea cinste să vie să iee parte la veselia lui, îl vor găsi la poarta grădinii aşteptându-i cu toată nunta.

Peste puţină vreme se văzu o slugă care venea fuga, strigând:

— Iată-i că vin!

Ploscan, urmat de miri, de nunta întreagă şi de nenumărate slugi purtând făclii aprinse, se

grăbi să meargă la poarta grădinii. In curând se văzură, străbătând ograda luminată ca ziua prin putine pline cu păcură și în care juca și se veselea mulțimea, cneazul Târziul cu șoltuzul lângă el și cu tovarăși mulți în urma lor. Cum se apropiară de nuntași fură primiți cu chiote voioase. Ploscan făcu un pas spre dânșii și, cu amândouă mânile întinse spre ei, li ură bună venire în casa lui. Târziul și cu șoltuzul luară fiecare câte una din mânile întinse, o scuturară lung și Târziul zise cu glas tare, care fu auzit de toți: că cinstea strălucitei căsătorii ce o face fiica lui Ploscan, revărsându-se asupra orașului și chiar a întregii țări a Bârladului, n'au voit să stee la oparte și uitând pentru o zi neînțălegerile cele vechi, au venit și ei cu prietenii lor ca să aducă urări tinerii părechi și să iee parte la veselie, ca potrivnici cinstiți și fără vicleșug.

Ploscan, foarte mișcat și cât se poate de măgulit, li mulțămi în câteva cuvinte și luându-i fiecare de o mînă, îi aduse spre miri și spre oaspeții care alcătuiau un cerc împrejurul lor.

Târziul era un om de vre-o patru-zeci de ani, înalt, spătos, pântecos, cu părul și mustețile negre și cu ochii încrucișați. Imbrăcămintea lui, de catifea roșie, era acoperită cu găitane de fir, brâul, lat ca de patru degete, era

alcătuit din șolzi de aur legați prin verigi, tot de aur, iar pietre scumpe străluceau pe mânerul paloșului și pe acel al junghierului.

Ifrim Coțofană era mic, uscăcios, cu fața spână și părul galbăn. Purta haine de aba verde deschisă, subțire, împodobite cu găitane mai închise.

Târziul se apropie de miri și făcu Mitranei, într'o limbă destul de întortochiată, o lungă urare de fericire, mulțămindu-i la urmă pentru alegerea unui soț care făcea atâta cinste Bârladului. Iar lui Pârvu îi zise că dacă flăcăii bârlădeni trebuie să fie supărați pentru paguba ce li-o făcut-o răpindu-le floarea cea mai frumoasă a Bârladului, oamenii gospodari sunt fericiți, căci știu că prin această căsătorie au câștigat pe un nou prieten care, prin rudenia lui cu Basarab și însușirile sale, va alcătui pentru ei un sprijin neprețuit.

Pârvu mulțămi cneazului și, ridicând glasul, se jură că cât va trăi va lucra pentru binele orașului unde s'a născut soția lui iubită, care îl părăsește spre a fi podoaba Târgoviștei.

Pârvu își trăgea sufletul ca să mai vorbească când, dintre acei care venise cu Târziul, se auzi un glas care zicea:

— Fetei i-ar șădea foarte bine și la Târgoviște, păcat numai că ăl dă care ea voiește să-și

lege soarta ar nemeri mai curând la spânzurătoare dăcât la curte.

Toţi ramaseră uimiţi.

— Cine e ăla care cutează să rostească astfeliu dă vorbe, strigă Pârvu punând mâna pe mânerul junghierului care-i atârna de brâu, dar alb ca varul.

Atunci, dintre cnejii şi negustorii care venise cu şoltuzul şi cu Târziul, ieşi un om învălit într'o manta de aba roşie care îi cădea până la glezne şi purtând o pălărie care-i acoperea faţa. Cu pasul liniştit el se apropie de Pârvu, lepădă mantaua, aruncă pălăria jos şi încrucişând braţele pe piept, se uită ţintă în ochii mirelui şi zise:

— Eu!

Era un om nalt şi spătos, între cinci-zeci şi şase-zeci de ani; faţa era frumoasă cu ochii negri, mari, pătrunzători, cu nasul drept; pletele şi musteţile lungi erau cărunte. Hainele, de catifea verde erau fără găitan, fără ceapraz. Nu purta paloş ci numai un junghier cu mâner de argint, atârnat la brâul de piele de aceiaşi, coloare ca hainele. Infăţoşarea îi îi era mândră şi liniştită.

La vederea lui, Pârvu încremenise pe loc, tremurând, cu ochii holbaţi în faţa care acum se făcuse verde.

— Şi cine eşti tu? strigă atunci către necunoscut, Ploscan uimit şi ingrozit.

— Să-ţi răspundă ginerele tău, răspunse necunoscutul liniştit.

Dar Pârvu nu răspunse nimica: era scuturat de acelaşi tremur, ochii lui aveau aceiaşi privire de groază.

— Nu-ţi vine să răspunzi, zise străinul, voiu răspunde eu în locul tău. Eu sânt Pârvu Nedeianu, solul lui Basarab.

— Minţi, strigă Ploscan, Pârvu Nedeianu este el, şi arătă spre mirele fiicei lui.

— Uite-te la el şi uite-te la mine, apoi hotăreşte singur care din noi minte şi care seamănă a sol, zise străinul cu aceiaşi linişte.

Din mulţimea care privea uimită, nu mai era macar unul care să se îndoiască că noul venit vorbeşte adevărul. Mitrana căzu leşinată. Ploscan, mai întrebă:

— Dar atunci, el, cine este?

— El, răspunse străinul, este Manea Fărtatul, căpetenia iscoadelor lui Basarab.

Plin de mânie, Ploscan apucă pe mire de umăr şi 'l scutură cu putere.

— Mut eşti? Răspunde, spus-o străinul adevărul?

— Da, răspunse în sfârşit, cu un glas surd, acel ce până atunci se dăduse drept Pârvu Nedeianu.

— El este Pârvu Nedeianu, solul lui Basarab? mai întrebă Ploscan fără a-i slăbi umărul.

— Da.

— Adevarat este că tu eşti Manea Fărtatul, iscoada lui Basarab? urmă Ploscan.

— Da.

— Şi de ce oare bătutu-ţi-ai joc de noi, mişălule, strigă Ploscan şi, în furia de care era cuprins, îl împinse cu atâta putere în cât nenorocitul care de abie se ţinea pe picioare, căzu jos la câţiva paşi. Ploscan se răpezi la dânsul şi cine ştie ce i-ar fi făcut dacă nu l'ar fi reţinut mâna puternică a lui Toma Alimoş.

Manea, căci astfeliu îl vom numi de acum înainte, se sculă ruşinat. Mitrana fusese dusă în casă. Pârvu Nedeianu, făcând un pas către Toma Alimoş şi Părintele Isaia, zise:

— Cred dă datoria mea să vă lămuresc cum şi pentru ce mă aflu aci. Trimes dă domnul meu cu cărţi d'ale sale către Genovezii dă la Cetatea Albă şi către orăşănii d'aci, am fost lovit dă Tătari pă neaşteptate în drumul meu spre mare. Credeam că ăi ce mă urmau fusese măcelăriţi cu toţii, se vede însă că Manea Fărtatul, care era şi el cu dânşii, a scăpat. Tătarii m'au dus păste Nistru şi acolo avuiu norocul să găsesc pă un mârzac căruia îi dăruisem viaţa

cu câţiva ani înainte, când căzuse rănit sub paloşul meu.

Cu ajutorul lui putuiu să ajung la Cetatea Albă, unde Căpitanul genovez, pă care îl cunoşteam dă mult, dădu crezare celor vorbite dă mine, cu toate că cărţile lui Vodă către el rămăsese, credeam eu, pă locul unde fuseiu lovit dă Tătari. După isprăvirea treburilor mele la Cetatea Albă, m'am îndreptat spre Bârlad unde am ajuns astăzi la amiazi. Am tras în gazdă la cneazul Târziul care, uimit dă sosirea mea, nu ştia dacă trebuie să mă recunoască dă sol şi mi-a dat crezare numai în urma sosirii nouilor cărţi trimise mie acilea dă Basarab, în urma cererii ce-i făcusem prin inadins călăreţ, repezit la Târgovişteа în ziua ajungerii mele la Cetatea Albă. Cneazul mi-a povestit cum a sosit în Bârlad dă câteva zile alt sol, având cărţi dă la Basarab şi dându-se drept Pârvu Nedeianu.

Dân amănuntele ce mi le-au dat cneazul şi şoltuzul am înţeles numai decât că acel viclean nu poate fi altul dăcât Manea Fărtatul. Când cneazul şi şoltuzul m'au înştiinţat că mişălul a izbutit a ademeni pă un negustor fruntaş să-i dea fata în căsătorie, încredinţându-se în toate znoavele ce i le-a povestit şi că

cununia se va face chiar mâine, i-am rugat să vină cu mine acilea spre a împiedeca cu ori ce preț dăsăvârșirea unei astfel dă nenorociri.

Crez că toată lumea acuma este luminată și că părintele fetei va izgoni cu rușine pă nevrednicul care a cutezat să fure un nume falnic și însușiri streine, cu scop de a'l înșela și d'a nenoroci pă fata lui. Nădăjduesc că nu mă va ține dă rău că i-am turburat veselia, căci turburând-o, am împiedecat jale adâncă pentru viitor. Nu-mi mai rămâne dăcât să mă retrag, lăsându-vă să faceți cu el ceia ce veți crede dă cuviință.

Și închinându-se cu o curtenie plină de mândrie, Pârvu Nedeianu se depărtă urmat de Târziul și de Ifrim Coțofană cu ai lor, precum și din cea mai mare parte a oaspeților lui Ploscan.

Cetitorul își poate închipui cu ce simțiri Isaia, Toma Alimoș, Stroici și Mihu priviau la cele ce s'întâmplase sub ochii lor, mânia și rușinea de care erau cuprinși văzându-și scopurile cu totul primejduite și ei ajunși de râsul potrivnicilor.

Călugărul însă și cu Toma Alimoș, își pastrase sângele rece. Văzând că mulțimea oaspeților a plecat și că acei puțini ramași în grădină și care umblau să se strecoare și ei pe

poartă, unul câte unul, erau din cei mai credincioşi lor, voevodul zise cu glas tare:

— Rog pe toţi prietenii noştri să nu plece, spre a fi faţă la judecata ce avem s'o ţinem aici. Apoi întorcându-se către două din slugile lui, li zise, arătându-li pe Manea care rămăsese nemişcat, şi că pironit pe loc:

— Păziţi pe acel mişăl şi nu-l lasaţi să scăpe.

Călugărul se apropie de el şi amândoi, după ce schimbară câteva vorbe, chiemară pe Ploscan. După o scurtă sfătuire, Ploscan dădu slugilor o poroncă şi ele, respândindu-se prin casă şi prin grădină, se întoarseră în curând aducând scaune şi lăviţi, pe care le aşazară în locul slobod ce se întindea între casă şi curte. Atunci Toma Alimoş zise către toţi cei de faţă:

— Fraţi boieri şi cinstiţi negustori, aţi fost de faţă la uimitoarea întâmplare din astă sară, vă rugăm să rămâneţi de faţă şi la judecarea aceluia care, înşălându-ne pe noi, ne-o făcut să vă înşălăm şi noi pe voi. Vă rog luaţi loc.

Se aşazara cu toţii pe laviţe şi pe scaune. Călugărul, voevodul, Stroici, bătrânul Pogan, şoltuzul Tecuciului, Ploscan şi doi negustori luară loc pe scaunele din faţă.

La un sămn al lui Toma Alimoş, cele două slugi cărora li poroncise să supravegheze pe

Manea, îl împinseră înaintea lui şi voevodul îi zise cu un glas aspru:

— Avem să te judecăm. Bagă bine de samă să răspunzi drept la întrebările ce ţi-le vom pune: nu căuta să ne încurci prin noui minciuni şi nu crede că prin tăcere vei scapa de judecată, căci cunosc mijloace pentru a face vorbareţ chiar pe omul cel mai îndărătnic.

Dar se vede că Manea avusese vreme să iasă din ameţala în care îl aruncase vederea neaşteptată a adevaratului Pârvu Nedeianu: faţa nu-i mai era atât de galbănă şi glasul era cel obicinuit lui.

— Sânt gata, boiari, să răspunz la toate întrebările ce veţi bine voi să mi le puneţi.

— Care ţi-o fost scopul înşălându-ne precum ne-ai înşalat şi dându-te drept solul lui Basarab?

Manea ramase cât-va în tăcere, se uită la voevod şi la cei care şădeau lângă dânsul: se vedea că într'însul se dădea o luptă.

— Vorbeşte, poronci Toma Alimoş cu un glas amerinţător.

Manea ramase câtva în tăcere, se uită la

— Voiu vorbi, boiari şi dă astă dată, voiu vorbi numai adevărul. Boiari, eu sânt într'adevăr Manea Fărtatul, căpetenia iscoadelor Voevodului Alexandru Basarab. Meseria mea şi a oa-

menilor care stau sub poruncile mele este d'a afla ori-ce doreşte să ştie domnul nostru, d'a urmări tot ce se petrece prin ţările învecinate. Astă primăvară fuseiu însărcinat dă însuşi Vodă să urmăresc cu d'amăruntul tot ce se petrece în Moldova, căci se ştia că fierberea împotrivă lu Sas era mare şi o răscoală apropiată. Intâmplarea mă făcu să dau, pă drumul dă la Buzău spre Siret, păste un prost, păste Nastasă Lenea din Rugineşti.

Dân vorbele lui înţeleseiu că ştie lucruri dă seamă pentru noi şi că în Moldova se pregătesc întâmplări neaşteptate. Mai mult nu putuiu să aflu dar, când era să ne despărţim, prostul scăpă vorbe care îmi dădură să înţăleg că Nistor Mircea, dân satul Neruja, trebuia să ştie şi el multe dân ăle ce doream să le aflu. Cată să vă spun că Nistor Mircea este cumnat cu mine, dă vreme ce el, la ieşirea lui dân straja domnească, în care a slujitără opt ani, la Târgovişte, a luat în căsătorie pă sora mea, Marina. Făcuiu ce făcuiu şi nu numai că scoseiu dă la Nistor tot ce ştia, dar am izbutit chiar să'l ademenesc să mă ducă, împreună cu dânsul, la întrunirea ce s'a ţinut în ziua dă Sfinţii Impăraţi Constantin şi Ileana, la cneazul Baloş, în Poiana. Cuvioase Părinte, eu sânt preotul Dănilă, al cărui glas ţi se părea atât dă răguşit.

La întoarcerea mea în Târgoviște, unde dăduiu samă dă ăle aflate dă mine, mi s'a poruncit să însoțesc pă solul ce îl trimitea Basarab la Cetatea-Albă și la Bârlad, pă Pârvu Nedeianu, pentru a-i fi dă ajutor, mai cu samă în ăst dă pă urmă oraș, spre a afla lucrurile până la care nu ar putea să pătrunză însuși solul. V'am povestitără cum ne loviră Tătarii și cum mă lăsară întins pă iarbă după ce mă desbrăcară crezându-mă mort.

Toate câte vi le spuseiu atunci: găsirea cărților dă solie, găsirea calului, întâlnirea cu unchiașul în prisacă, sunt adăvărate. Dormeam la rădăcina unui carpin când am auzit sgomot. Dă frică m'am suit în crengi. V'ați așăzatără sub ăl pom și ați începutără a vorbi dăspre trebile voastre. Eu, după voroave, numai dăcât am preceput cine sunteță. Atunci mi-a venit gândul să mă scobor dân carpin și să mă dau drept Pârvu Nedeianu. Vă mărturisesc că scopul meu era dă a afla toate tainele câ e le mai aveți, pentru că, în urmă pătăsindu-vă când mi se va părea nemerit, să dau seamă dă ele la Târgoviște. Mărturisesc că n'aveam altă țintă când v'am însoțit până acilea, în Bârlad, dă unde îmi propuneam să fug la Târgoviște cu ajutorul ălor d'acilea care țin cu Basarab. Dar, urmă el după o scurtă tăcere în cursul căreia se

păru că ie o hotărîre, bogăţia gazdei noastre şi frumuseţea fiicei sale treziră în mine pofte noui. Inainte ca voi, în sara sosirii noastre, să mă fi chiemat la sfat, eram hotărît să părăsesc slujba lui Basarab şi să mă statornicesc în Bârlad, luând dă soţie pă fiica gazdei noastre.

— A! câne! întrerupse Ploscan.

— Rău faci că te superi, Jupâne, scopurile mele erau curate, căci hotărîiu să mă fac om dă treabă, să nu mă mai întorc în Ţara Rumânească şi să lucrez cu voi. Văz că voevodul râde. N'ai pentru ce râde, Jupâne, am fost dă bună credinţă cu voi; aţi văzutără cu ce inimă am lucratără printre negustoraşi şi popor, pă câţi am atras în partea voastră.

Dar eram muncit d'o tainâ mare. Printre leşiurile ălor căzuţi dă Tătari, nu găsisem pă ăl al lui Jupân Pârvu; presupuneam că a fost luat rob dă către Tătari, precum aţi văzutără că s'a şi întâmplat şi mă temeam să nu răsară dă undeva, precum iarăşi aţi văzutără că s'a întâmplat şi tocmai când viaţa îmi era mai dragă. Mă mai temeam ca nu cumva să vină dân Ţeara Rumânească acilea cineva, care să fi cunoscut pă Jupân Pârvu şi să mă fi dat dă gol şi d'aia grăbeam nunta pă cât îmi era cu putinţă.

Aşi putea să mă mulţămesc cu atâta şi să

nu mai adaog nimic, totuşi, nădăjduind că veţi fi milostivi cu mine şi vrând să mă arăt vrednic de mila voastră, mai adaog ceva: să ştiţi că într'adevăr este poruncă dă la Basarab către oamenii săi, cneazul Târziul şi şoltuzul Ifrim, să nu pună piedeci unei mişcări menite a întemeia o domnie românească şi în părţile aste. Nu crez că al doilea rând dă porunci ce le-a dat Basarab lui Jupân Pârvu să sune altfel. Nu mai am nimic dă zis, boiari, aştept pedeapsa ce veţi binevoi să mi-o daţi, dar vă rog să fiţi milostivi cu mine.

— Şi răul care l-ai făcut copilei mele, oare să rămâie nepedepsit, ticălosule? strigă Ploscan. Nu mă voiu lasa până ce nu te voiu vedea murind sub biciul!

Munteanul tăcu şi lăsă capul în jos. Mărturisirea lui pe care toţi o primise de adevărată, dispusese la milă pe cei adunaţi ca să-l judece, afară de Ploscan şi de Toma Alimoş.

Acesta ridicându-se, zise că batjocura făcută de Pârvu lui Ploscan trebuia să capete o pedeapsă din cele mai aspre. Apoi datoria lor era să fie neînduplecaţi, căci astfeliu potrivnicii lor ar putea să creadă că au fost partaşi la înşălăciunea lui Manea. A-l lasa pe acesta nepedepsit, ar însamna că mărturisesc părtăşie la înşălăciunea lui şi vor să-şi cruţe tovarăşul.

Voevodul își sfârși cuvântarea arătând că este de părerea lui Ploscan și că înșălătorul trebuie să piară sub biciu. Această pedeapsă păru din cale afară crudă celorlalți. Stroici, cu cneazul Pogan și cu Marcu erau dispuși a se arăta milostivi, mai ales după cea de pe urmă aratare făcută de Muntean. Se hotărî în sfârșit ca Manea să primească trei sute de lovituri de biciu chiar în acel ceas, în ograda lui Ploscan, apoi să fie aruncat în uliță.

Când Munteanul auzi această groaznică hotărîre el, fără a-și schimba fața câtuși de puțin, făcu un pas înainte, se închină către acei care îl osândise și zise:

— Vă mulțumesc, boiari, că mă lăsați cu viața. Crudă și rușinoasă este bătaia, dar totuși este mai puțin aspră ca moartea. Nădăjduesc că voi fi odată în stare să vă răsplătesc pentru mila ce mi-o arătați.

— Auziți, mișălul, strigă Ploscan, el mai cutează să ne amerințe!

— Fii încredințat, Jupâne că, față de tine, voiu ști să mă port totdauna ca un ginere, zise Manea.

Amerințările lui ar fi putut prea bine să-i aducă o înăsprire a pedepsei, dar cneazul Pogan făcu sămn acelora care-l păzeau și ei îl luară de brațe și-l duseră în ogradă, unde își primi

osânda, îndată, de la mâna argaţilor lui Ploscan.

Deşi loviră fără milă, Manea nu scoase macar un vaiet. Pe urmă, îl desbracară de hainele lui cele scumpe, îl îmbracară cu o cămeşă şi cu o pereche de izmene vechi şi, de oarece nu mai era în stare să se mişte, îl duseră în uliţă.

După departarea lui Manea din grădină şi pe când el îşi primea pedeapsa, cei ramaşi se mai sfătuiră puţin asupra întorsăturii luată de împrejurări. Cu toţii fură de părere că, dacă poroncile date de Basarab solului său erau, într'adevăr, acele aratate de Manea, ei nu pierduse nimica în urma celor ce s'întâmplase. In sfârşit se despărţiră, fiecare mergând la gazda sa, iar acei care locuiau la Ploscan se duseră să caute puţină odihnă.

Numai atunci merse Ploscan să vadă ce face Mitrana, pe care n'o mai văzuse de când fusese dusă în casă leşinată. Fata îşi venise în fire, dar plângea necontenit. Ploscan o desmierdă, o sărută, căuta s'o mângâie, dar în zadar: ea urma să plângă fără a zice macar un cuvânt. După un ceas tatăl ei o lăsă în grija femeilor din casă şi se duse şi el să se odihnească.

A doua zi, după o lungă sfătuire, se hotărî ca Isaia, cu Stroici şi cu Mihu; să plece înapoi

spre Moldova, unde ființa lor era de neaparată trebuință, iar Toma Alimoș să rămâie în Bârlad, având a li trimete veste despre cele rostite și făcute de către solul lui Basarab.

Stroici, întrebând ce s'a făcut cu Pârvu, slugile nu putură să-i dee alt răspuns decât că, dimineața, când au deschis porțile, nu l-au mai văzut în uliță: nu se știa încotro se dusese.

Mitrana era aproape în aceiași stare, ea nu ieși de loc din odaie. Ploscan însă nu se îngrijea din pricina ei, încredințat fiind că îi va trece în curând.

In cursul zilei mai mulți din cneji și din negustori veniră la Toma Alimoș. El află dela dânșii că solul muntenesc nu se aratase nimărui și că atât Târziul cât și șoltuzul se vedeau supărați și năcăjiți. Aratarea făcută de Manea în privința poroncilor date de Basarab solului, părea deci să fie adevarată. Mihu plecă chiar în acea sară cu cneazul Pogan la satul căruia, pe valea Tutovei, avea să mâie spre a putea pleca a doua zi, Miercuri de cu noapte, spre Smirodava, unde zicea că are trebi grabnice. Părintele Isaia, cu Stroici și cu slugile, plecară a doua zi în tovărășia șoltuzului Marcu și-a mai multor negustori spre Tecuci unde trebuiau să petreacă noaptea.

XXXII

Au dat Tatarii!

Era încă mult până în ziua când Mihu părăsi casa lui Pogan şi apucă pe Tutova în sus. La răsăritul soarelui se afla dincolo de Bârlăzel, pe culmea care desparte acest pârău de apele care se aruncă în Siret, între Bacău şi Roman.

Aici descălecă, desprinse chingile lui Fulger, îi scoase zabala din gură şi-l lăsă să pască iarba deasă a poenii în care se afla. El se aşăză la câţi-va paşi şi ramase gânditor, cu ochii ţintiţi spre miază-noapte, spre locul în care ştia că se află Poiana şi aşazarea cneazului Baloş. Căci icoana Ilenei rămăsese nedeslipită de dinaintea ochilor lui de când o părăsise, erau acum aproape trei luni. Se simţea cuprins de un dor nemărginit, de o nerabdare cumplită să mai vadă încă odată, nu năluca ei, dar chipul ei cel viu.

Nu avea nici-o treabă la Smirodava, părăsise pe moşu-său şi pe Stroici numai spre a avea prilej să se apropie de Ileana şi, cine ştie, poate s'o vadă, să'i vorbească.

Da, vroia s'o vadă pentru cea de pe urmă oară, şi apoi era hotărît să nu mai vie pe la Poiană, să nu se mai încerce s'o vadă, căci

dragostea lui era fără de nădejde. Ileana era fiica cneazului celui mai bogat, celui mai fudul din țară, de neam străvechiu și, frumoasă cum era, putea să nădăjduiască că va fi soție de voevod.

In cât îl privea pe dânsul, știa că este un copil fără tată, crescut din mila moșului său, a Părintelui Isaia, că departe de a avea bani sau sate nu avea macar o casă ce o putea numi a lui. Nu, el nu putea să îndrăznească a năzui până la Ileana. Era să s'încerce s'o mai vadă astăzi înc'o-dată și apoi să caute s'o uite.

Și, deodată, chipul Vidrei s'arătă dinaintea ochilor lui, desbracată, cu părul pe umer, cu sânul, brațele și picioarele goale, cum o lasase în rateșul dela Ciortolom, erau mai bine de șase luni. Dar acuma îl apuca o silă cumplită de Vidra, de frumusețea ei, de desmierdările ei pline de patimă.

Era sătul de ele. Vidra îi îmbata simțurile, dar nu vorbea de loc inimii lui care rămânea răce și, acuma, inima vorbea, nu simțurile. Și iarăși icoana dulce a Ilenei venea să gonească pe acea a Vidrei și Mihu simțea cum îi este cald la inimă.

Simțea că de acum nu-i mai era cu putință să sufere atingerea și desmierdările Vidrei. Trebuia să-i spue că n'o mai iubește, că nu-i

mai este cu putință s'o vadă. Nu putea să fugă de dânsa fără ca s'o vestească, n'ar fi fost faptă de barbat cinsteș, și Mihu fusese învațat din copilărie să se poarte cinsteș cu femeile.

Fusese crescut de la vrâsta de șasă până la acea de șapte-spre-zece ani, în Cetatea-Albă, de Genovezul Landi care era și cavaler fără samăn și oștean viteaz și negustor de frunte și cărtu.ar mare.

Landi, în vreme de două-zeci de ani fusese cavalerul cel mai iubit de femei în Genova. El atinsese de tânăr cele mai înalte diregătorii ale republicii, dar fusese silit să vie să se așăze la Cetatea-Albă, unde el și frate-său aveau o însamnată casă de negoț.

In urma unei boli crude, de care fusese lovit frate-său, averea întregii familii era în joc și el trebui să se mute pe aceste locuri departate, fără nădejde de întoarcere în mândra Genova.

In cursul unei șăderi prelungite la Țarigrad, făcu cunoștință și prietenie cu călugărul Isaia, care se afla atunci în acel oraș și se pregătea să plece la Roma. Călugărul avea cu dânsul un nepot, un băiețel de șasă ani. Copilul fiind frumos și deștept, îi plăcea lui Landi care nu avea copii; ceru lui Isaia să îl încredințeze ca să-l crească. Călugărul primi și i-l lăsă până la

vrâsta de şapte-spre-zeci ani: Mihu fu dus de Landi la Cetatea-Albă. Nepoţii Genovezului plecase tocmai atunci la învăţătură, la Genova, şi Mihu era singurul copil în casa pe care o înveselea prin vioiciunea lui. Învăţă de la Landi aproape tot ce ştia Genovezul: a ceti, a socoti, a mânui spada şi a călări, a cânta, a zise versurile lui Tasso dar, mai cu samă, învăţă a fi barbat cu cugetul curat, drept, viteaz, iubitor de adevăr, mândru faţă de cei mari, plecat către bătrâni şi blând pentru cei mici. Învăţă să privească femeia ca pe o fiinţă căreia oricare barbat vrednic de acest nume îi datoreşte cinste, plecare şi ocrotire, a cărei slujbă nu înjoseşte ci cinsteşte.

Şi Mihu se ţinuse cu sfinţenie de învăţăturile bătrânului său prieten. El se purtase cinstit cu femeile cu care avusese până atunci legături de dragoste. Iubea pe Ileana din tot sufletul, nu putea să se mai întoarcă la Vidra de care îi era silă; nu ştia cum s'o rupă cu dânsa.

Un nechez al calului îl trezi din gânduri. Se uită la soare, care era sus, strinse chingile lui Fulger, îi puse zabala în gură, încălecă şi plecă înainte.

Pe la amiază, când se apropia de Poiană, văzu un nour gros de fum care se râdică spre Miază-Noapte şi altul spre Apus. Grăbi mersul

calului şi ajunse în Piscul Ciolacului care este deasupra Poienii. De aici ochii lui văzură o privelişte îngrozitoare: satul ardea, curtea lui Baloş, cu toate clădirile, ardeau.

Se răpezi cu calul la vale: în marginea de-la vale a unui pîlc de pădure, la două bătăi de arc de sat, dădu peste o tabără de oameni: barbaţi, femei, copii, cu vite şi cu cară. Mihu opri calul şi întrebă:

— Ce faceţi aici? De ce arde satul?

— Au dat Tatarii! fu răspunsul.

— Când?

— Astăzi, pe la prânzul cel mic.

— Cneazul vostru?

— O scapat, era dus la Bacău.

— Dar fiică sa?

— Au răpit-o Tatarii după ce au ucis toate slugile.

Mihu ramase îngrozit, unul din ţarani urmă:

— Tatarii veneau despre Ştefăneşti şi mergeau spre Bacău. La Sabaoani, li-o ieşit Balc înainte asară şi i-o râsipit. Parte din ei au apucat în fugă la vale, spre Siret, parte s'au rupt în mai multe drâmbe. Una din ele s'o ascuns astă noapte în pădurile de sub Dealul Mărului şi ne-o lovit azi dimineaţă. Noroc că un om de-ai noştri care dăduse peste ei în pădure, o venit în goana calului să ni dee de ştire cu un ceas înainte de sosirea lor. Am sca-

pat prin păduri; satul era pustiu când au venit Tatarii şi i-au dat foc. Numai cneghina rămăsese cu slugile, căci vatamanul n'o vrut să creadă pe omul cu vestea şi o făcut pe stăpână-sa să rămâie. Tatarii au ucis tot ce au găsit afară de cneghină pe care au luat-o cu dânşii şi de un băiet care s'o furişat cum o putut şi o venit la noi. Noi, când am văzut că Tatarii au plecat, ne-am apropiet de sat şi am tăbărît aici, în pădure. Aşteptăm să se stângă focul căci tot nu mai avem nimica de scapat în sat.

Tocmai atunci se văzu un om călare care venea în goană despre apus. Când ajunse la o bataie de arc, Poienarii tăbărîţi în pădure îl recunoscură şi'l strigară pe nume. Omul îi zări şi veni la ei.

— Cum este la voi, la Crăieşti? îl întrebară.

— Rău de tot, satul ars, o mulţime de oameni ucişi. N'au robit pe nimene, au culcat sub sabie tot ce li-o ieşit înainte, oameni sau vite.

Atunci numai Mihu, mai desmeticindu-se, întrebă:

— Incotro au apucat?

— Spre Bârlad, răspunse omul din Crăieşti.

— Au robi mulţi cu dânşii?

— Numai pe fata cneazului Baloş; am văzut-o cu ochii mei cum era legată pe un cal fără şea. Tatarii au trecut numai la o prăjină de tufişul în care scapasem.

Fără a mai zice un cuvânt, Mihu întoarse calul şi-l răpezi spre Chilii, iar de acolo, trecând sub Piscul Ursului, goni spre Bârlăzel.

XXXIII.

Din gura lupului

Tatarii, trecuse peste Bârlăzel şi apucase pe drumul numit al Scaunelor.

Pe la asfinţitul soarelui Mihu, tot ţinându-se pe urma lor, ajunsese sub Dealul Racovei. Aici se opri ca la o jumatate de ceas pentru a lasa pe Fulger să mai răsufle. Când încălecă din nou, greutatea locului îl sili să meargă necontenit la pas. Vreme de mai bine de două ceasuri urmă pârtea lasată de Tatari care apucase curmeziş peste văi, îndreptându-se spre obârşiile Lipovei. Mihu cunoştea aceste locuri foarte bine. Luna nu ieşise încă, dar noaptea fiind senină, urmele Tatarilor nu se puteau pierde. La un loc acele urme cârneau în dreapta, aproape drept la deal, prin codru. Aici urma fiind mai grea de urmat, Mihu, temându-se s'o piardă, se văzu silit să se oprească din când în când pentru a se încredinţa că nu s'a abătut dela ea. După una din aceste opriri, găsind loc mai drept, pusese calul la

umblet când, de o dată, auzi de trei ori strigătul cucuveicii urmat de două șuierături, cea dintâi traganată și cea de a doua foarte scurtă.

Pentru tovarășii Păunașului Codrilor aceasta însamna:

— Primejdie! Stăi!

Mierat, opri calul pe loc. Printre copaci, se văzură înaintând fără sgomot spre el, două umbre, una mare și cealaltă mică.

— Bună sară, Căpitane, ziseră ei când ajunseră lângă Mihu, care recunoscu pe vechile noastre cunoștinți, Andrușca și Timofei.

Aducându-și aminte de chipul în care se despărțise de ei, întâia mișcare a lui Mihu fu să caute cu dreapta mânerul paloșului, adunând tot o dată dârlogii în stânga și înțăpenindu-se în scări spre a fi gata la ori-ce întâmplare. Dar Rușii, văzând mișcarea și pricepându-i rostul, căzură în genunchi înaintea lui și piticul Andrușca îi zise:

— Să nu ai nici o grijă de noi, Căpitane, căci noi nu păstrăm inimă ră pentru pedeapsa cuvenită ce ni-ai dat-o astă primăvară și ni aducem aminte numai de binele ce ni l-ai făcut altădată. Te-am oprit să nu cazi în mijlocul Tatarilor.

— Ei sunt în apropiere? întrebă Mihu.

— Străjile lor umblă la trei bătăi de arc de aici, iar grosul este tăbărît într'o poiană, ceva

mai la vale, aproape de pârâul Lipovei, răspunse Andruşca.

— Aţi văzut otacul lor?

— Am scapat din mijlocul lui.

— Văzut-aţi robi cu dânşii?

— Am văzut numai o fată de boier, tânără şi frumoasă ca un înger. Ea se află sub un cort aşăzat la o parte şi păzit de doi Tatari.

— Cum, strigă Mihu descălecând, cortul ei este la o parte? La ce departare de dânsul sunt corturile Tatarilor?

— Tatarii sunt la vr'o trei-zeci de stânjăni de cort, dar n'au întins de cât acel sub care stă fata.

— Şi ea este păzită numai de doi Tatari, văzut-aţi bine?

— Cum să nu fi văzut bine când am stat mai bine de două ciasuri ascunşi în crengile unui stejar, lângă locul unde au întins cortul pentru fată şi aşteptând să înopteze bine ca să putem fugi.

Mihu ramase gânditor apoi, aşăzându-se jos, zise lui Andruşca:

— Spune-mi toată întâmplarea.

— De când ţi-am greşit şi ne-ai gonit dintre credincioşii tăi, începu să povestească Rusul, ducem o viaţă rătăcitoare şi ne câştigăm cu greu traiul. După ce am pribegit prin mai multe locuri, întâmplarea ne-o adus în Ţara

Bârladului unde am lucrat cu alţii, până mai dăunăzi, la facerea unei iezături a cneazului din Corodu. Isprăvindu-se iezătura, ni s'o dat drumul ieri sară şi noi am apucat-o îndată peste dealuri cu gândul de a merge la Smirodava. In astă sară, după asfinţitul soarelui, ajunsesem într'o poiană lungă unde voiam să mânem şi începusem a stringe uscături pentru foc când auzirăm un tropot de cai. Ne-am dat indată în dosul unui stejar batrân care face parte dintr'o limbă de pădure ce desparte poiana de o bobeică lungă. Văzând ca intră în poiană mai mulţi Tatari călări, ne-am grăbit să ne suim în stejarul lângă care ne aflam şi să ne ascundem în crengile lui. Tatarii nu mai încetau de a curge în poiană, de toţi trebuie să fie între patru şi cinci sute.

Au descălecat şi au deslegat de pe un cal o fată care părea leşinată, au întins-o cu îngrijire pe pământ, apoi au şi început să întindă, la vr'o zece stânjeni de la piciorul copacului în care eram, cortul unde au dus-o îndată, punând şi doi oameni de pază.

Noi atunci am priceput că Tatarii au de gând să mâie în acea poiană şi ne-am îngrijit foarte mult. Ei au scos şălile de pe cai şi i-au dus tocmai în partea dela vale a poienii, lângă pârău, unde ea se lărgeşte mult. Au aprins un singur foc pentru mârzac, la care au pus să

frigă o oaie, iar acei de rând au mâncat ce au avut în trăistele lor. Apoi câţi n'au fost rânduiţi de strajă s'au întins pe pământ sub copaci, în marginea despre Răsărit a poienii, împrejurul mîrzacului. Am mai văzut cum au dus fetei mîncare şi apă de băut.

După ce s'au liniştit, noi ne-am dat binişor jos din copac, cu mare grijă din pricina celor doi Tatari de la cortul fetei, căci ne aflam foarte aproape de ei. Noroc că tocmai atunci vântul sufla tare.

— In vremea cât aţi stat în copac, bagat-aţi samă dacă s'au schimbat păzitorii de la cort?

— Nu s'au schimbat deşi am stat mai bine de două ciasuri. Se vede că sunt rânduiţi pe toată noaptea.

— Ce lărgime are limba de pădure care desparte poiana de bobeică.

— Vr-o zece stânjăni.

— O desparte până de vale?

— Da.

— Putut-aţi să înţelegeţi dacă Tatarii se temeau să fie urmăriţi.

— Nu cred, căci altfeliu ar fi făcut mai puţin sgomot şi ar fi priponit caii.

Mihu ramase câtăva vreme în tăcere. Când se pusese pe urma Tatarilor, îşi propusese să-i ajungă şi să se încredinţeze de calea ce aveau de gând s'o apuce spre a se întoarce în ţara lor

apoi, bizuindu-se pe răpegiunea lui Fulger, era hotărît să'i întreacă, să ridice satele bârlădene din calea lor şi să aţie cu dânşii calea păgânilor. Dar în urmă, întâlnirea lui cu Ruşii şi amăruntele culese dela ei făcură să se nască în gândul lui hotărârea îndrăzneaţă de a scapa încă în acea noapte, pe Ileana din mâna răpitorilor.

Hotărîrea era de o îndrăzneală nebună şi Mihu înţălegea foarte bine greutăţile ei dar, dacă întreprinderea izbutea, Ileana scapa de primejdia unei lupte în care se putea ca ea să fie rănită sau chiar ucisă. După o scurtă chibzuială el zise Ruşilor:

— Vreu să încerc să scăp fata din mâna Tatarilor chiar în astă noapte, pot oare să mă bizui pe ajutorul vostru?

Ruşii încremeniţi se uitară unul la altul fără a răspunde.

— Vă temeţi? îi mai întrebă Mihu cu oareşicare dispreţ în glas.

— De, Căpitane! zise Andruşca scărpinându-se pe cap, dacă crezi că sunt sorţii de izbândă.

— Eu sânt încredinţat că voiu izbuti. Dar pentru voi primejdia este mică, căci vă cer numai să mergeţi înaintea mea până la marginea bobeicii ca să mă înştiinţaţi când va trece straja, ş'apoi să-mi ţineţi pe Fulger până

ce mă voi întoarce. Vă puteţi ascunde cu calul în pădure şi când veţi auzi strigătul huhurezului veţi răspunde. Neieşind la loc deschis şi rămânând în desime, puţină grijă aveţi căci, în întunerec, printre copaci, cu greu vă vor putea prinde călăreţii.

Andruşca şi cu Timofei se uitară unul la altul, sfătuindu-se din ochi; în sfârşit piticul răspunse:

— Fie pe voia ta, dar tu să ne încuviinţezi o cerere.

— Spune!

— De vom scapa teferi cu toţii, să ne primeşti iar printre cetaşii tăi şi-ţi jurăm că vom fi oameni de treabă.

— Cererea este încuviinţată, răspunse Mihu.

Ruşii se închinară înaintea lui până la pământ.

— Suntem robii tăi. Poronceşte! zise Timofei care până atunci nu deschisese gura.

Mihu li mai lămuri încă odată ceia ce aştepta de la dânşii apoi, trimiţându-i înainte, încălecă şi îi urmă la pas.

Ajunseră în curând în zarea dealului şi începură să se scoboare, tot prin codru, pe celalalt preval. De o-dată, răsună de trei ori strigătul cucuveicii, întâiaşi dată tare, a doua şi a treia oară mai încet ceia ce însamna: duşmanul

este aici. Mihu se opri. După o bucată de vreme același sunet răsună din nou, de două ori încet, a treia oară tare: Rușii îl înștințau că calea era slobodă.

Când Mihu îi ajunse, Andrușca zise:

— Ai noroc, chiar acuma au trecut în sus, poți să intri în bobeică fără grijă.

După ce Mihu descălecă, ei luară calul ca să se ascundă cu dânsul în pădurea de la marginea bobeicii, din fața pâlcului care o despărțea de poiana cea mare.

— Noroc bun, Căpitane, să-ți ajute Dumnezeu! șoptiră ei.

Mihu, pe brânci, începu să se scoboare de a lungul bobeicii, până ce zări lumina unui foc. Ajuns drept foc, intră, tot pe brânci, în limba de pădure, o străbătu, și când ajunse lângă un copac gros, se ridică în picioare și se uită spre foc.

Tăcerea cea mai adâncă domnea în otacul întreg; în departare se auzea numai câte un cal nechezând. La câțiva stânjăni de el văzu cortul și, la gândul că Ileana zăcea sub dânsul, inima începu să-i bată cu putere. Ochii lui deprinși cu întunerecul dosebiră în curând chipurile celor doi Tatari de strajă care ședeau jos, unul dela deal și celalalt de la vale de cort. Erau într'o nemișcare desăvârșită și Mihu pricepu că, dacă nu dormeau, erau cel puțin ațipiți.

Fără a mai sta pe gânduri, se întinse iar la pământ și se îndreptă, pe brânci și cu o nemărginită bagare de samă spre cort, cu junghierul în mâna dreaptă și cu cea stângă stringând teaca paloșului ca să nu facă vuiet atingând vr'o piatră sau vr'un vreasc. Părea un șărpe uriaș care în calea lui nu făcea nici un zgomot.

Ajunse în sfârșit la spinarea Tatarului care ședea de la deal de cort: n'avea de cât să întindă mâna pentru a-l atinge. Tatarul dormea Mihu auzea cum își trăgea sufletul. Stătu o clipă nehotărît: până atunci lovise pe dușmanii săi numai în față, îi venea greu să dee, chiar în păgân, pe dinapoi și tocmai când era adormit. Dar amintindu-și că este în joc cinstea și viața Ilenei, nehotărîrea lui pieri. Răzămându-se pe mâna stângă, se ridică puțin și vârî junghierul până la mănunchiu între umerile Tatarului care se întinse la pământ ca lovit de trăsnet, fără a scoate macar un oftat. Dar în căderea lui paloșul se lovi de o piatră, făcând astfel o mică pocnitură.

Mihu se tupi îndată la pământ, iar celalalt Tatar se sculă răpede în picioare și, cu sulița în mână, se îndreptă spre locul unde era tovarășul lui. Nevăzându-l, crezu că doarme în iarbă și se plecă ca să-l trezască, dar atunci, Mihu se ridică de o-dată, îi cuprinse grumazul cu amândouă mânile și strinse cu toată

puterea lui uriesă, trăgându-l spre pământ. Tatarul se zbătu câtva, dar fără a putea scoate nici un sunet. Mihu desprinse mâna dreaptă apoi, urmând a-l strânge cu stânga, luă junghierul ce'l ţinea în dinţi şi'l înfipse de mai multe ori în pieptul Tatarului.

Când se încredinţă că este mort, se târî până la cort, intră într'însul cu capul şi cu umerile, pipăi cu mânile şi dădu de braţul Ilenei. Apăsă uşor pe dânsul, zicând tot o dată încet:

— Cneghină, nu te spărie. Eu sânt, Mihu, am venit să te scăp din mâna păgânilor. Scoală, cneghină, pune-te pe brânci şi mă urmează fără a face nici un sgomot, căci primejdia este mare. Răspunde, cneghină! eşti trează?

Teama cea mai mare a lui Mihu era acuma ca Ileana, trezită din somn, să nu se sparie şi să nu dee vr'un ţipet care ar fi trezit pe toţi Tatarii.

Dar Ileana nu dormea: se îngrozi când simţi o mână apăsând pe braţul ei, dar auzind cuvintele lui Mihu, îşi dădu îndată sama că ajutorul ce nu-l mai nădăjdùia venise.

— Sânt trează, şopti ea uşor. Te urmez.

Mihu ieşi din cort urmat de fată, amândoi pe brânci.

— Ţine-te aproape de mine, îi zise el la ureche, nu te teme, Tatarii dorm. De vom trece

teferi peste limba asta de pădure suntem ca şi scăpaţi.

Incet şi ferindu-se cu îngrijire de vreascuri, străbătură pâlcul de copaci şi ajunseră în bobeică.

— Incă puţină răbdare, zise Mihu, şi nu vom mai avea nici o grijă.

In sfârşit străbătură şi bobeica: ajunşi aproape de capătul ei de la deal, Mihu cărni spre pădure. Când se aflară într'însa, se ridicară în picioare şi Ileana auzi cu mierare strigătul huhurezului ieşind din gura lui. Mihu. Alt strigăt în apropiere răspunse şi Mihu, luând fata de mână, se îndreptă spre locul de unde pornise strigătul. Andruşca şi cu Timofei, care aşteptau ţinând pe Fulger de frâu, de abie înăbuşiră un strigăt de bucurie când îi văzură. Se aruncară în genunchi, luară mânile lui Mihu şi le sărutară de nenumarate ori.

— Vă mulţămesc, li zise Mihu, fără de voi, nu ştiu dacă aş fi izbutit; nu voiu uita niciodată ajutorul ce mi l'aţi dat.

Apoi încălecând, luă pe Ileana de sub suoară, o ridică ca pe un copil şi o aşăză dinaintea lui, cuprinzându-i mijlocul cu braţul drept.

— Să ne vedem cu bine, mai zise el Ruşilor, şi plecă încet la deal.

Când ajunse la poteca care încunjura capul

bobeicii şi a poienii, dădu pinteni lui Fulger care se răpezi înainte dar, în acea clipă, se auzi un tropot de copite şi luna sculându-se, îi arătă în urma lui mai mulţi Tatari care veneau spre dânsul în fugă. Ei îl zăriseră, dădură nişte ţipete sălbatece şi vr'o două săgeţi zburară deasupra capetelor lor.

Mihu înfipse pintenii în pântecele calului care se răpezi urmat de Tatari, dar fuga printre copaciii şi trunchiĭ căzuţi era din cale afară anevoioasă. Tot odată, de la otac, se auziră urlete îngrozitoare, sămn că Tătarii deşteptaţi de ţipetele străjii, descoperise fuga roabei lor şi se pregăteau să se pue pe urma fugarilor.

Norocul acestora fu că dădură în curând de un drum bătut, pe care Mihu putu să întindă pe Fulger la fugă. Dar calul fiind obosit de lunga cale făcută în ajun, se mai resimţea şi de îndoita sarcină purtată de el, astfeliu că departarea între el şi păgâni era mică; din când în când Mihu auzea vâjiitul unei săgeţi. In curând înţelese, după tropotul cailor, că numărul celor ce'l goneau crescuse. Ajuns în sfârşti pe opicina Dealului Scaunelor, apucă în spre stânga şi, aici locul fiind neted şi cu un şuiş foarte uşor, izbuti să mărească departarea între el şi Tatari.

Fulger păstră aceiaşi iuţală mai bine de

un ceas, tropotul păgânilor se auzea numai în depărtare; cu vremea însă mersul calului se domoli în chip simţitor, începu să potihnească. Mihu îl opri la piciorul unui suiş răpede, acoperit cu un aluniş des.

Ileana care în tot timpul rămăsese nemişcată, strânsă la pieptul tânărului de braţul său puternic, înţelese că calul nu mai poate de obosală şi întrebă:

— Nu mai este nici o nădejde de scapare?

— Dacă putem ajunge înaintea păgânilor în vârful acestui suiş suntem scapaţi, dacă nu...

— Imi poţi da un cuţit? întrebă ea, nu vreu să cad vie în mânile lor.

Fără a răspunde, Mihu scoase junghierul de la brâu şi i-l puse în mână.

— Iţi mulţămesc, zise ea, uitându-se în ochii lui cu un surâs, mi-ai dat un prieten care nădăjduiesc că îmi va fi credincios.

Srigăte de fiară, izbucnind atunci în urma lor, li aratară că Tatarii se apropiau şi-i zărise. Pintenii lui Mihu dispărură până la călcăie în deşerturile lui Fulger care după această clipă de odihnă zbură la deal. Dar acest foc nu ţinu mult, suişul era foarte anevoios, numai cu greu ajunseră în vârful lui. Se aflau acuma pe un feliu de tapşan îngust, drumul era sapat în piatră şi se îngusta, strâns de amândouă păr-

ţile, între nişte pereţi de piatră năsipoasă, nalţi de un stat de om şi apoi se scobora iar la vale, aproape drept.

Mihu sări de pe cal, depunând totodată pe Ileana la pământ, puse mâna în brâu, scoase răpede o piatră, un amnar şi o bucată de iască. Iasca se aprinse la cea dintâiu scăpărătură şi Mihu, luând-o între doue degete cu stânga, puse dreapta încet pe capul lui Fulger; calul nu se mişcă. Apoi după ce suflă pe iască, i-o vârî răpede în fundul nării. Calul, simţind arsură, sări odată în sus apoi, nebun, se răpezi înainte pe scoboriş.

— Urmează-mă, strigă Mihu Ilenei şi, apropiindu-se de păretele de piatră din dreapta, dădu în lături nişte curpeni de mure care-l acopereau.

Apoi, pipăind întâiu cu mânile faţa stâncii, apasă uşor cu dreapta şi cu călcâiul şi, de odată, păretele se deschise, lăsând o deschizătură prin care putea trece un om cu caput plecat. Tropotul Tatarilor se auzea acuma în aluniş, aproapee de tot. Mihu luă pe Ileana de mijloc, o împinse înaintea lui, intră şi el după ea, apoi uşa se închise fără zgomot, cum se deschisese.

Era vreme: de abie închisese uşa şi se auziră copitele cailor răsunând pe piatră, dar Tatarii trecură înainte fără a se opri.

— Suntem scapaţi, zise Mihu.

— Dar dacă se vor întoarce şi ne vor urmări? zise Ileana.

— Mai întâiu, cu greu ar putea să ne urmărească ş'apoi chiar de ar şti că suntem aici, n'ar putea pătrunde la noi de cât după multe zile de muncă grea, cu unelte ce ar trebui să le aducă de departe, răspunse Mihu scăpărând din nou şi aprinzând o opaiţă pe care o luă de la părete.

La lumina ei, Ileana se văzu într'un feliu de şăliţă, lată de două palme şi lungă cel mult de cinci, a cărei pereţi păreau ciopliţi în piatră, iar de desubt podeala era de lemn. Mihu trecu înaintea ei, se opri în faţa păretelui, apăsă cu mânile şi cu piciorul în acelaş chip în care apasase în păretele de afară şi îndată se deschise o nouă uşă.

— Până acum, zise el, am fost in tindă, acuma intrăm în casă şi înaintă făcându-i sămn să-l urmezc.

După ce Ileana intră, Mihu împinse după dânsul uşa care se închise fără a face cel mai mic sgomot apoi, întinzând opaiţa spre părete, deodată se făcu o lumină vie, provenind dela o făclie mare, făcută din crengi de mesteacăn unse cu pacură ce o aprinsese cu opaiţa.

XXXIV.

Peştera

Ileana văzu că se află într'o peşteră mare care mergea îngustându-se şi scoborându-se în pământ dinaintea lor.

— Aici, zise Mihu, eşti mai teafără decât într'o cetate. Această peşteră o adăpostit în multe rânduri, altă dată, sute de creştini retraşi într'însa pentru a scapa de năvălirile păgânilor şi duşmanii niciodată n'au putut să păşască peste pragul ei.

Apoi, băgând de samă că fata, care fusese răpită fără de manta, era cuprinsă de frig şi tremura, zise:

— Ţi-i frig şi trebuie să fii ostenită. După ce te vei odihni ne vom pune pe drum şi nădăjduiesc să te pot duce teafără acasă.

Ileana de abie se ţinea pe picioare în urma ostenelii şi a groazelor îndurate în ziua şi în noaptea trecută. Ea urmă pe Mihu spre fundul peşterei care, precum am zis, mergea tot îngustându-se. Mihu se opri înaintea unei deschizături la stânga: a cărei intrare era închisă printr'o rogojină. Ajuns aici, el zise, dând o-paiţa în mâna fetei:

— In dosul acestei rogojini vei găsi un pat

care cred că nu-ţi va părea prea vârtos şi cergi calde pentru a te învăli. Somn uşor! Apoi se depărtă întorcându-se înapoi, spre intrare.

Ileana dădu rogojina în lături, văzu că din dosul ei, pe piei de lup, era întinsă o saltea mare şi groasă, acoperită cu mai multe cergi de lână roşie, pe care erau aşazate perine de deosebite mărimi. Fără a se mai desbraca, ea s'întinse pe saltea şi se acoperi cu o cergă. Se simţea amorţită. Icoanele împrejurărilor prin care trecuse îi veneau în minte, dar încurcate, şterse şi fără şir: se parea că ele se ciocneau în capul ei. Singur chipul lui Mihu îi rămânea dinaintea ochilor, statornic, viu şi strălucitor. Invinsă de trudă, ea adormi în curând, dar chipul voinicului nu se depărtă de dânsa, căci urmă să-l vadă în vis.

Când, după un somn adânc şi lung, Ileana se trezi, cu greu îşi putu da samă de locul în care se afla. Deodată, şirul împrejurărilor cumplite prin care trecuse în câteva ceasuri, i se înfăţoşă înaintea minţii şi-i pricinui un fior de groază, care se schimbă răpede într'un fior de fericire când îşi aminti că-şi datorea scaparea lui Mihu şi că Mihu era lângă dânsa. Şi îşi amintea cu bucurie că chiar în clipa în care se văzuse în puterea Tatarilor, tot chipul lui Mihu i se aratase dinaintea ochilor şi că o presimţire tainică şi netălmăcită dăduse

naştere în inima ei nădejdii că Mihu o va scapa. Această nădejde nu o părăsise nici o clipă şi când ea, sub cortul sub care era închisă de Tatari, simţise o mână atingând-o, ştia că este mâna lui Mihu, chiar înainte de a fi auzit glasul lui. Credinţa ce o avea într'însul nu fusese înşalată: pentru a doua oară el îi apărea în ceasul primejdiei ca un arhanghel mântuitor. Putea oare Mihu să fie o fiinţă omenească? Care barbat pe lume putea să i-se asămene în vitejie, în putere, în frumuseţă? Şi câtă blândeţă se unea la dânsul cu vitejia şi cu puterea! Şi această fericire o făcea să uite spaima prin care trecuse şi primejdia grozavă de care scapase. Mai mult chiar: îşi aducea aminţe de nespusa dulceaţă a simţirii de care se văzuse cuprinsă când braţul puternic al lui Mihu o strîngea la piept în fuga lor; ar fi fost în stare să dorească a trece încă o dată prin aceiaşi spaimă, să mai înfrunte aceiaşi primejdie. Ileana, acea copilă iubitoare, uita acuma casa părintească şi durerea grozavă de care trebuia să fie cuprins bătrânul cneaz pentru a simţi numai o fericire fără mărgini că se află lângă Mihu, sub paza şi ocrotirea lui. Până a doua zi n'avea să se depărteze de el, putându-şi însfârşit sătura ochii privindu-l şi desmierda urechile auzindu-l.

Acuma era negreşit treaz de mult, o aştepta

poate, şi la acest gând Ileana sări din pat. Când aruncă ochii asupra hainelor, le văzu rupte, stricate de ploaie, pline de colb şi de glod, îşi simţi părul despletit şi nepieptanat iar mânile ei, obicinuit atât de albe şi îngrijite, erau negre de murdărie. Cum era ea să se arăte lui Mihu în asămene stare?

Se încercă să scoată glodul de pe haine, începu să le scuture, dar cu ce era să le dreagă, cu ce era să se pieptene, cu ce să-şi prindă părul bogat?

Deodată inima-i tresări, căci auzi pasul lui Mihu în dosul rogojinii.

— Buna ziuă, cneghină, zise el cu un glas vesel. Auzindu-te mişcând am priceput că te-ai sculat. Odihnitu-te-ai bine?

Cu greu găsi puterea să răspundă:

— Foarte bine, îţi mulţămesc.

— M'am gândit, urmă el, că hainele de pe tine trebuie să fie rupte şi feştelite, şapoi pentru călătoria ce avem s'o facem ele n'ar fi potrivite. Trebuie să le lepezi şi să îmbraci altele, ţărăneşti. Un om de ai mei care trăieşte la o prisacă, nu departe de aici, are o fată cam de făptura ta .El o pregătit din vreme zestrea fetei şi, temându-se s'o ţie la prisacă, o adus-o aici, într'o ladă. Nu-i va fi cu suparare de vei lua o parte din acele lucruri, căci cu despăgubirea ce-i ve-i da-o, va putea să facă altele şi

mai frumoase şi mai multe. Am dus lada deschisă la un şipot ce se află în fundul acestei peşteri. Il vei nemeri dacă vei apuca la stânga şi vei merge drept înainte. Vei găsi aici o lumânare pentru a aprinde nişte facle ce sunt puse la părete, deasupra şipotului. Eu te aştept cu masa şi, zicând aceste cuvinte, Mihu se depărtă răpede.

Indată ce nu mai auzi paşii lui, Ileana dădu rogojina în lături, luă în mână lumânarea lasată de Mihu şi se scoborî în chioarca lată de un stânjăn care ducea în fundul peşterii.

De abia făcuse zece paşi când auzi în dreapta zgomotul uşor făcut de şipot şi, când îndreptă lumânarea în acea parte, văzu o înfundătură, destul de mare, boltită de mână de om, având chipul unei jumătăţi de cerc, în mijlocul căreia curgea, printr'un uluc din părete şi cădea într'o troacă de piatră, un izvor de apă străvezie. Iar deasupra şipotului se vedeau, înfipte în boltă, două facle mari de coajă de mesteacăn, unse cu pacură. Când le aprinse, toată înfundătura fu luminată. Pe o poliţă sapată în boltă, văzu o oglindă de oţel şi mai mulţi piepteni de tisă şi de os, iar la picioarele ei un sipet deschis.

Sipetul era plin de ştergare, de cămeşi şi pânză de in şi de cânepă, unele cusute, altele fără cusuturi, fuste, fote, bonde şi tulpane.

După ce se spălă şi se pieptănă, Ileana alese o cămeşă de in fără cusuturi, o fotă albastră cu dungi albe, o bată albastră, o bondă uşoară de aceiaşi coloare şi un tulpan roşu. Ar fi vrut să schimbe şi papucii roşi ce-i purta, a căror talpă subţire nu era potrivită pentru drum, dar în sipet se găseau numai două perechi de cisme, mult prea mari pentru picioarele ei.

Indată ce fu gata, se îndreptă spre intrarea peşterii unde găsi pe Mihu care o aştepta lângă o măsuţă rotundă acoperită cu un şervet alb, pe care se vedeau osebite merinde.

Fata cneazului Baloş în port de ţărancă nu era de loc mai puţin frumoasă decât când purta hainele scumpe potrivite cu naşterea şi cu averea ei. Ochii lui Mihu, setoşi de dânsa, se luminară când dădură de ea. El luă de la părete una din cele două facle care ardeau, o apropie de Ileana, o privi lung, cu lăcomie şi zise:

— Ai pus haine de ţarancă, dar tot cneghină ai ramas.

— Cneghină sau ţarancă, răspunse Ileana uitându-se la rândul ei la dânsul şi văzând că îmbracase haine de ţaran de rând, cu cămeşă de cânepă, iţari de lână, şi opinci, nu sânt vrednică să-ţi mulţămesc pentru mărinimia cu care ai venit în ajutorul meu, vârându-te sângur în

mijlocul mai multor sute de vrajmaşi spre a-mi scapa cinstea şi viitorul?

— Cneghină, răspunse Mihu, am dormit şi am mâncat în casa părintelui tău, el este prietenul acelui ce m'o crescut, el este un boier vestit prin vrednicia lui, un stâlp adevarat şi neclătit al pricinii pentru care luptăm cu toţii. Era de datoria mea să alerg în ajutorul fetei lui, nu mi-am făcut decât datoria. Dar, adause el schimbând vorba, masa te aşteaptă. Ea nu este acea cu care eşti obicinuită, dar te rog să-i faci cinste, căci drumul nostru fiind lung şi greu, trebuie să aduni putere înainte să-l începi.

Ileana uitându-se la masă văzu lângă ea un singur scăueş.

— Dar tu n'ai să mănânci cu mine? întrebă ea cu mâhnire în glas.

— Dacă-mi faci cinstea să mă primeşti la masa ta, primesc această cinste cu fericire, răspunse Mihu şi luând dintr'un colţ un al doilea scăueş, îl apropie de masa unde amândoi luară loc.

Prânzul era alcătuit din brânză de burduf, brânza de coşciug, muşchiu de porc afumat şi bujăniţă de cerb, iar în mijlocul mesei era un ulcior cu vin vechiu de Nicoreşti. Ileana mâncă din toate cu pofta tinereţii, ascuţită încă prin faptul că de mai bine de două zeci şi patru

de ceasuri nu pusese nimica în gură şi, mai ales, prin fericirea de a se găsi sângură, faţă în faţă cu Mihu.

Stând alături de Ileana la masă, Mihu îi făcea o mulţime de mici slujbe la care nu fusese deprinsă de boierii ce veneau în casa părintelui său, crescuţi departe de obiceiurile cavalereşti ale Apusului şi pentru care femeia nu era decât o unealtă de plăcere sau o slugă. Aceste mici îngrijiri ale lui Mihu, până atunci necunoscute Ilenei, aveau pentru ea, pe lângă farmecul noutăţii şi acel cu mult mai mare de a veni de la dânsul, mărind astfeliu în ochii ei dulceaţa lor. Iar el, stăpânit de fericirea de a se găsi lângă dânsa, de a o privi, de a gâci, micile ei dorinţi, ar fi voit s'o slujască în genunchi şi uita foamea cu care se pusese la masă. Trebui ca ea să-l îndemne pentru ca, din când în când, să îmbuce câte ceva.

După ce isprăviră prânzul şi merseră de-şi spalară mânile la şipot, Ileana îl rugă ca înainte de plecare să-i arăte toată peştera şi Mihu îi împlini cererea cu bucurie, primblând-o prin toate unghierile ei. Intâiu o duse la uşa prin care intrase, o deschise şi-i arătă din nou săliţa care ducea la uşa de din afară.

— Aceste uşi, zise el, nu sunt de cât bucăţi din stâncă, rupte dintr'însa fără a fi cioplite

și păstrând pe muchiile lor toate colțurile pricinuite prin ruperea din stâncă. Pentru a nu se cunoaște că este aici o ușă, s'au făcut, în păretele de din afară a stâncii, o mulțime de crăpături cu totul asămănate acelor pricinuite prin desprinderea ei. Grosimea acestei bucăți de piatră este de două palme. Precum vezi, la mărginile feței despre peșteră, sunt două-sprezece zăvoare, late de câte trei degete și aceste zăvoare, când se închid, intră de șasă degete în stânca care încunjură ușa, astfeliu că izbind într'însa chiar cu cea mai mare putere, ea nu se poate mișca câtuși de puțin.

Vezi în mijloc acest copăc de fer; sub dânsul se află broasca. Această broască a fost făurită acum trei ani, de un meșter vestit, din Țarigrad, fugit aici de teama unei morți de om ce o făptuise din răsbunare. Eu i-am făcut bine iar el, vroind să mi'l răsplătească și întrebându-mă ce ar putea să facă pentru mine, i-am cerut să-mi făurească o broască pentru această peșteră. Coarda acestei broaște se îndoaie și zăvoarele se deschid numai când apeși pe șapte piroane, a căror capete străbat aproape toată lărgimea ușii și se opresc la două degete de fața ei de din afară, iar degetele le ating prin niște borte ce se văd în acea față. Dar nu sunt numai șapte borte, ci peste două-zeci numai în ușă, pe lângă că tot păretele de stâncă

pe din afară este plin cu sute de astfeliu de borte, aşa că dacă nu ştii care anume sunt bortele ce trebuie să le atingi, chiar de ai şti că este aici o uşă, poţi să te încerci ani întregi s'o deschizi şi tot nu vei izbuti. Şi acele borte, pe care trebuie să apeşi sunt puse la astfeliu de departare între ele încât trebuie să apeşi cu amândouă mânile şi pe tus-şapte bortele odată pentru ca uşa să se deschidă. A doua uşă este tocmai ca cea dintâi, tot atât de puternică, broasca ei nu se deosebeşte de broasca celeilalte, numai bortele în care trebuie să vâri degetele pentru a o deschide sunt aşazate în alt chip. Ar trebui, spre a pătrunde în peşteră, ca duşmanii să bată zile întregi cu capră puternică, întâi într'o uşă şi pe urmă în cealaltă, iar când ar intra înăuntru ar vedea că munca lor o fost zadarnică.

— Cum zadarnică? întrebă Ileana.

— Da, zadarnică, căci cei închişi în peşteră ar fi fugit de mult.

— Dar pe unde?

— Pe lângă această intrare mai sunt încă alte două, închise în acelaşi feliu: ele dau în nişte râpi salbatece, în mijlocul codrului: printr'una din ele avem să ieşim.

Apoi Mihu o purtă prin toată peştera arătându-i mai multe înfundături şi tainiţi în care se ţineau arme, merinde, haine şi unelte.

— Şi de când îţi este cunoscută fiinţa acestei peşteri, întrebă Ileana.

— Precum ţi-am spus-o, peştera o slujit în vremile de demult, ca adăpost pentru locuitorii acestor părţi împotriva năvălirilor păgâne. Dar, dela o vreme încoace, deşi se spunea de bătrâni că au auzit dela părinţii lor că este o asămene peşteră în codrii Bârladului, totuşi nimene nu ştia unde anume se află. Prisacarul despre care ţi-am vorbit o descoperit din întâmplare una din gurile ei de devale, singurele în fiinţă atunci şi fiind un om al meu, mi-o vorbit de dânsa. Am venit cu el aici şi cercetând toată peştera mi-am dat samă că îmi va putea fi de trebuinţă. Am închis gurile de devale, tot cu uşi de piatră şi am pus de s'o sapat intrarea ce ai văzut-o.

— Nu te temi ca oamenii care au lucrat aici să arăte altora locul unde se află peştera.

— Nu, răspunse Mihu zâmbind, cei patru cioplitori de piatră care au făcut deschiderea din deal au fost aduşi tocmai din Kiov. De la Smirodava până aici au venit noaptea, cu ochii legaţi şi după ce şi-au isprăvit lucrarea, tot astfeliu i-am trimes înapoi, sub paza unor credincioşi, neîngăduindu-i să vorbească cu nimene în trecerea lor prin ţară, atât la dus cât şi la întors. Iar fierarul ţărigrădean care o făcut

broaştele este un om de toată încrederea şi n'am nici o grijă de el.

Zicând aceste cuvinte, se duse spre un colţ al peşterii, de unde se întoarse în curând cu două mantale, una de suman prost şi alta de aba uşoară pentru Ileana. După ce umplu o traistă cu merinde, puse în spinare traista, o tolbă cu săgeţi şi un arc, luă mantalele pe umăr, vârî o secure în brâu, luă un băţ în mâna stângă apoi, dând altul Ilenei, strânse faclele şi ţinând o opaiţă în mâna dreaptă, începu să se scoboare în fundul peşterei urmat de fată.

Chioarca se făcea din ce în ce mai îngustă, la un loc Mihu se opri şi arătă Ilenei cum se despărţea acolo în doi craci, unul spre dreapta şi celalalt spre stânga. Apucară cracul spre stânga care mai departe devenea atât de îngust încât fură siliţi să meargă vr'o câţiva stânjăni în genunchi. Mai departe însă, se lărgea din ce în ce şi, după un mers de un şfert de ceas, ajunseră în capăt, unde se aflară într'o peşteră aproape tot atât de mare ca cea din deal.

Fără a se opri, Mihu păşi spre un colţ în care se vedea acoperişul de fier al unei broaşte, apăsă pe dânsa şi îndată părete le se deschise. Intrară într'o săliţă; Mihu apăsă din nou în părete, iar se deschise o uşă şi amândoi fură orbiţi de lumina zilei care pătrunse în peşteră. Mihu făcu semn Ilenei să iasă şi, urmân-

d-o, trase ușa care se închise fără sgomot.

Se aflau într'o râpă sălbatecă și adâncă, plină de copaci căzuți, cu malurile drepte și înalte.

— Ceasurile sunt aproape de toacă, zise Mihu după ce se uită la soare, trebuie să mergem răpede pentru a ajunge la locul popasului de noapte. Dar, adause el, zărind papucii subțiri, de iuft roșu, purtați de Ileana, cu asămene încălțăminte pornești la drum prin codri? N'ai găsit în ladă cisme mai trainice?

— Ba da, am găsit ciubote, dar îmi erau mult prea mari, răspunse Ileana.

— Mă tem că papucii au să fie rupți înainte de noapte, zise Mihu. De ar ține numai până la popas, bine ar fi, căci n'am pierde vreme pe drum, iar acolo mă însărcinez eu să-ți dau altă încălțăminte de toată nădejdea.

Incepu a sui dealul cu un pas ușor și sigur, urmat de aproape de Ileana, sprintenă de firea ei și odihnită prin somnul îndelungat de care avusese parte în peșteră.

Toată calea lor nu era decât un șir neîntrerupt de dealuri și de văi. Pe la asfințitul soarelui făcură un mic popas și Mihu se încredință că papucii Ilenei erau rupți în mai multe locuri iar tălpile de abie se mai țineau de căpute. Pentru a le pune în stare să mai ție până la locul unde erau să mâie, le legă cu niște

gânji, dar mersul fetei deveni din ce în ce mai greu; pe lângă trudă se mai adăugea și durerea pricinuită de atingerea vreascurilor și a pietrelor de pe jos. Pentru a o face să uite obosala, Mihu îi vorbea despre feliuri de lucruri, întreținând-o mai ales despre obiceiurile cavaleriei din Apus și povestindu-i cum petreceau cavalerii și damele în acele țări, lucruri ce el le auzise din gura lui Landi.

Mihu îi propusese de mai multe ori s'o iee în brațe, dar Ileana îl tot încredințase că este în stare să mai meargă, însă pasul i se făcea tot mai încet și opririle lor din ce în ce mai dese. Noaptea căzuse cu totul când, în sfârșit, ajunseră în vârful unei culmi sub care era o ruptură adâncă.

— Sub această râpă, zise Mihu, este locul unde avem să petrecem noaptea: dar scoborâșul, mai ales noaptea, este nu numai greu dar și primejdios. Mă tem că obosită cum ești și cu picioarele stâlcite, să luneci de pe carare și te rog să-mi dai voie să te ieu în brațe până de vale, și fără a mai aștepta un răspuns, o rădică de la pământ ca pe un copil și, ținând-o pe brațe, pași cu hotărîre dar totodată cu bagare de samă pe cararea îngustă ce se scobora șerpuind prin mijlocul rupturii.

Ajuns în vale, o puse cu îngrijire pe pământ.

— Am dat la spate partea cea mai grea a

drumului nostru, zise el voios, de aici înainte avem de suit numai un deal, mare dar traganat şi apoi mergem tot la vale, până în Giosăni.

Ileana era atât de ostenită încât de abie se putea mişca, tot trupul o durea şi picioarele mai ales o usturau rău. In vremea scoborîşului gânjurile se desfăcuse şi papucii căzuse, talpa într'o parte şi căputele într'alta, aşa că acuma era cu totul desculţă.

XXXV

Opincile de coajă de mesteacăn.

Mihu strânsese răpede lemne uscate şi, făcând din ele o stivă înaltă, aprinsese focul. La lumina lui, Ileana văzu că se află lângă un şipot din care izvora un mic pârâuţ. Fără a se scula, îşi puse picioarele stâlcite în apa limpede şi răce a pârâuţului şi în curând fu mântuită de usturimea şi de focul dintr'însele.

Mihu scoase din traistă mâncarea, o aşăză lângă Ileana, se puse şi el în faţa ei şi amândoi făcură cinste merindelor şi vinului.

După isprăvirea cinei, Mihu mai puse lemne pe foc apoi, deodată, se făcu nevăzut. Ileana începea să fie îngrijată de lipsa lui, când îl văzu că s'întoarce aducând în braţe o legătură

de coajă de mesteacăn.

— Vrei să faci făclii? întrebă ea.

— Nu, răspunse el, vreu să-ţi fac o pereche de opinci.

— Opinci de coajă! Dar oare putea-voi merge cu ele?

— Foarte bine, răspunse Mihu, să vezi ce îndemânatece şi moi sunt ele. Ţaranii ruşi le poartă şi iarna şi vara. Am învaţat a le face când slujam în oştile leşeşti şi mi-au prins chiar bine într'o iarnă. Urmăream nişte lotri prin munţi când mi s'au rupt ciubotele şi nu ştiu cum aş fi dus-o de n'ar fi păţit ca şi mine un slujitor rus, dar într'un ceas el şi-o făcut o pereche de opinci de coajă de mesteacăn şi eu văzând că par a fi bune, l'am rugat să-mi facă şi mie o pereche şi după ce le-am pus le-am găsit atât de îndămânatece încât i-am plătit de m'o învaţat să le fac şi eu. Să vezi, îndată sunt gata.

Şi, punându-se jos, Mihu începu să ţese o împletitură deasă, în patru muchii.

Noaptea era întunecoasă, din fundătura în care se găseau puteau zări numai vr'o câteva stele. De jur împrejur domnea o tăcere adâncă, întreruptă numai de şoptetul lin al apei care cădea din ulucul şipotului, iar în faţa lor se vedea un plop uriaş, a cărui frunziş des, argintiu ziua, era acuma auriu prin bataia fo-

culuĭ asupra lui. De o bucată de vreme tinerii amândoi amuțise; el lucra la opinci, iar ea privea la dânsul.

Când văzu încălțămintele isprăvite, Mihu zise Ilenei:

— Opincile sunt gata, să le potrivim acuma pe picior și, apropiindu-se de dânsa, îngenunchiă înaintea ei.

Fata în nevinovăția ei, întinse fără sfială piciorul drept și Mihu îl luă în mână. Dar când el simți în mâna lui acest picior mic, îngust, cu pielea albă ca spuma laptelui, sub care se vedea rețeaua vinelor albastre, cu talpa fragedă și rumână, cu degetele gingașe, juvaer viu sapat de meșterul cel mare, ispita fu prea puternică: se plecă și își lipi pe el buzele, într'o sărutare fierbinte.

Un fior străbătu trupul întreg al fetei; ea sări în picioare, spăimântată ca de o muscare, tulburată de această întâie atingere asupra trupului ei fecioresc, apoi ramase nemișcată, cu brațele întinse, ca în aparare, cu ochii plini de groază.

Mihu care își dobândise iar îndată sângele răce, ramase în genunchi, rușinat de fapta lui necugetată și mâhnit la vederea spaimei și a durerii întipărită pe fața Ilenei.

— Iartă-mă, cneghină, zise el cu glasul tulburat, iartă-mă; nu m'am putut stăpâni și am

descoperit taina ce trebuia să rămâie pe veci ascunsă în inima mea. Iartă-mă, cneghină, dacă pentru o clipă ţi-am atins piciorul cu buzele, când nu sânt macar vrednic să sărut locul pe unde ai calcat. Dar nu-mi retrage încrederea, nu te feri de mine ca de un duşman, căci supărarea şi spaima ce ţi le văd scrise pe faţă sunt o pedeapsă care, deşi dreaptă, este prea grozavă şi prea dureroasă pentru inima mea. Iartămă, căci n'am fost împins la fapta mea necugetată de vr'o patimă ruşinoasă şi de care ai avea să te fereşti.

Sânt acuma silit să vorbesc, urmă el cu mai multă căldură, căci nu pot să te las să crezi că Mihu este un nevrednic, în stare să te pângărească macar cu gândul. Te iubesc, cneghină, cu toată puterea inimii mele, dar cu o iubire fără nădejde şi curată. Eşti stăpână pe inima şi mintea mea, ele zi şi noapte sunt pline de tine. Fiinţa ta este pentru ochii mei lumina soarelui, ea este pentru inima mea roua care dă viaţă floarei uscată de arşiţa lui Cuptor. De când sânt pe lume n'am putut gusta fericire mai mare decât acea de care am parte de asară, când întâmplarea ţi-o legat vremelnic soarta de mine. De atunci mi s'o tot părut că porţile raiului sunt deschise pentru mine, şi ochii mei nu se satură privind la tine. Dar niciodată, nici macar prin gând, eu cutezătorul, a cărui chemare pe

lume este să cutez orice, eu îndrăzneţul pentru care toate au fost cu putinţă, n'am năzuit să nădăjduesc că, odată, ai putea să fii pentru mine altăceva decât o icoană a tot ce este mai frumos şi mai ales în lume, căci am măsurat prapastia ce ne desparte pe amândoi. Ştiu cât de departe eşti de mine prin naştere, prin stare, prin creştere, prin nume. Eu sânt un fărtat ce mila unui călugăr l'o cules de pe drumuri; soarta o făcut din mine un haiduc în primejdie să-şi găsască, în orice ceas, sfârşitul prin streang sau pe roată! Haiduc numai cu numele, căci niciodată braţul meu n'o varsat sânge nevinovat şi adesa al meu o curs în apararea nevinovăţiei. Haiduc cu numele, căci am luat numai dela bogaţii nedrepţi şi nu este sarac căruia să nu-i fi dat. Da, haiduc cu numele, pe când în adevăr sunt numai un oştean ce se luptă pentru desrobirea neamului său. Ştiu că la iubirea ta nu pot să mă gândesc deşi, cneghină, numai pentru a auzi acest cuvânt ieşindu-ţi din gură, n'ar fi pentru mine sarcină prea grea de îndeplinit.

Pentru acest cuvânt m'aşi simţi în stare să-ţi cuceresc, eu singur, o ţară după ce voiu desrobi pe a mea, şi să te aşăz crăiasă pe scaunul acelei ţări cucerite. Ţi-aşi aduce roabe, ca să te slujască, fete de crai şi de împaraţi şi ţi-aşi pune la picioare comorile lumii întregi. Şi după

ce ţi-ar cădea de pe buze cuvintele dorite, să fiu supus la caznele cele mai grozave, ce călăul cel mai iscusit ar fi în stare să le iscodească, lasă de mi-ar scoate macar un singur ţipet de durere, lasă de ar pieri surâsul de pe buzele mele. Fericirea de a fi auzit că mă iubeşti nu m'ar îngădui să simt durerea şi aşi muri fără a avea cunoştinţă de chinurile mele. Dar eu îţi cer numai un cuvânt de iertare; te rog, spune-l, cneghină, fă-mi parte de orice cazną afară de acea a mâhnirii tale.

Ileana îşi venise în fire, braţele le lasase în jos, spaima de care fusese cuprinsă pierise pentru a face cu totul loc, în inima ei, unei simţiri de nemărginită fericire la auzul cuvintelor de iubire pătimaşă ce le rostea Mihu.

O iubea! El, acel voinic care de două ori, când cinstea şi viitorul îi erau în primejdie, îi apăruse pentru a o mântui. Acel viteaz vestit despre a cărui fapte strălucite o lume întreagă vorbea, o iubea pe dânsa! Ea era stăpână pe inima şi pe mintea lui şi el nu cuteza să năd ăjduiască iubirea ei. El, care o scapase de robie şi de necinste printr'o minune de îndrăzneală şi de agerime! El un haiduc. El apărătorul întregii sărăcimi a ţării şi apărătorul tuturor celor mici şi slabi! Şi el o iubise dela întâia întâlnire.

Mihu care aştepta răspunsul ei, tot în genunchi, mai zise odată cu glasul rugător:

— Iartă-mă, cneghină.

Atunci Ileana făcu un pas spre el şi punându-i încet mâna pe umăr, îi zise cu glasul ei duios:

— Scoală.

Dar Mihu răspunse:

— Nu mă voiu scula până ce nu mă vei ierta.

— Scoală, zise fata şi în glasul ei era o rugăminte.

Mihu se sculă în picioare.

— Mă ierţi? mai întrebă el.

— Dar oare, zise ea după o scurtă tăcere, cuvintele ieşindu-i cu greu din gură şi fiind rostite cu un tremur, cum poate să încapă dela mine vorba de iertare către acel ce, de două ori, cu primejdia zilelor lui, mi-o scapat cinstea şi viaţa? Către omul cel mai viteaz, cel mai mărinimos din lume, către acel...

Glasul i se opri dar, deodată, împinsă de o putere necunoscută, adăugi ca patimă:

— Către acel ce îmi este mai drag decât orice pe lume.

De abie scapase aceste cuvinte din gură şi îşi ascunse faţa cu mânile, spăriată şi ruşinată de mărturisirea făcută.

— O Doamne! strigă Mihu, căzând iar în genunchi înaintea ei, îţi mulţămesc, mi-ai dat

ceiace n'aşi fi îndrăznit să visez: mi-ai hărăzit iubirea Ileneil Te rog, mai spune-mi odată acele cuvinte ca să fiu încredinţat că nu visez că nu sânt prada unei vrăji, că am auzit bine că mă iubeşti.

In glasul lui era o rugăminte fierbinte unită cu o patimă puternică care învinseră simţirea de ruşine ce pusese stăpânire pe Ileana. Luă mânile dela faţă şi răspunse cu hotărâre:

— Da, te iubesc! şi de astădată mărturisirea îi păru dulce.

Mihu luă mânile ei în mânile lui şi le acoperi cu sărutări. Ileana nu se mai împotrivea, dar văzând că rămâne în genunchi, s'încercă cu slabele ei puteri să-l rădice, zicându-i:

— Scoală, nu se cade ca mântuitorul să stee în genunchi dinaintea mântuitului, scoală, te rog.

— Mântuitorul eşti tu, zise Mihu sculându-se, căci iubirea unui înger nu poate să fie decât mântuitoare. Şi ce aşi putea eu face oare ca să mă arăt vrednic de această iubire?

— Dragul meu, zise Ileana făcând un pas spre el şi punând mâna dreaptă pe umărul stâng al lui Mihu, bun, viteaz, mărinimos cum eşti, care este oare iubirea vrednică de tine? Oare care împărătească n'ar fi fericită să îngădui să te iubască şi să ştie că în această inimă este un loc ales pentru dânsa.

Şi fata răzămă capul pe pieptul lui Mihu, iar el o sărută întâiu pe frunte, pe urmă pe amândoi ochii şi în sfârşit îmbărbătându-se, lipi buzele lui pe buzele ei.

Ea răspunse desmierdării şi la această lungă sărutare luară parte nu numai buzele, dar şi inimile lor, aprinse de aceiaşi iubire fierbinte, tânără şi curată.

Şi în acea fundătură îngustă şi întunecoasă din fundul codrilor, în faţa copacilor urieşi ce de abie lasau să se vadă poteci din bolta cerului, uitând primejdia grozavă din care de abie ieşise, Păunaşul Codrilor şi cneghina Ileana se legară să împartă pe viaţă zilele bune şi zilele rău. Şăzând lângă foc, el cu braţul împrejurul mijlocului ei, ea cu capul răzămat pe umărul lui, îşi cântară lungul cântec al iubirii tinere şi curate, cântec vechiu cât lumea, dar veşnic tânăr şi veşnic dulce pentru acel ce-l ascultă ca şi pentru acel ce-l cântă.

Mihul era îngrijit de chipul în care era să fie primită de cneazul Baloş mărturisirea fetei lui. Il ştia mândru de numele lui străvechiu, de bogăţia, de cinstea lui, dârz şi îndărătnic şi nu-şi ascundea teama că cneazul se va opune la căsătoria singurei lui fete, floarea frumuseţii moldoveneşti, cu un fărtat fără avere, cu un căpitan de haiduci. Ştia că era lucru uşor să se dovedească cneazului că acel căpitan de

haiduci avea inimă și mâni mai curate decât mulți viteji vestiți slujind prin oștile străine, ce i-ar fi primit de gineri cu bucurie, însă numele de fost căpitan de haiduci tot era să apese asupra întregii lui vieți, răsplată amară pentru că se jertfise, trup și suflet, izbânzii pricinii românești.

Dar Ileana era încredințată că cneazul nu va face nici o greutate. Ea privea pe Mihu cu ochii iubirii: pentru dânsa el era cinstea, mărinimia, puterea și vitejia întrupate într'un trup de zeu și nu-i putea trece prin minte ca cineva și mai ales tatăl ei, cuminte și iubitor cum îl știa, să poată privi pe Mihu altfeliu decât îl privea ea după ce, pentru a doua oară, o scapase de pieire.

— O femeie, o țară, un nume, zise ea, se cuceresc numai odată, pe când pe mine m'ai cucerit de două ori. Ești de două ori stăpân pe mine! Cine oare ar putea să-ți tăgăduiască un drept de stăpânire dobândit într'acest chip?

Trecuse de miezul nopții când Mihu își aduse aminte că mai aveau o cale lungă de străbătut și că dacă, pentru el, câteva nopți fără somn erau un lucru fără samă, gingașa ființă pentru a cărei fericire era hotărît să-și întrebuințeze viața, era nedeprinsă cu drumurile lungi pe jos și avea neaparată trebuință de odihnă.

Aduse câteva braţe de frunze uscate şi, aşăzându-le cu îngrijire pe pământ, aşternu sumanul peste ele şi aşăză gluga ca căpătâiu.

După ce Ileana se întinse pe acest pat de vânător, el o acoperi cu mantaua ei, apoi dându-i încă un lung sărut, voi să se depărteze.

— Dar unde şi pe ce ai să dormi? întrebă ea.

— Fii fără grijă, zise Mihu zâmbind, voiu petrece o noapte mai dulce decât cele mai dulci ce le-am petrecut până astăzi.

— Dar unde şi cum? mai întrebă ea.

— Am să veghiez răspunse el. De multe ori veghiat-am până astăzi; sarcini mari şi scumpe au fost încredinţate neadormirii mele, dar niciodată n'am păzit încă o sarcină atât de dulce şi atât de scumpă şi nici o veghiere încă nu mi-a pricinuit atâta fericire. Dormi, iubito, şi lasă pe Mihu să veghieze şi să te privească dormind.

Ileana adormi surâzând, iar Mihu răzămându-se cu spinarea de plop, ramase în picioare cu arcul în mâna stângă şi cu dreapta pe coada securii. Ochii lui strălucitori, când se opreau pe faţa dulce a Ilenei adormite şi când dădeau o roată de jur împrejur, cercetând întunericul pentru a se încredinţa că n'o amerinţă nici o primejdie.

Ceasurile nopţii trecură, par'c'ar fi fost nu-

mai o clipă. Se crapa de ziuă când, părăsind plopul, Mihu, după ce-şi spălă obrazul şi mânile la pârău şi-şi pieptănă părul cu un pieptene de lemn ce-l scoase din chimir, îngenunchiă lângă Ileana şi o trezi cu o sărutare a cărui răspuns nu întârziă.

Fata îşi răcori şi ea mânile şi obrazul la şipot şi îşi pieptănă părul negru şi greu cu pieptenul lui Mihu.

XXXVI

O întâlnire nenorocită.

Dacă calea ce o străbătură acuma tinerii fu lungă, în schimb ea fu mult mai uşoară decât în ajun; dealurile erau mai traganate şi mai puţin înalte.

Când pe la prânz atinseră opcina Siretului, se opriră într'o poiană unde făcură un mic popas şi isprăviră merindele din traista lui Mihu.

Pe la amiază intrară în Tamaşi, străbătură satul şi se opriră la o casă neîngrădită, în capătul de jos nu departe de care era o fântână. Căldura era apăsătoare şi Ileana jăluindu-se de sete, Mihu rugă pe stăpâna casei să le aducă puţină apă dela fântână. Femeia însă neputând părăsi un copil pe care îl legana chiar

atunci fără a putea să-l adoarmă, dădu lui Mihu o cofă cu care el se duse la fântână, iar Ileana se așăză pe prispă.

Deodată se auzi sunetul unei trâmbiți, urmat de un tropot de cai și se văzu o ceată de slujitori care venea la treapăd. In fruntea lor mergea un călăreț înalt și sprinten, cu ochi albaștri, balan la păr și la barbă, a cărui față era de o frumuseță deosebită. Purta pe cap un coif de oțel cu pene roșii și albastre, iar sub cămeșa de zale se vedea o haină împodoibtă cu fir de aur. Toată ceata se opri dinaintea fântânii, iar călărețul care mergea în frunte descălecă și aruncă frâul unui copil de casă care sărise răpede de pe cal și venise să-i ție scara.

Călărețul care părea a fi un boier mare, puse din întâmplare ochii pe Ileana și se îndreptă țântă spre dânsa. Cum ședea fata pe prispă, catrința i se ridicase puțin și lăsa descoperite gleznele gingașe și albe. Când văzu că oșteanul se apropie de dânsa, ea se sculă în picioare, îngrijită. Dar el, oprindu-se în fața ei, îi spuse, zâmbind și uitându-se drept la dânsa cu niște ochi ce păreau înzestrați cu o putere stranie și tulburătoare:

— Bucuros de întâlnire, copilă! Oare toate fetele de pe aceste locuri au glezne albe și gingașe ca ale tale?

Ileana, spărietă și tulburată, se uită răpede

spre fântână că să vadă dacă nu mai vine Mihu, când oşteanul, fără de veste, o cuprinse în braţe şi-i dădu o sărutare.

Dar nu trecu nici o clipă, braţele i se desprinseră şi căzu lungit la pământ de pumnul lui Mihu care apăruse deodată lângă el.

Oşteanul doborît de Mihu nu era altcineva decât Balc, fiul voevodului Moldovei, Sas. El, după ce râsipise pe Tatari la Sabaoani, urmărise cea mai număroasă din drâmbele lor care, în zăpăceală, apucase valea Siretiului în jos şi o ajunsese la Ploscuţeni unde o nimicise cu desăvârşire. Se întorcea acuma spre Bacău după ce dăduse oştenilor adunaţi împrejurul lui o zi de odihnă. Lasase grosul oştirii în urmă şi o luase înainte, însoţit numai de un steag de slujitori unguri de ai curţii domneşti.

Când slujitorii văzură pe stăpânul lor întins la pământ, ei săriră de pe cai şi se răpeziră la Mihu cu săbiile goale, căutând să-l încunjure. Mihu luă pe Ileana de mijloc, dintr'o săritură ajunse lângă păretele casei, apoi se puse dinaintea ei, cu un paloş ce-l scoase din iţari, gol în mâna lui.

Cei dintâi sluijtori care îndrăzniră să se apropie de el căzură cu grumazul sau pieptul străpuns, cu capul spart sau cu braţul tăiet. Ei se dădură acuma îndărăt şi, tocmindu-se, erau să năvălească asupra lui cu suliţele când,

deodată, se auzi glasul lui Balc care fusese rădicat dela pământ şi striga:

— Nu-l ucideţi, prindeţi-l viu!

Slujitorii se opriră pe loc, făcând un semicerc împrejurul lui Mihu, apoi se auzi ceva vâjâind prin văzduh: un laţ se abătu pe gâtul şi pe umerile Păunaşului şi, în urma unei zmuncituri puternice, funia se întinse. In zadar făcu Mihu opintiri desnădăjduite ca să-şi desprindă braţele: o nouă zmuncitură îl trânti jos. Fusese prins cu arcanul.

— Bine ai ochit, Talpane, strigă Balc, cinci zloţi ai la mine. Acuma, urmă el către slujitori, legaţi-mi-l burduf.

Intr'o clipală Mihu, pe jumatate gâtuit de laţ, fu legat de mâni şi de picioare cu curele, în aşa chip că cea mai mică mişcare îi fu cu neputinţă. Ileana, înspăimântată, rămăsese razamată de păretele casei, aproape fără cunoştinţă.

— Talpane, porunci Balc, vei lua fata pe cal cu tine, îmi răspunzi de dânsa cu viaţa ta. Pe hoţoman legaţi-l pe un cal slobod. Să plecăm! şi îndreptându-se spre calul lui încălecă.

Se aduse un cal slobod pe care Mihu fu pus şi legat, apoi Talpan, un hotnog spătos, cu musteţi negre lungi, purtând coif de oţel cu pene şi cămeşă de zale, se îndreptă spre Ileana.

Fata, văzând că el voește să pue mâna pe dânsa, sări în lături, voind să fugă, dar fu încunjurată îndată de oșteni din toate părțile.

— Fii cuminte, puiculiță, zise Talpan, vină în brațe la tata, căci altfeliu poroncesc flăcăilor să te umfle! și se apropiă din nou de ea.

Dar Ileana își mai revenise în fire sub amerințarea acestei noui primejdii. Făcu doi pași îndărăt și, cu glas hotărît, zise:

— Luați sama, eu nu sânt ceeace par a fi, veți avea de a face cu tata.

Un râs îi răspunse:

— Și cine este cinstit părintele tău? o întrebă Talpan. Vr'un boier mare, zi-i pe nume ca să-l cert că lasă o fată atât de frumoasă să umble în catrință proastă și în opinci de coajă de mesteacăn.

— Sânt cneghina Ileana, fata cneazului Baloș dela Poiana, răspunse fata cu mândrie. Voinicul ce l'ați legat m'o scapat din mânile Tatarilor și...

— Nu mai sta de vorbă, Talpane, strigă Balc, umflați-o numai decât și pe drum!

Slujitorii cărora voevodul le făcuse sămn, luară pe Ileana în brațe cu toată împotrivirea ei, o legară de mâni și de picioare și o duseră la calul lui Talpan. După ce acesta încălecă, slujitorii legară fata de șea și de brâul lui.

— Nu ți-am spus, puicuță, să fii cuminte,

zise Talpan după ce porniră. Vezi ce-ai păţit: în loc să şăzi frumuşel în braţele tatei, iacată-te legată, atârnată de spinarea mea parc'ai fi o traistă!

Ileana nu răspunse căci pierduse cunoştinţa. După un mers de un ceas, pe o căldură obositoare, ceata ajunse pe malul Bistriţei, în faţa Bacăului.

Bacăul pe acea vreme nu se afla ca astăzi, întreg pe malul drept al Bistriţei, ci cea mai mare parte a oraşului era clădită pe un ostrov al râului, la gura Bârnatului şi numai câteva case se aflau pe malul drept. Ostrovul era încunjurat de un zid de bolovani şi era legat de amândouă malurile prin poduri de lemn, puse în faţa celor două porţi care erau păzite de o strajă de orăşăni. Trâmbiţele lui Balc începuse a suna de departe şi când el ajunse la poarta aşazată în dreptul malului stâng al Bistriţei, găsi straja sub arme.

De abie trecuse printr'însa şi intrase într'o uliţă strâmtă, cu case mici, cu un singur rând, unele de zid dar cele mai multe de lemn, acoperite cu şindilă, când văzu venindu-i înainte o ceată de târgoveţi, în capul cărora mergea un om de statură mijlocie, gras, balan şi roşu la faţă, purtând haine nemţeşti.

Acest om era Iohan Mayer, şoltuzul oraşului şi împrejurul lui erau vr'o câţiva pârgari,

unii îmbracați în haine nemțești, alții în haine ungurești. Căci în Bacău cea mai mare parte a negustorilor fiind pe acea vreme Sași și Unguri, bine văzuți de voevod, sfatul orașului se alcătuia numai dintr'înșii, căci negustorii români erau puțini la număr, iar acei armeni nu se bucurau de nici o vază.

Balc își opri calul pe loc la vederea târgoveților. Ei ajunseră lângă dânsul și-l salutară închinându-se până la pământ. Șoltuzul îi ură bună sosire și arătă părerea sa de rău pentrucă nefiind vestit la vreme, nu putuse să facă fiului domnului primirea ce i se cuvenea, mai ales acuma când vitejia lui izbutise să ferească orașul și împrejurimile de pustiirea păgânilor.

Balc îi răspunse mulțămindu-i pentru urări și lăudând atât credința mult cunoscută a Sașilor și a Ungurilor din Bacău cât și vitejia strălucită aratată de feciorii de oaste trimeși de oraș pentru a-l ajuta să răspingă năvălirea Tatarilor.

Cuvântarea lui Balc fu întreruptă prin sosirea unui oștean care venea în fuga calului și se opri în fața lui.

— Ce este Mândrilă, de vii cu atâta grabă? S'o întâmplat ceva Voevodului? întrebă Balc, cunoscând pe un oștean al curții domnești.

— Să trăești, Măria Ta, zise oșteanul sărind de pe cal și închinându-se ostășește. Sânt tri-

mos de Măria Sa Vodă cu poroncă să gonesc zi și noapte până ce te voiu găsi, pentru ca să-ți înmânez această carte a Măriei Sale, și luând din sân o scrisoare pecetluită, o dădu lui Balc.

Acesta rupse pecetea și luă cunoștință de cuprins în grabă: o vie nemulțămire se arătă pe fața lui. Sas vestea pe Balc că fusese încunoștiințat de către locțiitorul voevodului Ardealului că trimete pe un credincios al său la Cetatea Neamțului, spre a împărtăși Voevodului Moldovei știri de cea mai mare greutate pentru el. Ungurul îi scria să se ducă de sârg la Cetate spre a se întâlni cu acel credincios al său, iar dacă nu putea merge însuși, să trimată pe Balc. Sas se temea ca trimeterea acelui credincios să nu fi fost din poronca craiului, în urma vre-unei jălbi date de unul din acei nenorociți, jertfe a lăcomiei și a nedreptăților lui. Neputând, din pricina sănătății zdruncinate, să se pue pe drum, poroncea lui Balc ca, fără a pierde un ceas, să pornească la Cetatea Neamțului spre a întâmpina acolo pe trimesul unguresc înainte ca el să se fi putut întâlni cu vr'un dușman de ai lor. Ii mai zicea că îndată ce va fi aflat dela el pricina adevarată a trimeterii lui, să i-o împărtășască de sârg la Suceava.

Balc era un barbat prea ager și prea priceput pentru ca să fi stat câtuși de puțin la îndoială dacă trebuie să plece sau nu.

Știa cât de mare era ura țării asupra lui, știa că datoreau toată puterea ocrotirii Ungurilor și mai ales voevozilor Ardealului, ocrotire cumparată cu bani storși din țară. Știa că jalbele date de țară altădată dăduse Ungurilor prilej să amerințe pe Sasu cu scoaterea din scaun, spre a se lasa pe urmă, ademeniți prin daruri scumpe, să-l menție.

Dar această plecare îl supara, căci își propusese să rămâie cel puțin o zi în Bacău spre a pedepsi în chip strașnic pe acel care avusese cutezanța să-l lovească. Ii era lucru ușor să pue să-l omoare, acuma pe loc, dar sufletul lui trufaș și crud găsea că moartea sângură era o pedeapsă prea ușoară pentru acel mojic îndrăzneț: voia ca ea să vie numai în urma unor chinuri strașnice, pentru ca să arăte astfeliu poporului la ce soartă s'ar expune acei care ar îndrăzni să urmeze pilda acelui cutezător, iar frumuseța Ilenei îl făcea nerăbdător să se găsască sângur cu ea, pentru ca să-și mulțămească cât mai curând pofta asupra ei. După o scurtă tăcere zise lui Mândrilă:

— Indată ce te vei fi odihnit, du-te înapoi și spune-i lui Vodă că eu plec numai decât și astă noapte voiu fi la Cetate, iar de acolo îi voiu trimete veste despre ce voiu fi auzit și făcut. Meștere Mayer, zise el întorcându-se către șoltuz, mergem la casa ta și, mult peste un

ceas, tu şi cu Berdilă, arătând cu mâna pe namestnicul Bacăului care îl însoţise, veţi îngriji ca trei zeci şi cinci de cai buni să fie pregătiţi pentru mine şi pentru oştenii ce vor veni cu mine la Cetate.

Mayer şi Berdilă închinându-se, îl încredinţară că îi vor aduce cai care nu vor lasa nimica de dorit, apoi se puseră cu toţii în mişcare şi porniră spre casa şoltuzului. Pe drum Mayer şi cu namestnicul se sfătuiră şi trimeseră la toate locurile pe unde ştiau că se găsesc cai buni.

După ce Balc descălecă, el zise lui Mayer:

— Avem doi prinşi cu noi. Unul este un hoţoman care a îndrăznit să mă lovească. Aveam de gând să-l cercetez şi să-l judec eu însu-mi, dar poronca neaşteptată ce mi-o trimes-o Vodă să plec la Cetate mă sileşte să ţi-l încredinţez ţie şi lui Berdilă. Vi-l dau în primire ca să-l puneţi bine: înainte de plecare voiu mai vorbi despre dânsul. Celalalt este o fată care era cu el şi asupra căreia am prepusuri vajnice; n'o pot lasa din ochi, trebuie s'o ieu cu mine. Ingrijeşte să fie adusă într'o odae din casă şi să i se dee ceva de mâncare, ţinând-o însă sub paza cea mai aspră în tot timpul popasului nostru aici, şi zicând aceste cuvinte Balc intră în casă.

Mayer chiemă pe unul din pârgari şi îi dădu pe samă pe Mihu care rămăsese legat pe cal,

poroncindu-i să iee patru oameni aleşi din straja orăşănească şi să ducă pe prins, cu cal cu tot, la temniţa oraşului unde să-l deslege de pe cal, să-i pue fiare la mâni şi la picioare şi să-l încredinţeze păzitorului temniţii spre a-l scoborî în fundul ei, având totodată grija să îndoiască numărul străjărilor. După ce pârgarul se depărtă cu Mihu, Talpan puse să desfacă legăturile care legau pe Ileana de dânsul şi de şea, apoi ea fu luată în braţe de un oştean, dusă într'o odăiţă din curtea şoltuzului şi pusă pe un pat de scânduri acoperit cu o rogojină, iar el se aşăză în pragul uşii.

Deşi sosirea lui Balc fusese cu totul neaşteptată, şoltuzul fiind om cuprins şi soţia lui o gospodină de frunte, îndată ce voevodul isprăvi să se spele şi după ce colbul de pe armele şi hainele lui fu curăţit, i se dădu un prânz bogat şi gustos, la care făcu cinste cu pofta omului care a stat calare din zori de ziuă.

După ce Balc îşi potoli foamea şi setea, Mayer care era de faţă şi îndeplinea însuşi slujba de stolnic, îi zise:

— Am auzit că oştenii ce au să însoţască pe Măria Ta au mâncat şi ei, iar caii sunt la poartă.

— Iţi mulţămesc, meştere Mayer, răspunse Balc, dar înainte de a pleca, am să vorbesc două

cuvinte în taină cu tine și cu Berdilă. Te rog trimete să-l chieme.

Șoltuzul trimese după namestnic care sosi numai decât, casa fiindu-i în apropiere.

Balc poronci să se închidă ușile, apoi zise către Mayer și către Berdilă, după ce le făcu semn să șadă:

— Mojicul care vi l'am dat pe samă o cutezat să mă lovească cu pumnul. Știți că dușmanii noștri se mișcă și că niște necunoscuți caută să stârnească în norod nemulțămiri și simțiri nebune împotriva domniei. Sub îndemnul aacestor aţâţări, mojicimea o început a pierde supunerea datorită poroncilor ce pornesc dela scaunul domnesc și dela namestnicii lui. Din toate părțile ni sosesc știri care ni arată că nu numai se țin cuvântări dușmănoase împotriva lui Sas, dar chiar că oamenii puși de dânsul ca să ocârmuiască țara sunt adesa nesocotiți și chiar batjocuriți de prostime. Cunoașteți faptele îndrăznețe săvârșite de Păunașul Codrilor. Acest lotru, de mai bine de doi ani nu numai o izbutit să prade nepedepsit țara întreagă, bătându-și joc de domnie, dar o cutezat să se măsoare de două ori cu slujitorii domnești, duși de feciori domnești, să pue mâna pe bani crăești și aceste fapte cumplite au ramas până azi nepedepsite. Când prostimea o văzut neputința noastră față de un lotru, s'o încuibat în-

tr'însa credința că ajunge să fii îndrăzneț pentru a te pune mai presus de orice poroncă a ocârmuirii. Obrăznicia ei crește din zi în zi, dacă va rămâne încă multă vreme nepedepsită, s'ar putea ca în curând să avem o răscoală a întregii mojicimi, căreia s'ar alătura toți cnejii nemulțămiți pentru că Vodă o smerit semeția lor. Știți ca și mine că necunoscuții care lucrează prin norod se dau de prieteni ai neamului românesc și că ei zic că Vodă este un domnitor vândut Ungurilor și asupritor al Românilor. Ținta lor este de a scapa de Sas, slugă credincioasă a sfintei coroane ungurești și ocrotitor adevarat al străinilor așazați în țară. La întâmplare de răscoală, adause el uitându-se țintă în ochii lui Mayer, urgia poporului se va îndrepta cu bună samă mai întâiu asupra negustorimii străine, ale cărei averi însamnate, adunate printr'o muncă stăruitoare, o stârnit de mult lăcomia lor. Primejdia ce amerință domnia este tot atât de vajnică pentru negustorii Sași și Unguri; se cade deci ca credința lor către scaunul domnesc, dovedită în atâtea împrejurări, să nu slăbească. Prostimea nu se poate astâmpăra și cuminți prin blândeță și îngăduire, ea se pleacă numai înaintea asprimii și a groazei. Faptele ei îndrăznețe au ramas în vremile din urmă totdeauna nepedepsite, sporindu-i astfeliu semeția. Astăzi avem un pri-

lej să pedepsim pe unul din aceşti îndrăzneţi, să-i dăm o pedeapsă care, vârând spaima în sufletul sămenilor săi, să gonească dintr'înşii dorinţa de a-i urma pilda. Mojicul care m'o lovit trebuie să piară în chinurile cele mai cumplite, în faţa unui norod număros, adunat din toate împrejurimile. Imi era în gând să mă opresc astăzi şi mâni aici şi să fiu însu-mi faţă la cercetarea, judecata şi pedepsirea lui. Poronca lui Vodă mă sileşte să plec fără întârziere, dar pe vinovat vi-l las şi voi ve-ţi îngriji, ca nu cumva, prin nefiinţa mea, caznele ce va trebui să le îndure, să fie câtuşi de puţin micşorate.

— Măria Ta, poţi să fii încredinţat că noi, slugile Măriei Tale, suntem şi mai supăraţi decât Măria Ta de batjocura ce ai suferit-o dela dânsul. Firea miloasă a Măriei Tale s'ar fi putut îndupleca de ţipetele şi de vaetele lui, dar noi vom fi neînduplecaţi şi-l vom osândi să piară în caznele cele mai grele, răspunse Mayer.

— Vor vorbi şi copiii copiilor celor de faţă de grozăvia pedepsei acelui cutezător, adause Berdilă plecându-se adânc.

— Nu mă îndoesc de credinţa voastră, răspunse Balc. Dar, acei care ocârmuesc oamenii trebuie totdeauna să caute să se folosască de oricare împrejurare pentru a-şi mări puterea şi vaza asupra turmei supusă lor. Pilda ce se

va da prin osânda acestui cutezător ni va fi fără îndoială folositoare. Dar folosul ar fi mai mare şi mai vederat dacă s'ar putea stoarce vinovatului mărturisirea că el este un cetaş de ai Păunaşului Codrilor. S'ar putea astfeliu ştirbi renumele acestuia, arătându-se norodului că tovărăşia cu acel lotru nu mai ajunge pentru a fi aparat de pedeapsă. Inainte de toate însă este neaparată nevoie de o pază bună ca să nu se mai întâmple ca astă primăvară, când aţi scapat din temniţă de aici pe unul din cetaşii lui, după ce fusese cunoscut şi dat pe faţă.

— Fii liniştit, Măria-Ta, zise Berdilă, ceiace s'o întâmplat nu se va mai întâmpla şi oricât de tare de înger ar fi acest hoţoman, vom şti să-i scoatem din gură cuvintele dorite.

— Astăzi este vineri, urmă Balc, duminecă este zi de târg şi s'adună mulţimea din toate împrejurimile: vin chiar mulţi din locuri departate. Cred deci că duminecă, pe la prânzul cel mic, ar fi ceasul nemerit pentru cercetarea lui în faţa mulţimii. Calău cred că aveţi iscusit?

— Ferenţ Iojă, calăul nostru, este barbat meşter în meseria lui, unelte are multe şi deosebite, răspunse Mayer.

— Mă las pe nădejdea voastră şi plec fără grijă. Vodă va afla din gura mea vitejia aratată de Bacăoani în lupta cu păgânii şi voiu şti să dau mărturie bună despre credinţa şoltuzului

și a namestnicului său de aici. Pentru paza rânduelii las aici slujitorii ce au venit cu mine, afară de treizeci și doi care mă vor însoți la Cetate. Veți trimete pe ceilalți acolo îndată, după ce lotrul își va fi luat pedeapsa.

Apoi Balc făcu semn lui Bodiu să deschidă ușa și poronci să i se aducă zaua și armele. Când ieși la scară pentru a încăleca, găsi treizeci și doi de slujitori aleși în șea, având în capul lor pe Talpan, de spetele căruia era legată Ileana.

Balc se închină către mulțimea adunată pe uliță cu capetele descoperite apoi, după ce încălecă, toată ceata se puse în mișcare, înaintând la pas, prin ulițile înțesate de lume. Ajunși la poarta opusă acelei prin care intrase în Bacău, trecură podul care era la dreapta și se departară în umbletul cel mare, în sus, pe șesul Bistriții.

XXXVII

In care Balc se înțălege cu alt mișăl dar se ceartă cu un om de inimă.

Caii lor erau toți aleși, umblători buni, deprinși cu drumurile; până la Podoleni nu se opriră; acolo făcură numai un scurt popas și, pe la asfințitul soarelui, erau în Piatra.

Namestnicul şi cu şoltuzul acelui oraş, vestiţi de către un călăreţ trimes dela Bacău înaintea plecării voevodului, aşteptau la poartă cu pârgarii şi slujitorii domneşti, cu un alt rând de cai aleşi. Zăbăviră numai vremea trebuitoare pentru a pune şălile lor pe caii care-i aşteptau şi Balc schimbă numai câteva cuvinte cu diregătorii înainte de a porni din nou spre Neamţul. Ceasurile erau aproape de zece când ajunseră la poarta Cetăţii.

Podul mişcător era ridicat dar, îndată ce se auzi numele lui Balc, păzitorii îl scoborîră şi când fiul domnului intră în curtea Cetăţii, Cavalerul Albrecht, vestit tocmai când era să se culce, îi eşi înainte şi-i ură bună venire.

Cavalerul Albrecht era un barbat de statură mijlocie şi sprintenă. Faţa îi era luminată de ochi negri mari, adânci, pătrunzători şi buni; nasul era drept, gura frumoasă, cu buzele pline, încă rumene; purta barbă căruntă caşi părul, lungă până la piept. Era îmbracat în haine nemţeşti de lână neagră, fără gaitan şi şireturi şi purta ciubote de iuft negru. Singura podoabă care se vedea pe el era un lanţ de aur care îi atârna pe piept.

Balc, după ce descălecă, îi mulţămi şi amândoi se îndreptară spre sala cea mare, unde Cavalerul Ulrich şi Părintele Anselm se grăbiră să vie şi ei să se înfăţoşeze oaspetelui.

Balc află că trimesul vice-voevodului Transilvaniei sosise cu câteva ceasuri mai înainte, după ce taiese deadreptul prin munți și că se retrăsese acuma spre a se odihni. Voevodul mărturisind că este flămând, Cavalerul Albrecht se grăbi să meargă să se înțăleagă cu soția lui pentru pregătirea cinei lui Balc, iar acesta ramase în convorbire cu Cavalerul Ulrich și cu Anselm.

De abie apucase cavalerul să spue Mariei câteva cuvinte, când ușa se deschise și Hertha galbănă și tulburată intră în odaie.

— Ah! Dumnezeule, milostivă doamnă, strigă ea, ce nenorocire! Voevodul a adus cu dânsul o fată tânără, de o frumuseță minunată, legată de spetele unui oștean. Când au dat-o jos de pe cal, văzând că este leșinată, au dus-o în odaia unde șăd Conrad Müller și Hans Biedermann, au întins-o pe patul lui Conrad și m'au chemat ca s'o fac să-și vie în fire. M'am încercat dar în zadar, fața îi este galbănă ca ceara și trupul înghețat. Am întrebat cine este ea, de unde o aduc, și ce au de gând să facă cu ea și ei mi-au răspuns cu râs sălbatec că n'a vrut să se lese s'o sărute voevodul și că el a luat-o cu dânsul ca s'o îmblânzască.

— Albrecht, zise Maria, aceasta trebuie să fie vr'o nouă fără de lege a lui Balc, nu vei îngădui să se întâmple fetei vr'un neajuns câtă

vreme va sta sub umbra steagului tău.

— Inainte de toate, răspunse Albreecht, trebuie să se dee de știre Părintelui Anselm să caute să aducă pe fată în firea ei. Tu, grăbește de pune la cale pentru cină: până atunci sau în timpul ei, voiu găsi eu mijloc să aflu dela Balc cine este fata și ce gânduri are asupra ei. Oricare ar fi ele, câtă vreme se va afla în zidiurile noastre, ea este la adăpost de orice neajuns. Mă duc și vă trimet pe Părintele Anselm aici, ca să-i spuneți întâmplarea.

Cavalerul se întoarse în sala unde se afla Balc căruia slugile îi scoteau atunci zaua și armele. Trăgând pe Anselm deoparte, îl rugă să se ducă la Maria, de oarece aceasta are neapărată nevoie de el. Până se găti cina, amâncoi cavalerii întreținură pe Balc cu amărunte asupra mersului războiului din Italia, aduse de trimesul din Ardeal.

In curând se aduse cina și cavalerii se puseră și ei la masă lângă Balc pentru a-i face cinste și a-l ține de urât. După câtăva vreme se întoarse și Părintele Anselm și fu poftit să se pue la masă; el se așăză lângă Cavalerul Albrecht.

— Cum îi este fetei? întrebă el încet pe minorit.

— Și-a revenit în fire, nu are nimică: leși-

nase mai mult din spaimă decât din obosală, răspunse Anselm pe acelaş ton.

— Cine este ea?

Părintele era să răspundă când Cavalerul Albrecht, văzând ochii lui Balc aţintiţi asupra lor, zise voevodului:

— Părintele Anselm îmi spune că o fată, adusă aici fără cunoştinţă de oştenii dumitale, se află mai bine mulţămită îngrijirilor lui.

— Ah, da, răspunse Balc, cu un râs cam silit, am uitat să te previn de frumosul oaspe ce ţi l'am adus şi de împrejurările în care l'am întâlnit. Închipueşte-ţi că azi dimineaţă, oprindu-ne la satul Tamaşi pentru a lasa caii să răsufle, un ţaran necunoscut s'o aruncat asupra mea şi o voit să-mi dee o lovitură de cuţit dar eu, făcând o mişcare grabnică, am fost lovit numai de braţul lui şi mărturisesc că lovitura o fost atât de puternică încât am căzut la pământ. Vrând oştenii mei să-l prinză el s'o aparat ca un turbat, scoţând din ţarţ un paloş şi rănindu-mi mai mulţi oameni. In sfârşit Talpan, hotnogul de slujitori, o izbutit să-l prindă cu arcanul. L'am dus la Bacău unde l'am dat pe mâna şoltuzului Mayer şi a lui Berdilă, namestnicul, ca să-l cerceteze şi să-l judece. Fata era cu dânsul şi i-aşi fi dat drumul dar ea, pe de o parte a început să strige că este fiica cneazului Baloş dela Poiana, iar

pe de altă parte, din graiu vrednic de credință, am aflat că țaranul cu care se afla este unul din căpetenîile cetei acelui lotru vestit ce se numește Păunașul Codrilor. Dacă într'adevăr nu se laudă că ar fi fata cneazului Baloș, care știm că este un dușman neîmpacat al domniei, apoi faptul că ea însoțea pe unul din tovarășii talhariului ar fi un început de dovadă că cneazul este în oarecare înțălegere cu el și este vrednică de mai de aproape cercetare. Iar chiar de nu o grăit adevărul și este o fată din prostime totuși, ca ibovnică a unui hoț, trebuie să cunoască multe taine de ale lui și prin ea vom putea afla amărunte folositoare pentru noi. Pe dânsa n'am vrut s'o dau pe mâna lui Mayer și a lui Berdilă căci ei, cum știi, sunt oameni aspri. M'am hotărît să umblu cu ea cu binișorul spre a afla ceiace vreu să știu. Mi-am pus de gând să încep s'o cercetez chiar mâni de dimineață, între patru ochi și de aceia ți-ași fi îndatorit dacă ai pune-o într'o odae lângă acea în care am să șăd eu, ca să-mi fie cercetarea mai cu îndămână. Te-aș ruga chiar să poroncești ca fata să fie adusă îndată acolo, căci n'ași vrea să poată vorbi cu altcineva înainte de a da ochi cu mine.

Chipul firesc în care Balc făcuse această povestire ar fi putut face pe un om care nu l'ar fi cunoscut să creadă că el zicea numai

curatul adevăr, dar Cavalerul Albrecht îl știa de mult și în multe împrejurări fusese în stare să-și dee samă de meșteria cu care fiul lui Sas mânuia minciuna. Se îndoi din capul locului că împrejurările întâlnirii lui cu fata să se fi petrecut astfeliu cum le povestia Balc și cererea dela sfârșit îl încredință că el urmărește scopuri necurate. De aceia răspunse scurt:

— Singura odae în care te pot pune are, în stânga, pe acea în care doarme trimesul unguresc, iar în dreapta odaia mea de culcare, prin urmare nu-ți pot îndeplini cererea. Dacă dorești ca fata să nu poată vorbi cu nimene, lucrul este, ușor: avem aici mai multe încăperi pentru opreală și pot poronci ca ea să fie dusă într'una dintr'însele și să nu meargă nimene la dânsa fără știrea mea.

— Dacă nu se poate altfeliu, răspunse Balc, încercându-se în zadar să ascundă nemulțămirea ce o simțea văzându-se dejucat, te-aș rugă să dai poroncile cuvenite. Cred că nu te vei împotrivi ca cheia temniții în care va fi pusă să-mi fie adusă și ca un slujitor de ai mei să stee de pază înaintea ușii.

— Ostașii mei sunt de toată credința, răspunse cavalerul, dar dacă nu ai încredere, va fi precum dorești. Să vie Hans aici, poronci el unui servitor.

Vechea noastră cunoştinţă de la rateşul din Ciortolom sosi în curând şi se opri la trei paşi de masă, făcând salutul oştenesc.

— Hans, zise cavalerul, ia fata adusă de voevod şi o du în temniţa cea de sub capelă. Ingrijeşte-te ca Hertha să trimată acolo un aşternut curat, lumânare şi ce va mai fi de trebuinţă. Apoi închide-o şi adă cheia aici după ce vei spune hotnogului de slujitori domneşti să pue de pază, la uşa temniţii, pe un oştean de încredere de ai lui. Mergi!

Hans, salutând din nou, ieşi pe uşă. Balc vărsându-şi un pahar de vin, începu să povestească despre izbânda lui asupra Tatarilor, făcându-se că nu mai gândeşte la cele întâmplate.

După o jumatate de ceas, Hans apăru din nou, urmat de Talpan, şi dând în mâna cavalerului o cheie mare de aramă, pe care acesta o înmână voevodului, zise că poroncile ce i-au fost date sunt îndeplinite, iar Talpan zise lui Balc numele oşteanului pus de strajă la uşa temniţii. După ce mai schimbară câteva cuvinte, Balc se sculă, rugă pe gazda lui să-i arăte unde este odaia pregătită pentru el, apoi îşi luă noapte bună dela Cavalerul Ulrich, şi dela Părintele Anselm.

De oarece în odaia în care şăzuse Ştefan Stroici se afla trimesul unguresc, Cavalerul Al-

brecht duse pe voevod în acea de alăturea, din partea dreaptă, unde găsiră pe Talpan și pe o slugă a lui Balc, apoi cavalerul se retrase, dorind oaspelui său somn ușor.

După ce dădu câteva poronci prin curte, merse în odaia lui unde Maria îl aștepta vorbind cu Părintele Anselm și cu Hertha.

— O, Albrecht, zise Maria, trebuie să faci toate chipurile ca să scăpi pe biata fată de atingerea acestui neom. Părintele mi-o povestit basmul iscodit de Balc; este o minciună dela început până la sfârșit, chiar oștenii lui au spus că el o sărutat-o cu deasila și că voinicul care o însoțea o lovit pe Balc cu pumnul pentru a o feri de această batjocură. Ea este pe jumatate moartă de groază. Când și-o venit în fire și o zărit pe Părintele Anselm, s'o aruncat în genunchi, la picioarele lui, rugându-l s'o mântue și o spus că o scapat din mâna Tatarilor numai pentru a intra într'o primejdie și mai grozavă. Mai mult n'am putut afla, căci Hertha care i-o dus cele de trebuință în temniță, o putut să rămâie prea puțin sângură cu dânsa din pricina hotnogului care, cu toate încercările lui Conrad Müller să-l facă să mai zăbăvască pe afară, o intrat în întru și o zis că are poroncă aspră de la voevod să nu lese pe nimene să vorbească cu ea. Nu putem s'o lăsăm în mânile lui Balc, ar fi un pacat.

— Așa-i de tânără și de frumoasă! zise Hertha. Fără îndoială este o fată de neam mare, mânile ei sânt albe și gingașe ca mânile stăpânei mele, se vede că ele nu au fost niciodată întrebuințate la muncă.

— Balc are cheia temniții și poate intra la dânsa la orice ceas din zi și din noapte; o are în puterea lui, zise Maria. Albrecht, trebuie să iei măsuri de ocrotire pentru această nenorocită.

— Să n'aveți nici o grijă în această privință, zise cavalerul zâmbind. Am dat poroncă lui Hans să pue de strajă, la ușa de din afară a temnițelor, doi oșteni de ai noștri, cu lozincă să nu lese pe nimene să intre fără de a-l striga pe dânsul. El va veghea toată noaptea, iar jos, la scara ce duce la ușa odăii voevodului, mai sunt doi oșteni de ai noștri, care au poroncă să-mi dee de știre îndată ce ar vedea pe Balc scoborându-se pe scară. Fiți deci pe pace, fata astă noapte nu este amenințată de nici o primejdie și tot atât de teafără va rămânea câtă vreme va sta în această cetate. Mâni vom vorbi și ne vom gândi la ce este de făcut pentru a o scapa din ghiarele lui Balc. Dar miezul nopții o trecut de mult, ar fi vreme să ne odihnim.

Părintele Anselm dori prietenilor lui noapte bună și ieși din odae, urmat în curând de Hertha și peste puțin toate luminile câte mai ardeau în Cetate se stânseră.

Balc se trezi de dimineață și grija lui cea dintâiu fu să se întâlnească cu trimesul unguresc. Acesta, un nemeș de rând dela curtea voevodului Transilvaniei, se numea Bela Somossy, era un ungur oacheș, gros, mustecios, greoiu la minte, îngâmfat, lăudăros, necioplit, dar pintenat și plin peste măsură de șireturi și de fir.

Balc îl primi în sala cea mare. Indată ce Ungurul intră pe ușă, voevodul veni grabnic înaintea lui și-l salută cu o plecăciune care ajungea până la slugărnicie. Ai fi zis că Somossy era un fiu de domn primind pe un mic diregător străin. Deși era foarte nerăbdător să afle pricina venirii lui, Balc puse pe ungur să șadă pe un jilț, iar el se așăză pe un scaun în stânga lui și începu convorbirea care se făcea în limba ungurească, prin feliu de feliu de întrebări asupra sănătății mărinimosului său sttăpân și binefăcător, Voevodul Ardealului, zicând că arde de nerabdare să afle cum îi merge la Napoli. Apoi, după ce Somossy îi împărtăși puținul cât știa și el în această privință, Balc începu alt șir de întrebări asupra sănătății ocrotitorului său, vice-voevodul Transilvaniei. Pe urmă, arătă toată bucuria ce o simțea auzind că vice-voevodul binevoise să trimată către smeriții săi prieteni, Sas și Balc, pe un sol ales ca Bela Somossy, a cărui vitejii la oaste și di-

băcie în sfaturi îi erau de mult cunoscute. Toate aceste erau amestecate cu încredințări de nemărginită credință către strălucita și falnica coroană ungurească, sângurul sprijin, sângura dar puternica pavăză a domniei moldovenești. Ungurul asculta și se umfla din ce în ce mai tare în pene.

— Ai dreptate să te bizui pe sprijinul vice-voevodului, zise în sfârșit Somossy, el îți este binevoitor: venirea mea aici este o dovadă despre prietenia lui. Sânt trimes să vă dovedesc că erați amerințați de o mare primejdie, dumneta și cu părintele dumitale. Un număr de nemulțămiți de aici au alcătuit o lungă și amărunțită jalbă asupra voastră, pe care o trimesese printr'un credincios tocmai la Vișegrad, pentru ca de acolo să fie trimasă craiului. O întâmplare fericită a făcut ca acel trimes să fie oprit tocmai dincolo de Cluj și să fie adus vice-voevodului cu hârtiile ce s'au găsit asupra lui. Vice-voevodul a deschis cărțile și s'au găsit înșirate într'însele, o mulțime de fapte nelegiuite, care ar fi fost săvârșite de dumneta și de Sas asupra locuitorilor acestei țări a craiului, Moldova.

— Nu mă îndoesc, îl întrerupse Balc, că voevodul care ne cunoaște nu le-a dat niciun crezământ. El știe că credința noastră către crăie, și agerimea cu care împlinim toate po-

roncile ce ni vin de peste munți ni-au făcut dușmani nenumarați care nu se dau îndărăt dela nici o scornitură, dela nici o mișălie spre a scapa de noi și a aduce în locul nostru stăpânitori cu mai multă îngăduială pentru ei, dar cu mai puțină râvnă pentru trebile crăiei.

— Toate aceste le știm, zise Somossy, dar știi că această țară atârnă de Voevodul Ardealului și că el este oareșicum răspunzător de buna ei ocârmuire, mai ales când totdeauna s'a pus pentru Sas și l'a aparat de toate pârile venite asupra lui, necontenit, de ani. Dar plângerile împotriva voastră se înmulțesc din zi în zi și dacă întâmplarea n'ar fi făcut ca aceasta de pe urmă jalbă să cadă în mânile noastre, dacă ea ar fi ajuns la Vișegrad, nu încape îndoială că palatinul, în neființa craiului, ar fi deschis-o și că ar fi trimes în cercetarea faptelor pe vr'un om de ai lui. Noi nu ne îndoim că acele aratate sunt minciuni, dar mai știi ce soiu de oameni trimete palatinul în asămenea împrejurări? Curtenii sunt lacomi și dacă dușmanii voștri ar fi izbutit să câștige pe omul palatinului în partea lor, era rău de Sas și mai aveam și noi neplăceri, sub cuvânt că nu vă priveghem îndestul. Vice-voevodul ar fi ars bucuros hârtiile și ar fi trimes pe purtătorul lor să înfunde vr'o ocnă, dar s'a temut să nu se fi făcut două rânduri de hârtii, trimese pe

două căi deosebite și atunci ar fi putut să fie rău de el. Ne-am chibzuit împreună și el m'a trimes pe mine aici, ca să fac eu cercetarea și să-i dau de știre dacă jalbele sunt adevarate sau nu.

— Cărțile prinse le ai cu dumneta? întrebă Balc.

— Nu, răspunse Somossy, vice-voevodul a pus de le-a tălmăcit pe latinește și mi-a dat mie acele tălmăciri, dar cărțile care sunt scrise pe sârbie au rămas la el.

Balc acum înțălesese pe deplin scopul Ungurilor. Vice-voevodul Ardealului voia să se folosască de aceste jalbe pentru a stoarce bani dela Sas; dar faptul că se încredințase lui Somossy numai tălmăciri de pe acele plângeri, îl făcea să se teamă că dobândirea originalelor îl va costa scump.

— Dacă vrei, urmă Ungurul, îți pot arăta cărțile.

— Nu mi-ar folosi mult căci nu știu latinește, răspunse Balc.

— Dar capelanul acestei cetăți ți le-ar putea tălmăci ușor pe românește sau pe nemțește, zise Somossy. Eu n'am avut vreme să învăț carte și vice-voevodul mi-a spus să cer, la cercetarea mea, ajutorul acestui călugăr.

— Dar, zise Balc, căruia propunerea de a pune pe Părintele Anselm în cunoștința unor

asămene lucruri nu-i surâdea deloc, nu-ţi aduci aminte de cele ce sunt rostite în acele cărţi?

— Imi amintesc pe unele dintr'însele.

— N'ai putea să mi le spui pe scurt.

— Cum nu.

Şi Ungurul începu să înşire lui Balc un şir întreg de fapte neomenoase şi nelegiuite săvârşite de Sas, de el, de fraţii lui şi de oamenii lor. Toate erau adevarate şi Balc, ascultându-le, era silit să-şi mărturisască că dacă elo veneau la cunoştinţa palatinului ar fi trebuit ca Sas, pe lângă nesfârşite osteneli şi umiliri, să cheltuiască o parte însamnată din câştigul adus prin săvârşirea lor pentru a izbuti să-şi scăpe domnia.

— Şi de cine sunt iscălite jalbele? întrebă el întrumpând pe Ungur.

— Tălmăcirile mele nu poartă iscăliturî, răspunse acesta, şi nu ţin minte numele jăluitorilor, după cât ştiu însă sunt mulţi şi tot oameni de samă.

Balc, sculându-se de pe scaun, începu să se primble prin sală. Scopul Ungurilor era vederat: voiau bani şi bani mulţi. Dacă nu-i mulţămea îndată, Voevodul Moldovei era în primejdie să dee şi mai mult oamenilor trimeşi de palatin. Cererile vice-voevodului puteau fi micşorate în urma unor tocmeli, prelungind tratările cu Somossy, dar dacă jăfuitorii făcuse

două sau și mai multe rânduri de scrisori, ele puteau ajunge, dacă nu și ajunsese, în mânile palatinului. De unde putea să știe dacă nu cumva trimeșii palatinului, însărcinați să cerceteze faptele aratate, nu erau pe drum? Era deci neaparat trebuință să capete curând originalele jalbelor pentru ca, văzând iscăliturile, să poată pune mâna pe jăluitori și să-i predee călăului. Iar la sosirea trimeșilor palatinului nu s'ar fi găsit cine să susție acele cuprinse în jalbe, căci iscălitorii lor n'ar mai fi trăit, iar ceilalți dușmani ai domniei ar fi fost prea îngroziți pentru ca să îndrăznească să înfrunte pe vodă. Și dacă rândul de hârtii prins de vice-voevod era sângurul ieșit din țară, ce lovitură cumplită dădea dușmanilor lui prin osândirea acelor îndrăzneți care cutezase să-l pârască, ce liniște și ce groază ar fi domnit în țară, după o pildă atât de strașnică. Bănuia cine erau jăluitorii, era încredințat că printre dânșii trebuiau să se afle cei mai cu vază din cnejii care, în multe rânduri, îndrăznise să-i stee împotrivă, silindu-l uneori să dee îndărăt de la vr'o împilare. Avea un prilej minunat pentru a trage o răsbunare groaznică. Oprindu-se pe loc în fața Ungurului, a cărui privire îl urmărea necontenit, îi zise cu un glas nepăsător:

— Toate câte mi le-ai spus sunt numai năs-

cociri de ale neprietenilor noştri, care sunt şi neprietenii craiului. Poţi să faci cercetarea, vei vedea că nimica nu se va pute adovedi. Ş'apoi chiar dacă urzelile acestor pârâtori ar fi atât de bine ticluite încât unele din faptele aratate de ei ar putea, prin mărturii minciunoase, să pară adevarate, voevodul şi cu mine nu ne temem de nimica, căci pe lângă curăţenia cugetului şi credinţa noastră bine dovedită către coroană, mai avem sprijin puternic pe lângă craiu. Tatăl meu o avut norocul să poată ajuta la vreme de nevoe magnaţi care vorbesc zilnic cu craiul şi au un loc de frunte printre sfetnicii lui. Ei vor şti să-l apere şi să ne ferească de orice rău.

La auzul acestor cuvinte, faţa până atunci veselă a Ungurului începu să se întunece.

— Dar, urmă Balc, pentru ce să te supui la un zdruncin zadarnic, colindând ţara pentru a asculta nişte spuse ce ţi le voiu dovedi de minciunoase cu înlesnire şi care la urma urmei nu ni-ar putea pricinui nici un rău. Scrie îndată vice-voevodului să-ţi trimată jalbele ca să mi le înmânezi, spre a mă pune în stare să aflu numele pârâtorilor şi noi vom fi gata să vă arătăm amândorura recunoştinţa noastră, iar pedeapsa ce o vor lua-o bârfitorii dela noi va fi cea mai bună chezăşie de linişte pentru viitor.

Intăiu Ungurul se apără pe temeiul poron-

cilor primite dela vice-voevod și primejdia la care s'ar expune dacă împrejurarea ar veni la cunoștința palatinului dar, la urma urmei, căzură la tocmală. Se învoiră ca vice-voevodul să primească o mie de galbăni și Somossy trei sute; se mai hotărî să scrie lui Sas, la Suceava, pentru a-l înștiința despre această înțălegere și a-i cere să trimată banii. Iar Somossy, din partea lui, urma să răpadă pe unul din slujitorii cu care venise, la Cluj, spre a lua jalbele dela vice-voevod și a le aduce la Cetate, unde Balc urma să rămâie până la sosirea răspunsului lui Sas, iar Somossy până la acea a cărților.

Această de pe urmă măsură fusese luată de cătră Balc căci, ținând pe Somossy la Cetate, nu era în primejdie ca acesta să se întâlnească cu dușmanii domniei și, din vorbele lor, să-și dee samă de mărimea nemulțămirii care domnea în țară, ceeace ar fi putut să-l facă să strice târgul făcut și să-și mărească cererile. Somossy se duse să caute pe unul din oamenii lui care era cu știință de carte, pentru a face scrisorile cătră vice-voevod, iar Balc, fiind cărturar bun, ceru cele trebuitoare pentru a scrie lui Sas.

Incepuse să pecetluiască cărțile când ușa se deschise și Talpan intră și ceru cheia chiliei în care era închisă Ileana, pentru a-i duce mâncarea de dimineață. Înștiință totodată pe voe-

vod că soția cavalerului celui bătrân trimesese printr'o slujnică a ei, haine și alte lucruri pentru fată și venea să ceară deslușire dacă poate s'o lese să intre la dânsa.

— Poti s'o lași să intre, răspunse Balc, după oareșicare gândire, dar nu vei îngădui ca ele să vorbească împreună și vei cerceta cu deamăruntul lucrurile ce-i sunt trimese, ca să nu cumva să se afle printr'însele unelte ce i-ar putea înlesni fuga. Mergi și te întoarce în curând cu cheia, căci am nevoie de tine.

După eșirea lui Talpan, Balc isprăvi pecetluirea cărților și când hotnogul se întoarse, îl întrebă cum se află fata și dacă nu cumva a vorbit cu slujnica.

— Se află bine, răspunse Talpan. Nu le-am auzit schimbând vr'un cuvânt, iar în lucrurile trimese nu se afla nimică ce ar putea să dee de bănuit.

— Talpane, zise Balc, iaca niște cărți către Vodă și către fraților mei. Incalecă pe calul pe care am venit eu ieri și pleacă la Suceava unde va trebui să fii la noapte, fără zăbavă. Luni vei pleca înapoi cu răspunsul lui Vodă și vei fi negreșit sara aici, căci numai până vineri pot să stau.

Talpan se închină, luă cărțile și plecă tocmai când intrau amândoi cavalerii, care veneau să

dee lui Balc bună dimineaţa. In curând Somossy, care isprăvise alcătuirea cărţilor către vice-voevod şi le pornise cu un credincios, veni şi el. Şăzură cu toţii întreţinându-se de deosebite lucruri până la vremea prânzului, care avu loc în sala unde se aflau şi la care luă parte şi Maria.

Cu toată greaţa ce o simţea pentru Balc, datoria ei de gazdă şi faptul că el era fiul Voevodului Moldovei o sili să se facă că îl vede cu plăcere, să asculte vorbele lui cu surâsul pe buze şi, la masă, să-l pue în dreapta ei.

Vinul cavalerilor era bun şi Balc, dar mai ales Somossy, îi făcură cinste. Văzând că acest din urmă devine din ce în ce mai zgomotos, Maria se retrase cu părintele Anselm, rămânând la masă numai cei doi cavaleri cu oaspeţii lor. Se aduseră alte ulcioare pline cu bosioc vechiu dela Odobeşti care fusese cu deosebire lăudat de Ungur. Cavalerii beau cu cumpăneală şi, dela o vreme, Balc urmă pilda lor, dar Somossy deşertă pahar după pahar. Se făcuse cumplit de vorbaret şi nu mai înceta să-şi cânte izbânzile la războiu, la masă sau pe lângă femei dar, dela o vreme, limba începu să i se îngreuieze şi la urmă căzu adormit, cu coatele pe masă, făcând să răsune sala cu horăiturile lui. Faptul stârni veselia celor-

lalți meseni și-i făcu să părăsască masa și să se retragă fiecare în odaia lui spre a se odihni. Somossy însă, nefiind în stare să se scoale de pe scaun, fu dus pe brațe de doi oșteni și depus pe patul lui.

După o jumatate de ceas domnea în cetate liniștea cea mai desăvârșită, când Balc ieși din odaia lui, scoborî scările fără zgomot și se îndreptă spre partea unde se aflau temnițile. Insă când ajunse la ușa lor, un ostean dela Cetate, i se puse înainte, încrucișând sulița și-i spuse că are poroncă să nu lese pe nimeni să intre fără învoirea castelanului. Balc își spuse numele și se încercă, întâiu să-l facă cu binele să-i dee drumul, dar Neamțul răspundea că nu este voe și rămânea neclintit la locul lui. Voevodul, suparat, începuse să strige și să-l amerințe când auzi în curte un zgomot de pași, și, întorcându-se, văzu pe Cavalerul Albrecht care se apropiese de el.

— Bine că ai venit, zise Balc, închipuește-ți că acest încăpățânat nu voia să mă lese să intru în temniță.

— El și-a făcut datoria, răspunse cavalerul, căci rânduiala cetății este ca nimeni să nu intre în temniți fără învoirea mea!

— Vreu să merg să văd ce voiu putea afla dela prinsa mea. Te rog să-i dai poroncă să mă lese să intru, zise Balc.

— Te voiu însoți eu însu-mi, zise castelanul și, făcând oșteanului un sămn, acesta se dădu în lături.

Apoi cavalerul, împingând ușa grea de stejar, întărită cu șine groase de fier, Balc intră într'o sală strâmtă în care se vedea o scară cu câteva trepte. Scoborîră treptele și se găsiră într'o altă sală, luminată prin niște răsuflători și în care se vedeau ușile mai multor chilii. Dinaintea celei din capătul din dreapta sălii, se ținea un slujitor domnesc cu suliță în mână.

— Iți mulțămesc, domnule cavaler, zise Balc când ajunse înaintea acelei uși, de acum nu mai am trebuință de dumneta.

— Dar eu, zise Albrecht, am temeiuri care mă silesc să te însoțesc în chilia acestei fete.

— Glumești? întrebă Balc răstit și înroșindu-se. Nu înțălegi că am trebuință să rămân sângur cu fata?

— Tocmai fiindcă bănuesc care sunt acele temeiuri, răspunse liniștit cavalerul, sânt hotărît să nu te las sângur cu dânsa.

— Mi se pare, domnule Cavaler, zise Balc, ridicând glasul, că dumneta uiți că fata este prinsa mea și eu am temeiuri pentru a bănui că ea stă în legătură cu dușmanii domniei ce sunt și acei ai crăiei și uiți, în sfârșit, că eu sânt fiul domnului acestei țări.

— Și eu, răspunse cavalerul cu cea mai

mare liniște, castelanul acestei cetăți a craiului Ungariei, nu stau nici sub ascultarea Voevodului Moldovei nici sub acea a fiului său. Banderiul meu fâlfâie pe zidiurile Cetății alături cu acel al craiului și nu voiu îngădui ca în lacașurile adăpostite de umbra lui cineva, cât de fiu de voevod ar fi el, să-și facă râs de o femeie, oricât de vinovată ar fi ea.

— Și cum îndrăznești, strigă Balc, punând mâna pe paloș, să bănuești gândurile mele. Cine-ți dă voe să presupui că vreu să intru la dânsa pentru altceva decât pentru a o cerceta.

Cavalerul, fără a se arata câtuși de puțin mișcat de mânia lui Balc, îi răspunse liniștit, uitându-se drept în ochii lui:

— Trăesc de prea multă vreme pe aceste locuri, am văzut și am auzit prea multe pentru ca să nu știu cu cine am de a face. Lasă paloșul în pace, căci dacă este vorba să ni arătăm puterea, n'am de spus decât un cuvânt și atât dumneta cât și slujitorii dumitale vă veți trezi dincolo de podul mișcător al Cetății, mai curând decât dorești.

Totodată, în capul scării, se aratară Cavalerul Ulrich și Hans, urmați de mai mulți Nemți înarmați.

Balc, cu toată vitejia lui, recunoscută chiar de dușmanii săi cei mai neîmpacați, era un barbat prea chibzuit și prea stăpân pe sine

pentru ca să-l fi putut târî mânia într'o luptă din care n'ar fi putut ieşi decât cu ruşine.

— Nu mă sparie oştenii dumitale, răspunse el.

Apoi urmă cu un glas mai domol:

— Cetatea fiind a craiului nu vreu să fac gâlceavă într'însa, dar să ştii că voiu înştiinţa pe tatăl meu şi că el, la rândul lui, va aduce la cunoştinţa curţii crăeşti purtarea dumitale.

— Voiu şti să-mi arăt îndreptările către curtea crăiască, răspunse cavalerul. Ii voiu putea chiar arata multe lucruri ce-i sunt necunoscute şi care, de ar fi cunoscute, ar putea face ca nişte oameni stând astăzi mai sus decât li se cuvine, să cadă pe urmă jos de tot.

Aceste de pe urmă cuvinte ale cavalerului schimbară mânia lui Balc în teamă, căci cunoştea vaza de care se bucura cavalerul, atât pe lângă Voevodul Transilvaniei cât şi pe lângă curtea crăiască. După ce ramase câtva în tăcere, zise cu un glas cu totul schimbat:

— Nu trebuie să te mieri, domnule cavaler, dacă bănuelile dumitale m'au jignit. La urma urmei, dacă nu vrei să mă laşi să vorbesc sângur cu fata, paguba nu este mare, căci Vineri gândesc să plec de aici şi, odată ajuns la Suceava, voiu putea să aflu de la ea tot ce doresc să aflu.

— Indată ce vei ieşi din Cetate vei putea

face cu dânsa ce vei dori și ceiace te va ierta cugetul, răspunse cavalerul, apoi amândoi părăsiră temnița și se îndreptară fiecare spre locuința lui. Cavalerii în acea zi nu mai văzură pe oaspeții lor până la cină, căci Somossy nu se trezi decât sara târziu, iar Balc ramase închis în odaia lui.

La cină însă, Balc vorbi cu toată lumea ca și când nu i s'ar fi întâmplat nimica neplăcut în cursul zilei, iar Somossy mâncă și, mai ales, bău cât patru. Pe lângă bosiocul dela Odobești, cavalerul poroncise să se aducă și niște Nicorești roș, vechiu de zece ani, iar trimesul vice-voevodului, neștiind căruia să-i dee cununa, bău dintr'amândouă până când își pierdu tot cumpătul. După ce laudele îi curseră din gură cu mai multă ușurință decât la prânz, începu să se plângă că Balc nu a știut să prețuiască îndestul cinstea ce-i făcuse vice-voevodul trimițându-i pe acel mai bun prieten al său și-i mulțămea pentru ostenelile lui numai cu trei sute de galbeni, când el îi dădea prilej să se mântue deodată de cei mai vajnici neprieteni ai lui.

Iar Balc nu știa ce să facă ca să-i închidă gura. La urmă, Somossy jură că nu-i dă jalbele până ce nu-i va da, peste banii juruiți, și câte două poloboace de fiecare din vinaturile ce erau pe masă.

Balc se grăbi să i le făgăduiască, nădăjduind că îl va astâmpara, dar Ungurul începu să ceară altele pentru vice-voevod, destăinuind în beţia lui toate amăruntele afacerii pentru care fusese trimes. Balc vedea zâmbetul ironic pe buzele Cavalerului Albrecht, hazul ce făcea în urma destăinuirii lui Somossy şi nu mai putea de suparare. In sfârşit alese mijlocul cel mai nemerit pentru a pune capăt acestei batjocuri. Incepu să verse Ungurului pahar peste pahar şi grăbi astfeliu sosirea clipei în care beţivul, doborît în sfârşit de puterea vinului, se prăbuşi sub masă în desăvârşită nesimţire.

— Cred, zise atunci Balc cavalerilor, că sunteţi oameni prea cuminţi pentru a da credinţă vorbelor nesocotite ieşite din gura acestui beţiv.

— Noi credem numai ceiace vedem, răspunse cavalerul Albrecht. Ştim că dacă adesa se întâmplă să găseşti adevărul în vin, altădată el aduce numai minciuni şi, cu aceste cuvinte, duse pe Balc în odaia lui.

XXXIX.

In care aflăm cine era Vidra.

Am văzut că Anton Guercy, sluga lui Ştefan Stroici, rămăsese la Cetatea Neamţului, fiind încă prea slab pentru a urma pe stăpânul său când acesta plecase cu Isaia şi cu Mihu.

Ingrijirile Părintelui Anselm, o hrană bună şi odihna îl îndreptară în scurtă vreme pe deplin. Anton ar fi fost fericit la Cetate dacă ar fi avut ce să facă. Harnic şi iute din firea lui, trândăvia îi era nesuferită. Işi trecea vremea cu vânatul, meşteşug în care era neîntrecut şi niciodată masa cavalerilor nu fusese atât de bogată în vânaturi de tot soiul. Nedibăcia Nemţilor în mânuirea spezei stârnise dela început mirarea lui. Ei ştiau să întreubinţeze numai tăişul armei. Anton lua în fiecare zi câte cinci dintr ei şi-li arata, vreme de un ceas, cum se întrebuinţează vârful armei. Totuşi, când era vreme rea ori, dintr'un prilej oarecare, nu putea să meargă la vânat, bătrânul oştean nu mai putea de urât.

Era acuma pe la sfârşitul lui August, întoarcerea lui Stroici nu putea să mai întârzie şi Anton o aştepta cu nerabdare când, într'o sară, un oştean veni să-l chieme din partea Părintelui Anselm şi Anton se grăbi să se ducă la mînorit.

— Ai putea, zise acesta, să-mi faci o slujbă pentru care ţi-aşi rămânea recunoscător.

— Cu cea mai mare plăcere, Părinte, zise Anton, poronceşte.

— Am de trimes la Târgul-Trotuşului nişte cărţi care nu le pot încredinţa decât unui om de toată nădejdea. Hans Biedermann, care de o-

biceiu duce cărțile de aici părinților de acolo, este dus la Suceava și se va întoarce numai peste câteva zile. M'am gândit să te rog pe dumneta să-mi faci această slujbă. Ești om cuminte și viteaz, știi românește bine și-ți voiu da un cal bun.

— Sânt prea fericit, Părinte, că-ți pot fi de trebuință. Când dorești să plec?

— Astănoapte, ași dori ca cel mai târziu poimâni de amiază cărțile să fie în mâna Părintelui Gervasie.

— Fii încredințat că voiu face precum dorești.

Anton plecă cu două ceasuri înainte de răsăritul soarelui: calul ce i se dăduse avea un umblet minunat, la prânzul cel mic era la Piatră unde se odihni două ceasuri, la toacă sosea în Bacău. Nemții dela Cetate îl sfătuise dacă ajunge de vreme în Bacău și calul nu-i este din cale afară ostenit, să nu mâie acolo, dar, după un scurt popas, s'apuce pe la Călugăra, deadreptul peste deal și să stee peste noapte la rateșul jupânesei Sandei, în Ciortolom, unde va găsi vin bun și adăpost curat. Văzând în Bacău că calul mai poate merge departe, îl odihni un ceas și plecă înainte. Drumeții pe care îi întâlni îl îndreptară spre rateșul cunoscut de toți și unde ajunse cu vr'o două ceasuri după aprinsul lumânărilor.

Indată ce sosi, văzu de cal, puse să-l frece, să-l săcele, să-l perie şi să-l adăpe faţă cu dânsul, părăsindu-l numai după ce-l văzu legat înaintea unei iesle pline de grăunţe, a unei corlăţi umplute cu fân mirositor şi cu un aşternut de paie care-i venea până la pântece.

Bătrânul oştean se îndreptă apoi spre crâşmă pentru a-şi mângâie şi el stomahul cu ceva mâncare şi cu vinul ce-i fusese atât de lăudat de Nemţii de la Cetate când, ajuns în faţa unei uşi deschise, ramase încremenit, cu ochii holbaţi. In odae era lumină şi pe prag sta o tânără femeie care nu era alta decât Vidra.

Văzând că străinul o stat deodată pe loc, se uită şi ea la dânsul. Deveni galbănă ca ceara şi nu putu să înăbuşască, un strigăt:

— Anton!

Iar el răspunse:

— Cneghina Domnica! Dumnezeule! Ea trăeşte!

Şi bătrânul, îngenunchind înaintea ei, îi luă mânile şi le acoperi cu sărutări. Lacrimile izbuhniră din ochii Vidrei.

— Da, Antoane, zise ea mângâind capul şi faţa lui, eu sânt Domnica şi tare mă bucur că te văd! Ah! ce vremuri îmi aminteşti, şi Vidra îşi acoperi ochii cu mânile.

Dar aducându-şi aminte că împrejurul lor, pe lângă carăle trase în răteş, mai sunt şi

străini, zise lui Anton, silindu-l să se scoale și luându-l de mână:

— Vină în odaia mea, ca să vorbim în liniște.

Nu voiu osteni pe cetitor cu cele rostite de Vidra și de Anton, dar voiu da aici pe scurt povestirea vieții tinerii și frumoasei femei, lăsându-l să găcească de ce feliu au trebuit să fie voroavele lor.

Vidra era fiica cneazului, Stan dela Comănești pe Soloneț, vestit atât prin nemărginita-i bogăție cât și prin vitejiile făcute în nenumarate războaie.

Cnezatul lui cuprindea satele Comănești, Băieșești și Pârtești, cu peste opt sute de gospodari bogați; cu mori, crășme și brudini de poduri, cu heleșteie și prisăci de mii de stupi, cu codri întinși și cu pășuni pe cari pășteau nenumarate turme de boi și herghelii de cai.

Ramas orfan când abie ieșise din copilărie, firea-i neastâmpărată și un dor nemărginit de voinicii îl făcură să lese îngrijirea averii credinciosului vataman Mincu, iar el, urmat de o ceată mare de voinici din satele lui, bine înarmați și bine gătiți, intră în slujba Impărăției dela Răsărit. Luă parte la multe războaie împotriva Turcilor și a lefegiilor catalani cari, răsculându-se și punând mâna pe o parte din statele împărătești, înfruntară vreme îndelungată toată puterea împăratului. Din slujba împărătească

trecu în acea a craiului Ungariei și susținu pentru el lupte crunte cu Veneţianii în Dalmaţia și cu Cehii în Boemia. Neputându-se împaca cu trufia Ungurilor, intră în slujba lui Vladislav Piticul, craiul Ţării Leșești. Dacă ceata lui se împuţina după fiecare bătălie, ea își întregea iar numărul în curând, căci lefegiii români mișunau pe acea vreme prin oștirile domnitorilor megieși cu ţările noastre și fiecare din ei alerga bucuros sub steagul lui Stan, căci el izbutise să-și facă pretutindeni nume mare de oștean viteaz și înţălept. Slujbele îi erau bine plătite de craii la care se tocmea în leafă și, nu numai că nu trăgea bani de acasă, dar punea deoparte, pe fiecare an, sumi destul de însamnate.

Frumuseţa îi fusese vestită în tinereţe și nu câștigase mai puţine izbânzi pe calea iubirii decât pe câmpul de bataie. Frumosul Român aprinsese mari și număroase focuri în albele sânuri ale damelor bizantine, se vorbea că fusese chiar iubit de femei șăzând pe treptele scaunului împărătesc. Mai pe urmă, atât frumoasele Veneţiane cât și Maghiarele aprinse și galeșele fete ale Lehiei numai crude nu se aratară către el. Deși adesa ar fi avut prilejul să se căsătorească în chip strălucit, rămâneșe burlac până la vrâsta de cincizeci de ani trecuţi,

când fu cuprins de dragoste pentru o tânără și frumoasă Polonă de neam mare.

El era acuma barbat cărunt, trupul lui de urieș începuse să se îngreuie și era ciuruit de răni. Spada unui cavaler teuton îi tăiese obrazul drept în două, de-a curmezișul, lăsându-i o dungă adâncă și lată; piatra unui prăștinaș dalmațian îi pusese în mijlocul frunții o pecete albă și jumatate din urechea stângă îi fusese ruptă de o suliță litvană. Dar era vestit și bogat; fata era tânără, frumoasă și gingașă, iar părinții erau saraci și cu casa plină de copii. Căsătoria fu răpede hotărîtă și, îndată după nuntă Stan, ostenit de războaiele purtate în timp de aproape patruzeci de ani, părăsi slujba leșască și se întoarse acasă.

Mincu ocârmuise cnezatul cu vrednicie și cu credință: el dădu pe samă lui Stan, la întoarcere, o avere cu mult mai însamnată decât acea ce-i fusese încredințată la plecarea stăpânului.

Cei trei ani ce urmară întoarcerea cneazului la Comănești fură cei mai fericiți din toată viața lui. Vanda, așa se numea soția lui Stan, era o ființă blândă și supusă, ea intra în toate voiele cneazului care, din partea lui, o iubea la nebunie. Dar această fericire nu ținu mult căci, în al patrulea an al căsniciei lor, Vanda muri dând naștere unei fetițe.

Lovitura fu cu atât mai dureroasă pentru Stan cu cât era neașteptată; ramase timp de mai multe luni ca tâmpit. Inchis în casă, nu voia să vadă pe nimene, afară de bătrânul Mincu și de vr'o două slugi mai credincioase. Când își reveni în fire și începu să iasă iar în lume, acei care-l știau de mai înainte îl recunoscură cu greu, căci îmbătrânise cu zece ani: părul și barba i se făcuse albe ca zapada. Cu vremea firea lui voinică se trezi din nou și își reluă traiul obicinuit, dar jalea îi ramase tot atât de mare ca în ziua în care Vanda îi fusese răpită.

Vânatul era acuma singura lui plăcere, rămânea adesa săptămâni întregi prin munți, urmărind zimbrii și urșii.

Domnica, așa se numea copila, fu crescută de slugi, căci Stan nici nu voia s'o vadă și dăduse poronci strașnice ca, sub nici un cuvânt, să nu fie adusă înaintea lui. Insă, când era de cinci ani, o întâmplare făcu ca cneazul să se găsască față în față cu ea și atunci frumusețea fetiței și asamanarea ei uimitoare cu Vanda aduseră o schimbare desăvârșită în simțirile lui. De unde nu voia s'o vadă, acuma se simțea fericit numai când o avea lângă el; în scurt timp oșteanul vajnic, la numele căruia tremurau odinioară oștiri întregi, deveni robul copilei.

Domnica luase dela frumoasa ei mamă numai trăsăturile obrazului, moştenise însă dela Stan o fire pornită, un duh neastâmparat şi o îndrăzneală fără samăn; ca din copilărie arătă cel mai desăvârşit desgust pentru toate îndeletnicirile femeieşti, îi plăceau numai caii şi armele.

Când cneazul o întrebă pentru întâia oară dacă are vr'o dorinţă, ea îi răspunse rugându-l să înveţe a călări. Nici o cerere nu putea fi mai plăcută bătrânului oştean, iubitor pătimaş de căi, care fusese şi era încă un călăreţ neîntrecut. Sub povăţuirea lui, Domnica fu în curând în stare să călărească caii cei mai nebuni din grajdiurile cneazului, făcându-l prin îndrăzneala aratată de dânsa, să tremure pentru întâia oară în viaţa lui. Ca să nu se despartă de ea, Stan rărise din ce în ce vânătorile prin munţi, vânând în schimb, împreună cu copila, iepuri şi pasări cu ogarii, cu copoii şi cu şoimii. Când vremea era din cale afară urâtă, silindu-i să stee în casă, Domnica, aşăzându-se pe un scăuieş, la picioarele tătânesău, îl ruga să-i povestească faptele războinice săvârşite sau văzute de el şi le asculta ceasuri întregi. Multe războaie văzuse cneazul şi multe avea el de povestit, dar toate lucrurile au un sfârşit şi, cu vremea, Domnica ajunse să le cunoască toate. Atunci ea îl puse să i le

zică din nou, la urmă le ştia pe de rost, dar tot le asculta cu plăcere. La povestirea vr'unui fapt mai îndrăzneţ, inima îi bătea tot atât de tare ca la întâiul auz. Acuma nu se mai mulţămea cu călăria. Cneazul trebui s'o înveţe a mânui paloşul şi sulița, a trage din arc şi, pentru toate, ea arata o agerime uimitoare.

Sili pe Stan s'o ducă la vânătoare de zimbri şi de urşi; în faţa fiarelor dădu dovadă de o îndrăzneală şi de un sânge-rece de care s'ar fi putut făli un vânător bătrân.

Dar, pe când creştea într'însa patima vânatului, puterile cneazului slăbeau cu vrâsta, vânătorile şi chiar primblările călări se răreau din ce în ce. Povestirile bătrânului urmau într'adevăr să curgă necontenit, dar acuma nu mai puteau aduce Domnicăi decât umbra plăcerii simţită când se afla în faţa fiarelor salbatece, sau când supunea vr'un cal neînvaţat. Era atât de deprinsă cu viaţa la câmp sau la pădure încât, după o scurtă vreme de şădere neîntreruptă în casă, obrajii ei rumeni începură să îngălbenească, pofta de mâncare îi scăzu şi prinse a slăbi. Atunci Stan, spăriet, se hotărî s'o lese să meargă la vânat fără dânsul, sub privigherea lui Anton Guercy, prinsul lui de războiu în urma unei lupte cu cavalerii teutoni, şi care rămăsese pe lângă el ca slugă şi-l ur-

mase în Moldova când părăsi serviciul leșesc.

Obrajii Domnicăi se făcură iar rumeni, pofta de mâncare și somnul liniștit se întoarseră, dar viața începu să se facă din zi în zi mai amară pentru bietul Stan, căci soarele la care își încălzea bătrânețile începu să lucească din ce în ce mai rar pentru el: Domnica își petrecea toată viața calare sau vânând prin munți.

După o vreme, privigherea lui Anton îi păru nesuferită și începu să meargă la primblare sau la vânat singură, ceiace îi atrase certări din partea cneazului. Dar el era acuma prea bătrân și prea stăpânit de slăbăciunea lui către dânsa pentru a pune în chip hotărît capăt acestei purtări a Domnicăi. Se mulțămi să facă pe Anton răspunzător de orice s'ar putea întâmpla fetei.

Domnica atinsese acuma vrâsta de șapte-spre-zece ani, frumusețea îi era uimitoare și Stan începu să se gândească la căsătoria ei. Știa că, dată fiind atât frumusețea fetei cât și însamnata lui bogăție, petitorii nu vor lipsi; se mai mângâia cu nădejdea că căsătoria va schimba pornirile bărbătești ale Domnicăi și că, după nuntă, ea va trăi cu soțul ei în casa părintească.

Incepu deci să adune la dânsul nu numai tineretul Moldovei și acel din țările române megieșe, dar și tinĕri de neam din Lehia și din

Țara Rusască. Cu toții rămăsese farmacați de frumusețea ei, toți, privind-o, treceau cu ușurință peste firea ei pornită și peste aplecările ei bărbătești. Averea ce trebuia s'o moștenească atârna în cumpănă, pentru ochii a câtorva dintr'înșii, poate mai greu decât frumusețea, dar în cele mai multe inimi, la vederea ei, se deștepta iubirea adevarată. Insă Domnica întâmpina toate cererile lor cu cel mai desăvârșit dispreț. De multe ori, deși știa că casa este plină de oaspeți, i se întâmplă să încalece în zori de ziuă pentru a se întoarce numai după căderea nopții. Când vremea urâtă sau vr'un cuvânt mai hotărît al cneazului o silea să iee parte la petreceri și la ospețe, ea răspundea la măgulirile puse la picioarele ei, luându-le în râs. Nu-și ascundea nici ura pentru căsătorie nici credința ce o avea că curtea lor țintește mai cu samă la zestrea ei. In curând această purtare sili până și pe cei mai cutezători sau mai îndrăgostiți să părăsască orice nădejde că o vor putea lua de soție.

In primavara anului 1344, Stan fu silit să trimată pe Anton la Bârlad pentru trebi grabnice, dar toată lumea era acuma obicinuită să vadă pe Domnica mergând sângură la vânat și plecarea lui nu schimbă întru nimică chipul în care ea își petrecea vremea.

XL.

In care se vede cât este de primejdios pentru o fată ca să vâneze sângură

Intr'o frumoasă zi a începutului lui Maiu, fiind vestită că un zimbru a fost văzut în fundul Bucovăţului, Domnica porni de dimineaţă, însoţită de Vifor şi de Pârjol, copoii ei cei mai buni. Când ajunse aproape de locul unde credea că va găsi fiara, priponi calul într'o poiană şi apucă, prin codru, la deal. Insă deşi bătu cu deamăruntul feţele dealurilor din dreapta şi din stânga pârăului, nu putu să dee de nici o urmă. După o scurtă odihnă se puse din nou în urmărirea zimbrului, însă tot în zadar şi era acuma să s'întoarcă înspre poiana unde lasase calul când auzi un câne gonind în departare. Vifor şi Pârjol începură îndată a bate şi ei şi se răpeziră în partea în care se auzea glasul cânelui străin, iar Domnica se luă după dânşii.

Gura cânelui străin se auzea din ce în ce mai bine şi, după bataia lui Vifor şi a lui Pârjol, ea înţălese că au dat şi ei de urmă şi mână împreună. Incepu să urce la deal spre a ajunge înaintea zimbrului la curmătura spre care mânau cânii, când îi auzi bătând pe loc, la vr'o 50

de paşi în dreapta ei. Se sui răpede pe un dâmb ce o despărţea de copoi şi, când ajunse în vârful lui, văzu, pe un picior de plaiu sub dânsa, un zimbru urieş care purta o săgeată înfiptă în coastă şi făcea faţă celor trei câni iar, mai la deal, la vr'o zece paşi, un vânător care ţinea o ţapă ferecată în mână. Deodată zimbrul se răpezi cu capul în jos asupra vânătorului, cu o iuţală atât de mare încât acesta fu silit să sară în lături spre a-l putea lovi cu îndămânare. Dar piciorul alunecându-i pe frunzele uscate şi lucii, căzu pe spinare. Zimbrul care în răpegiune trecuse de dânsul, se întoarse pentru a se arunca din nou asupra lui dar, tocmai când era să-l străpungă cu coarnele, Domnica care în două sărituri ajunsese lângă fiară, cu o mână hotărîtă îi înfipse ţapa în mijlocul cefii. Zimbru se prăbuşi mort la pământ, iar vânătorul necunoscut sări răpede în picioare strigând:

— Mulţămesc, voinice, mi-ai scapat viaţa. Dar, adause el privind cu uimire pe Domnica, pe legea mea, voinicul este o voinică!

Domnica, fără a răspunde, se uită lung la el. Necunoscutul era un barbat de vr'o treizeci de ani, de statură înaltă, de făptură puternică, dar totodată sprinţenă. Pletele şi musteţile îi erau bălăi; în ochii mari, albaştri, strălucea un foc straniu, iar trăsăturile feţii erau de o frumuseţă neobicinuită.

Purta o haină strâmtă, de postav sur, cu șireturi verzi, cioreci de aceiași materie și de aceiași coloare care intrau, la genunchi, în ciubote de iuft rusesc; capul îi era acoperit cu o căciuliță de postav verde, împodobită cu o pană de bâtlan. De brâul de piele galbănă era prins un cuțit lung, cu mânerul de os, iar o tolbă cu săgeți îi atârna pe spate.

El privea acuma pe Domnica în tăcere, farmacat de frumusețea acestei ființi, pe jumatate barbat și pe jumatate femeie. Ea purta un mintean bărbătesc de lână verde cu șireturi negre și desprins la piept; mânecile minteanului, spintecate dela cot în jos, erau desbumbiete și descopereau mânicele cămeșii de in, împodobite cu betiți verzi. Fusta, de aceiași materie dar mai închisă decât minteanul, acoperea în parte turetcile ciubotelor de piele galbănă și era strânsă într'o cingătoare lată, de piele neagră, cusută cu flori de aur, de care atârna un cuțit cu mâner de fildeș sapat. Părul era adunat într'o singură pleată, groasă de un lat de mână, care atârna până la brâu și apoi era îndoită și adusă înapoi pe cap, sub o căciuliță de catifea sură în care era înfiptă o pană de cucoș de munte. In spinare purta un arc și o tolbă cu săgeți.

Vroi să-și iee ochii de pe ochii străinului, dar în zadar, privirea îi era pironită de privirea

lui, se simțea ca sub puterea unei vrăji. In sfârșit necunoscutul, luând ochii de pe ea, rupse farmecul întrebând-o:

— Spune-mi, cu datoresc viața, unei fete sau unei zâne?

— O trecut vremea în care trăiau zânele, răspunse ea siimțindu-se acuma ușurată, nu sânt decât fiica cneazului Stan dela Comănești și mă numesc Domnica. Dar tu cine ești?

Necunoscutul, făcându-se că nu aude această întrebare, zise închinându-se:

— Văd că toate câte le-am auzit despre frumusețea și agerimea fiicii cneazului Stan erau sub adevăr și îmi vine a crede că ne întoarcem la vremea zânelor.

— Dar tu cine ești? mai întrebă Domnica.

Necunoscutul își aținti iar privirea asupra ochilor ei, făcând-o să resimtă din nou o tulburare necunoscută, apoi zise:

— N'aș răspunde la această întrebare dacă mi-ar fi pusă de altcineva, dar nu-mi este iertat să las fără răspuns pe acea care mi-o scapat zilele. Sânt un cneaz român de peste munți, gonit din casa părintească de dușmani puternici și desbracat de averea-mi legiuită. Potrivnicii mă urmăresc și astăzi, silindu-mă să trăesc pribeag, prin munți și prin păduri: am găsit un adăpost vremelnic la călugării unui schit din vecinatate și-mi trec vremea cu vânatul.

— Casa tatălui meu este deschisă tuturor nedreptăţiţilor, răspunse Domnica; oricât de puternici ar putea să fie duşmanii tăi, deşi cneazul este acuma slăbit de bătrâneţe, nimene n'ar îndrăzni să se atingă de oaspetele lui.

— Ai o inimă pe cât de vitează pe atât de bună, răspunse necunoscutul, îţi sânt recunoscător pentru propunerea ce mi-o faci, dar temeiuri vajnice mă împiedecă să mă folosesc de ea. Mai mult chiar: dacă ai vorbi cneazului Stan despre întâlnirea noastră, m'aşi vedea silit să părăsesc adăpostul găsit cu atâta greutate.

— Cum, cneazul îţi este oare duşman? întrebă Domnica cu bănuială, căci străinul îşi luase iar ochii de pe ea.

— Nu, el nu mă cunoaşte şi nici eu nu-l cunosc, răspunse el, îmi pare rău că nu-ţi pot descoperi taina ce apasă asupra mea, dar împrejurările mă silesc să tac. Îndrăznesc chiar să te rog să nu vorbeşti cneazului de mine căci m'ai pune în mare zdruncin.

Glasul era blând şi rugător, iar privirea i se făcuse poroncitoare şi Domnica, sub stăpânirea ei, nu putu decât să răspundă:

— Fie după cum doreşti, îţi făgăduesc că nu voiu vorbi nimărui de întâlnirea noastră.

Faţa necunoscutului se lumină la auzul acestor cuvinte, privirea din poroncitoare deveni nespus de dulce, din ochii lui ieşi o lucire care

făcea să pătrundă în inima Domnicăi o căldură ce era o desmierdare.

— Iți mulțămesc, mă îndatorești din nou, zise el, închinându-se încă odată înaintea ei.

— Calea mea este lungă, zise Domnica după o clipă de tăcere, trebuie să mă grăbesc dacă voiesc s'ajung acasă înainte de noapte. Să știi că, dacă cumva îți vei schimba mai târziu gândul și vei voi să te folosești de găzduirea tatei, poarta lui este totdeauna deschisă pentru acei ce caută adăpost. Acuma ajută-mă, te rog, să leg pe Vifor și pe Pârjol, adause ea desprinzând o curea de la brâu, căci ei nu vor părăsi zimbrul de bună voie, ar mânca din el până în ziuă și ți l'ar strica rău.

— I-am dat într'adevăr lovitura de moarte, răspunse Domnica, dar tu l-ai stârnit, cânele tău l-o mânat și l-ai fi ucis singur dacă întâmplarea nu te-ar fi făcut să luneci pe frunze.

— Sânt recunoscător acestei întâmplări, căci fără de dânsa n'aș avea fericirea să-ți datoresc viața, zise străinul, dar ar trebui să iei macar capul cu coarnele ca amintire a acestei izbânzi de care ar putea să fie mândru orice vânător.

— Casa noastră este plină de coarne de zimbru și de piei de urși uciși de mine, răspunse Domnica care izubtise să lege pe Pârjol.

Străinul prinse pe Vifor şi-l ţinu până ce fata îl legă, zicându-i în aceiaşi vreme:

— Vestea despre îndrăzneala ta o trecut munţii şi o ajuns până la noi, dar ceiace am văzut o întrecut toate aşteptările mele. Ţi se întâmplă oare des să vânezi singură prin aceşti codri?

— Aproape în toate zilele, răspunse Domnica, vânatul este singura mea plăcere.

— Nădăjduiesc dar că voiu mai avea fericirea să te întâlnesc dacă duşmanii nu-mi vor descoperi adăpostul în curând şi nu mă vor alunga dintr'însul, zise străinul, căci cu vânatul îmi trec vremea şi eu. Dar cum se face oare că cneazul te lasă să umbli singură prin munţi?

— Imi place primejdia, zise Domnica cu mândrie, fiindcă îmi dă prilej s'o învinş; şi mulţămirea mea este deplină numai când izbutesc s'o învinş sângură. Tata ştie că sânt în stare să mă apăr sângură împotriva oricărui feliu de duşmani. Acuma, rămâi sănătos! şi închinând capul uşor, plecă cu un pas sprinten spre poiana unde îşi lasase calul.

Străinul ramase pe loc urmând-o cu ochii până ce se făcu nevăzută în codru, apoi zise către sine, zâmbind şi cu jumatate de glas:

— Iţi place primejdia şi-ţi place s'o învingi sângură? Vom vedea cum vei ieşi din acea în care ai căzut fără să-ţi dai samă, apoi prin-

zându-şi copoul, îl legă de un lanţ şi porni în partea opusă acelei în care plecase Domnica.

Fata se ţinu de cuvânt şi nu vorbi acasă deloc de întâlnirea ei cu străinul, dar îi fu greu s'adoarmă în acea noapte, şi când, în sfârşit, spre ziuă, somnul veni să-i închidă pleoapele, s'întâlni cu necunoscutul şi în vis.

Impotriva obiceiului ei, dormi târziu şi, când se sculă, simţindu-se obosită, se hotărî să rămâie toată ziua acasă. Dar gândul ei nu se putea despărţi de chipul străinului, ochii îi erau plini de dânsul, i se părea că se află sub farmecul privirii lui, că tot mai simte acea căldură ce-i desmierdase inima când se uitase atât de dulce la ea.

Ce barbat frumos era acel necunoscut! Ce bărbătească era înfăţoşarea lui. In urechile ei răsuna încă acel glas plin şi cald care o pătrunsese până în fundul inimii. Se simţea apasată sub puterea unui farmec necunoscut.

Voi să-l scuture. Poronci să-i aducă pe Iad, calul cel mai nebun din grajdiu; un armasar negru, prins din herghelie cu arcanul numai de vr'o câteva zile şi care nu cunoştea încă şaua şi frâul. Când sări pe el fără a atinge scara cu piciorul, calul sări drept în două picioare şi slugile spăriete crezură că are să se răstoarne pe spate, dar coada harapnicului Domnicăi îl lovi cu atâta putere în cap, încât dobitocul, a-

meţii, fu silit să aducă iarăşi picioarele la pământ. Incepu să azvârle nebuneşte cu picioarele de dinapoi şi atunci Domnica, ramasă neclintită în şea, îi înfipse pintenii în deşerturi, iar calul, nebun de durere, fu silit s'o iee din loc. Sări de două ori înainte, apoi iar se ridică în sus dar, primind o nouă lovitură în cap, nu putu decât să-şi sprijine din nou picioarele de dinainte de pământ. Iar începu să azvârle şi iar simţi pintenii ascuţiţi rupându-i pântecele; sări în dreapta, sări în stânga, dar Domnica rămânea înfiptă în şea. In sfârşit, armasarul se răpezi înainte şi ieşi pe poarta deschisă. După o alergare nebună de două ceasuri, peste dealuri şi peste văi, calul se opri, alb de spumă şi tremurând pe picioare: se simţea învins şi se supunea. Când, pe însarate, Domnica îl aduse înapoi la scară, Iad era blând ca un miel. Dar îndată ce aprinderea luptei fu trecută, chipul străinului apăru din nou înaintea ochilor Domnicăi.

După cină, ea rugă pe cneaz să-i mai povestească odată luptele lui cu Catalanii, lupte purtate în tinereţe, când era stăpânit de un dor nebun de vitejie, lupte cu prilejul cărora împlinise în fiecare zi fapte de o îndrăzneală nemaipomenită şi înfruntase moartea de zece ori pe ceas. Obicinuit ea tresărea la auzul lor, se părea că întreaga-i fiinţă este animată de bu-

zele bătrânului, iar ochii îi vedeau, desfășurându-se înaintea lor, șirul acestor falnice întâmplări. Dar, de astădată, deși își încorda voința pentru a nu pierde nici un cuvânt, gândirea îi rătăcea într'una spre pârâul Lipovățului și, pe dinaintea ochilor, trecea necontenit chipul acelui adus de întâmplare în fața ei.

A doua zi porni, înainte de revarsatul zorilor, spre locul în care-l întâlnise, dar în zadar cutreieră codrii până în sară, nu auzi glasul copoului prideagului, nu-l întâlni nicăiure. Trei zile dearândul bătu munții fără a da de el și dorul de a-l vedea încă odată creștea necontenit într'însa. In dimineața zilei a patra se găsi, fără de veste, față în față cu el pe un colnic de deal și, când îl zări, deveni galbănă ca ceara, inima-i încetă să bată și numai cu greu putu să răspundă închinării lui.

Ii ceru voie să vâneze împreună cu dânsa, voie ce-i fu lesne hărăzită; ziua întreagă o petrecură împreună dar, atât pentru unul cât și pentru celalalt, vânatul era numai un cuvânt. Pentru ea era un mijloc spre a-și desfata ochii privindu-l și a auzi desmierdarea glasului său; pentru el prilejul de a pune, prin vorbe meșteșugite, stăpânire desăvârșită pe mintea și pe inima ei. Ii fu un lucru ușor să cunoască firea și chipul de traiu al fetei, căci ea răspundea fără sfială la întrebările lui și se simțea fe-

ricită văzându-l atât de doritor de a cunoaşte tot ce s'atinge de ea. Apoi el, la rândul lui, îi povesti pe lung cum se trage dintr'un neam vechiu şi strălucit, cum şi-a petrecut tinereţile în războaie, câştigându-şi un nume falnic şi cum, acuma, nişte neamuri lacome şi viclene, prin urzeli meşteşugite, izbutise s'arunce în în sarcina lui o faptă tâlhărască săvârşită de ei. Il pârîse către voevodul Ardealului şi-l silise să fugă spre a-şi scapa viaţa, iar ei pusese stăpânire pe averea lui. Mai adăugi că urgia lor îl urmărise până în Moldova şi că oamenii lui Sas îl căutau în toate părţile, nevoindu-l să ducă prin codri o viaţă rătăcitoare.

Această povestire care înfăţoşa pe necunoscut ca fiind jertfa unor urzeli viclene, mări încă în inima Domnicăi simţirea deşteptată la întâia lor întâlnire.

Deşi când se despărţiră nu schimbase încă nici un singur cuvânt de dragoste, inima fetei era întreagă a lui, ferecată de el prin lanţurile unei patimi puternice. Se întâlniră din nou în fiecare din zilele următoare şi, atunci, el rosti cuvinte de iubire care măriră tulburarea Domnicăi şi aduseră patima ei la culme.

Până atunci dragostea fusese o simţire ce o cunoştea numai prin auz şi o făcea să zâmbească. Dorul de iubire ce zace în orice inimă femeiască dormise până atunci într'însa, dar

acuma se trezise deodată şi, cu nespusă putere, pusese stăpânire pe această fire sălbatecă dar bogată, a cărei îndemnuri nu cunoşteau nici frâu nici stavilă. De abie trecuse zece zile de când se cunoşteau şi pribeagul nu mai avea nimica de cerut dela Domnica, ea îi hărăzise tot ce o femee care iubeşte poate hărăzi barbatului iubit de dânsa.

Petrecură o lună plină de încântări. O peşteră părăsită, pe malul unei scursuri, fu cuibul unde adăpostiră dragostea şi fericirea lor. Se întâlneau într'însa de dimineaţă şi se despărţeau sara într'amurgul, părăsind-o peste zi numai pe puţine ceasuri, pentru a vâna câte un şoim, căci Domnica se temea să nu deştepte vr'un prepus de s'ar fi întors totdeauna acasă cu mânile goale.

Din zi în zi îi creştea patima. Cu cât sorbea mai mult din cupa iubirii, cu atâta era mai însetată. Vlad, aşa îi zisese necunoscutul că se numeşte, părea că şi-a uitat toate nenorocirile şi toate grijile şi că nu se mai satură de frumuseţa minunată a iubitei lui precum şi de dragostea ei aprinsă. Dar, într'o zi Domnica, când ajunse la locul lor de întâlnire, nu numai că nu văzu pe Vlad ieşindu-i înainte ca de obiceiu dar, când intră în peşteră, o găsi deşartă. Trecu mai bine de un ceas până la sosirea lui, iar când, în sfârşit, sosi şi ea voi să i se arunce

în braţe, se opri pe loc încremenită văzându-i privirea plină de grijă.

— Ce ai, întrebă ea, ce s'o întâmplat de ce te văd atât de suparat.

Fără a-i răspunde, o luă în braţe şi o sărută lung, dar ea, după ce îi înapoiă desmierdările, îl întrebă din nou:

— Te rog spune-mi ce ţi s'o întâmplat! Găsit-au cumva duşmanii urma ta? Eşti oare amerinţat de o nouă primejdie?

— Am primit astăzi o veste care m'ar fi umplut de bucurie dacă aşi fi primit-o cu câteva săptămâni mai înainte şi sânt fericit că n'am primit-o atunci, căci altfeliu n'aşi fi avut fericirea să te cunosc. Află că în urma unor întâmplări neaşteptate s'o descoperit nevinovăţia mea. Sânt rechemat acuma de sârg acasă pentru a da cele de pe urmă dovezi, dar mă chinueşte amar gândul că trebuie să te părăsesc.

— Cum, să mă părăseşti...

— O, pe scurtă vreme: numai atâta cât va trebui spre a desăvârşi înfundarea ticăloşilor care m'au viclenit. Crezi tu că traiul departe de tine, mi-ar fi cu putinţă? Indată ce nevinovăţia îmi va fi recunoscută, mă întorc fără a pierde macar o clipă şi vin să te cer tatălui tău: Fericirea este în faţa noastră, o fericire fără margini şi fără sfârşit cât vom trăi, căci toate stavilele sunt înlăturate, dar inima-mi este grea,

căci pentru câtă-va vreme ochii nu mi se vor putea răsfața privindu-te și buzele mele nu-și vor putea potoli setea sărutându-te.

Domnica, la gândul acestei despărțiri, simțea că inima i se rupe,; ea se deprinsese acuma cu fericirea ei zilnică, cu desmierdările lui. Dar această despărțire era să fie scurtă, cel mult peste șasă săptămâni Vlad trebuia să s'întoarcă pentru a nu se mai deslipi de ea. Având într'însul o credință nemărginită, se supuse fără împotrivire.

Petrecut-au ziua întreagă fără a ieși din peșteră și, printre desmierdări, croit-au planul vieții lor viitoare, un lung vis de dragoste și de fericire; când s'au despărțit stelele luceau.

XLI.

Răsbunare și fugă.

In zilele următoare Domnica nu ieși din casă, își petrecu vremea cu cneazul care se miera mult de această schimbare în feliul de traiu al fetei. Rămânea gânditoare ceasuri întregi; în loc să ceară lui Stan să-i povestească viteții, îl rugă acuma, pentru întâia oară, să-i vorbească despre mama ei și despre dragostea lui pentru dânsa. Bătrânul, cu lacrimile în ochi, îi spunea cât de frumoasă fusese Vanda și cât o

iubise, iar Domnica asculta toate amăruntele cu aceiași atîntire a întregii ei băgări de samă cu care asculta odinioară faptele lui de voinicie.

Din când în când numai făcea câte o primblare calare pe lad dar, în loc să-l gonească nebunește, cum ar fi făcut altădată, îl silea la un mers liniștit spre a nu fi tulburată în visuri, când pe dinaintea ochilor îi treceau atât icoanele fericirii trăite cât și acele, mai încântătoare a fericirii viitoare. In ziua de Sân Petru era hramul bisericii dela Olovăț și cneazul, care nu încălecase acuma de mai bine de un an, propuse Domnicăi să meargă amândoi, călări, spre a privi lumea adunată la hram. Ea primi cu bucurie și după amiază plecară la Olovăț, însoțiți de un număr de slugi călări. După ce stătură acolo aproape de un ceas, Stan se simți obosit și se hotărî să s'întoarcă acasă.

Pe la jumatate de cale zăriră deodată, venind spre ei în goana cailor, o ceată mare de călăreți. In fruntea lor era un barbat înalt la stat, îmbracat în haine de matasă vișinie, împodobite cu șireturi de fir, calare pe un cal pag de toată frumusețea, iar alături venea, pe o iapă albă, o femeie purtând o rochie de matasă verde, cusută cu fir și având pe cap o pălărie sură cu pene negre. In urma lor veneau vr'o treizeci de slujitori îmbracați în roșu și albastru, cu coifuri de oțel în cap și ținând în mână su-

liți lungi, în capătul cărora fâlfâiau flamuri albastre și roșii.

Cu tot colbul rădicat de cai, Domnica putu să vadă fața femeii care era tânără și frumoasă, dar acea a barbatului îi fu ascunsă până ce ajunse drept mica ceată a cneazului, oprită în loc și înșirată pe marginea drumului. Atunci Domnica recunoscu în acel barbat pe Vlad pribagul, iar el trecu răpede pe dinaintea lor, fără a se uita la ea, răspunzând închinăciunii cneazului printr'o aplecare ușoară a capului.

— Cine era acel boier? întrebă ea pe Stan cu glasul răgușit.

— Balc, fiul voevodului Sas, răspunse cneazul.

— Și... femeia de lângă el? mai întrebă ea.

— Soția lui, Margareta, dar, adause cneazul văzând-o albă ca varul, ce ai? Nu-ți este bine?

Numai încordându-și toate puterile Domnica izbuti să răspundă:

— Căldura și colbul m'au ostenit, nu-i nimica.

Până acasă nu descleștă dinții, iar îndată ce ajunse, merse de se închise în odaia ei, unde căzu pe un scaun și ramase ca nimicită. Mintea-i era ametită de un vârtej de gânduri, înaintea ochilor îi treceau răpede vedenii arătând toate întâmplările iubirii sale cu Vlad, icoanele

fericirii visate apoi, deodată, Vlad era schimbat în Balc şi lângă dânsul era altă femee.

Cu încetul însă mintea i se limpezi, vedeniile pieriră şi numai atunci îşi putu da samă de tradarea mişăleascâ a cărei jertfă fusese.

Ea, Domnica, fiica cneazului Stan, ea, urmaşa celui mai falnic neam din Moldova, ea a cărei frumuseţă ar fi făcut podoaba unui scaun crăiesc, ea a cărei mână fusese cerşită în genunchi, nu numai de tinerii cei mai de samă a Moldovei şi a ţărilor române, dar şi de floarea tinerimii leşeşti şi ruseşti! Ea uitase tată, nume şi cinste, ea îşi jertfise fericirea şi frumuseţa minunată pentru mulţămirea poftei unui mişăl! Şi acel căruia ea se dăduse cu tot trupul şi cu sufletul era Balc! Balc, acel desfrânat, la numele căruia fugeau, înspăimântate, toate femeile din ţară, căci din ochii lui ieşea o lucire vrăjitoare, o putere netălmăcită, care le lasa fără voinţă faţă de el. Pe urma lui nu rămăsese decât jale şi ruşine! Balc, acel neom crud şi lacom asupra căruia apasa ura şi blăstămul unei ţări întregi. El îndrăznise, mişelul, să-şi facă râs de dânsa, să se joace cu cinstea şi cu iubirea ei, s'o întrebuinţeze ca pe o unealtă de plăcere şi apoi, odată sătul, s'o lepede ca pe un lucru de nimică. Dar ce ar fi zis oare bătrânul cneaz, al cărui ură şi dispreţ pentru Sas şi pentru tot neamul voevodului erau

fără mărgini, dacă ar fi ştiut că cinstea fetei lui mult iubită, că podoaba sfântă a acelei de care era mai mândru decât de fala lui războinică, decât de numele lui cel străvechiu, că aceea ce-i era de multe mii de ori mai scumpă decât bogăţia lui, ajunsese o jucărie vremelnică în braţele lui Balc?

Şi pe inima ei, în locul dragostei moarte, devenea stăpână o ură cumplită şi neîmpacată, un dor nemărginit de răsbunare. Balc, căruia ea îi scapase viaţa, îi răpise cinstea; Balc trebuia să moară fără ragaz şi de mâna ei. Chipul în care avea să-şi îndeplinească hotărîrea fu răpede găsit.

A treia zi era duminică. Sas, fiii săi precum şi toată curtea mersese de dimineaţă la biserica domnească dinăuntrul cetăţii Sucevei pentru a asculta sfânta liturghie. După săvârşirea slujbei, Voevodul ieşi din biserică urmat de feciorii domneşti cu soţiile lor şi de ceata curtenilor: un îndoit rând de slujitori era înşirat dela uşa bisericii până la scara curţii. Deodată se văzu un cal negru gonind pe poartă, drept spre biserică şi, la câţiva paşi de slujitori, se opri Domnica. In mână ţinea aceiaşi ţapă cu care ucisese zimbrul, iar ochii ei de departe găsise pe Balc şi rămăsese aţintiţi pe el. Inainte ca cineva să fi putut face vr'o mişcare spre a o împiedeca, ea răpezi cu putere braţul înainte

şi ţapa, vâjâind prin văzduh, merse de s'înfipse în pieptul lui Balc şi-l trânti la pământ, scaldat în sânge.

— Mi-ai luat cinstea, ea nu este plătită cu viaţa ta, strigă Domnica şi, întorcându-şi calul, o luă la fugă şi ieşi pe poartă înainte ca slujitorii înmărmuriţi să fi avut vreme să s'arunce pe dânsa.

Păzitorii de strajă la poarta oraşului voiră s'o oprească, dar Iad, sărind peste dânşii, trecu ca fulgerul prin poarta deschisă şi apucă pe drumul care duce din valea Sucevei în acea a Moldovei. Străbătu cu iuţala fulgerului şirul dealurilor ce desparte aceste două văi. Când ajunse la apa Moldovei, apucă dealungul ei, spre Miază-Noapte, gonind în fugă nebună, peste câmpii şi peste pârae, prin sate şi prin păduri. Era aproape de amiază când îşi opri calul într'un ariniş des, la gura Moldoviţei.

Nu alesese partea în care fugea în urma vr'unei hotărîri chibzuite: odată fapta săvârşită, apucase pe cel dintâiu drum de care dăduse, fără ca să ştie încotro fuge, numai când intră în valea Moldovei recunoscu locurile, căci cu doi ani înainte fusese cu cneazul la vama Câmpulungului. Până atunci gândise numai la răsbunare, acuma începu să s'întrebe unde s'ar putea ascunde.

Acasă nu se mai putea întoarce căci, pe

lângă că știa bine că luând calea în spre Comănești era în primejdie să fie prinsă de slujitorii trimeși în urmărirea ei, apoi n'ar fi îndrăznit să se găsască față în față cu cneazul, și să-i mărturisască pacatul ei. Cunoștea destul de bine starea Moldovei pentru a ști că cei ne mulțămiți de ocârmuirea lui Sas se numarau cu miile și că cneazul avea mulți prieteni pe lângă care ar fi putut găsi un adăpost vremelnic.

Dar acești prieteni locuiau, parte în jos de Suceava și parte împrejurul Rădăuțului și ar fi fost prinsă de oamenii Voevodului înainte de a fi putut ajunge la casele lor. Ș'apoi chiar de ar fi putut strabate teafără până la dânșii, gândul să li mărturisască rușinea ei îi era nesuferit. Fuga peste hotarele țării era deci sângura cale ce-i rămânea deschisă. Știa că granița leșască trecea nu departe de obârșiile Moldovei, cunoștea drumul până la satul Vatra Moldoviței. Se hotărî s'apuce pe vale în sus, până la Vatra și acolo să iee o călăuză care s'o scoată la graniță prin munți. După ce dădu lui Iad puțină odihnă, porni din nou, având grijă să încunjure număroasele locuințe de pe vale și, pe la toacă, ajunsese la sătulețul Vatra. Cunoștea pe un bătrân, așazat în acel sat după ce urmase steagul cneazului în Țara Leșască și

văzuse mult bine atât dela cneaz cât chiar și dela dânsa.

Trase de-a dreptul la el și, luându-l de oparte, îi spuse că viața îi este în primejdie și-i ceru să plece numai decât cu ea și s'o ducă prin munți, la hotarul leșesc. Bătrânul oștean, fără a mai pune vr'o întrebare, o încredință că este gata s'o însoțască și începu îndată să-și facă pregătirile de plecare. Văzând că Iad este foarte ostenit, puse șaua Domnicăi pe un cal al său, iar el încăleca pe altul și porniră pe la asfințitul soarelui, luând pe Iad cu sloboda după dânșii. După o călătorie de două zile prin munți, pe poteci cunoscute lui, bătrânul o scoase teafără la un sat rusesc, pe Ceremușul alb.

Aici Domnica se despărți de moșneag și, după ce luă o călăuză care vorbea românește, străbătu, după o nouă călătorie ostenitoare de trei zile, munții și pădurile dintre Ceremuș și Prut, ieșind în valea acestui de pe urmă râu, la satul Deletin. De aici s'îndreptă sângură spre Nadvorna pentru a ajunge pe valea Bistriței, la Stanislau.

Era acum afară de orice primejdie să fie ajunsă de trimeșii lui Sas, dar se întreba cu îngrijire ce era să facă și cum avea să trăiască în țară străină. Luase cu dânsa, la plecarea de acasă, o pungă cu două sute de zloți tătărești,

sumă foarte însamnată pentru acea vreme şi cheltuise până atunci numai vr'o patru. Avea cu ce trăi mai mulţi ani, dar nu ştia unde să se aşăze şi era înspăimântată văzându-se pierdută într'atâta străinătate.

Dela Nadvorna, drumul spre Stanislau era foarte umblat. Infăţoşarea ciudată a acestei fiinţi de o frumuseţă neobicinuită, cu haina pe jumătate bărbătească, cu arcul şi tolba de săgeţi în spinare şi cu cuţitul atârnat de brâu, atrăgea privirile tuturor drumeţilor. Incepu să se teamă ca nu cumva să fie oprită şi întrebată despre îndreptările ei. La Nadvorna, oamenii la care trăsese în gazdă o sfătuise să mâe în noaptea următoare la o vadană, într'un sat, la jumătatea căii spre Stanislau. Ii spusese că acea vadană vorbea bine româneşte şi o învaţase cum să nemerească la dânsa, aşa că Domnicăi îi fu uşor să găsască casa ei.

Vadana o găzdui în schimbul unei plăţi neînsamnate, dar o supără mult prin întrebările de tot feliul ce i le puse, la care Domnica răspunse în chipul cel mai scurt, spre marele nacaz al bătrânei. A doua zi era gata de plecare când, din întâmplare, o cergă spânzurată la părete căzu şi lăsă descoperite nişte haine ostăşeşti atârnate de un cuier de lemn.

Ele cuprindeau un coif de oţel, un pieptar de piele roşie cu mâneci, o cămeşă de zale,

cioreci verzi, o pereche de ciubote de iuft galbăn şi o manta de aba roşie cu şireturi galbene. După dânsele se vedea, razamată de pă-erte, o suliţă, un paloş lung cu brâul lui şi un scut de piele groasă, întărit cu platoşe de oţel.

Când Domnica întrebă pe gazdă a cui erau acele haine şi arme, aceasta îi zise că fratele său, care trăia la dânsa, dar era acuma dus la Halici, le cumparase dela un slujitor român. Apoi, bucuroasă că a găsit prilej de vorbă, începu să povestească Domnicăi că înainte de cucerirea leşască, ţara Haliciului era cutrierată de cete de tâlhari şi că, de răul lor, negustorii nu mai puteau aduce marfă de nicăiurea. Dar îndată după ce craiul Cazimir adusese ţara sub stăpânirea lui, talharii fusese stârpiţi de slujitorii trimeşi în urmărirea lor, iar pentru ca să nu se poată ivi din nou alte cete, craiul ţinea cu cheltuiala lui, în toate oraşele, steaguri de sluijtori tocmiţi cu leafă. La Stanislau erau două steaguri, de Litvani, la Colomea şi la Przsemysl câte unul de Nemţi, iar la Liov patru steaguri, unul de Leşi, unul de Ruşi şi două de Români. Domnica ascultă de astădată vorbele bătrânei cu cea mai mare bagare de samă, apoi spunându-i că are şi ea un frate la Liov, îi mai puse diferite întrebări asupra traiului acestor slujitori români. După ce bătrâna îi îm-

părtăși tot ce știa în această privință, Domnica îi spuse că dacă hainele sunt încă în stare bună, ar dori să le cumpere pentru fratele său, care este cam de aceiași statură ca și ea. Bătrâna le luă îndată din cuier și fata își putu da samă că erau aproape noui și păreau a se potrivi pe dânsa. După o scurtă tocmală, le cumpără cu doi zloți, adică cu cel puțin întreit prețul dat poate de fratele bătrânei. După ce se făcu o legătură din haine și din arme, Domnica plecă cu ele.

După cale de un ceas, intrând într'o pădure deasă, se depărtă de drum, descălecă într'o poiană prin care curgea un pârău și priponi pe Iad după ce îl adăpă. Apoi desbrăcă hainele ei, puse pe acele cumparate și văzu cu bucurie că păreau făcute pe trupul ei. Ciubotele slujitorului, singure, îi erau din cale afară mari, dar acele ce le purta erau aproape de aceiași făptură și se potriveau destul de bine cu noua ei îmbrăcăminte. Când voi să pue coiful în cap se gândi la pletele ei cele frumoase; ele trebuiau să fie neaparat jertfite și se întreba cu grijă cum să le tae, neavând foarfeci la dânsa. In sfârșit, neputând să rămâie cu ele fără a-și zădărnici tot meșteșugul, scoase cuțitul ascuțit ce-l purta la brâu și, luând o șuviță după alta, își scurtă tot părul, lăsându-l

numai până deasupra umerilor. Apoi puse coiful în cap, s'încinse cu paloşul, luă într'o mână sulița, iar în cealaltă pavăza, se duse la pârău şi privi chipul ei în apa limpede ce curgea pe o matcă de stâncă neagră. Icoana care se înfăţoşa ochilor ei fu un chip de fecior de oaste mândru cum nu mai văzuse încă altul până atunci.

Ascunse cu îngrijire hainele cele lepadate într'o tufă, puse frâul în capul lui Iad şi îşi reluă calea spre Stanislau. Dar acuma barbaţii nu se mai opreau în cale ca s'o privească cu uimire, ci de departe se dădeau în lături ca să facă loc slujitorului crăesc, numai femeile o urmau lung cu ochii şi cele tinere îi surâdeau dulce.

XLII.

Slujitorii români ai craiului Cazimir

Domnica trecu fără nici o piedecă prin Stanislau şi prin Halici, o zi de drum o mai despărţea de Liov. Când, în acea sară, intră în satul unde trebuia să rămâe peste noapte şi se opri înaintea unei crâşme mari, aşazată pe un feliu de piaţă, văzu că iesă dintr'însa cinci ostaşi care purtau aceiaşi haină ca şi ea. Nu apucase bine să descalece şi ei o şi încunjurase

— Bun sosit printre noi, voinice! îi strigă pe românește un flăcău nalt, cu musteți și plete bălăi, mlădios și subțire ca o trestie, mândru ca un Făt-Frumos.

— Bun sosit! strigară și ceilalți în cor.

— Ai venit fără îndoială să legi frăție de arme cu noi, zise slujitorul care vorbise cel dintâiu, luând mâna fetei în mâna lui voinică și scuturând-o cu putere. Văd că ai de gând să intri în steagul nostru, căci ai și îmbracat haina lui. Ești de la noi, din jos? In steagul nostru sunt numai Codreni și Bârlădeni.

— Dar Moldoveni nu se primesc? întrebă Domnica.

— De ce nu, răspunse slujitorul, până acuma avem numai pe unul, dar am fi mulțămiți să fie mulți ca dânsul.

— Dar, zise Domnica, mi s'o spus că sunteți două steaguri românești la Liov; în celalalt nu sunt mai mulți Moldoveni?

— In celalalt sunt numai Orheeni și Hotineni, răspunse slujitorul. Ascultă-mă pe mine, sameni a fi flăcău de neam, nu te vârî printre dânșii, căci steagul lor este alcătuit mai cu samă din prostime. La noi sunt numai flăcăi de neam și cu dare de mână: avem argați pentru îngrijirea cailor și șădem fie care la gazda noastră.

Domnica se bucură când auzi că în amân-

două steagurile se află un singur Moldovan, dar se temea ca el să nu fie vr'un tânăr din vecinatatea Comăneştilor, care ar fi putut s'o cunoască, se grăbi deci să întrebe:

— Şi cum se chiama Moldovanul care este în steagul vostru şi de unde este el de loc.

— Poate să-ţi fie cunoscut, răspunse slujitorul, el îmi este frate de cruce: se numeşte Mihu şi este nepotul unui călugăr de lângă Cetatea Neamţului. Dar acum spune-ni şi tu cine eşti şi cum te numeşti.

— Eu sânt Dan, nepotul cneazului Corlat, de pe Homor, răspunse Domnica.

— Şi eu sânt Gheorghe Bantaş, zise Gheorghiţă a Şalgăi, după mama mea, Şalga, văduva cneazului Voicu, care o murit Căpitan de Codru. Şi iaca tovarăşii mei: Ion Dobrin, Andrei şi Gheorghe Făgău, Codreni ca şi mine; Vasile Decusară şi Toader Cap-de-Bou sunt Bârlădeni, cel dintâiu de pe Simila şi celalalt de pe Tutova. Dar să dăm calul tău pe sama argaţilor ş'apoi să mergem să te cinstim.

Cinstea fu încercarea cea mai grea pentru Domnica, căci se făcea cu rachiu, vinul fiind un lucru necunoscut în satele din Galiţia şi ea, care de obiceiu bea numai apă, se temea să nu-şi piardă minţile în urma unor ciocniri prea dese. Mintea ei isteaţă o scăpă din această pri-

mejdie, căci după ce duse la gură cea dintâiu ulcică, zise slujitorilor:

— Închin în sănătatea voastră şi pentru frăţia noastră de arme! Nădăjduesc că în curând veţi fi încredinţaţi că aţi găsit în mine un tovarăş vrednic de voi, la luptă hârţăgos, dar trebuie să vă mărturisesc dela început un cusur ce-l am şi care şade rău unui slujitor: la masă sânt ruşinos, căci aşa m'am legat.

— Şi cui făcut-ai oare acest jurământ ciudat? întrebă Gheorghiţă mierat.

— L'am făcut inimii mele, unei fete dela noi, cu care ne-am legat să fim soţi îndată ce mă voiu întoarce în ţară. Ea s'o jurat că nu va şugui cu altul în lipsa mea şi eu, în schimb, m'am prins să nu desmierd pe alta şi, ca să nu-mi uit cumva jurământul sub stăpânirea beţiei, m'am legat ca niciodată, nici la ospăţ nici la cinste, să nu beu mai mult de un pahar de vin sau de o ulcică mică de rachiu.

— Ciudat jurământ! zise Gheorghiţă. Cu băutul va merge cum va merge, dar cu desmierdatul, sau mai bine zis cu nedesmierdatul, are să-ţi vie greu de tot. Liovencile, pe lângă că sunt frumoase mai sunt şi miloase tare pentru slujitori, dar oricum ar fi, un jurământ este lucru sfânt şi trebuie ţinut cu sfinţenie... dar tare mă tem că nu va trece luna şi ai să-l calci pe al tău.

Toţi slujitorii începură să râdă şi din gurile lor începură să iasă cuvinte din ce în ce mai sarate, cum Vidra încă nu auzise şi care o făcură să se înroşască până la ochi, deşi putea înţălege numai parte din ele.

Nouii ei tovarăşi erau toţi tineri în floare, plăcuţi la privit şi nu încape îndoială că trebuiau să fie bine văzuţi de fete şi de neevste, dar ei, în acea sară, se lăudară cu atâtea izbânzi, încât chiar Vidrei îi fu uşor să priceapă că cele multe aveau fiinţă numai în închipuirea lor. Totuşi vorbele lor o tulburară adânc, căci o făcură să se întrebe cu grijă cum îi va fi cu putinţă să împărtăşască vreme îndelungată o viaţă ca acea ce i-o zugrăveau şi să asculte zilnic asămenea vorbe fără a se înroşi. Pentru a pune capăt acestei voroave, începu să pue lui Gheorghiţă feliu de feliu de întrebări asupra traiului, a slujbei şi a lefii slujitorilor. Din răspunsurile şale se încredinţă că leafa era destul de bună şi slujba se mărginea la străjuire în oraş şi mai ales pe drumurile mari. Gheorghiţă şi cu tovarăşii lui erau trimeşi atunci tocmai pentru străjuirea drumului spre Halici şi trebuiau să se întâlnească a doua zi, încă de cu noapte, în satul unde se aflau, cu straja care venea din Halici spre Liov. Slujitorii în schimb erau datori să s'îmbrace, să se hrănească şi să se găzduiască pe socoteala

lor, ei şădeau în oraş pe la diferite gazde. Fiecare slujitor trebuia să aibă un cal bun, al său, care era hrănit pe socoteala craiului, în grajdiurile steagului şi îngrijit de către argaţi plătiţi de oşteni.

Nouii veniţi învaţau, la intrarea lor în steag, mânuirea armelor şi facerea deosebitelor mişcări călări sub privigherea căpitanului. Steagul lui Gheorghiţă era sub ascultarea unui Ungur, Andrei Farcaş, pe care nu-l iubeau deloc, fiindcă era beţiv, mojic, şi din cale afară aspru. In steag trebuiau să fie şapte-zeci şi cinci de călăreţi, dar se întâmplase tocmai atunci că vr'o câţiva slujitori împlinise anii lor de slujbă şi căpitanul era foarte doritor să-şi întregească numărul legiuit de oşteni, căci primea dela craiu o sumă anumită pentru fiecare slujitor sub arme. Ceasurile fiind acuma înaintate, Gheorghiţă sub poronca căruia era pusă straja, propuse să meargă cu toţii să se culce. Crâşmarul îi duse într'o odae unde erau trei paturi de scândură, acoperite cu rogojini şi cu câte un mindir subţire de paie. Slujitorii s'întinseră pe ele îmbracaţi şi fără a-şi scoate zalele, căci nu ştiau când avea să sosască straja care venea din Halici şi nu voiau să fie surprinşi de dânsa neîmbracaţi.

Gheorghiţă oferi Domnicăi jumatate din patul lui şi biata fată fu silită să s'aşăze lângă

el. Era cuprinsă de o cumplită tulburare, atât în urma celor întâmplate şi auzite cât şi la gândul de a dormi alături de acel tânăr, apoi de grija vieţii ei viitoare. Dar lui Gheorghiţă nici nu-i trecea prin minte că frumosul flăcău care doarme lângă el, aproape în braţele lui, este o fată şi, că sub acea îmbrăcăminte oştenească, s'ascunde un trup de zână. El adormise cu uşurinţa omului cu cuget curat şi lipsit de grijă. Cu încetul Domnica se linişti şi dormea dusă când, în zori de ziuă, mâna voinică a tovarăşului ei de pat o trezi, scuturând-o cu putere.

— Scoală leneşule, zicea el, Nemţii trebuie să sosască numai decât şi nu ne-ar şădea bine dacă ne-ar găsi nepregătiţi pentru întâlnire. Tovarăşii noştri sunt la grajdiu şi, zicând aceste cuvinte, Gheorghiţă ieşi şi el.

Domnica se sculă răpede, se spălă pe obraz şi pe mâni şi, după ce îşi descâlci părul cu un pieptene de tisă ce-l purta la dânsa, se duse la grajdiu, unde găsi pe Iad adapat, hrănit şi îngrijit de argaţii slujitorilor.

Tocmai atunci se auzi şi trâmbiţa Nemţilor: încălecară cu toţii şi se împreunară cu ei în faţa crâşmei. Aici Gheorghiţă schimbă cu slujitorul pus peste Nemţi ştiinţile cerute de slujbă şi după ce mai convorbiră puţin împreună, Românii plecară spre Liov.

Domnica nu putuse să schimbe aproape nici

nuită la un oștean de pe acele vremuri, toată purtarea lui Mihu, prietenoasă și veselă către frații săi de arme, dar totodată mândră, liniștită și demnă, făceau dintr'însul în ochii fetei o ființă cu totul deosebită. Mihu lua parte la petrecerile și la plăcerile tovarășilor săi, dar cu măsură și fără zgomot. Se zicea că izbânzile lui pe lângă femei erau număroase, dar el, departe de a se lăuda, se ferea să vorbească de ele. Prietenia lor crescuse în urma unei întâmplări petrecută la începutul iernei.

Niște negustori armeni fusese prădați între Liov și Halici; Farcaș trimesese în urmărirea hoților pe Mihu cu zece slujitori între care era și Dan. Erau pe urma hoților când Mihu, care se departase de tovarăși, fu încunjurat fără veste de patru talhari înarmați cu topoare și măciuci. Cel mai îndrăzneț nu întârzie să cadă sub sabia lui, dar calul îi lunecă deodată pe ghețuș și căzu jos, prinzând sub dânsul piciorul drept al călărețului. Hoții năvăliră pe el și erau să-l ucidă când un vârtej se abătu peste dânșii: sabia lui Dan se văzu ridicându-se în sus apoi scoborându-se în jos de trei ori și talharii zăceau tus-trei la pământ, doi cu capetele despicate, al treilea cu grumazul deschis.

Mihu fu scos de sub cal cu fluerul rupt și petrecu aproape toată iarna în pat: de abie în primavară se văzu vindecat. Toți slujitorii ve-

neau să-l ție de urât, dar Dan mai cu samă îi fu de mare ajutor. Nimene nu știa ca el să întoarcă pe bolnav în pat cu atâta iscusință, fără ca el să resimtă cea mai mică durere: nimene nu știa să-i desfacă înfășurarea și să i-o pue la loc atât de răpede și de ușor: nimene în sfârșit, nu știa să-i gâcească, numai uitându-se în ochii lui, toate dorințile fără ca el să aibă nevoe să vorbească. Când începu să se îndrepte, Mihu ținu pe prietenii lui nopți întregi povestind din câte le cetise în cărțile italiene ale lui Andrei Landi: despre cruciate și despre cavalerii rătăcitori, precum și din câte le auzise dela bătrânul Genovez și dela prietenii lui, despre minunile țărilor dela Apus și de la Răsărit. Li mai povesti cele auzite dela moșul său, dela călugărul Isaia, despre orașul Roma, despre stăpânirea Romanilor pe lumea întreagă și cum acei Romani erau strămoșii Românilor. Iubirea de neam, întipărită de călugăr în inima pornită spre însuflețire a tânărului, se vădea atunci și vorbele lui calde stârneau acea simțire și în inimile prietenilor lui. Li împărtăși cuvintele călugărului, cuvinte în care credea ca într'o proorocire: că în curând va sosi timpul în care neamul românesc va fi deșteptat la o viață nouă și chiemat să reînvie fala străbună. La auzul lor, ceilalți se înflacarau la rândul lor și se gândeau acuma cu dor

la primejdiile ce vor avea prilej să înfrunte, la vitejiile ce vor putea să îndeplinească.

De Paşti, Mihu putu să iasă din casă şi să-şi reînceapă slujba; legăturile lui de prietenie cu Domnica ramaseră aceleaşi, dar prilejurile să fie sânguri împreună se făcură mai rari. Cerinţile slujbei îi despărţeau acuma necontenit. Fata îşi dădu samă cât de stăpânită era de această nouă iubire când simţi jalea şi dorul care o cuprindeau îndată ce Mihu nu mai era lângă ea. Dintăiu goni cu mânie gândul că ea, după ce fusese înşalată cum o înşalase Balc, ar putea să mai simtă iubire pentru vr'un barbat. Dar îndată inima o mustră, fu prinsă de remuşcare pentrucă asamanase în gând pe Mihu cu Balc. Nu, Mihu nu era un mişăl, el nu era în stare să înşăle pe nimene, inima lui nu ştia ce este vicleşugul, el era vrednic de iubire. Cine oare era frumos, viteaz, tare, cinstit, mărinimos şi învaţat ca el? Ea îşi dădea bine samă că această iubire nu era ca cea dintăiu, vr'un farmec necurat aruncat asupra ei, o iubire a ochilor, la care se adăugise mai pe urmă o furie a simţurilor. Nu, chipul lui Mihu într'adevăr îi umplea ochii mai mult chiar decât îi umpluse chipul lui Balc dar, de astă dată, iubea cu inima, căci inima îi fusese cucerită prin strălucitele însuşiri ale inimii calde şi curate a iubitului,

mintea i se simțea stăpânită de mintea lui, mai puternică și mai bogată.

O, cu ce fericire mândra fiică a lui Stan s'ar fi făcut roaba lui Mihu! Și nu putea să aibă parte niciodată de iubirea-lui, el macar nu știa că ea este o femee.

De multe ori se gândise să-i descopere taina ei, era încredințată că Mihu nu o va trada, dar Mihu și-ar fi adus aminte de tulburarea de care fusese cuprinsă când auzi că Balc trăește, ar fi gâcit că ea lovise pe Balc, ar fi fost silită să spue tot și-ar fi murit mai bucuros de zece ori decât să mărturisască cuiva, mai ales lui Mihu, rușinea ei. Se hotărî deci să tacă și să-și înghită durerea care se făcea nesuferită, mai cu samă când vr'o glumă a lui Gheorghiță sau a altui slujitor îi dădea a înțălege că Mihu are vr'o legătură de dragoste.

In acest timp frumosul slujitor urma să fie privit cu ochi dulci de fete și de neveste. Unele din ele, mai îndrăznețe și mai nerușinate, întărâtate prin nepasarea lui, îi făcuse prin mijlocitori sau deadreptul, propuneri de iubire care, bine înțăles, fură răspinse dar, pe la începutul lui April, Dan descoperi că aprinsese un foc care amerința să-i pricinuiască supărări mari.

Căpitanul lor, Farcaș, avea o soție tânără și de o frumuseță vestită, pe care o temea gro-

zav şi o ţinea sub privegherea cea mai aspră. Slujitorii, prin firea slujbei lor, erau adesa siliţi să vie acasă la Farcaş, chiemaţi pentru a primi poronci sau certări, altădată pentru a-i da samă de împlinirea poroncilor date, ori a cere lămuriri sau scutiri de slujbă. Li păruse la toţi că ochii cei negri ai căpităneşei, cum o numeau ei, se făceau neobicinuit de galeşi când priveau pe frumosul slujitor şi începuse să-l năcăjască cu iubirea care o insuflase frumoasei Ilona. Dan se mulţămise să dee din umeri fără să răspundă, dar Mihu li impusese tăcere, deşteptându-i asupra faptului că vorbele lor nesocotite ar putea să vie la urechile lui Farcaş şi să pricinuiască tovarăşului lor mari neajunsuri. Intâmplarea făcu ca Farcaş să ice acuma pe Dan la ochi pentru buna lui purtare şi râvnă la slujbă şi să-l întrebuinţeze necontenit la feliu de feliu de însărcinări de încredere. Frumosul slujitor era zilnic în casa căpitanului, adesa de trei şi de patru ori pe zi, iar Ilona făcea tot ce putea pentru a-i arata prin ochi că se usucă de dorul lui şi acuma el nu ştia ce să facă ca să piardă trecerea ce o avea la căpitan, trecere devenită atât de primejdioasă.

Dar furtuna izbuhni mai curând decât credea. In fiecare zi un slujitor era de rând la la casa căpitanului pe douăzeci şi patru de cea-

suri, pentru ca Farcaș, la orice întâmplare, să aibă pe cineva sub mână spre a-l trimete în oraș cu poronci. Când veni rândul lui Dan, frumoasa Maghiară îndată ce ieși soțul ei, nu se mai deslipi de lângă slujitor.

Fiind născută în comitatul Bihorului vorbea cât se poate de bine românește și începu să întrebe pe Dan despre trecutul lui, iar Dan îi răspunse pe cât putu mai scurt. Apoi Ilona începu să-i povestească viața ei; cum era fiica unui magnat sarac și cum tată-său o făcuse cu sila să se căsătorească cu Farcaș, căruia îi datorea bani. Ii zise pe larg cât de nenorocită era cu barbatul ei care o ținea vecinic închisă și o bătea când s'întorcea beat acasă, lucru ce i se întâmpla foarte des.

Dan o sfătui să aibă rabdare și să caute să-și îmblânzească soțul prin blândețea și supunerea ei. Atunci Ilona începu să năcăjască pe frumosul slujitor vorbindu-i de cuceririle și de nesimțirea lui. Dan s'încerca în zadar să pue capăt convorbirii, dar căpităneasa se ținea grapă de dânsul și graiul ochilor se făcea din ce în ce mai lămurit. Farcaș se întoarse și Dan începuse să se liniștească când, deodată, un slujitor al castelanului cetății sosi cu o poroncă.

In urma acelei poronci, Farcaș, chiemând pe Dan, îi spuse să meargă numai decât la Mihu, să-i spue să trimată, peste un ceas două-

zeci şi cinci de slujitori pregătiţi cu hrană, pentru ei şi pentru cai, pe trei zile, căci castelanul aflase despre sosirea unei cete de talhari între Liov şi Przemysl şi-i poroncea să pornească însuşi pentru prinderea lor.

Când Dan întrebă pe Farcaş dacă îl ie şi pe dânsul, acesta îi răspunse:

— Nu, vei rămânea aici şi-mi vei păzi casa până la întoarcerea mea. Am mai multă încredere în tine decât în ceilalţi slujitori, ştiu că nu-ţi plac nici vinul nici femeile.

Raza de bucurie care trecu prin ochii şi pe faţa Ilonei nu scăpă lui Dan şi-l umplu de grijă.

Dar, după plecarea căpitanului, văzând că ea nu i se mai arată, începu să se liniştească. Slujitorul de pază se ţinea totdeauna într'o odăiţă din rândul de jos al casei locuită de Farcaş şi era obiceiu să i se aducă mâncare dela masa căpitanului. In acea sară se aduse lui Dan o cină neobicinuit de bogată şi un ulcior de vin vechiu de Tokay, iar slujnica care venise cu mâncarea îi zise că stăpâna doreşte să golească acel ulcior întreg în sanatatea ei, mai adăugând că căpităneasa este într'o pornire din cele mai vesele şi că a dat învoire tuturor slugilor să meargă să petreacă la o nuntă din vecinătate până în ziuă.

Această veste deşteptă din nou îngrijirile

lui Dan, dar slugile plecară, uşile fură încuiete de o femee de încredere a Ilonei, trecu un ceas, casa se linişti şi Dan, obosit, se lungi pe pat pat şi adormi.

Dormea de mai bine de un ceas când fu deşteptat de scârţâitura uşii. Sări de pe pat şi, cu ochii plini de somn, văzu pe frumoasa Maghiară cu o lumânare în mână. Drept îmbrăcăminte purta, pe umere, prinsă numai de grumaz, peste cămeşa răscroită la piept şi scurtă, o manta de lână roşie, împodobită cu fir de jur împrejur, lăsând descoperiţi, atât sânul bogat, umerile şi braţele strălucitoare de albeaţă cât şi pulpele rotunde, gleznele gingaşe şi picioarele mici şi strâmte, vârâte în papuci roşii, iar părul despletit îi cădea ca un văl negru pe spinare. Spaima se cetea în ochii ei şi, cu un glas tremurând şi întretăiet, zise lui Dan:

— Am auzit în somn un zgomot în odaia mea de culcare şi, uitându-mă sub pat, am văzut umbra unui om ascuns acolo: trebuie să fie vr'un hoţ. Slugile mele nu sunt acasă, te rog vină şi pune mâna pe el, căci te ştiu îndrăzneţ.

Domnica, încă plină de somn, nu-şi dădu samă de lipsa de temeiu a acestei urzeli copilăreşti şi, luându-i lumânarea din mână, sui scara şi se îndreptă spre odaia de culcare, cu paloşul gol în mână, iar Ilona se ţinea după ea.

După ce ajunse în odaie, în zadar căută sub pat, în toate ungherile, prin dulapuri, nu găsi nici urmă de om. Pricepu atunci cursa și, punând atunci paloșul în teacă, depuse lumânarea pe masă și se îndreptă spre ușă. Dar Ilona îl apucă cu brațele de gât și-i zise:

— O, nu te duce, mă tem să rămân singură.

— Nu este nimene în odae, răspunse Domnica, silindu-se să se sloboadă din îmbrățoșarea ei, și, adause ea după o clipă de îndoială, nici n'o fost nimene.

Dar Ilona o strânse și mai tare, zicându-i cu un glas plin de patimă:

— Da, nu a fost nimene. Ai gâcit că te-am înșalat, că am venit ca să te atrag aici, dar nu vezi că mor de dorul tău. Trebuie să mă iubești. O! iubește-mă. Uite, adaose ea, desprinzându-și brațele dela gâtul lui, și depărtându-se cu un pas, sânt tânără, sânt frumoasă, sânt vrednică să fiu iubită de tine. Așa că sânt frumoasă? și apucă din nou pe Domnica în brațe.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, Jupâneasă, zise Domnica, luptându-se ca să se despartă de ea, nu gândești că ai soț, că ești soția căpitanului nostru.

— Nu vorbi de dânsul, ziste ea, lipindu-și pieptul de pieptul Domnicăi, el este bătrân și urât, el este bețiv și varvar; mă bate când s'în-

toarce beat acasă, desmierdările lui îmi stârnesc greața. Tu ești tânăr, tu ești frumos, ești nespus de dulce, ași vra să te mânânc sărutându-te, și Ilona, zicând aceste cuvinte, acoperi buzele, fața și ochii Domnicăi cu sărutări arzătoare.

Domnica, cuprinsă de desgust, dar neîndrăznind să-și pue puterea cu dânsa, nu știa cum să iasă din brațele ei, când ușa se deschise deodată cu sgomot și Farcaș intră în odae. Căpitanul s'întâlnise pe drum cu slujitorii din Prszemysl și fiind înștiințat de dânșii că ei lovise pe talhari cu câteva ceasuri mai înainte și ucisese sau prinsese pe cei mai mulți din ei, iar câți mai rămăsese slobozi fugise la niște adăposturi prin pădurile din vecinatatea Liovului, se întorsese îndată îndărăt.

Ajuns în Liov, dăduse drumul slujitorilor, poroncind unuia din ei să caute numai decât pe Mihu și să-l trimată la dânsul acasă, cu gândul să-i poroncească să încalece în zori de ziuă, cu zece oameni, spre a bate toate pădurile din împrejurime în urmărirea hoților, iar el se îndreptase singur spre casă. Când ajunse, legă calul de un stâlp ce se afla dinaintea casei apoi, fără a mai bate în ușă, o deschise cu o cheie ce o avea la dânsul și se dusese drept la odaia lui de culcare. Rămăsese încremenit la privelișlea ce se înfățoșă ochilor lui.

La zgomotul făcut de uşă, Ilona întorsese capul; când zări pe Farcaş braţele ei căzură în jos, slobozind pe Domnica din îmbrăţoşarea în care o ţinea: ramase o clipă neclintită, cu ochii măriţi de spaimă, apoi dând un ţipet, căzu jos leşinată.

— Mişălule, aşa îţi îndeplineşti însărcinarea ce ţi-am dat-o, strigă căpitanul trăgând sabia, tot sângele tău spurcat nu va ajunge ca să spele batjocura ce mi-ai făcut-o şi, cuprins de o mânie nebună, se răpezi asupra Domnicăi.

Dar ea îl încunjură sărind deoparte şi, dând dosul, fugi pe uşă afară, cu Farcaş după dânsa. Sprintenă cum era, i-ar fi scapat uşor din mână dar, în grabă, păşi greşit pe o treaptă şi căzând, veni de a rostogolul pe scară până în sala rândului de jos. Nu apucase să se ridice când căpitanul o ajunse cu sabia sus. Dar când voi s'o lovească, o mână de fier îi apucă braţul. Mihu fusese întâlnit de slujitorul trimes după el când se întorcea calare dela străjuirea oraşului. Auzind poronca căpitanului, venise în fuga calului la casa lui Farcaş şi, găsind uşa descuietă, intrase în sală unde ardea o opaiţă, tocmai când Domnica se abătuse jos şi avuse timpul să oprească lovitura de moarte ce era să primească dela Ungur.

— Căpitane, pentru Dumnezeu, nu-ţi pune mintea cu un copil, zise el.

— In lături, strigă Farcaș, și lovind puternic cu pumnul stâng brațul lui Mihu, îl sili să-i sloboadă brațul drept.

Dar Domnica avuse vreme să se rădice și, scoțând sabia, se pusese în aparare. Mihu se puse între ea și Farcaș.

— In lături, mișălule, strigă din nou acesta.

— Orice ți-ar fi greșit, adă-ți aminte că el este numai un copil, zise stegarul cu glas împăciuitor.

— Un copil care mi-a necinstit casa, strigă Ungurul, îi voiu lua viața. Dă-te în lături.

—Nu vrei? adaose el, văzând că Mihu nu se mișcă, na, primește asta pentru îndrăzneala de a te opune mai marelui tău și, orb de mânie, lovi cu putere pe stegar cu latul săbiei peste obraz.

La primirea acestei batjocuri, Mihu, cuprins de o furie nespusă, trase și el paloșul.

— Apără-te, strigă el, de acuma numai mort vei scapa de mine.

— Talharilor! V'ați pus doi ca să mă ucideți mișălește, strigă Farcaș, dându-i mai multe lovituri, vă voiu arata cine sunt eu.

— Dane, să nu te miști că dau și în tine, strigă Mihu, apărându-se de loviturile Ungurului.

Lupta nu ținu mult căci, pe lângă că iscusința lui Mihu în mânuirea paloșului era cu

mult mai mare decât acea a căpitanului, acesta era atât de orbit de mânie încât se îujunghiă singur în sabia stegarului, al cărui vârf îi intră sub ţâţa stângă şi îi ieşi pe la spate.

Ungurul, cu un blăstăm, căzu mort într'un lac de sânge, iar Mihu ramase nemişcat, privindu-l cu faţa galbănă ca ceara.

— Iţi jur că nu sânt vinovat cu nimica, îi spuse Domnica a cărei dinţi clănţăneau de spaimă, femeia lui...

— Nu este acuma vreme pentru vorbe, zise Mihu ştergându-şi paloşul de haina mortului şi vârându-l iar în teacă. Vinovat sau nevinovat, am fost silit să ucid un om şi acel om este căpitanul nostru. Dacă vrei să mai trăeşti şi să nu faci cunoştinţă cu ştreangul, calare şi la fugă!

Apoi ieşi răpede pe uşă, urmat de Domnica.

—Incălecă pe calul lui Farcaş, zise Mihu şi, după ce fură călări, porniră în goana mare spre poarta Haliciului.

Trecură prin uliţa în care şădeau şi Mihu o întrebă:

— Ai bani asupra ta?

— Da, răspunse ea, cât am este asupra mea.

— Atunci să nu ne oprim, dă pinteni.

La poartă străjării, nişte Orheeni din celalalt steag românesc, îi opriră.

— Poroncă dela căpitan să mergem cu o

carte grabnică la Halici, zise scurt Mihu acelui ce era peste Orheeni și poarta se deschise.

XLIV.

In care vedem pe Domnica schimbată în Vidra.

Goniră câtva pe drumul Haliciului apoi, la o răspântie, Mihu îl părăsi și apucă altul la dreapta.

— Unde mergem? întrebă Domnica.

— La munți și de acolo în Țara Ungurească, răspunse Mihu.

Goniră, ținându-se tot pe drumuri lăturalnice, soarele era aproape de prânz când se opriră într'un țihliș des, departe de drum. Scoaseră șălele de pe cai, le frecară tot trupul cu frunzi uscate și-i priponiră într'un ochiu de poiană. Apoi Mihu se lungi jos, în țihlă și făcu semn lui Dan să vie lângă el. Până atunci nu schimbase aproape nici un cuvânt.

— Spune-mi ce s'o petrecut, zise el.

Dan în puține cuvinte îl puse în cunoștința celor ce se întâmplase în casa lui Farcaș, până la venirea lui; Mihu se uită cu ochi mari și zâmbind la tovarăș, când auzi cât de nesimțitor el rămăsese la propunerile Ilonei, dar în curând gânduri îngrijitoare îi întunecară privirea.

— Treaba este destul de proastă, zise el, după ce Dan își sfârși povestirea. Din pricina poftelor unei muieri desfrânate am fost silit să ucid pe un barbat care îmi era căpitan. Farcaș era beţiv şi varvar uneori, dar nu i se poate tăgădui că o fost un oștean deplin, viteaz şi înţălept. Imi pare rău de fapta ce am făcut-o. Este o nenorocire. In faţa ocării primite, nu puteam decât să scot paloşul şi să-mi răzbun cinstea, dar el avea dreptate şi, în locul lui, tot ca dânsul făceam şi eu. Şi tu, iar nu eşti vinovat: singura vinovată este muierea şi, după cât mi se pare, ea este aceia ce are să scăpe mai uşor. Deocamdată stăm destul de prost. Caii noştri sunt foarte buni, dar n'avem să-i mai putem goni cum i-am gonit până acuma; trebuie să gândim că în celelalte steaguri nu lipsesc cai buni. Până acuma trebuie să fie împănate toate cărările cu slujitori trimeşi în urmărirea noastră. Tarnovski, castelanul Liovului, nu este barbat care să lese să treacă nepedepsită asămene faptă. Şi în urmărirea noastră n'o trimes el slujitori din steagul nostru, nici macar din celalalt steag românesc, cu bună samă că o trimes numai Ruşi şi Litvani şi Ruşii cunosc bine locurile pe unde avem să trecem, fiind născuţi pe ele. In curând ne vor ajunge şi cu greu ne vom putea strecura între ei, mai ales cu haina ce o avem pe noi. Trebuie ca la

cel dintâiu sat să cumpărăm altele şi s'ascundem pe ale noastre. Acuma destulă vorbă, avem numai decât nevoe de puţină odihnă şi, punând capul pe şea, Mihu închise ochii şi adormi, lucru ce veni cu mult mai greu Domnicăi, tulburată cum era de împrejurarea grozavă la care se găsise faţă dar, în sfârşit, obosala biruind-o, fu cuprinsă de somn.

Se odihniră până aproape de toacă, când porniră din nou. După ce ieşiră din pădure, ajunseră într'un sat unde cumpărară merinde pentru ei, grăunţe pentru cai pe mai multe zile şi câte un rând de strae ţărăneşti aproape nouă. Cum ieşiră din sat, se opriră pentru a-şi îmbraca nouele haine şi, spre marea mierare a lui Mihu, Dan, pentru a se schimba, se depărtă în dosul unor tufe.

— Păstrează zaua, îi strigă Mihu, dar pune-o sub haină, între scurteică şi cămeşă. După ce ascunseră hainele lepadate, îşi urmară drumul spre munţi. Temerile lui Mihu păreau a fi fără temeiu căci, chiar a patra zi dela fugalor din Liov, pe la amiază, se aflau aproape de graniţa ungurească fără să fi văzut macar urma unui slujitor.

— Pe acest plaiu merge hotarul unguresc zise Mihu, arătând lui Dan cu mâna vârful unui munte la piciorul căruia ajunsese.

Suişul era greu şi înaintau încet din pricina

copacilor căzuți și a frunzelor uscate pe care lunecau picioarele cailor. In sfârșit, pe la toacă, atinseră plaiul și văzură, desfășurându-se înaintea ochilor lor, toată Ungaria de sus, cu dealurile, pădurile și apele ei răpezi, până în șesul nemărginit al Dunării.

Fără a mai odihni caii, căutau un drum pentru a se scobori pe fața opusă celei ce o urcase, când auziră un tropot de copite și văzură, venind de departe, în goană, o ceată de călăreți. După îmbrăcăminte cunoscură că erau slujitori ruși.

— Stați, strigă acel ce mergea în fruntea lor.

— Pinteni, Dane, de ți-i dragă viața! zise Mihu și amândoi o luară la fugă.

Dar caii lor, obosiți de suișul greu, nu puteau pastra departarea dintre ei și Ruși: aceștia se apropiau mereu. Câteva săgeți începuse să vâjâe la urechile lor, altele îi atinseră, dar ramase înfipte în haine, neputând strabate zaua, când zăriră o răspântie și un drum care se scobora spre Ungaria. Siliră caii la o nouă opintire și erau aproape de răspântie, când calul Domnicăi căzu jos, lovit de o săgeată în coastă și ea, venind peste capul lui, își lovi pieptul de un copac, rămânând nemișcată. Rușii dădură un țipet de bucurie, dar Mihu care venea ceva mai în urmă, se plecă și apucă cu o mână tovarășul de brâu, îl rîdică dela pământ apoi,

așăzându-l dinaintea lui, înfipse pintenii în pântecele calului și dispăru dinaintea ochilor slujitorilor în dosul unei cotituri ce o făcea drumul înainte de a da în acel care mergea peste graniță. Slujitorii, în avântul lor, trecură înainte fără a baga în samă răspântia și drumul care mergea la vale și goniră înainte pe plaiu.

Mihu, îndată după ce trecuse cotitura, dăduse în răspântie și văzând o desime la stânga, intrase într'însa, iar după ce auzi cum trec slujitorii pe plaiu înainte, ieși iar la drum și îl urmă.

Văzând că calul îi este din cale afară ostenit, descălecă și depunând pe Dan leșinat pe pământ, desmierdă dobitocul, îl privi lung, cu ochii umezi, apoi îl duse într'un tihliș des, scoase cuțitul și i-l înfipse în inimă: calul căzu ca trăsnit. Mihu după ce luă dela șea rafturile cu merinde, merse iar la locul unde lasase pe Dan, îl luă iar în brațe ca pe un copil și, părăsind drumul, o luă în jos prin codru.

Într'amurgul ajunse în vale și se opri pe malul unui pârău: Dan nu dăduse încă nici un semn de viață. Ingrijit, el începu să-l desbrace, îi scoase întâiu scurteica, apoi zaua ce o pastrase sub această haină și ramase încremenit când cămeșa întredeschisă îi arătă un sân de femeie.

Atunci pricepu tulburarea de care fusese cu-

prins Dan la auzul veştilor aduse de negustorul din Suceava, traiul lui atât de ciudat pentru un tânăr, nepăsarea lui faţă cu propunerile Ilonei, faptul că s'ascunsese de dânsul pentru a-şi schimba hainele şi o mie de împrejurări care-l mierase în toată vremea de când îi făcuse cunoştinţa. Dar leşinul ei prelungit îl îngrija din ce în ce mai mult. Merse la pârău, scoase apă în căciulă, îi udă faţa şi pieptul, o frecă pe mâni şi pe braţe. In sfârşit ea deschise ochii. Văzu pe Mihu îngenunchiet lângă ea, simţi că pieptul îi este gol; spărietă, voi să se scoale, dar fu cuprinsă de ameţală şi căzu iar pe spate.

— Stăi liniştită, îi zise Mihu, nu te mişca; cu mila lui Dumnezeu suntem afară de orice primejdie şi Mihu va fi pentru Domnica cu aceiaşi credinţă cu care o fost pentru Dan.

Domnica rămase nemişcată, se simţea prea slabă pentru a vorbi şi chiar pentru a gândi; se vedea cuprinsă de o toropeală împotriva căreia n'avea nici puterea nici voinţa să lupte şi în curând adormi.

Mihu îi puse sub cap rafturile ce le luase dela şea, o acoperi cu mantaua lui căci a ei rămăsese pe cal şi apoi, înainte să se culce, adună lemne uscate şi făcu un foc zdravăn pe care-l întreţinu toată noaptea, sculându-se din când în când spre a-l hrăni.

Când se crăpă de ziuă, el trezi pe Domnica, punându-i mâna pe umăr și scuturând-o ușor.

— Ii ziuă și trebuie să ne punem pe drum. Scoală și vezi dacă poți umbla.

Domnica se sculă fără greutate: partea dreaptă a pieptului îi era încă destul de dureroasă dar, după ce făcu câțiva pași, se încredință că poate umbla. Făcură în tăcere o gustare ușoară cu rămășița merindelor ce le aveau cu ei și porniră înspre miazăzi, urmând cursul apei.

Mihu urmărise în vr'o două rânduri cete de hoți până la granița Ungariei și, având o oareșicare cunoștință a locurilor străbătute de ei, credea că apa ce o urmau era una din obârșiile Tisei. Dar în curând pricepu că se înșalase, lăsându-se în fuga lor mai înspre Apus decât credea căci, pe la prânz, întâlniră pe un vânător purtând haina obicinuită de țaranii ruși din Galiția și întrebându-l, în limba lui, cum se numește acel pârău, vânătorul li răspunse că este Unghiul care se aruncă în Tisa. In loc să iasă, cum socotea el, în comitatul Maramureșului, ieșise în acel al Unghivarului și calea lor spre Moldova era lungită în chip simțitor. Vânătorul îi învață drumul spre satul cel mai apropiet, vestindu-i că nu vor putea ajunge într'într'însul înainte de asfințitul soarelui. După ce se despărțiră de el, mai străbătură o bucată de

drum până ce soarele fu aproape de amiază, când căldura și obosala îi sili să se adăpostească într'o poiană unde curgea un izvor. Merinde nu mai aveau și pentru a-și astâmpăra foamea se văzură siliți să strângă de pe jos jir și să-l mănânce. In drum găsise într'adevăr mai multe găinuși și văzuse căprioare la o departare destul de mică, dar neavând cu ei nici arc nici săgeți, nu le putură ucide. Nu schimabse în toată dimineața aproape nici un cuvânt: fiecare din ei se simțea stânjănit în fața celuilalt. In sfârșit Domnica rupse tăcerea întrebând:

— Unde mergem?

— Cred că calea ceà mai teafără pentru noi este să ni urmăm drumul, pe jos, până la Unghivar unde, după spusele vânătorului, putem să fim poimâni pe această vreme. Acolo vom cumpara doi cai și ne vom îndrepta spre Moldova unde vom intra pe la Tulgheș.

— Dar, zise Domnica schimbându-se la față, îndată ce voiu trece granița Moldovei sânt în primejdie să fiu cunoscută.

Mihu nu se gândise la această greutate.

— Ai dreptate, zise el după ce ramase câtva timp gânditor, vom intra în țară pe la Oituz. Am la Târgul-Trotușului niște cunoscuți la care te vei putea adăposti. Departarea de acolo până la Suceava este mare și nu cred că ai fi în

primejdie să fii recunoscută, dar calea ni se va lungi cu mult.

— Nu vreu să te pun în zdruncin din pricina mea; lasă-mă la Unghivar şi urmează-ţi calea sângur, destul tras-ai pentru mine.

— Nu te voiu părăsi decât când te voiu vedea adusă la un adăpost teafăr, răspunse Mihu. Ş'apoi n'am nici o grabă şi puţin îmi pasă s'ajung în ţară cu o săptămână mai curând saŭ mai târziu. Dar în această vreme trebuie să ne gândim la ce te vei face pe viitor.

— Ce viitor poate să mai fie oare pentru mine? zise Domnica şi, învinsă de simţirile înăbuşite într'însa de atâtea luni, ne mai putând stăpâni dorul să-şi uşureze inima împărtăşind altuia durerile ei, povesti lui Mihu împrejurările în urma cărora încercase să ucidă pe Balc, pentru mişăleasca lui purtare.

Când povestirea fu sfârşită, ea se uită în ochii lui, temându-se să nu descopere într'înşii vr'o privire de dispreţ pentru dânsa din pricina uşurinţii cu care căzuse în braţele acelui mişăl. Dar el, care o ascultase cu cea mai mare bagare de samă, îi arătă acuma prin cuvintele calde, ce-i ieşeau din inimă, nu numai compătimire pentru soarta ei nenorocită, dar mânie şi dispreţ pentru mişăleasca purtare a lui Balc.

— Balc este un neom, zise el, şi este mişăl ca orice neom. Am trăit destul în ţară pentru

a auzi de puterea de vrajă ce este în ochii lui şi de care se slujeşte fără cuget spre a rusina femeile ce au pacatul să fie destul de frumoase pentru a-i atâta pofta. O nenorocit o mulţime de femei cinstite şi de fete nevinovate, este o rusine pentru Moldova întreagă că nu s'o găsit încă un barbat care să răsbune cinstea soţiei, a surorii sau a fiicei lui batjocurite, ucigând pe acel mişăl ca pe o fiară primejdioasă.

Când îşi reluară calea, Domnica văzu cu bucurie că purtarea lui Mihu către dânsa era poate încă mai prietenoasă şi mai blândă decât până atunci şi iubirea ei pentru dânsul crescu. A treia zi ajunseră la Unghivar, unde cumpărară doi cai şi câte un rând de haine mocăneşti, apoi se îndreptară spre Oituz, prin Satul Mare, Dej, Târgul Mureşiului, Braşov şi Kezdi-Vasarhely. Călătoria era lungă, căci ploi mari umflase râurile, rupsese podurile şi desfundase drumurile. Adeseori erau siliţi să se oprească câte trei şi patru zile în acelaşi loc. Împărteau noaptea aceiaşi odae, de multe ori acelaşi pat. Domnica iubea pe Mihu cu toată puterea inimii, cu toată furia simţurilor. Inima lui Mihu care se simţise atrasă către ea de un farmec ce nu şi-l putea tălmăci când el o credea barbat, nu putea să rămâie nepăsătoare către o fată a cărei soartă fusese atât de nenorocită, care dovedise în împrejurările grele prin care trecuse

o fire atât de voinică și, cu toată slăbăciunea de care fusese stăpânită față de Balc, avea o inimă atât de curată și de cinstită. Iar ochii și simțiriile îi fură în curând stăpâniți de frumusețea ei minunată.

Dacă Domnica ar fi cerut atunci lui Mihu s'o iee de soție, nu poate încăpea nici umbră de îndoială că s'ar fi cununat cu ea înaintea preutului celui dintâiu sat românesc prin care ar fi trecut. Dar, pe lângă că era prea orbită de iubire pentru a se gândi mai departe, nici nu-i trecea prin minte că ea, care fusese o unealtă de plăcere în brațele lui Balc, să poată fi soția lui Mihu, a barbatului care, în ochii ei, era frumusețea, cinstea, vitejia și mărinimia în carne și oase.

Era prea însetată de desmierdările lui pentru a pune preț pe ale sale și a le tocmi. Căzu în brațele lui la cea dintâiu cerere ce Mihu i-o făcu. Și după ce o aduse la Târgul Trotușului, în casa unui negustor sas al cărui cunoștință o făcuse când era la Landi, cu care Sasul era atât în afaceri de negoț cât și în legături de prietenie, era atât de îmbatat de desmierdările și de frumusețea ei fără saman, încât nu se mai putea hotărî s'o părăsască. Povestise Sasului întâmplările din pricina cărora fugise din Liov, fără a-i destăinui însă că tovarășul lui era o femeie. In sfârșit se hotărî să se despartă vre-

melnic de dânsa pentru a merge la călugărul ce-l crescuse, la Părintele Isaia. Apoi, după ce stătu închis cu el, în sihăstrie câteva zile, petrecute în consfătuiri tainice, s'întoarse iar la Târgul-Trotușului. Căuta acuma un loc sânguratec unde să poată ascunde dragostea lui. Auzind că rateșul din Ciortolom, clădit de protopopul catolic din Târgul-Trotușului, cu pășunile de pe împrejur, era de dat în arendă, îl luă îndată pe zece ani, plătind înainte toată chiria. In urmă făcu o nouă călătorie în sus și se întoarse în curând cu o femee în vrâstă, care nu era alta decât Sanda, manca Domnicăi. Mihu o duse la rateș și, după ce cumpără vin și tocmi slugi, plecă din casa Șasului cu Domnica îmbracată în haine bărbătești spre Palanca, dar în cale ea se schimbă în haine femeești și, încunjurând pe Tazlăul-Sarat și Tazlău, o duse la rateș.

Pentru slugi, Domnica era vara lui Mihu, iar Sanda mătușa amândurora. Atunci îi pusese Mihu nume de Vidra, din pricina părului ei, care părea de aur roșietec și toți o cunoscură de atunci sub acest nume. In toată firea ei se făcuse o schimbare din cele mai însamnate: vânatul, călăria și celelalte îndeletniciri bărbătești cărora se dedase până atunci, nu-i mai făceau nici o plăcere. Spre marea micrare a lui Mihu și a Sandei, învață să toarcă, să țese, să coase; voi ca hainele purtate de Mihu să fie

făcute numai de mâna ei. In sfârşit iubirea făcuse dintr'însa o femee şi devenise chiar o femee încântătoare. Frumuseţa ei îşi atinsese acuma desvoltarea deplină; iubirea lui Mihu creştea din zi în zi: o părăsea foarte rar şi numai pe puţine zile. Vidrei i se părea acuma fericirea ei nemărginită şi fără sfârşit.

Dar, după o vreme, Mihu începu să fie chiemat de călugăr din ce în ce mai des, călătoriile lui se făcură din ce în ce mai lungi. Incepu să se vorbească în ţară de un viteaz ce singur se poreclea Păunaşul Codrilor şi îndrăznise să se pue împotriva puterii lui Vodă. Mihu pusese pe Vidra în cunoştinţa întregii lucrări a călugărului: însufleţirea ce domnea într'însul era împărtăşită şi de iubita lui, ea îi dorea izbândă din tot sufletul, atât din dorul de a vedea desrobirea şi mărirea neamului cât şi din ură pentru Balc şi Sas. Dar Vidra iubea şi acuma, când Mihu lipsea, ea îndrăzneaţa, ea care altădată visa numai primejdii şi vitejii, tremura pentru viaţa iubitului. Nu se amesteca deloc în purtarea rateşului, lasată cu totul în sama Sandei şi nu ieşea din odae când soseau călători, nu vedea pe nimene. Dar preutul Stoian fiind una din căpeteniile cetei lui Mihu şi având casa în Patraşcani, în apropiere de rateş, era însărcinat de dânsul să aducă Vidrei veşti dela el. Preutul găcise lesne

legăturile dintre ei, am văzut ce scopuri hrănea într'ascuns, pentru ca să ajungă la ele începu să aţâţe într'însa patima geloziei. Îi vărsă veninul cu încetul, întâiu începu să şuguiască, zicându-i că-i prea frumoasă pentru ca să se teamă să fie înşalată. Apoi aruncă cuvinte cu îndoit înţâles, fără a numi pe nimene, dar din care biata femee putea înţălege că preutul a descoperit că Mihu nu-i mai este cu credinţă şi, în sfârşit, veniră vorbe cu totul neîndoelnice cum erau acele despre Stanca lui Floareş. După neizbutirea acelei încercări, Stoian nu se mai arătă la rateş vreme de multe săptămâni, dar aflând că căpitanul nu s'a mai întors, se hotărî să-şi mai încerce norocul.

Spre marea lui mierare găsi pe Vidra liniştită, căci îi venise dela Neamţu, atât veste că Mihu era plecat cu călugărul într'o lungă călătorie şi lămuriri destul de amărunţite asupra chipului cum îşi întrebuinţase vremea până atunci, lămuriri care nu-i lasară nici urma unei bănueli. Primi pe preut destul de răce, dar el plecă bucuros, căci aflase că Mihu nu se va întoarce înainte de mai multe luni şi vedea deschis câmpul pentru urzelile lui. Începu să dee mai des pe la rateş, dar se păzi să mai vorbească Vidrei de iubire, se făcu că a înţâles cât de zadarnică fusese nădejdea ce o hrănise şi, cu încetul, supărarea ei începu să piară. Dar

lunile treceau şi de la Mihu nu venea nici o veste: grîjile şi bănuelile începeau s'o chinuiască de iznoavă. Desnădăjduirea începuse s'o stăpânească când întâmplarea aduse pe Anton la rateşul Ciortolomului.

Ea povesti bătrânului întreaga ei viaţă, fără a-i ascunde nimica şi amândoi plânseră asupra nenorocirilor ei.

Când auzi că Anton trebuie să plece de cu noapte la Târgul-Trotuşului, Vidra nu voi să-l lese; îi cerea să părăsască slujba lui Stroici, şi să vie să-şi sfârşască viaţa lângă dânsa. Bătrânul obţinu cu mare greu să fie îngăduit a merge la Trotuş, pentru a îndeplini însărcinarea luată către părintele Anselm, făgăduind că a doua zi va fi negreşit înapoi. Când se întoarse, găsi pe Vidra cu totul schimbată. Stoian venise din Bacău cu veste că Petrea Cărăbuş chiemase pe toate căpeteniile cetei lor, printre care era şi Stoian, peste trei zile la un loc anumit, lângă Cetatea Neamţului. Vidra presupunând că la această întâlnire va putea afla ceva despre Mihu, zise preutului că voeşte să meargă şi ea. El se bucurase mult la auzul acestei veşti neaşteptate, nădăjduind că, pe drum, se va ivi vr'o întâmplare care să folosească scopurilor lui. Dar bucuria şi nădejdea îi pieriră la sosirea lui Anton din Târgul-Trotuşului, când auzi pe Vidra hotărînd oşteanului că el trebuie să plece

a doua zi, cu dânsa la Neamțu. În ziua următoare, care cădea într'o Sâmbătă, plecară tus trei, mai luând cu ei și un argat al Vidrei pentru a îngriji caii. Noaptea o petrecură la Piatra și duminică, pe la amiază, ajungeau la Humulești.

Vidra trase în gazdă la o vadană, numită Ana, pe care o știa de mai de mult. Anton voia numai decât să meargă la Cetate, dar Vidra izbuti să-l înduplece să mai rămâe cu dânsa până a doua zi. Stoian își găsi găzduire la gospodarul care ședea alături de vadană.

Satul era plin de vestea că Balc este la Cetate și că a adus cu el, legată, pe o fată de cneaz de mare frumuseță, că a voit s'o siluiască în închisoare, dar că a fost împiedecat de la această faptă de către Crijatul cel bătrân.

La auzul acestor vești, Vidra simți redeșteptându-se toată ura ei împotriva lui Balc. Se hotărî îndată să scăpe din mânile lui pe nenorocita fată de care el voia să-și bată joc. Pentru o clipă uită grijile iubirii sale și scopul pentru care venise la Neamțu.

Chemând pe Anton și pe Stoian de-o parte, li împărtăși hotărîrea ei și li ceru ajutor. Anton i-l făgădui fără multă greutate, căci ura și el pe Balc și inima lui de oștean cinstit privea cu scârbă mișăleștele scopuri ce le hrănea voevodul asupra fetei. Cu Stoian lucrul fu mai

greu: nu înțelegea deloc ce zor era să înfrunte pe puternicul voevod și să se expue să fie urmăriți și chiar descoperiți de oamenii lui, pentru a scapa cinstea unei necunoscute, care nici nu ceruse ajutorul lor. Numai după multă vorbă și după ce Vidra îi hotărî că dacă nu-l ajută, el nu va mai da cu ochii de dânsa, preutul primi să dee ajutorul lui.

După o sfătuire între ei, se hotărî ca Stoian și Anton să rămâe deocamdată ascunși în casa unei rude a vadanei la care trăsese Vidra, iar vadana fu rugată să vestească pe Hans, la Cetate, despre sosirea tinerei femei.

CUPRINSUL

	Pag.
XXIII. Floarea Lăpușnei	5
XXIV. Un sol care cade din copac	20
XXV. Pățaniile unui sol	31
XXVI. La Grădiștea	49
XXVII. Șalga	60
XXVIII. Spre Nistru	82
XXIX. Cea de pe urmă izbândă a Șalgăi	95
XXX. In care se vede sostrea călătorilor noștri la Bârlad și găzduirea lor la fostul șoltuz, Ploscan	119
XXXI. Un trăsnet din senin	153
XXXII. Un dat Tatarii!	172
XXXIII. Din gura lupului	178
XXXIV. Peștera	193
XXXV. Opincile de coajă de mesteacăn	207
XXXVI. O întâlnire nenorocită	218
XXXVII. In care Balc se înțălege cu alt mișăl dar se ceartă ca un om de inimă	233
XXXIX. In care aflăm cine era Vidra	258
XL. In care se vede cât este de primejdios pentru o fată ca sa văneze sângură	270
XLI. Răzbunare și fugă	283
XLII. Slujitorii romani ai craiului Cazimir	294
XLIII. In care vedem pe Domnica schimbată în Vidra	322